

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О. О. БОГОМОЛЬЦЯ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МІРОШНІЧЕНКО Ольга Сергіївна

УДК 378.147:811.161.2'243'373.611:61-051

ДИСЕРТАЦІЯ

**МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ СЛОВОТВІРНОГО КОМПОНЕНТА В
НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИКИ ІНОЗЕМНИХ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ**

011 Освітні, педагогічні науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. С. Мірошніченко

Науковий керівник –

Литвиненко Н. П., докторка філологічних наук, професорка

Київ – 2025

АНОТАЦІЯ

Мірошніченко О.С. **Методика використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти.** Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Національний медичний університет імені О.О. Богомольця. Київ, 2025.

У дисертаційній роботі вперше на основі цілісного наукового аналізу процесу навчання української мови як іноземної (УМІ) здобувачів вищої медичної освіти обґрунтовано й розроблено концепцію вивчення засад словотворення з метою застосовування майбутніми лікарями набутих знань, вмінь та навичок у професійно орієнтованих комунікативних ситуаціях. Наявна тенденція комунікативного підходу до вивчення іноземної мови посилює увагу до практичної реалізації використання мовних ресурсів словотворення.

Аналіз наукових мовознавчих і лінгводидактичних праць засвідчив розбіжності не лише в підходах до репрезентації словотворення в межах курсу УМІ, а й у тлумаченні окремих базових понять словотвірної системи. Необхідність перегляду набору словотворчих засобів в чинних програмах і підручниках української мови для іноземних здобувачів вищої медичної освіти зумовлює відображення в навчальних матеріалах реального функціонування словотворчого інструментарію в медичному мовленні. У роботі уточнено значення базових понять дослідження й наведено авторські дефініції понять «словотвірний тип», «словотвірний гніздовий комплекс», обґрунтовано введення й розкрито сутність поняття «лексико-словотвірна компетентність (ЛСК) іноземного здобувача освіти».

Установлено, що проблема навчання словотворення на основному етапі курсу УМІ дотепер комплексно не вивчалася. Дослідження навчально-методичного забезпечення вказаної дисципліни в медичному закладі вищої освіти (ЗВО) продемонструвало актуальність проблеми навчання майбутніх

лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики засобами словотвору та засвідчило відсутність системного підходу до вирішення означеної проблеми.

Актуальності проблема дослідження набуває на етапі мовної підготовки майбутнього іноземного фахівця в медичній вищій школі із фокусуванням на підвищенні лексичної, насамперед, термінологічної компетентності студентів, що є важливим чинником опанування фаховою мовою.

Результативність процесу навчання іноземних студентів професійно орієнтованої лексики забезпечується актуалізацією словотвірного компонента мовної підготовки шляхом застосування розробленої в дисертаційному дослідженні методики. Визначальною характеристикою пропонованої методики є наскрізний системний формат навчання словотвору як одного з мовних рівнів у взаємозв'язку з іншими рівнями, зокрема, лексикологією.

Технологічним інструментом забезпечення реалізації методики став розроблений автором навчально-методичний словотвірний комплекс (НМСК), компонентами якого є «Частотний словник професійно орієнтованої лексики з медицини», «Словотвірний мінімум» та система тренувальних словотвірних вправ.

У дослідженні експериментально перевірено ефективність методики навчання іноземних здобувачів вищої освіти професійної медичної лексики за допомогою словотвірного інструментарію.

Ефективність запропонованої методики навчання доведено шляхом проведення педагогічного експерименту. У процесі експериментального дослідження, яке проводилося в три етапи (констатувальний, формувальний та контрольний), було застосовано такі методи, а саме: спостереження за вивченням і розумінням здобувачами вищої медичної освіти лексичних одиниць, тестування, експериментальне навчання, статистичне опрацювання й аналіз отриманих результатів експериментально-дослідницької роботи. За результатами порівняльного аналізу рівня сформованості ЛСК було з'ясовано, що на констатувальному етапі студенти-іноземці обох дослідних груп

(контрольної – КГ та експериментальної – ЕГ) мали порівняно однаковий рівень лексико-словотвірних знань, вмінь та навичок. Аналіз результатів після формувального педагогічного експерименту та застосування авторської методики навчання словотвору дозволив встановити підвищення рівня показника навчальної діяльності за когнітивно-нормативним критерієм у здобувачів ЕГ в середньому на 14.8 %, КГ – на 5.8 %; також, зріс показник рівня ЛСК за діяльнісно-нормативним критерієм у респондентів ЕГ в середньому на 14 %, в КГ на 5 %; за діяльнісно-комунікативним критерієм: відповідно, на 41 % в ЕГ і на 27.5 % в КГ. Отже, можна стверджувати, що рівень сформованості ЛСК іноземних здобувачів вищої освіти вищий ЕГ на 10.5 %, ніж у КГ.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження виявляється в тому, що *вперше*:

- *визначено* концептуальні засади навчання іноземних студентів-медиків професійно орієнтованої лексики засобами словотвору, виявлено пріоритетні підходи й принципи мовної підготовки;
- *розроблено* методику використання словотвірного компонента в навчанні фахової лексики та *обґрунтовано* теоретичні й методичні аспекти її реалізації відповідно до сучасних напрямків розвитку лінгводидактики;
- *створено* модель методики навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента, яка складається з методологічного, змістового та діагностико-результативного компонентів;
- *розроблено* методичний технологічний інструмент – НМСК та типологію медичної лексики в аспекті вивчення українськомовної словотвірної системи в іноземній аудиторії, що знайшло відображення в укладеному автором «Частотному словнику професійно орієнтованої лексики з медицини»;
- *з'ясовано* рівні сформованості ЛСК іноземних здобувачів медичної освіти, з метою оцінювання яких схарактеризовано комплексні критерії (когнітивно-нормативний, діяльнісно-нормативний і діяльнісно-комунікативний); систему

оцінювання при цьому у відповідно вимогам європейської кредитно-трансферної системи оцінок, відображеної в чинних програмах медичних ЗВО України;

– *структуровано* навчальний контент з УМІ в аспекті словотвірної роботи, розроблено трикомпонентну систему вправ зі словотвору комунікативного спрямування відповідно до практичних потреб використання словотворчих засобів студентами медичних спеціальностей;

– *експериментально перевірено* ефективність вищевказаної методики методами математичної статистики; встановлено та підтверджено позитивною динамікою отриманих результатів раціональність і ефективність застосування методики поетапного наскрізного навчання українського слово- і термінотворення іноземних студентів під час вивчення УМІ в медичних ЗВО.

Практичне значення здобутих результатів дослідження має вияв у розробленні навчально-методичного забезпечення для викладачів і здобувачів вищої медичної освіти, орієнтованого на навчання майбутніх лікарів-іноземців фахової медичної лексики засобами словотворення, зокрема: авторського спецкурсу «Українська мова в клінічній практиці» (3 курс); методичних рекомендацій до практичних занять з вибіркокових дисциплін «Інтерактивні мовні практики з медичної комунікації» (2 курс), «Мовні аспекти сучасного медичного дискурсу» (4 курс), «Українська мова як іноземна (підготовка до інтернатури)» (6 курс).

Результати дослідження впроваджено в практику навчання УМІ мовних кафедр медичних ЗВО, а також під час створення навчальних програм з УМІ для іноземних студентів I-II курсів на кафедрі мовної підготовки НМУ імені О. О. Богомольця. В освітньому процесі можуть бути використані основні положення і висновки дослідження, авторська методика, укладений автором «Частотний словник професійно орієнтованої лексики з медицини», розроблені навчальні посібники, вправи і завдання.

Запропонована методика покликана сприяти процесу оптимізації й інтенсифікації навчання, скороченню терміну подолання мовно-комунікативних труднощів в іноземних здобувачів вищої медичної освіти в Україні.

Ключові слова: українська мова, українська мова як іноземна, мовне навчання майбутніх лікарів-іноземців, лексика, лексема, професійно орієнтована лексика, лексика медичної сфери, деривація, словотвірна робота, лексико-словотвірна компетентність, комунікація, методика використання словотвірного компонента навчанні професійно орієнтованої лексики.

ABSTRACT

Miroshnichenko O. S. *Methodology for Integrating Word-Formation Components in Teaching Professional Vocabulary to Foreign Medical Students.* Qualification research paper (manuscript).

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 Educational and Pedagogical Sciences. Bogomolets National Medical University. Kyiv, 2025.

This dissertation provides a comprehensive scientific analysis of the process of teaching Ukrainian as a foreign language (UFL) to medical students in higher education institutions. The author develops and justifies a conceptual framework for studying word formation, and enabling future physicians to apply their linguistic knowledge and skills in professional communicative contexts. The communicative and activity-based approach to foreign language learning emphasizes the practical use of word-formation resources.

An analysis of linguistic and language teaching research reveals inconsistencies in how word formation is presented in the UFL course, as well as variations in the interpretation of key concepts within the word-formation system. The need to revise the set of word-formation tools in current programs and textbooks of the Ukrainian language for foreign students pursuing higher medical education requires the reflection of the actual functioning of word-formation mechanisms in medical discourse within educational materials. This study refines the definitions of fundamental terms and introduces original concepts, including "word-formation type" and "word-formation nest complex." It also establishes and explains the role of the theoretical foundation for "lexical and word-formation competence" (LWC) of students from abroad.

The study reveals that teaching word formation at the basic stage of the UFL course has not yet been comprehensively explored. Analysis of the teaching and methodological resources for this course in medical universities dwells on the pressing need to equip foreign medical students with professional vocabulary through word-formation techniques. The findings also indicate a lack of a systematic approach to addressing this issue effectively.

The relevance of this research becomes particularly evident during teaching the language to foreign medical students, which is aimed at perfecting their lexical, primarily terminological, competence – an essential factor in mastering professional language.

The effectiveness of teaching professional vocabulary to foreign students is ensured through the activation of the word-formation component in language training, facilitated by the methodology developed in this dissertation research. A key characteristic of the proposed methodology is its integrated, systemic approach to teaching word-formation as a linguistic level, in relation to other levels, particularly lexicology.

The technological tool for implementing the methodology is the word-formation educational and methodological complex (WFEMC) developed by the author, which consists of the "Frequency Dictionary of Profession-Oriented Medical Vocabulary," the "Word-Formation Minimum," and a system of word-formation training exercises.

The study has experimentally verified the effectiveness of the methodology in teaching foreign higher education students professional medical vocabulary through the use of word-formation tools.

The effectiveness of the proposed teaching methodology has been empirically validated through experimental testing. The study was conducted in three stages – diagnostic, formative, and control – to ensure a structured pedagogical study. The author used various methods, including observation of foreign students' comprehension and usage of lexical units, testing, experimental teaching, statistical analysis of the collected data, and interpretation of the experimental findings.

The comparative analysis of lexical and word-formation competence (LWC) levels at the initial diagnostic stage revealed that the foreign students in both research groups demonstrated relatively similar levels of lexical and word-formation knowledge. The results of implementing the proposed word-formation teaching methodology indicate a significant improvement in learning outcomes. In the experimental group (EG), the cognitive-normative criterion increased by an average of

14.8%, compared to 5.8% in the control group (CG). The activity-normative criterion showed an average increase of 14% in EG, whereas CG demonstrated a 5% improvement. The activity-communicative criterion increased by 41% in EG, compared to 27.5% in CG.

Overall, the level of lexical and word-formation competence among foreign medical students was 10.5% higher in the experimental group than in the control group, confirming the effectiveness of the proposed methodology.

This study makes several original contributions to the field of language didactics and medical education. For the first time, it:

- establishes a conceptual framework for teaching professional vocabulary to foreign medical students through word-formation mechanisms, identifying key instructional approaches and principles;
- theorizes and methodologically justifies the integration of word-formation components into the teaching of professional medical terminology, aligning with contemporary advancements in applied linguistics and language didactics;
- develops a structured methodological model for teaching foreign medical students professional vocabulary with an emphasis on word formation. This model comprises three interrelated components: methodological, content-based, and diagnostic-evaluative, which stand as components of the methodology;
- introduces an innovative methodological resource – the Word-Formation Teaching Complex (WTC) along with a classification system for medical vocabulary within the framework of Ukrainian word-formation studies for foreign students. These contributions are reflected in the author's "Applied Dictionary of Professional Medical Vocabulary";
- defines and evaluates the levels LWC of foreign medical students, proposing a comprehensive set of assessment criteria (cognitive-normative, activity-normative, and activity-communicative). The assessment framework is aligned with the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) standards as implemented in Ukrainian medical universities;

– organizes the content of Ukrainian as a Foreign Language course with a focus on word formation, developing a structured three-tier system of communicative exercises adapted to the professional linguistic needs of medical students;

– empirically proves the effectiveness of the proposed methodology through a multi-phase experimental study. Statistical analysis is conducted to confirm the methodology's efficacy, demonstrating its feasibility, structured progression, and potential to enhance the teaching of Ukrainian word and term formation by the foreign medical students during their Ukrainian as a Foreign Language course.

The practical significance of the research findings lies in the development of instructional and methodological resources for teachers and students used for teaching foreign medical students professional medical vocabulary through word formation, including the author's specialized course "Ukrainian Language in Clinical Practice" (3rd year), methodological guidelines for practical classes in elective courses "Interactive Language Practices in Medical Communication" (2nd year), "Linguistic Aspects of Contemporary Medical Discourse" (4th year), and "Ukrainian as a Foreign Language (Training course before Internship)" (6th year).

The research findings have been implemented at the "Ukrainian as a Foreign Language" course at language departments of medical universities, as well as in the development of course curricula for first- and second-year medical students from abroad at the Department of Language Training of Bogomolets National Medical University. The key principles and conclusions of the study, the author's methodology, the "Dictionary of Professional Medical Vocabulary," as well as the developed textbooks, exercises, and assignments, can be used further in education.

The proposed methodology aims to optimize and intensify the learning process, reducing the time required for foreign medical students in Ukraine to overcome language and communicative difficulties.

Keywords: Ukrainian language, Ukrainian as a Foreign Language, language training of foreign medical students, lexis, lexeme, professional vocabulary, medical vocabulary, derivation, word-formation practice, lexical and word-formation

competence, communication, methodology for integrating word-formation components in teaching professional medical vocabulary to foreign students in higher medical education.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. Актуальні питання гуманітарних наук. *Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Вип. 36. С. 267–272.
2. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика»*, 2021. Вип. 42. С. 84–89.
3. Мірошніченко О. Особливості взаємодії словотвору та професійно орієнтованої лексики в аспекті навчання української мови як іноземної. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика»*, 2023. Том 1. Вип. 61. С. 72–76.
4. Литвиненко Н.П., Мірошніченко О.С., Принцип концентризму в навчанні професійно орієнтованої лексики засобами термінотворення. *Медицина та фармація: освітні дискурси. Видавничий дім «Гельветика»*, 2024. Вип. 4. С. 50–55.
5. Мірошніченко О. Ефективність методики використання словотвірного компонента в навчанні термінолексики майбутніх лікарів-іноземців. *Медицина та фармація: освітні дискурси. Видавничий дім «Гельветика»*, 2025. Вип. 1. С. 88–93.

*Наукові праці,
які засвідчують апробацію матеріалів дисертації*

6. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Характеристика взаємодії інновативних і традиційних принципів мовного навчання майбутніх лікарів. *Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції*. Київ. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця. 2024. С. 36–38.
7. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Системність термінотворення як чинник оптимізації навчання професійно орієнтованої лексики. *Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу: зб. Матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції*. Яремче, ІФНМУ. 2024. С.106.
8. Мірошніченко О. Професійно орієнтовані технології мовного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти. *Актуальні питання лінгводидактики: традиції та новаторство: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Запоріжжя, ЗДМФУ, 2023. С. 57–59.
9. Мірошніченко О., Місник Н. Специфіка медичного термінотворення і терміновживання в контексті мовного курсу для іноземних студентів. *Лінгвоекнологія: мова медицини: збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2023. С. 350–356.
10. Місник Н. В., Мірошніченко О. С. Практичний курс із основ термінотворення в системі мовного навчання іноземних студентів медичних університетів. *International scientific conference «Philological sciences and translation studies: European potential»: conference proceedings* Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 322–325.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОФОНІВ ПРОФЕСІЙНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ЗАСОБАМИ СЛОВОТВОРУ	29
1.1. Наукові основи навчання майбутніх лікарів-іноземців української професійно орієнтованої лексики	29
1.1.1. Сучасні проблеми визначення змісту професійно орієнтованого мовного навчання	29
1.1.2. Характеристика та критерії відбору професійно орієнтованої лексики для навчання іноземних студентів-медиків.....	34
1.1.3. Основні шляхи формування професійної медичної лексики	38
1.2. Словотвірна проблематика в аспекті навчання української мови як іноземної.....	41
1.2.1. Словотвірна підсистема української мови як об'єкт мовознавчих та лінгводидактичних досліджень	41
1.2.2. Принципи й підходи до лінгводидактичного опису словотвірної системи в аспекті української мови як іноземної	45
1.3. Специфіка словотвірного компонента мовно-комунікативної компетентності іноземних студентів медичних ЗВО	54
1.3.1. Компетентнісна парадигма сучасної мовної освіти	54
1.3.2. Компетентнісний підхід до навчання іноземних студентів професійно орієнтованої лексики засобами словотвору	56
1.3.3. Система формування лексико-словотвірної компетентності інофона	62
1.4. Змістова характеристика базових понять дослідження	67
Висновки до розділу 1	73

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-ІНОЗЕМЦІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИКИ ЗАСОБАМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ	75
2.1. Модель навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики засобами термінотворення.....	75
2.2. Зміст навчання медичної лексики з використанням словотвірного компонента.....	78
2.2.1. Методичні аспекти навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору.....	78
2.2.2. Характеристика лексичних умінь і навичок в аспекті словотвірної роботи у процесі вивчення української мови як іноземної.....	79
2.2.3. Методична типологія української медичної лексики в аспекті вивчення словотворення в іноземній аудиторії	85
2.2.4. Основні способи опису та вивчення словотвору з метою формування лексичного запасу	94
2.3. Методична організація навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента	103
2.3.1. Форми організації та методи поетапного наскрізного навчання української словотвірної системи.....	103
2.3.2. Сучасні засоби навчання морфеміки на початковому етапі вивчення української мови як іноземної	111
2.3.3. Технології інтенсифікації навчання студентів-іноземців на основному етапі словотвірної роботи.....	116
2.3.4. Методика навчання моделювання за схемами словотвірних типів	135
Висновки до розділу 2	162
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ВИКОРИСТАННЯ СЛОВОТВІРНОГО КОМПОНЕНТА В	

НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ.....	164
3.1. Організація експериментальної роботи	164
3.2. Критерії, показники, система оцінювання рівня лексико-словотвірної компетентності іноземних здобувачів вищої медичної освіти.....	169
3.3. Констатувальний етап експерименту: діагностика вихідного рівня знань з лексики	174
3.4. Виконання програми формувального етапу педагогічного експерименту (дослідне навчання).....	181
3.5. Результати експериментального навчання (контрольний етап експерименту)	189
Висновки до третього розділу.....	195
ВИСНОВКИ.....	197
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	201
ДОДАТКИ.....	240
ДОДАТОК А.....	240
ДОДАТОК Б	241
ДОДАТОК В	242
ДОДАТОК Г	243
ДОДАТОК Д.....	244
ДОДАТОК Ж	281
ДОДАТОК И.....	289
ДОДАТОК К	292
ДОДАТОК Л.....	295
ДОДАТОК М	296
ДОДАТОК Н.....	297

ДОДАТОК П.....	298
ДОДАТОК Р.....	299

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклади вищої освіти

ЛСК – лексико-словотвірна компетентність

НМСК – навчально-методичний словотвірний комплекс

СЛТ – «Словник лінгвістичних термінів»

УМЕ – «Українська мова: Енциклопедія»

УМІ – українська мова як іноземна

УСТ – «Український словотвір у термінах: словник-довідник»

ВСТУП

Актуальність дослідження. Пріоритетні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики визначаються глобалізаційними й інтеграційними процесами в освітньому просторі та стратегією реформування вищої освіти. Покращення якості вищої різногалузевої освіти, зокрема й медичної, залежить від рівня підготовки як українських, так й іноземних фахівців. Знання мови країни навчання як складника професійної освіти та засобу отримання, розширення й поглиблення системних знань зі спеціальності відповідно до новітніх освітніх стандартів є природною й усвідомленою необхідністю іноземних здобувачів вищої медичної освіти в Україні. Потреба формування мовних умінь, лексичного запасу та практичних навичок професійної комунікації українсько мовою, а також необхідність інтенсифікації навчального процесу, передусім навчання медичної професійно орієнтованої лексики відповідає загальній навчальній меті – опанування спеціальності майбутніми лікарями-іноземцями. Тому питання комплексного підходу до вивчення фахової мови є актуальним теоретичним і практичним завданням української лінгводидактики.

Актуалізація словотвірного компонента навчання професійно орієнтованої медичної лексики в межах практичного курсу УМІ зумовлена насамперед фактом провідної ролі словотворення у становленні лексичного фонду мови, формуванні мовно-комунікативної компетентності мовця. Введення цілеспрямованої та системної практичної роботи зі словотворення уможливорює розширення лексичного (термінологічного) запасу майбутніх лікарів, розвиток комунікативних здібностей, оскільки розгляд слова як компонента мовної системи полегшує та інтенсифікує його засвоєння в лексичному і граматичному оточенні та використання слова в акті спілкування. Варто наголосити, що вправність у спілкуванні з пацієнтом завжди розглядалася як вагомий чинник професійної компетентності лікаря [339].

Вектор оптимізації мовної підготовки як складника професійної освіти майбутніх лікарів визначається державними і міжнародними нормативними документами, що відображають стратегію підготовки фахівців, а саме: Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання та оцінювання (2003), закон України «Про вищу освіту» (2014), Загальноосвітній стандарт з української мови як іноземної (2014), Загальноосвітній стандарт з української мови як іноземної (2014), Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років, закон України «Про освіту» (2017), Державний стандарт України «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика» (2018), Стратегія розвитку медичної освіти в Україні (2019), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Стандарт вищої освіти зі спеціальності «222 Медицина» для другого (магістерського) рівня освіти (2021), Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття).

Проблема мовної підготовки здобувачів освіти з фокусуванням на практичних здобутках використання словотвірних ресурсів української мови потребує розроблення методичної системи навчання з переосмисленням навчальних методів, підходів, принципів, форм та інших дидактичних параметрів відповідно до компетентнісної парадигми навчання.

Наукове обґрунтування багатоаспектної проблеми використання словотвірного компонента навчання професійно орієнтованої лексики в іноземній аудиторії викликає потребу опертя на різнопланові наукові здобутки вітчизняних та іноземних досліджень.

З огляду на специфіку дослідження передусім потребували вивчення праці з педагогіки української вищої школи (І. Нагрибельна, Л. Овсієнко, О. Пометун, А. Попович, Т. Шмоніна та ін.) напрацювання у сфері педагогічних наук щодо змісту освітнього процесу в медичній сфері ЗВО (О. Волосовесь, І. Гуменна, Ю. Кучин, Н. Литвиненко, О. Науменко, Ж. Рагріна, Н. Стучинська та ін.).

Націленість дослідницької роботи на аудиторію іноземних здобувачів вищої освіти зумовила розгляд праць, присвячених різним аспектам навчання

іноземних громадян в Україні. Основні напрями досліджень: питання адаптації студентів-іноземців до нового навчального середовища (Л. Бондаренко, О. Семеног, Є. Степанов, Н. Шагліна); специфіка фахової підготовки іноземних студентів (С. Різниченко, С. Шехавцова та ін.); методичні аспекти іншомовної підготовки (О. Антонів, З. Бакум, Н. Василенко, О. Волосовець, Дж. Йонгджу, Т. Кудіна, Г. Мацюк, Д. Мазурик, Н. Московчук, О. Палка, О. Пальчикова, О. Туркевич, Г. Швець та ін.); організація мовної підготовки іноземних громадян в умовах навчання в медичних ЗВО (Н. Авраменко, Т. Алексеєнко, І. Кушнір, Т. Лещенко, Н. Литвиненко, І. Мельничук, Н. Місник, О. Петрашук, І. Рябцевич, Н. Северина, Н. Ушакова, Г. Хирівська, М. Цуркан, Ю. Юсеф, О. Яцишина та ін.); питання мовно-комунікативної компетентності студентів (О. Гриджук, О. Кучерук, Л. Лисейко, З. Олексійчук, Н. Татяниченко, С. Толочко, О. Тур, Т. Симоненко, В. Шинкарук та ін.), методичні засади формування навичок українськомовної медичної комунікації (О. Гришина, Н. Гром, О. Дудник, Г. Іванишин, Г. Краєвська, І. Левенок, Ю. Лукаш, Л. Матусевич, Т. Сергієнко, Л. Субота, А. Чистякова та ін.).

Проблеми навчання професійно орієнтованої лексики розробляли автори: О. Палка, Ю. Косенко, Н. Литвиненко, Н. Місник, О. Павлова, Л. Субота в наукових статтях [131; 163; 205; 270 та ін.]. Як показав аналіз, важливим для нашого дослідження є дисертаційна робота Н. Авраменко, в якій розглянуто питання підготовки майбутніх лікарів-іноземців до опанування професійної термінології в медичних ЗВО [1]. Проте завданнями вказаної наукової праці, системні дослідження якої мають велику теоретичну і практичну цінність, не передбачено розгляду словотвірного компонента навчання термінолексики з медицини.

Для всебічного вивчення окресленого питання важливе значення мають лінгвістичні наукові праці, присвячені дослідженню словотвірної системи української мови (І. Беркешук, Н. Гаврилюк, В. Горпинич, В. Грещук,

Є. Карпіловська, І. Ковалик, І. Кочан, Ж. Колоїз, О. Кушлик, В. Максимчук, В. Німчук, В. Олексенко, О. Скляренко, Я. Старченко, О. Степаненко та ін.).

Звуження наукового пошуку з огляду на об'єкт нашого дослідження спонукало зосередити увагу на словотвірній проблематиці в лінгводидактичному плані. Щоправда, напрацювання в цій царині стосуються освітнього процесу в закладах середньої освіти (І. Волкова, К. Крутій, О. Кулик, М. Пігур, Л. Чемоніна).

Результати проведеного аналізу наукових джерел дають підстави стверджувати, що проблема навчання словотвірної системи в аспекті УМІ досліджена лише фрагментарно й розглядались лише окремі питання використання елементів словотворення у практиці викладання мови майбутнім лікарям-іноземцям (Н. Дзеньдзюра, Л. Думанська, З. Мацюк, Г. Степанюк, S. Baleghisaden, A. Sukying). Теоретичні й методичні напрацювання зазначених праць збагачують вітчизняну науку, разом із тим вказують на частковий характер досліджень.

Отже, звернення до проблематики взаємодії словотворення з іншими мовними рівнями, визначення ролі словотвірних явищ у формуванні лексичної (термінологічної) компетентності майбутніх магістрів медицини, що є важливим чинником опанування мовою спеціальності, продиктоване відсутністю цілісних досліджень в означеній сфері.

Наше дослідження скероване на розв'язання наявних педагогічних суперечностей між:

– новітніми тенденціями в університетській мовній освіті щодо посилення практичної комунікативної спрямованості підготовки іноземного здобувача медичної освіти та відсутністю належного розроблення теоретико- методичних засад навчання словотвору в контексті засвоєння професійно орієнтованої лексики;

– теорією словотвору української мови та лінгводидактичними параметрами словотворення, що передбачає перегляд способів репрезентації теоретичного словотвірного матеріалу в межах курсу УМІ;

– потенціалом взаємодії технологій навчання професійно орієнтованої медичної лексики й словотворення та недостатнім їх використанням у навчальному процесі медичних ЗВО.

Теорія і практика викладання УМІ потребує дослідження похідної професійної медичної лексики з опертям на актуалізацію словотвірних засобів її засвоєння. Нагальність і недостатнє вивчення окресленої проблеми в українській лінгводидактиці спонукали до вибору теми дисертаційного дослідження **«Методика використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця («Інновативні практики у викладанні суспільно-гуманітарних дисциплін як основа сучасного педагогічного дискурсу», номер державної реєстрації 0121U108183, термін виконання: 2021–2023 н р.; «Професійно орієнтовані мовні практики у навчанні здобувачів вищої медичної освіти», номер державної реєстрації 0123U105310 термін виконання: 2024–2026 р).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради факультету підготовки іноземних громадян факультету НМУ імені О. О. Богомольця (протокол №1 від 25 жовтня 2021 р.).

Мета дослідження полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні, розробленні й експериментальній перевірці методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняттєво-категоріальний апарат дослідження і з'ясувати змістове наповнення базових понять дослідження, визначити теоретико-методологічні засади проблем навчання професійно орієнтованої лексики на основі аналізу науково-педагогічних джерел.
2. Побудувати й теоретично обґрунтувати модель методики навчання іноземних здобувачів медичної освіти професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента на основі компетентнісного підходу.
3. Розробити методику використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти; структурувати навчальний контент з української мови в аспекті актуалізації її словотвірного компонента шляхом створення НМСК як технології формування ЛСК здобувачів освіти.
4. Розробити методичну типологію медичної термінолексики в аспекті вивчення словотвірної системи української мови в іноземній аудиторії як основу укладання «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини» з метою визначення українськомовного термінологічного мінімуму для студентів медичних спеціальностей 1–2 курсів ЗВО. Сформувати та впровадити систему словотвірних вправ комунікативного спрямування, в якій реалізується дидактичний принцип концентризму відповідно до етапів вивчення УМІ в медичному ЗВО.
5. Експериментально дослідити ефективність реалізації методики навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента.

Об'єкт дослідження – процес навчання УМІ студентів-інофонів 1–2 курсів медичних ЗВО.

Предмет дослідження – методика, зміст, форми, методи і технології навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики засобами словотворення.

Використано такі **методи наукового дослідження:**

теоретичні: аналіз і синтез даних за результатами вивчення лінгвістичної та лінгвометодичної літератури з досліджуваної проблеми, нормативно-законодавчої бази; *описовий* метод, який передбачав класифікаційні процедури; опис підходів, принципів, методів, технологій навчання та ін.; узагальнення отриманих результатів; *компонентний аналіз* полягав у виділенні диференційних та інтегральних ознак мовних одиниць;

емпіричні: педагогічне спостереження за процесом навчання УМІ здобувачів освіти; *соціологічний* метод – для анкетування, тестування студентів; метод *моделювання* – для розроблення моделі методики використання словотвірного компонента в навчанні термінологіки, під час процесу тренінгового моделювання студентами похідних слів за словотвірними схемами; *педагогічний експеримент* з констатувальним, формувальним і контрольним етапами експерименту;

статистичні: кількісне та якісне опрацювання результатів педагогічного експерименту з використанням методів математичної статистики з метою визначення достовірності результатів педагогічного експерименту.

Експериментальна база дослідження. Дослідна робота проводилася в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця (м. Київ), в 2021/2022 – 2022/2023 н.р. Всього експериментальним дослідженням було охоплено 112 іноземних студентів.

Положення дисертаційної роботи використано в освітньому процесі Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, м. Київ (акт про впровадження від 05.02.2025 р. (Додаток А), Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (акт про впровадження від 08.09.2024 р. (Додаток Б), Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (акт про впровадження від 12.02.2025 р. (Додаток В) ННЦ «Інституту біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка (акт про впровадження від 04.03.2025 р. (Додаток Г).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертаційному дослідженні вперше:

- визначено концептуальні засади навчання іноземних студентів-медиків професійно орієнтованої лексики засобами словотвору, виявлено пріоритетні підходи й принципи мовної підготовки;

- розроблено методику використання словотвірного компонента в навчанні фахової лексики відповідно до сучасних напрямків розвитку лінгводидактики та обґрунтовано теоретичні й методичні аспекти її реалізації;

- побудовано й теоретично обґрунтовано модель методики навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента на основі компетентнісного підходу;

- розроблено НМСК та методичну типологію медичної лексики в контексті вивчення словотвірної системи української мови в іноземній аудиторії як основу укладання «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини» з метою визначення українськомовного термінологічного мінімуму для студентів медичних спеціальностей 1–2 курсів ЗВО;

- з'ясовано рівні сформованості ЛСК іноземних здобувачів медичної освіти, з метою оцінювання яких схарактеризовано комплексні критерії (когнітивно-нормативний, діяльнісно-нормативний і діяльнісно-комунікативний); систему оцінювання при цьому увідповіднено вимогам європейської кредитно-трансферної системи оцінок, відображеної в чинних програмах медичних ЗВО України;

- структуровано навчальний контент з УМІ в аспекті актуалізації її словотвірного компонента шляхом створення НМСК як технології формування ЛСК студентів, інструментарію оптимізації навчального процесу;

- розроблено та впроваджено в межах НМКС систему вправ зі словотвору комунікативного спрямування, в якій реалізується дидактичний принцип концентризму відповідно до етапів вивчення УМІ в медичному ЗВО;

– експериментально перевірено ефективність запропонованої методики; методами математичної статистики встановлено та позитивною динамікою отриманих результатів підтверджено раціональність і перспективність застосування методики поетапного наскрізного навчання українського слово- і термінотворення іноземних здобувачів освіти під час вивчення УМІ в закладах вищої медичної освіти.

Теоретичне значення дослідження визначається внеском у розвиток теорії й методики навчання УМІ і полягає в науково-методичному обґрунтуванні системи формування ЛСК іноземних студентів-медиків у процесі навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотворення.

Практичне значення здобутих результатів дослідження полягає в впровадженні в практику запропонованої методики навчання УМІ мовних кафедр медичних ЗВО, розробленні навчально-методичного забезпечення для викладачів і здобувачів вищої медичної освіти, орієнтованого на навчання майбутніх лікарів-іноземців фахової медичної лексики засобами словотворення, а саме: під час створення навчальних програм з УМІ для іноземних студентів I-II курсів на кафедрі мовної підготовки НМУ імені О.О. Богомольця, авторського спецкурсу «Українська мова в клінічній практиці» (3 курс), методичних рекомендацій до занять з вибіркових дисциплін «Інтерактивні мовні практики з медичної комунікації» (2 курс), «Мовні аспекти сучасного медичного дискурсу» (4 курс), «Українська мова як іноземна (підготовка до інтернатури)» (6 курс).

Результати проведеного дослідження уможливлюють звернення до його положень і висновків з метою використання авторської методики, розробленого навчально-методичного забезпечення в освітньому процесі медичних ЗВО під час мовної підготовки майбутніх лікарів-іноземців. Матеріали дисертації можуть бути затребувані у практиці університетського викладання методики навчання УМІ, а також під час створення навчально-методичних матеріалів зі словотвору української мови.

Особистий внесок здобувача. Положення та результати дисертаційного дослідження авторкою сформульовано самостійно. У публікаціях, написаних у співавторстві, особистий внесок полягає в: дослідженні навчального процесу мовної підготовки студентів в аспекті словотворення [161; 162; 163], обґрунтуванні методики використання словотвірного компонента в навчанні професійної лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти [190].

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукового дослідження оприлюднено під час виступів і доповідей та обговорено на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Лінгвоекотологія: мова медицини», Львів (22–23 лютого 2023 р.), International scientific conference «Philological sciences and translation studies: European potential», Riga, the Republic of Latvia (November 3–4, 2022), «Актуальні питання лінгводидактики: традиції і новаторство», Запоріжжя (09–10 листопада 2023 р.), «Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу» (м. Яремче – Івано-Франківськ – Ломжа, 20 вересня 2024 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи», м. Київ (14 жовтня 2024 р.).

Розроблена концепція знайшла практичне втілення під час укладання частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини та словотвірного мінімуму продуктивних моделей медичного термінотворення.

Публікації. Основні результати дисертації викладено у 10 наукових працях, зокрема: 5-ти статтях у виданнях, що входять до переліку фахових в Україні з педагогіки (категорія Б) та 5-ти публікаціях апробаційного характеру у збірниках конференцій

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (339 найменувань, із них – 35 латиницею) та додатків (13). Повний обсяг дисертації становить 300 сторінок, з них 181 сторінка основного тексту, містить 9 таблиць, 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОФОНІВ ПРОФЕСІЙНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ЗАСОБАМИ СЛОВОТВОРУ

1.1. Наукові основи навчання майбутніх лікарів-іноземців української професійно орієнтованої лексики

1.1.1. Сучасні проблеми визначення змісту професійно орієнтованого мовного навчання

Модернізація вищої медичної освіти спрямована на досягнення та забезпечення якісного рівня, підготовки майбутніх магістрів медицини, що відповідає актуальним та перспективним запитам сьогодення. З-поміж основних тенденцій розвитку медичної освіти визначальними є гуманізація засад викладання всіх загальних теоретичних і спеціальних дисциплін, матеріал яких відповідає сучасній науковій доктрині входження медичного знання до змісту освіти. У зв'язку з цими засадами професійно орієнтованого навчання слід приділяти більшу увагу ролі гуманітарних (мовних) дисциплін у загальній освітній концепції в медичному ЗВО.

Професійно орієнтоване навчання базується на врахуванні запитів здобувачів вищої освіти щодо мовної підготовки, продиктованих специфікою майбутнього фаху. Відповідно до методичних тенденцій і рекомендацій мовний освітній процес спрямовується на формування комунікативної підготовленості. Згідно з міждержавною програмою Ради Європи «Вивчення мов громадянами Європи» акцент зроблено на пошуку засобів підвищення готовності студентів медичних спеціальностей до міжкультурного професійного спілкування [232, с. 141].

З огляду на вищесказане відповідати вимогам професійної орієнтації має й навчання української мови іноземних здобувачів вищої медичної освіти. Університетський курс української мови для іноземних студентів у медичних ЗВО України належить до непрофільних дисциплін. Його викладання

підпорядковано основному завданню – підготовці іноземних фахівців медичного напрямку. Професійна підготовка – це складний комплексний процес, у якому вивчення української як мови країни навчання є невід’ємним складником опанування мови майбутнього фаху. Важливість означеної проблеми є загальновизнаною, як і необхідність розроблення більш ефективних методів навчання професійно орієнтованої УМІ.

Указуючи на проблему соціалізації іноземних громадян засобами української мови, дослідники зазначають: «Входження іноземців як представників різних суспільних груп в український соціокультурний простір відбувається засобами української мови, тому її вивчення стає необхідною умовою життя, праці чи навчання в Україні» [176, с.14]. Саме професійно орієнтоване навчання мови уможливорює усвідомлення іноземними студентами необхідності оволодіти цим інструментом отримання вищої освіти та фахового спілкування. Тим самим визначається ступінь мотивації вивчення української мови в іноземній аудиторії. Сучасна українська освіта потребує зацікавлених, добре мотивованих студентів-іноземців, які активно засвоюють мовний матеріал, опановують фахове мовлення, що сприяє досягненню більш високих результатів у процесі навчання, а відтак – і в професійній підготовці. Отже, найбільш актуальним і вагомим для майбутнього лікаря-іноземця є професійна орієнтація процесу навчання мови, яка повинна знаходити реалізацію у відповідній методичній системі навчання.

На сьогодні є низка наукових досліджень, присвячених широкому спектру проблем професійно орієнтованого університетського навчання, зокрема, й різним аспектам професійної підготовки майбутніх лікарів-іноземців: І. Нагрибельна, Т. Симоненко (дослідження з педагогіки української вищої школи); Н. Литвиненко, М. Лісовий, Ж. Рагіна (теоретичні й методичні питання вищої професійної медичної освіти); О. Адаменко, Л. Рибаченко, С. Шехавцова (проблеми навчання іноземних громадян в Україні); Н. Авраменко, З. Бакум, Л. Субота, М. Цуркан (методика викладання УМІ).

Аналіз опрацьованих джерел дав можливість виокремити педагогічні умови організації професійно орієнтованого мовного навчання: створення позитивної мотивації майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння фаховою мовою; міждисциплінарна інтеграція змісту гуманітарних і фахових дисциплін; використання інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі; розроблення й упровадження системи інноваційних навчальних матеріалів [103].

Методика професійно орієнтованого мовного навчання іноземних студентів вищої медичної школи передбачає врахування міждисциплінарних зв'язків, орієнтацію на індивідуальні можливості здобувачів освіти, тісний взаємозв'язок теорії і практики, контроль та корегування аудиторної й самостійної роботи студентів. Українські науковці та викладачі-практики доходять висновку, про необхідність прикладного характеру УМІ.

Отже, професійне спрямування є засадничим принципом навчання УМІ в немовному ЗВО разом із дидактичними принципами, не залежними від предмета чи методу навчання, загальнометодичними принципами, що ґрунтуються на законах чи положеннях базових для методики наук, та вузькометодичних (рівневих) принципів, які залежать від цілей, умов навчання й особливостей мовного матеріалу.

Змістовим компонентом моделі професійно орієнтованої мовної підготовки вбачаємо комунікативні вміння та навички відповідно до видів мовленнєвої діяльності з використанням загальної та професійної лексики. Як мету такого навчання розглядаємо розвиток мовленнєвих умінь обміну інформацією професійного характеру; сприйняття і розуміння висловлювання співрозмовника в умовах певної професійної ситуації – в аудіюванні; формування вміння читання спеціальної літератури; а також розвиток комунікативної компетентності, скерованої на фахове письмове спілкування. Ще одним компонентом є мовні знання лексичних одиниць, граматичних форм і правил словотворення.

Зміст навчання тісно пов'язаний з навчальною метою; з огляду на головну мету професійно орієнтованого мовного навчання як засобу комунікації між фахівцями вважаємо, що змістом навчання мови є всі характерні для майбутньої професійної діяльності аспекти, які передбачають такі компоненти змісту навчання:

- лексичний мінімум (професійно орієнтована лексика);
- лексичні вміння й навички;
- раціональні стратегії оволодіння лексикою;
- навчальні вміння, що передбачають роботу з довідковою літературою, використання технічних засобів і сучасних технологій.

На думку М. Цуркан, слово як одиниця мовлення має певний смисл, що виявляється в певному контексті, ситуації й залежить від особистого досвіду; що дає змогу іноземному студентові не лише засвоїти мовні знання, збагатити словниковий запас, засвоїти українською мовою фахову термінологію, а й зрозуміти та пояснити причини хвороби, встановити діагноз й пояснити певні факти, події, явища українською мовою [293, с. 113].

Недостатній словниковий запас не дозволяє мовцям повною мірою сформувати необхідну комунікативну українськомовну компетентність. Як зазначає Л. Субота, формування лексичної компетентності іноземних студентів у процесі вивчення УМІ сприяє професійній компетентності фахівців, засвоєнню наукової та фахової термінології [270, с. 195].

Необхідність опанування лексичними знаннями задля вдосконалення фахово орієнтованого спілкування є очевидною для іноземних здобувачів вищої, освіти упродовж усього терміну мовної підготовки. Цілком логічним, на нашу думку, є розуміння, що професійно орієнтоване навчання УМІ у медичному ЗВО тісно пов'язане з вивченням *професійної орієнтованої лексики*. З-поміж виявлених у дослідженнях номінацій на зразок *професійна термінологія* (Н. Авраменко), *термінологічна лексика* (Л. Васецька), *медичні терміни*

(Г. Германович), *професійна лексика* (Н. Виспінська) саме концепт *професійно орієнтована лексика* повною мірою відповідає завданням нашого дослідження.

Погоджуємося з алгоритмом розуміння значення слова інофоном, описаним М. Цуркан. Основними параметрами є: 1) вимовляння, прочитання й написання слова, що вивчається; пояснення значення слова та його переклад; словотвірні характеристики слова; трансформування виучуваного слова в словосполучення – речення – текст [293, с. 233].

Нами встановлено [185, с. 74], що презентація студентській аудиторії нової медичної лексики та способів її семантизації відбувається шляхом використання наочних засобів, добору синонімів і/чи антонімів, перекладу слова з опорою на англійську та латинську мови, розвитку мовної здогадки через контекст і за допомогою словотвірного інструментарію. Важливу роль у лексичній роботі відводимо саме застосуванню словотворчих ресурсів, адже під час формування навичок мовної здогадки мовцю необхідно розуміти закономірності словотворення української мови. Можна відзначити, що, з одного боку, значення лексеми може бути розкрито за допомогою словотворчих засобів, а з іншого – розуміння словотвірної структури сприяє усвідомленню граматичної форми слова [185, с. 74].

У статті «Професійно орієнтовані технології мовного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти» ми репрезентували концепцію навчання іноземних студентів медичного ЗВО професійно орієнтованої лексики засобами словотвору (Рис. 1.1.) [186, с. 58].

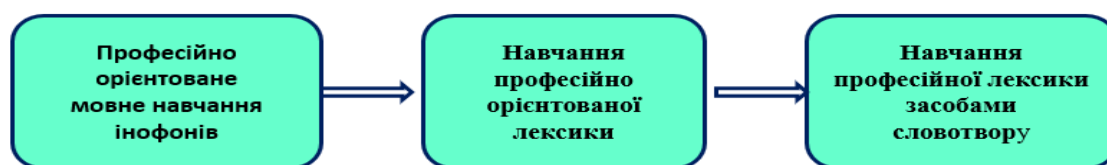

Рис. 1.1. Концепція навчання іноземних студентів медичного ЗВО професійно орієнтованої лексики засобами словотвору

Пропонована нами концепція навчання професійно орієнтованої лексики в процесі викладання УМІ для студентів основного етапу навчання в медичному ЗВО передбачає такі аспекти: *професійно орієнтоване мовне навчання → навчання професійно орієнтованої лексики → навчання української професійної лексики засобами словотвору*. Як показало наше дослідження, найбільш продуктивними виявилися технології навчання професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента, тобто навчання медичної термінології засобами словотвору.

1.1.2. Характеристика та критерії відбору професійно орієнтованої лексики для навчання іноземних студентів-медиків

У центрі дослідження стоїть проблема напрацювання професійного понятійного апарату іноземних студентів, що становить фундаментальну частину загальнопрофесійної підготовки фахівців будь-якого рівня. Галузевий понятійний апарат виражений перш за все в професійно орієнтованій лексиці і є невід'ємною частиною предметів спеціального циклу. Разом із тим, спеціальна лексика – це частина лексико-граматичної системи національної мови і, відповідно, є предметом вивчення на заняттях української мови, що підвищує статус дисципліни.

У сучасній методиці проблема навчання професійно орієнтованої лексики висвітлюється досить широко (Н. Авраменко, Ю. Косенко, О. Павлова, Л. Субота). Зокрема, актуальність проблеми засвідчено аналізом питання підготовки майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією у медичних закладах вищої освіти [1], а також розглядом нетрадиційних форм роботи з УМІ під час вивчення медичної лексики [131]. Навчання професійно орієнтованої лексики базується на принципах навчання загальнонавчальної лексики, що передбачає взаємодію дидактичних (усвідомленість, наочність,), лінгвістичних (концентризм), психологічних (поетапність формування лексичних умінь і навичок) методичних (врахування рідної мови, професійне спрямування) принципів, які нерозривно пов'язані один

із одним. Важливо, що «у процесі транслювання наукової інформації пацієнтові майбутній лікар повинен уміти перекодифіковувати повідомлення, подане за допомогою вузькоспеціалізованих лексичних засобів, шляхом використання загальновідомих лексем, щоб хворий адекватно сприйняв зміст та інтенції фахівця» [293, с. 200].

Акцентуючи увагу на необхідності долучати до навчальних програм з УМІ матеріал, який розкриває специфіку змісту медицини і її мовних особливостей, підкреслюємо, що до таких особливостей, на нашу думку, належить система спеціальних лексичних одиниць і функціонування відповідних засобів словотворення, знання яких необхідне майбутньому фахівцю в подальшому.

Для визначення поняття *професійно орієнтована лексика* в галузі медицини розглянемо концепт *мова науки*, який окреслюють як цілісну й функціональну підсистему літературної мови, що має обмежену, проте чітку функцію наукової комунікації [204, с. 27]. Важливим для нашого дослідження є те, що мова науки має найбільш помітні відмінні особливості саме в лексичній сфері, особливо виразно – в мові медичної наукової галузі. Виходимо з того, що лексика наукової мови поділяється на загальнолітературну, загальнонаукову і спеціальну. При цьому загальнолітературна лексика утворює відповідне до інтелектуального спілкування семантичне середовище, в якому можуть функціонувати і взаємодіяти спеціальні лексеми. Загальнонаукова термінологія покликана передавати інформацію, пов'язану з пізнавальною діяльністю людини. Значна частина загальнонаукових термінів має абстрактний характер (порушення, локалізація, виділення, деформація). Медичного значення такі лексеми набувають, виступаючи компонентом терміносполуки. Найбільш інформативним прошарком наукової мови є спеціальна лексика, яка номінує предмети і поняття, що належать до різних сфер професійної діяльності людини. Спеціальну лексику становлять номінативні одиниці трьох класів: терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки.

До основних специфічних характеристик спеціальної лексики відносимо обмеженість сфери використання, спеціальні утворення штучних позначень, неможливість довільних заміन окремих елементів слів тощо.

«Постійним залишається зв'язок між фаховою та загальноживаною мовами, при якому лексичні одиниці можуть переходити з однієї в іншу. Проте, обслуговуючи спеціальну галузь знань і діяльності, фахова мова характеризується певною специфікою у лексиці, синтаксисі, словотворенні порівняно з літературною і розмовною мовами» [189, с. 5].

Сфера наукової медицини підтримується спеціалізованою мовою, основою якої є добре розроблена система термінів. Поняття термінологічної системи є базовим для визначення терміна в логічному аспекті. Терміносистему розглядаємо як сукупність позначень спеціальних понять певної галузі знання (для нас – медицини), які вживаються у сфері професійного спілкування. Відповідно, медичний термін – це «слово чи словосполучення, які позначають наукові медичні поняття, входять до системи понять цієї галузі й обмежуються спеціальною сферою вживання» [189, с. 6]. Прагнення чіткого відмежування термінів від загальноживаної лексики знайшло своє вираження у формулюванні специфічних ознак, які лежать в основі абстрактної моделі терміна: однозначність, системність, точність, незалежність від контексту, стилістична нейтральність [87, с. 242].

Для нашого дослідження визначальним є те, що *професійно орієнтована лексика* охоплює слова та вирази, що належать до медичної тематики та використовуються у сучасному медичному дискурсі. До професійно орієнтованої лексики ми відносимо як медичні терміни, так і загальноживані слова, якщо вони використовуються для вираження спеціальних понять медицини. Процес термінологізації загальноживаного слова науковці розглядають як результат взаємовпливу мовної та національної наукової картин світу [139; 192]. Отже, у своїй роботі ми оперуємо поняттям «професійно орієнтована лексика», до складу якої входять власне медичні терміни і

спеціалізовані/термінологізовані слова загальнолітературної мови. Номінаціями професійно орієнтована лексика, спеціальна лексика, медична лексика, медична термінологіка, медична термінологія послуговуємося в роботі як взаємозамінними.

З позиції методики викладання УМІ означений лексичний масив має низку особливостей і характеристик, без знання яких буде неможливим продуктивне викладання дисципліни. Під час професійно орієнтованого мовного навчання провідна роль належить принципу врахування особливостей підсистем медичної термінології – анатомічної, клінічної та фармацевтичної.

Процес відбору лексичних одиниць для дослідження проводився шляхом виділення семантичних груп. «Відомо, що лексичне поле лікаря-практика становлять слова і словосполучення, якими ведеться діалог із хворим, терміни й терміносполуки, за допомогою яких проводиться опис захворювання в історії хвороби та методи її лікування. Крім цього до складу лексики лікаря-практика входять назви медичних інструментів, операцій та засобів лікування, лікарняного устаткування, майна» [230, с. 325]. Є думка, що основою поняттєвої семи ядра поля медичної термінології можна вважати категорію «порушення життєдіяльності організму». Дослідниця зазначає: «Центр виділеного термінологічного поля становлять терміни, що називають хвороби» [264 с. 254]. Відповідно до семантики професійно орієнтованої лексики та її функціонального призначення Н. Місник виділяє такі тематичні групи слів: процеси та морфологічні структури, притаманні організму людини; порушення фізіологічних функцій органа та станів організму; хвороби та їхні класифікації; форми перебігу та ознаки (симптоми, синдроми) хвороб; причини захворювань; способи дослідження; найменування наук, спеціалістів; найменування осіб-носіїв хвороб; методи лікування (назви хірургічних операцій); засоби лікування хвороб (медико-технічні терміни) [Місник, 2004, 189 с. 8]. Вказані лексичні категорії представлені в текстах Інтегрованого тестового іспиту КРОК, що є тестовим компонентом Єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ) для

здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальностями галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Для виконання основних завдань дослідження нами було виділено 15 основних тематичних груп термінів у складі термінології клінічної медицини. Різні за обсягом і структурою групи термінів відбивають поняття таких мікрополів: загальномедичні терміни (51); загальнонаукові терміни (16); анатомічні терміни (165); фізіологічні процеси та стани (48); патологічні процеси та стани (208); біохімічні терміни (144); речовини та лікарські препарати (256); методи лікування, профілактики та замісної терапії (24), методи діагностики та досліджень (66); продукти виділення та елементи досліджень (22) хірургічні операції та маніпуляції (34); хвороби (255); симптоми і синдроми (124); медичні заклади (14); медичні прилади та інструментарій (28).

1.1.3. Основні шляхи формування професійної медичної лексики

Медична термінологія є макросистемою термінів, що відображає багатовікову історію та традиції стародавніх мов, водночас безперервно збагачуючись і оновлюючись новими термінами – медичними та парамедичними реаліями. Осмислення процесу виникнення та розвитку української медичної лексики знайшло своє відображення у дослідженнях вітчизняних науковців (В. Німчук, Г. Дидик-Меуш, О. Петрова, Н. Місник, Р. Стецюк та ін.). У нашому дослідженні важливо усвідомлювати, що українська медична термінолексика є результатом тривалого розвитку світової та національної медичної практики, у її формуванні гармонійно поєдналися міжнародні впливи та характерні риси вітчизняної медицини.

Характеризуючи медичну лексику з генетичного боку, спираємося на класифікацію, запропоновану Н. Місник (Рис. 1.2). Засвідчено, що медична термінолексика упродовж тривалого часу формувалася на національній лексичній основі, поповнюючись за рахунок запозичень [189, с. 17].

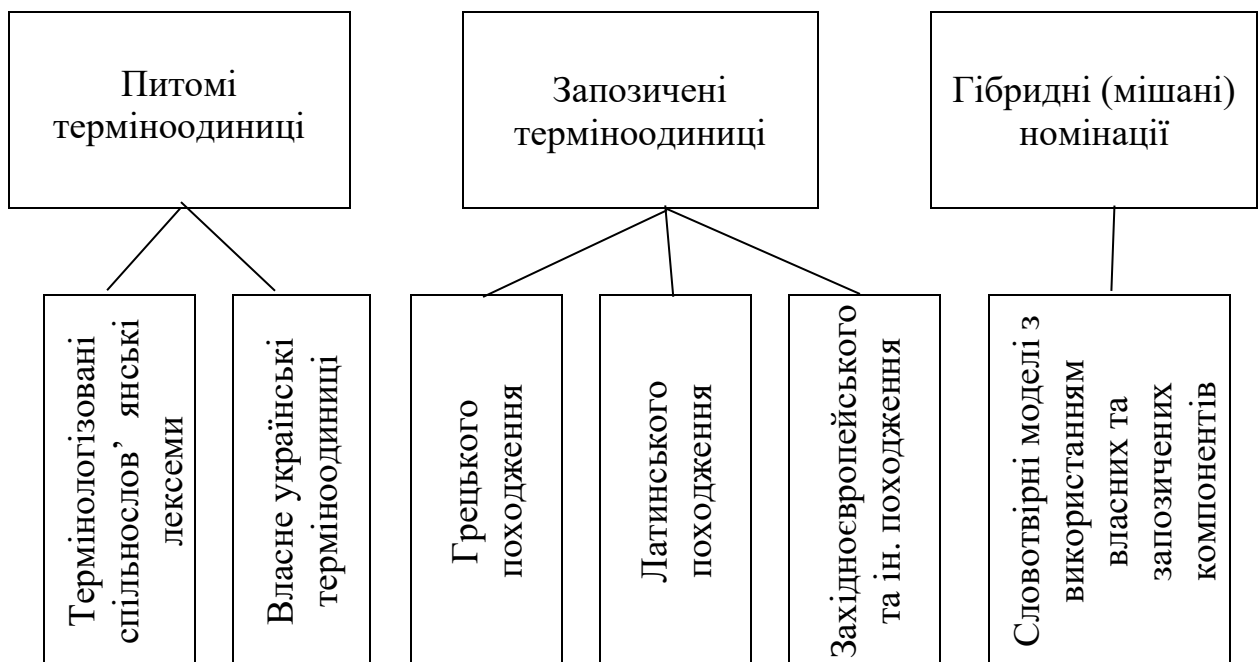

Рис. 1.2. Генетична характеристика української медичної лексики

Як відомо, між лексикою загальнолітературної мови і медичною термінологією існує тісний генетичний зв'язок, відбувається постійний взаємообмін лексичними одиницями. Такий зв'язок підтверджено наявністю значної групи професійно орієнтованих слів з медичним значенням, які належать до поліфункціональної лексики. Термінологічність слів на зразок *одужання*, *запалення*, *жар* зумовлюється контекстом, сферою вживання. «Ключові семантичні опозиції *здоров'я – хвороба*, які за результатами аналізу посідають чільне місце в аксіологічній картині світу сучасного лікаря, займають діаметральні позиції на осі «цінність – антицінність» [321]. Часто в основі найменування медичної терміноодиниці лежить його внутрішня форма, мотивованість. Усвідомлення внутрішньої форми викликає у студента позитивні емоції від розуміння їхнього походження, першоджерел творення слова. Наприклад, вивчаючи медичні терміни, слід акцентувати увагу на твірній основі: *затискач* – від «затискати», *щипці* – від «щипати», *ростомір* – від «вимірювати зріст» [293, с. 166].

Питома лексика охоплює давні спільнослов'янські (*здоров'я*, *біль*, *хвороба*) та власне українські термінологічні найменування (*пухлина*, *жовтяниця*).

Іншомовні терміни, що увійшли до вітчизняного наукового медичного словника, пов'язані здебільшого з класичними мовами-джерелами, з яких їх запозичено як безпосередньо, так і через посередництво інших європейських мов. Погоджуємося з думкою, що «переважна більшість медичних термінів – це міжнародні терміни, запозичені з класичних мов» [189, с. 18].

Інтернаціональна за своєю природою медична лексика, яка несе значне смислове навантаження у фаховому тексті з медицини, покликана забезпечувати розуміння і сприйняття літератури зі спеціальності. З огляду на це міжнародні медичні терміни посідають окреме місце в процесі навчання УМІ. У цьому разі вивчення інтернаціональної лексики має важливе практичне значення.

Інтернаціоналізми, чи інтерлексеми розуміють як одиниці міжнародного фонду, спільні для низки мов полілексеми, що становлять міжмовну сукупність ідентичних чи подібних одиниць (А. Алексєєв, Л. Гребінник, Л. Фенюк). За словниковим визначенням *інтернаціоналізм* (англ. *internationalism*, франц. *internationalisme*, нім. *Internationalismus*, укр. *інтернаціоналізм*) як міжнародне слово, що зберігає однакове значення та позначає те саме явище або поняття [320, с. 546]. Канадський лінгвістичний вісник (Office québécois de la langue française) тлумачить інтернаціоналізми як повне або гібридне запозичення, яке є поширеним (з адаптацією або без неї) у багатьох мовах [324, с. 2].

Для нашого дослідження важливим є той факт, що існує й широке розуміння поняття «інтернаціоналізм», коли ним номінують не лише лексичні одиниці, а й інші іншомовні мовні елементи: морфеми, словотворчі кальки. Залежно від того чи іншого поняття інтернаціоналізму існують різні інтерпретації основних ознак інтернаціональних мовних елементів, критеріїв визначення їхньої інтернаціональності, сам феномен мовної інтернаціоналізації. У зв'язку з цим дослідниками на позначення інтернаціонального елемента введено поняття інтерморфеми [289, с. 152]. Тлумачний словник дає визначення запозичення як елемента чужої мови (слово, морфему, синтаксичну конструкцію), який потрапляє в іншу мову внаслідок мовних контактів, а також

сам процес переходу елементів з однієї мови в іншу. Запозичення адаптуються до системи мови-акцептора і часто нею настільки засвоюються, що їхнє іншомовне походження часто не помічається носіями цієї мови і виявляється лише за допомогою етимологічного аналізу [36, с. 158].

У процесі вивчення мови як іноземної слід враховувати переваги професійно орієнтованої лексики, створеної на базі класичних (латинської та грецької) мов: позначення наукових понять із чітко окресленими межами, відсутність асоціацій з лексемами національної мови, інтернаціональність зовнішньої форми слів, створення оптимального ефекту комунікації, істотні словотворчі можливості.

1.2. Словотвірна проблематика в аспекті навчання української мови як іноземної

1.2.1. Словотвірна підсистема української мови як об'єкт мовознавчих та лінгводидактичних досліджень

Методологічним підґрунтям навчання УМІ в медичних ЗВО в цілому та створення ефективної методики комплексного навчання означеної аудиторії дериваційної мовної системи є положення сучасної лінгвістичної теорії про процес мовної підготовки як про засвоєння сукупності знань із мови задля формування необхідних для комунікації вмінь і навичок мовлення.

Визначальними для нашого дослідження є наукові концепції, започатковані філософськими ідеями провідних вітчизняних лінгвофілософів (Г. Сковорода, О. Потебня) про такі об'єкти теоретичного аналізу, як *слово, мова, мовлення*. Сутність концепцій насамперед виявляється у зв'язку мови й мислення, спілкування. При цьому мову розглядають не як спосіб передачі інформації, а як засіб встановлення взаєморозуміння.

Важливим є те, що мова становить систему взаємопов'язаних рівнів – фонологічного, морфологічного, лексико-семантичного та синтаксичного, на перетині яких з'являються проміжні, як-от фразеологічний і словотвірний.

Кожен із рівнів оперує своїми одиницями, це – фонема, морфема, лексема, словосполучення тощо.

Першими дослідженнями, що започаткували словотвір як окремий розділ української мовознавчої науки були «Примітивний словотвір» Р. Смаль-Стоцького [257] та «Норми української літературної мови» О. Синявського [244]. Продовженням опису дериваційного рівня мовної системи стали праці Л. Гумецької [68] і С. Бевзенка [13]; найвагомішим внеском у дослідження українського словотвору стало вчення про розбудову дериваційного поняттєво-категорійного апарату вітчизняним ученим І. Коваликом [117]. Подальші дослідження щодо теоретичних питань словотвірного аналізу реалізувалися в колективній праці «Словотвір сучасної української літературної мови» [253], а також в монографіях українських лінгвістів: О. Безпояско, К. Городенської, Н. Клименко, П. Білоусенка, Є. Карпіловської, В. Грещука, В. Горпинича, М. Кравченко, С. Соколової, Г. Вокальчук, В. Олексенка, О. Стишова, З. Валюх, та інших дослідників.

Упродовж останніх років найрізноманітніші аспекти словотвору перебувають у фокусі досліджень вітчизняних мовознавців, зокрема результатом роботи авторського колективу (П. Білоусенко та ін.) стала монографія з історії українського словотвору [194]; в дисертаційних працях та монографіях досліджуються аспекти дериваційних парадигм іменників в сучасній українській мові [17], словотвірних гнізд параметричних прикметників [78] та словотвірних гнізд із базовим соматичним складником [265], семантичних характеристик і словотвірної будови афіксоїдних дериватів [297], дериваційної парадигми похідних дієслів в сучасній українській мові [148], явищ економії в українському словотворенні [199], словотворчого потенціалу мовної системи [123], ресурсів та тенденцій розвитку сучасної української словотвірної номінації [102].

У лінгвістичних дослідженнях вчені також визначили завдання словотвору. О. Селіванова найбільш глибоко описує їх, акцентуючи на оглядові морфем в аспекті їхньої варіативності; розробленні класифікації способів

дери́вації; систематизації значень основних понять словотворення; обґрунтуванні норм словотворення; укладанні спеціалізованих словників та ін. [236, с. 564]. Вказані завдання обумовлюють необхідність всебічного вивчення здобувачами освіти словотвірної системи української мови.

Попри те, що сучасна мовознавча наука активно реагує на питання теорії й методики навчання української мови, в лінгводидактичному плані проблема словотвору в аспекті викладання УМІ залишається недостатньо опрацьованою. Це знаходить свій вияв у відсутності системної роботи над словотвірним матеріалом у підручниках і навчальних посібниках для іноземних здобувачів вищої освіти і, відповідно, в початковому процесі. Методика навчання словотвору розглядалася лише в окремих дисертаційних працях і спеціальних студіях прикладного характеру, напрями дослідницьких пошуків яких слід окреслити.

У дисертаційному дослідженні М. Пігур методично осмислено зв'язки словотвору й синтаксису з метою оптимізації навчального процесу [212]; в решті наявних дисертаційних праць розглядаються питання мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку [140] та учнів основної школи [142] на матеріалі словотворення; формування і розвитку мовних компетентностей учнів середньої школи на прикладі вивчення орфографії та словотвору [48]. Відзначимо також монографію Л. Чемоніної, присвячену проблемам наступності та перспективності вивчення словотвірної системи сучасної української мови учнями початкової й основної школи [294].

Методика застосування словотвірного компонента у практиці викладання мови як іноземної на сьогодні потребує ретельного дослідження, зважаючи на обмаль вітчизняних праць у цій царині [79; 174; 190; 266; 278].

Вищевказані статті українських дослідників присвячені окремим питанням застосування словотвірних елементів у практиці викладання мови студентам-іноземцям. До прикладу, це дослідження типологічних взаємозв'язків між словами в рамках словотворчих гнізд. (Н. Дзеньдзюра); аналіз проблеми формування лінгвістичної основи методики викладання словотвору української

мови в студентам-іноземцям, а також явища словотвірної синонімії (З. Мацюк); визначення закономірностей використання словотворчих ресурсів та методів словотворення на різних етапах вивчення УМІ (Г. Темник); аналіз змісту презентаційних матеріалів і навчальних завдань словотворчого характеру (Н. Місник); вивчення особливостей викладання української морфеміки та словотворення студентам іноземцям технічних ЗВО (Г. Степанюк, Л. Думанська).

Окремої уваги, на наш погляд, заслуговують спільні роботи вчених різних країн як результат, що є результатом міжкультурної взаємодії в розробці ефективних новаторських методик мовної підготовки, що б відповідали завданням інноваційного навчання. Слов'янська лінгводидактика визначається тим, що сучасна тенденція комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення мови країни навчання посилює увагу до практичних результатів застосування мовного словотворчого потенціалу (болгарські дослідники І. Костадінова, М. Палій).

Вчені єдині в тому, що одним із перспективних підходів до вивчення іноземної мови є освоєння її лексичного складу, що базується на вивченні семантико-дериваційних процесів, властивих конкретній мові. Погоджуємося із твердженням З. Мацюк, що саме « словотвір інтегрує ціле коло лінгвістичних і дидактичних проблем, серед яких найбільш важливою є можливість семантизації лексики з опорою на словотвірну та морфемну структуру слова з урахуванням специфіки функціонування словотворчих морфем» [174, с. 138]. Отже, пріоритет формування мовної компетенції в галузі словотворення та морфології під час навчання УМІ обумовлений результатами пошуків нових підходів у лінгводидактиці.

Як бачимо, в науково-методичній літературі на сьогодні відсутні праці, орієнтовані на комплексний аналіз проблеми вивчення УМІ із ефективним використанням словотвірних засобів, як загалом, так і в контексті вищої медичної освіти.

1.2.2. Принципи й підходи до лінгводидактичного опису словотвірної системи в аспекті української мови як іноземної

Розроблення основних підходів для реалізації принципів опису словотвірної системи мови з метою навчання цієї мови як іноземної має базуватися на концептуальних підходах до навчання мови в цілому. Успішне використання навчальною практикою найновіших досягнень лінгвістичних досліджень, що мають практично-прикладний характер, відбувається відповідно до визначальних підходів і стандартів, закладених як у вітчизняному, так і зарубіжному науковому просторі [11; 22; 53; 91; 146; 147; 195; 155; 291].

Також необхідно дібрати принципи навчання, тобто, «основні вихідні положення теорії і практики» [252, с. 203], які були б дієвими в методиці опису словотвірної системи з метою засвоєння професійно орієнтованої лексики майбутніми лікарями-іноземцями. У дидактиці, незалежно від дисципліни, принцип – це система початкових, провідних вимог до навчання й до його компонентів: цілей, змісту, методів, засобів навчання. Загальнодидактичні принципи не залежать від цілей, умов навчання чи від особливостей навчального матеріалу, вони виражають загальні обов'язкові закони, наприклад, закони українського словотвору.

Сучасна методика навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору іноземних студентів медичних ЗВО передбачає реалізацію загальнодидактичних принципів навчання мови (зв'язку теорії з практикою, систематичності, послідовності, наступності, наочності, комунікативно-прагматичної спрямованості, креативності, саморозвитку, інтегративності), лінгводидактичних (контекстний принцип; принцип урахування під час навчання зв'язку українського словотворення з лексикологією, граматиною), а також рівневих принципів (розгляд будови слова та значення його морфем; принцип комплексності; функціонально-семантичний, функціонально-комунікативний і когнітивний принципи).

Розглядаючи концепт «підхід до навчання», спираємося на обґрунтування С. Омельчука, за яким цю лінгводидактичну категорію становить системна сукупність принципів, методів, прийомів і засобів навчання з такими основними характеристиками, як концептуальність та системність [202, с. 4]. У роботі «підхід до навчання» розуміємо як базову методичну категорію мовної підготовки, що включає відповідні принципи, методи, технології і форми навчання, які, взаємодіючи, сприяють продуктивній організації освітнього процесу.

У нашому дослідженні зміст поняття «підхід до навчання іноземних студентів професійно орієнтованої лексики засобами словотвору» висвітлено з урахуванням основної мети та завдань навчання здобувачів вищої медичної освіти української мови як навчальної дисципліни, вимог чинної професійно орієнтованої програми навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна». Метою навчання вказаної дисципліни є досягнення кінцевих цілей навчання, що є основою для побудови її змісту, а саме: «практичне володіння мовою на І середньому рівні, достатньому для здійснення пізнавальної діяльності в соціокультурній і навчально-професійній сферах, що реалізується за допомогою комплексного підходу до підготовки майбутніх спеціалістів і передбачає взаємодію комунікативних, освітніх і виховних цілей» [293, с. 223].

Пріоритетними в навчанні, відповідно до Державного стандарту [76], є особистісно орієнтований, компетентнісний і діяльнісний підходи, які мають стати основою методики навчання української мови та її словотвірного компонента. У чинній програмі навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» вказано, що основною метою є комунікація, яка передбачає визначення та аналіз підходів до викладання УМІ, що становлять концептуально-педагогічну основу дослідження. [293, с. 225].

Аналіз спеціальних досліджень із вказаної проблеми (Н. Авраменко, Ж. Раргіна, О. Кучерук, Н. Московчук, О. Пальчикова, Л. Субота,) засвідчив тенденцію виокремлення, крім вищевказаних, інших результативних підходів до

навчання УМІ: професійно орієнтованого, системного, функціонального, словоцентричного, текстоцентричного, контекстного, міжкультурного та ін.

У процесі розроблення методики навчання іноземних студентів професійно орієнтованої лексики засобами словотвору пріоритетними були обрані такі підходи: особистісно орієнтований, професійно орієнтований, системний, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, функціональний, синхронічний і словоцентричний, які в освітньому процесі взаємодіють із дидактичними умовами та психологічними чинниками навчання, визначені програмою І середнього рівня, що забезпечує достатні умови для пізнавальної діяльності іноземних студентів у соціокультурному та навчально-професійному контекстах.

Компетентнісний підхід до навчання як визначальний для нашого дослідження буде розглянуто в окремому параграфі.

Особистісно орієнтований підхід передбачає орієнтацію освітнього процесу на взаємодію та гармонійний розвиток як педагога, так і здобувачів освіти, ґрунтуючись на рівності в спілкуванні та партнерстві в навчанні. Згідно з особистісно орієнтованим підходом, методична система загалом – організація, методи й прийоми навчання, підбір навчального матеріалу – має враховувати потреби та інтелектуальні можливості здобувача освіти.

Упровадження вище вказаного підходу до мовної підготовки у медичному ЗВО дає змогу: забезпечити відповідну атмосферу навчання, мотивувати здобувачів освіти ставати активними учасниками навчального процесу та сприяти розвитку вмінь сприймати, розуміти, відтворювати та інтерпретувати зміст висловлювань. Необхідно наголосити також на *принципі саморозвитку*, реалізація якого дозволить студентам зрозуміти лексичну та словотвірну норми, усвідомити себе активними учасниками мовленнєвої діяльності, а також сприятиме розвитку здатності до саморозвитку та самовдосконалення.

Щодо *професійно орієнтований підходу* в навчанні слід зауважити таку його характеристику, як врахування специфіки майбутнього фаху медичного

працівника. Вказаний підхід до навчання в ЗВО з огляду на доцільність його впровадження передбачає професійне спрямування навчального матеріалу та використання освітніх методів, що полегшують ключових професійних якостей потенційного спеціаліста [191, с. 85]. У нашому дослідженні фахово орієнтований підхід розглядається як ефективний спосіб навчання УМІ та її словотвірного компонента для майбутнього лікаря-іноземця в медичних ЗВО; реалізація цього підходу сприяє розвитку професійної мовленнєвої компетентності майбутнього фахівця, засвоєнню професійно орієнтованої лексики та посиленню скерованості освітньої діяльності студента на професійну сферу.

Діяльнісний підхід до навчання спрямований на розвиток умінь і навичок здобувача освіти, застосування набутих знань у практичних ситуаціях, пошук шляхів інтеграції до соціокультурного середовища. Діяльнісний підхід до мовної підготовки здебільшого має *комунікативно-діяльнісний* вияв. Цей підхід орієнтовано на адаптацію мовця в соціальному середовищі, його майбутню фахову самореалізацію, тощо. Важливо відзначити, що впровадження діяльнісного підходу в навчальний процес медичних ЗВО позитивно впливає на формування у студентів-іноземців умінь і навичок самостійної роботи, як обов'язкового компонента кредитно-модульної системи навчання.

«Сучасна тенденція комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення іноземними студентами мови країни навчання посилює увагу до практичних результатів використання словотвірних ресурсів мови» [190, с. 84]. Комунікативно-діяльнісний підхід є найбільш продуктивним, оскільки скерований на підвищення рівня комунікації через залучення в ситуацію мовлення максимально наближену до життєвих реалій та професійної діяльності. Даний підхід має наметі організацію навчального процесу зумовленого індивідуально-психологічними особливостями суб'єкта навчання, його потребами та сприяє формуванню вмінь та навичок використовувати мову відповідно до конкретних професійно-комунікативних обставин [293, с. 229].

Логічним при аналізованому підході є впровадження *принципу комунікативно-прагматичної спрямованості*, коли йдеться про формування словотвірних компетентностей на основі прагматичних засад. Це, своєю чергою, дає можливість усвідомити потенціал словотвірних засобів щодо конкретних комунікативних завдань і сприяє ефективній взаємодії учасників комунікації в умовах професійно спрямованого спілкування.

Під час розгляду досліджень, що стосуються обґрунтування підходів до навчання мов, зокрема УМІ, виділено системний або *системно-структурний підхід*. Дослідники надають важливого значення такому підходу й для опису словотвірної системи мови (Є. Карпіловська, Л. Кислюк, Н. Клименко, О. Мельничук, Ю. Романюк). В основі системного підходу перебувають як об'єктивно наявні в мові, так і методично змодельовані зв'язки; в межах даного підходу реалізуються *принципи системності, комплексності, функціональності* в описі словотвірних одиниць. Системність є внутрішньо притаманною рисою мови, її рівнів та методу їх репрезентації; це спрощує сприйняття студентами мовних феноменів. У процесі навчання мови слід розглядати її як функціональну систему, що є важливим для відбору навчального матеріалу на словотвірному рівні.

Метою системно-структурного підходу є формування єдиної системи мовних знань у здобувачів вищої освіти, що стає можливим за умови розробки моделі методичної системи навчання мови, в якій чітко відображені основні складники, що, взаємодіючи, формують концептуальну цілісність і забезпечують досягнення визначених завдань та прогнозованих результатів. Цей підхід дозволяє вивчати мову як сукупність взаємопов'язаних елементів [222, с. 195].

Нарощування лексичного запасу мовців супроводжується узагальненням і систематизацією лексичних одиниць з урахуванням їхніх словотвірних зв'язків і відношень, цим зумовлена методична доцільність навчання української мови із залученням аналізу словотвірних гнізд як системних утворень.

Доцільно розглядати словотвірну модель як системотворчий елемент, при цьому модель розуміють переважно як варіант словотвірного типу. *Принцип системності*, як базовий принцип лінгводидактичного опису українського словотвору, уможлиблює багатоаспектну репрезентацію словотворення з навчальною метою і реалізується в дослідженнях різноманітного спрямування.

Комплексний лінгвометодично орієнтований опис словотвору повинен відображати тісну взаємодію словотвірного рівня з іншими мовними рівнями – лексикою, морфологією, синтаксисом, оскільки похідне слово перебуває у фокусі багатьох системних явищ мови. Слід зазначити також, що системний підхід передбачає двопланове спрямування комплексного опису словотвору з метою навчання: словотвірна підсистема з урахуванням інших мовних рівнів й інші рівні мови з урахуванням закономірностей словотвору.

Отже, в аспекті репрезентації словотвору в практиці мовного навчання здебільшого переважає системно-структурний підхід до опису дериваційних одиниць.

Останнім часом у дослідженнях оформився *когнітивний підхід* до опису словотворення, у більш широкому плані лінгводидакти говорять про особливості комунікативно-когнітивного підходу до мовного навчання [142; 52; 211]. Реалізуючи комунікативну та методику навчання УМІ, підхід передбачає різні способи опанування мовними одиницями, практичну спрямованість змісту дисципліни УМІ, зміщення освітньої мети з мовознавчої на комунікативно-компетентнісну [142, с. 179].

Когнітивний підхід забезпечує засвоєння інофонами словотвірних одиниць, основних елементів та закономірностей словотвірної системи, формо- та словотвірними функціями морфем у процесі формування семантики слова. Для практики навчання мови особливе значення мають дослідження когнітивного простору словотвірних гнізд та окремих способів словотвору. У мовній системі деривація є однією зі сфер міжрівневого співвідношення лінгвістичних одиниць/засобів і функцій. Зокрема, в комунікативному плані

важливим є фокусування на семантиці, коли когнітивна структура похідного слова корелює з його словотвірною моделлю, що наповнюється конкретним лексичним змістом.

Упровадження комунікативно-когнітивного підходу дасть можливість іноземному студентові вивчити зв'язок когнітивних структур похідних з моделями словотворення, формувати мовленнєві вміння і навички відповідно до потенційних можливостей українського.

Лінгводидактичний опис словотвору передбачає розмежування синхронії та діяхронії. Як відомо, вивчення системи словотворення в її історичному розвитку реалізується в рамках діяхронічного напрямку. Звернення до дериваційної динаміки в історичному плані сприяє виявленню закономірностей функціонування словотвірних одиниць і процесів словотвору. У фокусі синхронічного опису перебуває морфемна та словотвірна структура лексики, зв'язки між ними на сучасному етапі функціонування словотвірної системи.

У методиці навчання УМІ пріоритетним є *синхронічний підхід*, що знаходить відображення у відборі та репрезентації актуального словотворчого матеріалу. Дослідження динамічних дериваційних процесів у синхронічному аспекті дає можливість вивчити характер функціонування словотвірних моделей в конкретний період розвитку мови, розмежування словотвірних типів за категоріями продуктивності-непродуктивності, регулярності-нерегулярності тощо. Елементи діяхронічного опису матеріалу застосовуються під час аналізу зв'язку словотвору з іншими мовними підсистемами; йдеться про зміни у словотвірній структурі слова внаслідок історично зумовлених процесів у лексиці, семантиці та морфології.

Із *принципом синхронічно-діяхронічного підходу* пов'язаний *принцип урахування рідної мови* інофона під час вивчення УМІ. Зокрема, перебіг мовних процесів у структурі похідних слів в історичному аспекті може істотно різнитися у двох мовах, що, з позиції синхронії, створює передумови для інтерференції.

З огляду на тему нашого дослідження важливим є розгляд *словоцентричного підходу*, за якого акцент має бути на формуванні в інофона лексичної компетентності, що є складником професійної комунікативної компетентності через послідовну та цілеспрямовану роботу над формуванням лексичного запасу іноземного здобувача вищої освіти.

У працях українських лінгводидактів (А. Гадамська, М. Греб, А. Курінна та ін.) визначено лінгводидактичні орієнтири впровадження словоцентричного підходу в навчанні лексичної системи сучасної української мови, зокрема, наголошується, що основними засадами лексичної роботи в іноземній аудиторії є формування словникового запасу студента та активний розвиток асоціативних просесів мислення [49, с. 38].

Словоцентричний підхід до навчання УМІ полегшує засвоєння іноземними здобувачами лексики загальнолітературного, професійного, наукового, офіційно-ділового плану, опанування словотвірними вміннями і навичками. З огляду на практику основою успішного спілкування є відповідний лексичний запас і свідоме його використання в усній і писемній комунікації.

Важливого значення в межах дослідження набуває також *функціональний підхід*, суть якого в засвоєнні як відомостей про мову, так і особливостей функціонування її одиниць [252, с. 257]. У контексті вивчення навчання словотвірної системи мови такий підхід сприяє фокусуванню уваги на характеристиках лексичних і граматичних засобів словотвору, відповідності змісту і меті висловлювання. Функціональний підхід передбачає впровадження таких рівневих принципів опису словотвору, які визначаються як *функціонально-семантичний, комунікативний, функціонально-комунікативний, когнітивний*. У функціонально-семантичному плані можна розглядати механізм, який дає змогу здобувачам освіти самостійно семантизувати та конструювати деривати за моделями, що є необхідним компонентом роботи над сприйняттям і творенням похідної лексики.

Розуміння ролі словотворення у функціонально-комунікативному плані передбачає *функціонально-діяльнісний принцип* опису, основою якого є навчання мови як засобу мовленнєвої комунікації. Будь-яке похідне слово чи словотвірна модель/категорія, маючи комунікативну природу, постійно взаємодіють із текстом і дискурсом.

Навчання покликане навчити студентів використовувати словотвірний інструментарій у процесі створення тексту з огляду на використання лексеми як складника синтаксичної конструкції [142, с. 181]. Підхід до роботи з лексичним матеріалом у процесі професійно орієнтованого мовного навчання кардинально інший, ніж під час навчання базової іноземної мови. У ситуації, коли мова є й засобом, і метою навчання важливо правильно побудувати етапи пізнання контенту з постійним введенням нових лексико-граматичних засобів з опорою на професійно орієнтований текст. Текст є джерелом нового знання і лексичних засобів, необхідних для опанування контентом навчання [64, с. 39].

Вивчення фахового тексту передбачає створення студентами текстів у процесі з метою формування комунікативної, термінологічної компетентності [64, с. 40; 86, с. 267]. Погоджуємося з думкою, що дослідження значущих одиниць мови повинно здійснюватися відповідно до їхніх синтаксичних значень щодо речення і тексту, оскільки саме в синтаксичних структурах здійснюється активність людини [277, с. 203].

Формування професійно орієнтованих мовно-лексичних умінь іноземних студентів-медиків доцільно здійснювати на основі навчальних текстів, спрямованих на закріплення знань із профільних предметів і чітке усвідомлення фахового спрямування процесу навчання.

Не можна оминати увагою інтегративну основу навчання української мови, яка полягає в концепції міжрівневих та міжпредметних зв'язків. Упровадження *принципу інтегративності* в процесі навчання медичної термінологіки засобами словотвору уможливорює фахову спрямованість навчання, усвідомлення зв'язків словотворення з іншими розділами лінгвістики,

заохочення пізнавального інтересу до процесів словотворення, вибір різноманітних форм організації комунікативної діяльності.

Загалом, сучасна методика навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору іноземних студентів медичних ЗВО передбачає врахування означених вище традиційних і сучасних загальнодидактичних, лінгводидактичних і рівневих принципів навчання мови, використання яких ефективно впливає на осмислене і поетапне засвоєння словотвірних норм професійно орієнтованої лексики, розвиток комунікативної діяльності.

1.3. Специфіка словотвірного компонента мовно-комунікативної компетентності іноземних студентів медичних ЗВО

1.3.1. Компетентнісна парадигма сучасної мовної освіти

Загальноосвітні програми вищої школи мають на меті формування загальнокультурних, загальнопрофесійних і професійних компетентностей, які дають змогу випускникові успішно працювати та бути стійким на ринку праці. Цим покликана необхідність упровадження провідного підходу до модернізації освіти – компетентнісного підходу, орієнтованого на практику. Компетентнісний підхід у навчанні іноземної мови передбачає формування іншомовної комунікативної компетентності, яка б забезпечувала практичне володіння мовою, повноцінне спілкування з мовцями.

У сучасному педагогічному дискурсі зустрічаємо два пов'язані термінологічні поняття: «компетентність» і «компетенція», при цьому дискусії щодо (не)розрізнення змістових характеристик цих понять продовжуються й дотепер (С. Амеліна, О. Беляєва, Н. Бондаренко, А. Варданян, Т. Вигранка, О. Глазова, М. Головань, Н. Голуб, О. Доценко, Т. Дрозд, Ю. Лукаш, О. Овчарук, Л. Рускуліс, А. Хуторський, М. Фіцула).

У нашому дослідженні дотримуємося думки про невиправданість диференціювання понять «компетентність» і «компетенція» та разом із дослідниками, що ототожнюють ці терміни, оперуватимемо термінолексемою *компетентність* зі значенням «динамічна комбінація знань, умінь і практичних

навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на відповідному рівні вищої освіти» (Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти Департаменту вищої освіти) [94, с. 17–18].

Міжнародний департамент стандартів навчання та освіти розглядає поняття «компетентність» як здатність кваліфіковано й успішно реалізовувати діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому воно охоплює знання і навички, що дають змогу особистості ефективно здійснювати функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професії або діяльності. Професійну компетентність спеціаліста визначають ціннісні орієнтації, мотиви його діяльності, розуміння себе та навколишнього світу [290, с. 114].

Наведемо найпоширенішу дефініцію поняття «компетентність», це «сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: уміння аналізувати, передбачати результати професійної діяльності, використовувати інформацію» [54, с. 139].

В ієрархії компетентностей класифіковано ключові, загальнопредметні та предметні компетентності [47; 233].

Вітчизняна науково-педагогічна література засвідчує, що сутність поняття «компетентність» досліджували О. Гриджук, О. Кучерук, Л. Лисейко, О. Овчарук, З. Олексійчук, О. Пометун, Н. Татяненко, С. Толочко, О. Тур, В. Шинкарук, А. Хуторський. Проблему визначення ролі і значення основних компетентностей в медичній освіті розглянули Г. Бекетова [16], О. Волосовець [16], Ю. Кучин [148], Н. Литвиненко [160], О. Науменко [195], Т. Рева [225], Н. Стучинська [195; 268].

Для нашого дослідження вкрай важливо сформулювати власне бачення змістового наповнення моделі компетентнісного навчання іноземних студентів медичних спеціальностей; окреслити компоненти, необхідні для побудови

ефективної моделі становлення мовно-комунікативної компетентності здобувачів вищої медичної освіти.

1.3.2. Компетентнісний підхід до навчання іноземних студентів професійно орієнтованої лексики засобами словотвору

Компетентнісний підхід до мовного навчання включає й компетентнісно орієнтоване навчання УМІ в медичному ЗВО, означений підхід потребує окремого детального розгляду.

Змістом мовної професійної комунікативної компетентності вважають знання фахової термінології; вміння та навички використання термінів і професійних понять в професійних комунікативних ситуаціях, розуміння й створення тексту фахового напрямку. Навчання УМІ має на меті розвинути мовні уміння й навички в читанні, аудіюванні, говорінні та письмі, які уможливають формування комунікативної компетентності.

Засади розвитку мовно-комунікативної компетентності українські науковці та викладачі-практики вивчали за такими напрямками: основи комунікативної та функціональної лінгвістики (С. Абрамович, М. Чікарькова, Ф. Бацевич), професійно-педагогічна комунікація (Н. Волкова), комунікативна компетентність (Т. Дрозд), мовно-комунікативна компетентність (В. Ковальчук, В. Сухопар, С. Толочко), іншомовна компетентність (І. Кухта), віртуальне комунікативне середовище та компетентнісний підхід у формуванні мовної особистості інформаційної доби (О. Глазова, О. Ігнатова, Є. Санченко). Дослідники дійшли висновку, що володіння мовою професійного спілкування – це не тільки сформованість мовної компетентності, але й уміння використовувати ці знання на практиці, тобто сформованість комунікативних навичок.

Мовно-комунікативна компетентність, на думку лінгвістів, це складна система, що включає оволодіння комплексом мовленнєвих знань, умінь, навичок, задля забезпечення самореалізації через мовні й немовні засоби комунікації в контексті професійної діяльності [337, с. 139].

Акцентовано увагу на комплексному формуванні мовного складника комунікативної компетентності в сукупності мовно-професійних, мовно-культурних, мовно-риторичних знань, умінь і навичок із урахування мовленнєвого, діалогового та презентаційного блоків у діяльності, а також на принципах взаємовигідної спільної діяльності [280, с. 48]. З огляду на виокремлені групи знань, умінь і навичок пропонуємо їх формувати в майбутніх фахівців комплексно: 1) формування мовленнєвих знань, умінь, навичок; 2) формування діалогових знань, умінь, навичок; 3) формування презентаційних знань, умінь, навичок.

Компетентність з іноземної мови вимагає знання лексики, функціональної граматики, передбачає поінформованість про різні види вербальної взаємодії. Важливим є також розуміння міжкультурного аспекту, наявність комунікативних умінь, що відповідають особистим потребам. Варто навчитися також освоювати іноземні мови неформально, у процесі безперервної освіти.

Оскільки «компетентності є поєднанням властивостей (відносно знань та їх застосування, ставлень, навичок, умінь та обов'язків), які описують рівень або ступінь, у якому особа здатна їх виконувати» [224, с. 32], то у нашому дослідженні на перший план виступає компетентність як результат опанування знаннями, уміннями, досвідом, причому акцент робиться на тому, якими повинні бути ці знання, уміння, досвід.

Мовно-комунікативна компетентність постає як структурний феномен, складне системне утворення, що охоплює цінності, мотиви, установки, знання, вміння, навички тощо.

Аспекту визначення компонентів мовно-комунікативної компетентності присвячені праці багатьох науковців. Г. Бондаренко, Л. Мацько, Н. Микитенко, Н. Остапенко, Т. Симоненко, працювали над з'ясуванням основних складових мовно-комунікативної компетентності у вищій школі. Лише окремі дослідження стосуються мовного навчання студентів ВНЗ нефілологічного профілю

(І. Дроздова), студентів-аграрників (Л. Вікторова), майбутніх фахівців авіаційної галузі (О. Ковтун).

Спираючись на дослідження структур комунікативної компетентності, Т. Симоненко визначає такі компоненти професійної мовно-комунікативної компетентності спеціаліста:

а) лінгвістична (мовна) компетентність забезпечує зміст професійної комунікації, побудову та розуміння мовленнєвого висловлювання; б) тематична (предметна) компетентність забезпечує зміст професійної комунікації, яка передбачає використання професійних знань, професійного та позапрофесійного досвіду, загальної ерудиції особистості;

в) соціокультурна компетентність, що забезпечує міжкультурну комунікацію» [242, с. 20]. Трактуючи професійну комунікативну компетентність як цілісне утворення, дослідниця обґрунтовує доцільність аналізу таких її складових, як: лінгвістична, предметна, прагматична й технічна компетентності [242, с. 26].

Мовно-комунікативна компетентність студента-майбутнього фахівця розглядається як така, що складається з сукупності компонентів: лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного. До кожного з цих компонентів належать певні компетентності, що відображають його зміст. Зокрема у межах лінгвістичного компонента виділено орфоепічний, орфографічний, лексичний, граматичний та стилістичний складники; зміст соціолінгвістичного компонента складають ціннісно-сміслова та соціокультурна компетентності; прагматичний компонент формують термінологічна, текстова, культуромовна та лексикографічна компетентності [64, с. 116].

Стосовно медичної сфери наголошено, що саме мовно-комунікативна компетентність майбутніх фахівців є основною метою їхньої лінгвістичної підготовки [299, с. 9]. Специфіка практичної діяльності фахівця галузі медицини константно передбачає його інтрапрофесійну й інтерпрофесійну комунікативну

діяльність, вимагаючи вияву сформованих відповідних знань і навичок [169, с. 209].

Комунікативні навички формуються під впливом професії та умов праці людини. Очевидно, що специфіка професійної комунікації медичного працівника, яка базується на взаємодії «людина – людина» і має виражений соціальний характер, визначає особливості його професійно-комунікативної компетентності. Це поняття є ширшим порівняно з аналогічними компетентностями в інших сферах діяльності. У закладах вищої медичної освіти комунікативна компетентність розглядається як один із ключових професійних компонентів.

Під професійно-комунікативною компетентністю медичного працівника розуміють інтегровану систему загальних і спеціальних знань, умінь, навичок та особистісних характеристик, сформовану на основі практичного досвіду і необхідну для ефективної міжособистісної взаємодії в професійній діяльності.

Структурований системний характер професійно-комунікативної компетентності зумовлює її актуальність як однієї із цілей навчального процесу в ЗВО і тісний взаємозв'язок із системою мовної підготовки іноземного здобувача освіти.

У підсумку вироблено розуміння змістового наповнення моделі мовно-комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої медичної освіти, яке відображає специфіку формування мовно-комунікативних здатностей (Рис. 1.3.).

Рис. 1.3. Компоненти мовно-комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої медичної освіти

В основі мовно-комунікативної компетентності здобувача вищої освіти є опанування лінгвістичним компонентом. Об'єктом їхньої мовної компетентності є мова як система знаків, тобто фонетичних, лексичних, словотвірних, граматичних засобів, які виконують функції вираження думок і почуттів, спілкування між людьми, а також зберігання та передавання інформації. При цьому словотвірні засоби відносять до сфери граматики чи лексики. Ми ж дотримуємося думки, що словотвір української мови становить самостійний мовний об'єкт у лінгводидактичному описі УМІ. Специфіка словотвірної системи української мови має бути відображена у змісті навчання УМІ.

Саме тому до мовного компонента мовно-комунікативної компетентності поряд із орфоепічним, орфографічним, лексичним, граматичним та стилістичним

складниками ми включаємо як окремий елемент і словотвірну компетентність. Робота з удосконалення окреслених компетентностей передбачає поглиблення мовних знань у студентів, розширення обсягу словникового запасу, усвідомлення доцільності використання лексичних мовних засобів у різнопланових текстах.

Прагматичний компонент пов'язаний із функціональним вживанням лінгвістичних засобів: продукуванням актів мовлення тощо. Зміст прагматичного компонента становлять термінологічна, мовленнєва текстова (складниками якої є текстоінтерпретувальна та текстотворча) компетентності (за О. Кучерук) та лексикографічна компетентність. «Методика формування прагматичного компонента комунікативної компетенції передбачає й розв'язання проблеми формування всіх видів мовленнєвої діяльності особистості, а найголовніше продуктивних типів: говоріння – письмо» [147, с. 28].

Текстоінтерпретувальна та текстотворча компетентності є невід'ємними складовими мовленнєвої текстової компетентності, що формуються на основі взаємозв'язку мислення та мовлення, процесів сприйняття, осмислення й відтворення інформації. Вони забезпечують уміння аналізувати, структурувати та створювати змістовні повідомлення, реалізуючи їх у професійному мовленні, комунікації чи текстах фахового спрямування.

Термінологічна компетентність – це здатність розуміти, аналізувати та правильно використовувати професійну термінологію, сприймаючи її як цілісну систему. Вона передбачає володіння знаннями про будову та значення термінів, а також навичками їхнього нормативного застосування в науковій і професійній діяльності. Для формування таких навичок необхідне опанування орфоепічної, орфографічної, лексичної, граматичної та стилістичної компетентностей, що забезпечують нормативну вимову, правильне написання, відмінювання та доречне вживання термінів у мовленні. Окремим аргументом на користь виокремлення словотвірної компетентності як автономного компонента мовно-

комунікативної компетентності стала тісна взаємодія норм словотворення з термінологічною компетентністю, що засвідчено необхідністю знання студентами

- особливостей системної організації української медичної термінології;
- характерних ознак термінів;
- способів номінації спеціальних понять;
- основних способів творення фахових термінів;
- словотвірних значень терміноелементів;
- вміння аналізувати терміни за їхньою будовою, розуміти його тлумачення зазначенням його компонентів тощо.

Важливим аспектом вивчення словотворення в межах курсу УМІ є врахування ситуації спілкування, що визначає вибір та специфіку функціонування деривата. Йдеться про розвиток мовленнєвих навичок шляхом перенесення засвоєних на попередніх етапах знань та умінь в різноманітні навчальні та позанавчальні комунікативні ситуації.

1.3.3. Система формування лексико-словотвірної компетентності інофона

Наше дослідження потребувало виокреслення концепту «лексико-словотвірна компетентність» іноземного здобувача вищої освіти. Лінгводидактична концепція, що репрезентує структуру ЛСК та включає систему роботи щодо її формування, орієнтована на студентів-іноземців основного етапу навчання в медичному закладі вищої освіти. Виходимо з того, що словотвірний аспект є компонентом мовного навчання на всіх етапах і відіграє особливу роль у реалізації комунікативної діяльності іноземних студентів.

З метою визначення специфіки словотвірного компонента мовно-комунікативної компетентності слід розглянути низку теоретичних положень стосовно дериваційної системи української мови з урахуванням сучасних підходів до її опису. Зокрема, необхідно виділити цінні з методичного боку

одиниці словотвору та визначити специфіку словотворення у світлі функціонально-комунікативного підходу до мовних явищ.

В університетському курсі УМІ навчання словотвору передбачає тісний взаємозв'язок із фонетикою, орфоепією, орфографією, морфемікою, лексикологією, морфологією, синтаксисом, теорією текстотворення, що ґрунтується на закономірностях вивчення української мови. Слід виходити з того, що *слово* є спільним об'єктом вивчення саме лексикології, морфології, морфеміки та словотвору. Предметом дослідження в деривації є похідні слова та їхні системні відношення із твірними словами.

У лексикології *слово* розглядається з боку лексичного значення і його місця в лексичній системі мови. Лексичні знання розуміємо як усвідомлення інофоном засвоєної лексичної системи мови, що вивчається, охоплюючи розуміння її структури та правил використання. До лексичних знань належать знання про лексичний аспект комунікації, усну і письмову форму слова, семантику і лексико-семантичні відношення, стилістичну забарвленість, цінність слова з огляду на його лексичну та синтаксичну сполучуваність, основні поняття і правила словотвору, а також про подібність / відмінності між лексичними системами рідної та іноземної мов.

Лексичні навички забезпечують сприймання, розуміння та автоматизоване вживання слів та словосполучень в усній та писемній комунікації. Взаємодія словотворення з наукою про лексику полягає у зв'язку словотвірної будови лексичної одиниці з її значенням. Морфологія вивчає систему словозміни. Взаємодія словотворення з морфологією виявляється у частиномовних характеристиках дериватів [59, с. 21]. Словотвір тісно пов'язаний із синтаксисом, тому що значна кількість похідних слів виникає шляхом перетворення синтаксичних конструкцій на окремі лексеми. Спільнокореневі слова відіграють важливу роль у встановленні смислового зв'язку між реченнями, що є одним із ключових механізмів розгортання теми тексту та досліджується в межах теорії текстотворення.

Традиційно процес навчання УМІ орієнтовано насамперед на формування навичок усної комунікації студента-іноземця. Це пояснюється потребами студента, що перебуває в умовах іншомовного середовища. До складу словотвірної компетентності слід віднести знання, вміння та навички, які необхідно формувати при комунікативному підході до навчання словотвору в аспекті УМІ. Насамперед, це володіння навичками встановлювати значення похідного слова під час роботи з текстом, та вміння аналізувати дериват від форми до значення. Разом із тим спостерігаються значні труднощі під час читання навчальної літератури зі своєї спеціальності, що затримує процес опанування тими предметами, які становлять основу майбутньої професії. Однією з причин, що ускладнюють процес комунікації та засвоєння нових знань, є розрив між лексичним мінімумом, який опановують студенти, і тим обсягом лексики, знання якого уможливить подальше успішне навчання.

Підручники та посібники з УМІ не можуть охопити весь лексичний обсяг підручників із фахових дисциплін і тому не можуть дати рішення проблеми читання спеціальної літератури. Як один із можливих шляхів подолання зазначеного розриву сучасна методика викладання іноземних мов пропонує створення потенційного словникового запасу мовця.

Потенційний словниковий запас являє собою сукупність невивчених лексичних одиниць, значення яких студенти можуть самостійно зрозуміти у процесі читання без словника на основі реального словникового запасу і спеціально розвинутих навичок мовної здогадки. Ідея створення потенційного словника продуктивно працює і в царині викладання УМІ. Важливість питань, пов'язаних із формуванням та розширенням потенційного словникового запасу студентів, неодноразово відзначалася викладачами УМІ, проте, практичне розроблення цієї проблеми залишається актуальним.

Джерелами поповнення потенційного словникового запасу в українській мові є похідні та складні слова, слова спільного кореня в українській і рідній мові інофонів, а також нові значення вже відомих слів. Усі ці категорії слів у разі

відповідного навчання можуть бути самостійно семантизовані в нейтральному контексті. Крім того, слова всіх вищезазначених лексичних категорій є обчислюваними величинами, які піддаються систематизації та програмованому навчанню. В умовах навчання різномовних студентів навички здогадки про значення невивчених слів на основі словотвору є більш універсальним способом розширення потенційного словникового запасу, ніж, скажімо, розвиток здогадки про значення слів спільного кореня. Варто зазначити, що знання закономірностей словотворення має не лише велике практичне значення, але й розвиває важливі навички логічного мислення, допитливість, кмітливість, розширює обсяг лінгвістичних знань і уявлень, виробляє мовне чуття.

Здогадка на основі словотвору збагачує не тільки рецептивний словник мовця, але й продуктивний, зважаючи на рухливість меж між ними. Найбільш частотна лексика текстів зі спеціальності у процесі повторення студентами поступово переходить в категорію вживаної в усному мовленні, наприклад, на практичних заняттях, тобто в умовах функціонування усного наукового дискурсу.

Можливості поповнення словникового запасу за рахунок похідних слів, значення яких студенти зрозуміли б самостійно, поки у практиці навчання української мови іноземних здобувачів вищої освіти використовується недостатньо.

Отже, розглядаючи поняття ЛСК, можна говорити про використання знань закономірностей деривації стосовно конкретного виду мовленнєвої діяльності, зокрема, читання. У цьому разі йдеться про активну самостійну діяльність читача з метою подолання лексичних труднощів шляхом використання словотворчих засобів і наявного досвіду.

Труднощі практичного оволодіння іноземними студентами українським правописом пояснюються не лише складністю самої орфографії, але й підходами до її вивчення без урахування внутрішньомовної інтерференції. Найчастіше всі зусилля спрямовано на вивчення орфографічних правил на шкоду формуванню

необхідних мовленнєвих навичок, не надається належної уваги практичному засвоєнню словотворення і на його основі – орфографії. Йдеться про необхідність проведення цілеспрямованої роботи щодо запобігання помилкам, пов'язаним із недостатнім засвоєнням закономірностей словотвору, невмінням співвідносити правила зі словотворчими афіксами й похідними основами, до яких входять орфограми.

Вивчення орфографічних норм з опертям на словотвір відповідає завданню методики, що полягає у відборі найбільш раціональних способів досягнення навчальної мети. Можемо констатувати, що одним із таких способів є впровадження в освітньому процесі методичного принципу взаємозв'язку між різними розділами мовознавчої науки. Деталізуючи, укажемо на необхідні для іноземних студентів знання базових понять лексикології, словотвору та морфеміки, вміння членувати похідне слово на значущі компоненти (морфеми) – виділяти кореневу морфему (носій основного значення) й афіксальні (носії конкретизувального значення), зіставляти нові морфеми з уже відомими. Йдеться також про розвиток навичок встановлення значення незнайомого слова з опорою на значення його компонентів та на контекст висловлювання (мовна здогадка і прогнозування значення деривата). З огляду на співвідношення словотвірних навичок і комунікативної компетентності, слід відзначити також вміння відтворювати чи створювати похідні слова в мовленні.

Отже, для іноземного здобувача освіти оптимальним є засвоєння знань зі смисловим значенням, коли опанування професійно орієнтованої лексики у процесі навчання УМІ відбувається в тісному зв'язку із засвоєнням засад словотворення.

Підсумовуючи сказане, визначаємо ЛСК іноземного здобувача медичної освіти як компонент його мовно-комунікативної компетентності, здатність випродуковувати й використовувати похідні слова відповідно до комунікативної ситуації.

До складу ЛСК іноземного здобувача вищої медичної освіти відносимо:

- 1) мовні знання у сфері лексикології, морфеміки та словотвору;
- 2) мовні навички аналізу словотвірної структури слова;
- 3) розуміння аналізу похідного слова від форми до значення;
- 4) вміння визначати семантику похідного слова під час роботи з текстом;
- 5) вміння й навички утворювати і використовувати похідні слова у власному мовленні.

1.4. Змістова характеристика базових понять дослідження

Окреслення ключових понять дослідження сприяє об'єктивності, точності, достовірності аналітичної роботи, виконаної з чітко сформульованих, несуперечливих позицій. Тому як окреме завдання слід виокремити з'ясування сутності базових понять досліджуваної проблеми.

Зазначимо, що в аспекті викладання української мови для іноземних здобувачів вищої освіти поняття «словотвір» набуває специфічного розуміння. За основу визначення словотвору слід узяти функціонально-комунікативний підхід до опису мовних одиниць, а також врахувати методичний аспект презентації словотвірного матеріалу на практичних заняттях в іноземній аудиторії. У лінгвістичній теорії університетського курсу УМІ всі наведені нижче терміни розглядаються вужче, ніж у лінгвістиці. Зміст та обсяг означених понять зумовлені метою та завданнями дослідження. Дефініції понять, тлумачення термінів словотвірної системи наведено відповідно до лінгводидактичних параметрів студійованих праць і найбільш авторитетних лексикографічних видань: «Українська мова: Енциклопедія», 2000 [285]; «Словник лінгвістичних термінів», 1985, уклад.: Д. Ганич, І. Олійник [256]; «Український словотвір у термінах: словник-довідник», 2007, уклад.: Л. Вакарюк, С. Панцьо [286] та ін.

Словотвір, *деривацію* розуміємо як мовний процес утворення нових слів наявними в мові способами словотворення. Попри загальновизнане в мовознавчій науці виокремлення деривації як особливої мовної підсистеми, спостерігаємо розбіжність у визначенні словотвору залежно від цілей опису

мови. «СЛТ» дає визначення словотвору як процесу (або результату) творення нових слів на основі однокореневих слів або словосполучень за певними методами і закономірностями, які існують у мові [256]. За виданням «УСТ» словотвір – це «мовний процес утворення похідних одиниць наявними у мові способами з використанням будь-яких словотворчих засобів або без них» [286]. Разом із тим науковці визначають словотвір і як розділ науки про мову (або вужче – розділ граматики), який вивчає будову похідних слів, засоби і способи їх утворення [256]. При цьому, частина дослідників одним зі структурних складників словотвору розглядають морфеміку, а інші вважають, що «в широкому розумінні словотвір складається з трьох частин: морфеміки, власне словотвору та деривації» [286].

У зв'язку з цим проблема взаємодії словотвору й морфеміки потребує окремого висвітлення. Очевидність такої взаємодії в тому, що похідні слова формуються через поетапне ускладнення основи за рахунок додавання словотвірних елементів (формантів), які можуть містити одну або кілька додаткових службових морфем. Як бачимо, в сучасній лінгвістиці поняття «морфеміка» отримує різний статус у кожній із наукових парадигм, що безпосередньо впливає на проблему структурної характеристики словотвору української мови. *Морфеміка* (у лінгводидактиці – розділ «Будова слова») отримує дві дефініції: по-перше, визначається як «вчення про значущі частини слова (морфеми), закономірності їх поєднання у структурі слова; по-друге, як сукупність морфем мови» [286]. В енциклопедичному словнику морфеміку розглянуто як розділ граматики, який вивчає поділ слова на морфеми [285]. Під *морфемною будовою слова* розуміють сукупність морфем у структурі слова, співвідношення та розташування яких відповідає закономірностям української мови» [286]. Морфемна будова слова, морфемний склад слова – це сукупність морфем, послідовність яких визначають певні правила сполучуваності класів морфем [285].

Для ефективної організації процесу вивчення деривації в іноземній аудиторії вважаємо цілком виправданим розгляд змісту структури словотвору, за якого морфемна будова слова (морфеміка) є складником словотвору мови.

Лексико-словотвірна компетентність (ЛСК) іноземного студента-медика в нашому розумінні – це компонент його мовно-комунікативної компетентності, здатність випродуковувати й використовувати похідні слова відповідно до комунікативної ситуації.

Словотвірна система – це сукупність пов'язаних елементарних та комплексних одиниць. Разом із тим дериваційні категорії (афікси, словотвірні моделі, типи тощо) виступають одиницями навчання українського словотвору в теорії та практиці викладання УМІ, у зв'язку з чим існує необхідність уточнення ролі кожної з таких одиниць стосовно процесу мовного навчання.

Похідне слово, дериват – слово з похідною основою, у структурі якої наявні твірна основа та словотворчий засіб [286]. Похідні слова разом із одиницями інших мовних рівнів ефективно працюють у вирішенні комунікативних завдань, і, як показує практика, саме похідні слова є основним об'єктом вивчення на заняттях УМІ.

Похідна основа – основа з наявним одним чи кількома афіксами.

Під **твірним словом** розуміємо лексему, від якої за допомогою певних словотворчих засобів утворюється похідне слово [286].

Від **твірної основи** утворюються похідні слова. Укладачі словника деталізують: «... це та частина твірного слова, від якої твориться похідне і яка цілком або в дещо видозміненому вигляді повторюється в цьому похідному» [286].

Словотворчі засоби є суфіксами та префіксами, які творять нові слова. Це словотворчі елементи, «якими відрізняється похідне від твірного слова» [286].

Словотворчий формант науковці тлумачать, здебільшого розрізняючи значення терміна. Зафіксовано, що це «формант, додавання якого до твірної основи призводить до утворення похідного з новим лексичним значенням» [286].

При цьому саму лексему «формант» розуміють як словотворчий засіб, за допомогою якого утворене певне похідне і яким визначається спосіб творення [286]. «Словник лінгвістичних термінів» наводить два значення поняття «формант»: 1. Некоренева морфема, що входить до складу основи; афікс; 2. Словотвірний суфікс разом із закінченням [256]. На нашу думку, навчання українського словотвору в теорії та практиці викладання УМІ потребує уточнення формулювання поняття «словотворчі форманти», до яких дослідники творення медичної термінології відносять і терміноелементи (питомі й іншомовні кореневі твірні елементи), що мають великий словотвірний потенціал в означеній терміносфері [189, с. 90]. Отже, в аспекті УМІ пропонуємо розглядати *словотворчі форманти* як афіксальні морфеми та терміноелементи, які утворюють похідні слова за певним словотвірним типом. При цьому терміносполуки *словотворчі засоби* і *словотворчі форманти* в контексті навчання словотвору іноземних здобувачів освіти вважаємо взаємозамінними.

Значення дериваційного афікса та словотвірну структуру похідного слова можна встановити лише за умови врахування зв'язків між мотивувальними і мотивованими словами. Відповідно, однією з основних лінгводидактичних одиниць навчання українського словотворення в іноземній аудиторії слід вважати словотвірну модель як «взірець структурної будови однотипних дериватів» [286].

Словотвірна модель в аспекті лінгводидактики – це схема творення похідних слів у межах словотвірного типу. Однотипні деривати характеризуються належністю твірних і похідних слів до однієї і тієї ж частини мови і тотожністю форманта. Лінгвістичне визначення дає розуміння словотвірної моделі як «схеми творення слів у межах того самого словотвірного типу, яка не впливає на їхню словотвірну семантику, але відрізняється морфонологічними ознаками» [285]. Деякі дослідники номінують словотвірну модель словотвірним зразком [286]. Здатність словотвірної моделі виступати узагальненим структурно-семантичним аналогом (взірцем) усіх похідних слів

даного типу якраз і зумовлює її методичну цінність. У навчальній літературі з УМІ під час опису мовного матеріалу лексема «модель» використовується як основа для моделювання різнопланових мовних одиниць у процесі навчальної діяльності інофонів. Означений термін фігурує у вправах як зразок для творення похідного слова.

Словотвірний тип – це «формально-семантична схема побудови похідних, мотивованих твірними словами певної частини мови за допомогою того самого словотворчого форманта з тим самим значенням» [285]. Словотвірний тип формується словотвірними парами – твірним і похідним словом; це найменша ланка словотвірної системи. **Словотвірна пара** – два спільнокореневих слова, що перебувають у відношеннях словотвірної мотивації, тобто словотвірну пару становлять твірне й похідне слово; це найменша ланка словотвірної системи.

Словотвірна категорія – це сукупність похідних утворень зі спільним загальним словотвірним значенням, яке виражене комплексом словотворчих афіксів [256].

Словотвірне гніздо – сукупність слів, упорядкованих відношеннями похідності і об'єднаних спільним коренем» [285]. Для теорії та практики викладання УМІ актуальним є використання мінімізованого з навчальною метою словотвірного гнізда задля демонстрації словотворчих засобів, за допомогою яких репрезентуються в мові певні елементи позамовної дійсності. На заняттях в іноземній аудиторії ефективно оперувати компактнішими словотвірними одиницями: словотвірними рядами і парадигмами.

Словотвірний ланцюжок (ряд) розуміємо як ряд трьох і більше споріднених слів, яким притаманна послідовна мотивованість. Лексичні одиниці у складі словотвірного ряду передають типові зв'язки реалій, що становлять частинку більшого фрагмента навколишнього світу, відображеного у словотвірному гнізді.

Словотвірна парадигма – комплексна одиниця системи словотвору мови, що містить сукупність похідних слів із тотожною твірною основою [286].

Словотвірне значення словник «Український словотвір у термінах» визначає як спільне для певної сукупності дериватів значення, що базується на смислового зіставленні дериватів та їхніх твірних слів [286].

Спосіб словотворення – це процес або результат творення нових слів за певними моделями і закономірностями, які існують в мові [256].

Під час навчання УМІ студентів-інофонів ознайомлюють з базовими відомостями про способи творення слів в українській мові.

Іноземні здобувачі вищої медичної освіти не засвоюють терміни «морфологічний», «морфолого-синтаксичний», «лексико-синтаксичний», «лексико-семантичний», однак мають уявлення про слово- і термінотворення префіксальним, суфіксальним, префіксально-суфіксальним способами, основою та словоскладанням тощо.

Отже, до основних завдань навчання українського слово- і термінотворення студентів-іноземців відносимо засвоєння здобувачами медичної освіти основних дериваційних понять, навички розрізнення слів і споріднених слів, розуміння специфіки творення медичної лексики, застосування знань зі словотвору для розвитку своїх комунікативних умінь.

Розглянувши основні положення й поняття словотвору та визначивши їхній лінгводидактичний потенціал, зауважуємо, що частиною даних понять іноземні студенти-медики не оперують, однак знання про них допомагає скласти уявлення про систему творення української медичної лексики.

Висновки до розділу 1

1.1. Дослідження напрацювань провідних вітчизняних науковців уможливило актуалізацію визначальних для нашої роботи положень у контексті методичних засад мовної підготовки іноземних здобувачів освіти. Навчання майбутніх лікарів-іноземців системи українського словотворення має провідне значення для засвоєння ними професійно орієнтованої лексики з метою формування навичок фахової комунікації.

1.2. Аналіз директивних документів, навчальної та науково-методичної літератури, багаторічний педагогічний досвід, опитування викладачів УМІ та викладачів профільних кафедр медичного ЗВО засвідчили провідну роль мовних дисциплін у загальній концепції професійно орієнтованого навчання. Професійне спрямування є засадничим принципом навчання УМІ в немовному ЗВО. Під час опису словотвірного матеріалу застосовувались відповідні підходи (особистісно орієнтований, професійно орієнтований, системний, комунікативно-діяльнісний, компетентнісний, функціональний, синхронічний, словоцентричний) і реалізовувались загальнодидактичні принципи науковості, систематичності та послідовності, наочності тощо; лінгводидактичні (контекстний принцип та ін.) та вузькометодичні (рівневі) принципи (принцип урахування структури і семантики значущих частин слова, принцип свідомого виокремлення морфем у слові, принцип комплексності).

1.3. Проведений аналіз мовознавчих праць у галузі словотворення підтвердив, що словотвір сучасної української мови є високо організованою мовною системою. Її інтерпретація в межах курсу УМІ дає можливість зробити висновок, що навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору тісно пов'язане з іншими мовними рівнями – лексикологією та морфологією. У процесі навчання професійно орієнтованої лексики майбутніх лікарів-іноземців необхідно ознайомити з основними одиницями словотвірної системи; розуміти особливості термінотворення; використовувати знання зі словотвору для формування вмінь і навичок комунікації.

1.4. Розгляд змістових характеристик базових понять дослідження з урахуванням сучасних лінгво-психолого-дидактичних напрацювань – *професійно орієнтоване навчання, професійно орієнтована лексика, мовно-комунікативна компетентність, словотвірна система української мови, словотвірний тип, словотвірна модель, методична система навчання української мови як іноземної* – дав можливість виокреслити термінологічне поле дослідження, виокремити концепти *словотвірна компетентність студента-іноземця, методика навчання студентів-іноземців професійної медичної лексики з використанням словотвірного компонента, уточнити змістове наповнення понять мовно-комунікативна компетентність студента-іноземця медичного закладу вищої освіти, навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору.*

Аналіз лінгвістичних, психолінгвістичних і лінгводидактичних основ дослідження підтвердив ідею та став міцним науковим базисом для обґрунтування й розроблення теоретичних засад використання словотвірного компонента в навчанні УМІ і практичної реалізації експериментальної методики навчання іноземних студентів професійно орієнтованої лексики засобами словотвору.

Матеріали розділу 1 висвітлено у наукових публікаціях авторки [184;185].

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-ІНОЗЕМЦІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИКИ ЗАСОБАМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

2.1. Модель навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики засобами термінотворення

Сприяти реалізації таких завдань, як з'ясування конкретних векторів навчання, визначення змісту та координування завдань відповідно до навчальних цілей, розроблення педагогічного інструментарію покликана лінгводидактична модель. Створення експериментальної навчальної моделі дає змогу систематизувати механізми педагогічних дій та впливів і привести їх до певної норми, що забезпечує очікуваний результат. Експериментальна модель відображає способи управління навчальним процесом в межах запрограмованої мети та очікуваного результату, визначаючи найефективніші форми й методи роботи та надаючи їй системності й технологічності [240, с. 82].

З метою розроблення лінгводидактичної моделі необхідно з'ясувати базові принципи її побудови, визначити складники, а також виявити напрями впровадження моделі в практику мовного навчання. У визначенні В. Ягупова зацентровано на змістових, структурних та методологічних характеристиках моделі: «Модель навчального процесу – це еталонне уявлення про навчання ..., його конструювання в умовах конкретних освітньо-виховних закладів. Вона визначає цілі, основи організації та проведення навчального процесу. Основними її складовими мають бути цільовий, стимулювально-мотиваційний, змістовий, процесуальний, контрольно-регулювальний, оцінково-результативний, суб'єкт-суб'єктний компоненти» [302, с. 227]. Модель формування фахових комунікативних навичок студентів-іноземців у медичному університеті Т. Сергієнко розглядає як науково обґрунтований стандартизований спосіб організації навчання професійно орієнтованої української мови, узгоджений із системою дій, що спирається на групу найбільш використовуваних у

педагогічній практиці медичної сфери методів, форм, засобів та прийомів навчання [240, с. 85].

Спираючись на результати наукових досліджень в галузі теорії й практики моделювання навчального процесу [150; 200; 302], моделювання навчання УМІ [4; 287; 295], а також мовного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти [96; 154; 293] та власний досвід, можемо виокремити три структурні блоки лінгводидактичної моделі методичної системи навчання професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти засобами словотворення. До них належать: 1) змістовий; 2) методологічний; 3) діагностико-результативний.

Пропонована лінгводидактична модель відображає такі складники методичної системи наскрізного навчання українського словотвору іноземних студентів медичних закладів вищої освіти:

- змістовий блок: зміст; етапи;
- методологічний блок: мета; завдання; підходи до навчання, принципи навчання; методи навчання; прийоми; форми; засоби навчання;
- діагностико-результативний блок: критерії; аналітико-коригувальні заходи; рівні сформованості ЛСК.

Методична система є цілісною теоретико-методичною базою навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотворення (Рис. 2.1.).

Пропонована модель являє собою багаторівневу ієрархічну систему взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів, які дають чітке уявлення про особливості навчання на кожному етапі освітнього процесу та про результати, які мають бути досягнуті.

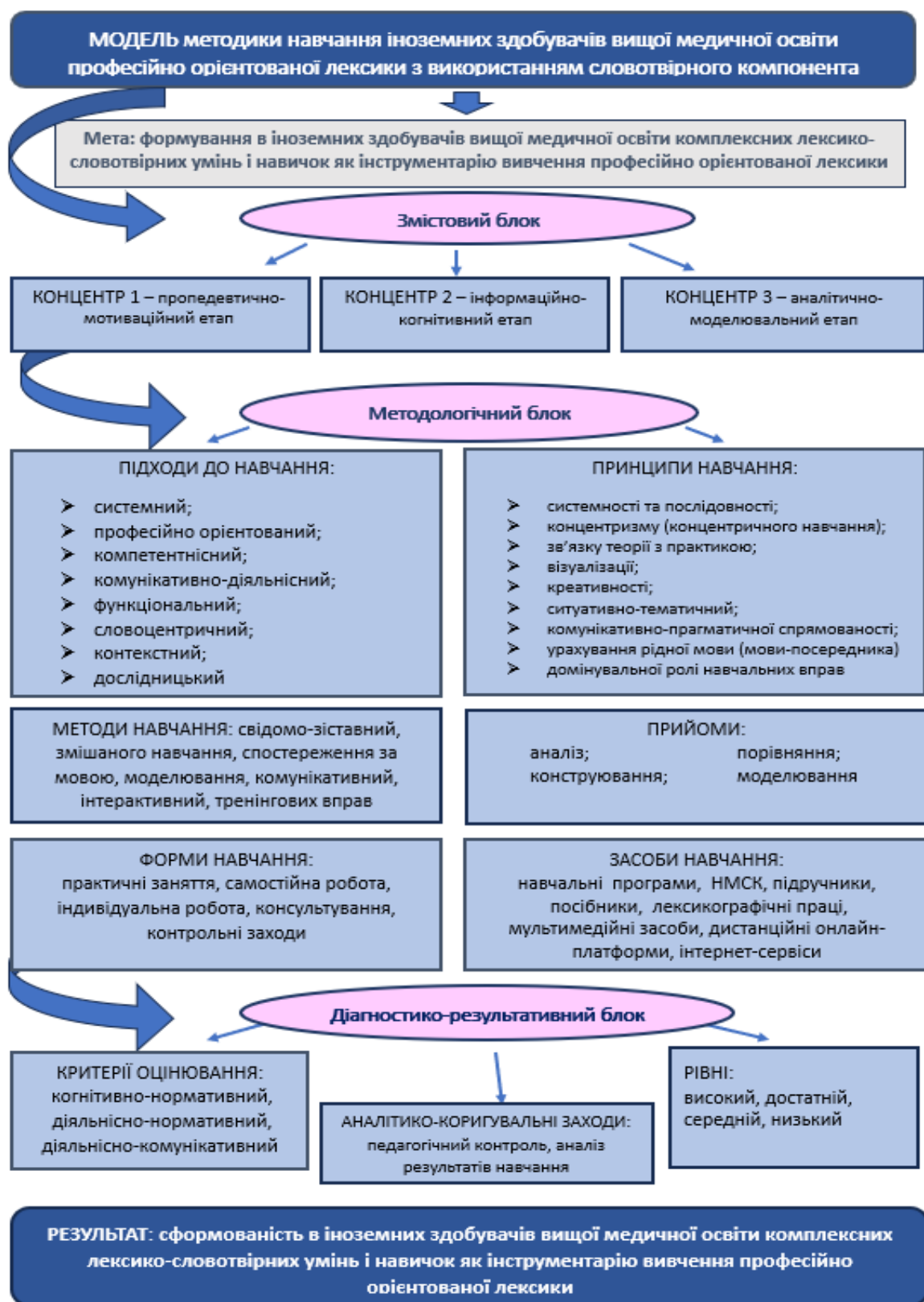

Рис. 2.1. Модель методики навчання професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти засобами словотворення.

2.2. Зміст навчання медичної лексики з використанням словотвірного компонента

2.2.1. Методичні аспекти навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору

Для вивчення словотворення в межах курсу УМІ визначальними є засадничі положення когнітивної та комунікативної лінгвістики, лінгвокультурології, психолінгвістики, лінгвокраїнознавства, міжкультурна комунікації, дискурсології, викладені в низці праць [309], [310], [311], [315], [327]. Ці положення знайшли своє відображення в «Концепції мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України» [126].

Важливими для нашого дослідження були науково-методичні напрацювання, зокрема, монографія О. Кулик щодо засад методики наскрізного навчання словотвору української мови в основній школі [142]. Презентована авторкою низка дієвих методів і технологій інтенсифікації навчання спонукала нас до аналізу наявних моделей мовної підготовки та пошуку ідей формування власної моделі навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента, запровадження інноваційних технологій, скерованих на ефективне формування словотвірних умінь і навичок.

Репрезентація лінгводидактичного інструментарію сучасного шкільного уроку української мови (монографія І. Кучеренко) [146] сприяла науковому осмисленню багатоаспектності підходів до створення експериментальної методики навчання студентів-іноземців термінологічної лексики засобами словотвору.

Взято до уваги положення дисертаційних досліджень Г. Швець «Теоретико-методичні засади навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей» [297] і М. Цуркан «Методична система навчання УМІ студентів медичних закладів вищої освіти» [293], в яких акцент зроблено на професійній спрямованості запропонованих методик навчання іноземних здобувачів вищої освіти.

Ознайомлення з результатами дослідження О. Кучерук [147] уможливило модифікації різних методів навчання під час створення методики формування словотвірної компетентності майбутніх лікарів-іноземців.

Семантико-синтаксичний підхід до вивчення словотвірних явищ, запропонований в науковій праці М. Пігур [212] дав розуміння значущості принципів репрезентації словотвірного матеріалу для процесу засвоєння словотвірних понять з акцентом на комунікативному аспекті.

Ідеї С. Омельчука [203] про тісний зв'язок морфології зі словотвором стали поштовхом для створення нами системи вправ словотворчого характеру, спрямованих на засвоєння термінологіки, включно з дослідницькими завданнями зі словотворення.

Хоча більшість наявних навчально-методичних праць стосуються шкільного курсу вивчення словотвірної системи української мови, методика навчання словотвору студентів ЗВО представлена в працях Н. Хрустик [292], О. Телешкіної [279], С. Пономаренка [219].

2.2.2. Характеристика лексичних умінь і навичок в аспекті словотвірної роботи у процесі вивчення української мови як іноземної

Основу професійної підготовки становить стійке засвоєння понять, яке може здійснюватися лише в разі своєчасного і систематичного опанування здобувачами освіти необхідного словникового запасу. Засвоєння професійно орієнтованої лексики, чітке розуміння медичних термінів дає можливість всебічно заглибитися в медицину та свідомо засвоювати цю наукову галузь. Недостатній вокабуляр студента-іноземця призводить до втрати мотивації у процесі навчання і, як наслідок, втрати бажання вибудовувати українськомовну комунікацію. Порушення лексичних норм зумовлює руйнування семантичної структури мовлення, а правильно сформовані лексичні навички є гарантією успішної професійної комунікації.

Лінгводидактичні проблеми словотворення порушуються в дослідженнях З. Бакум, О. Кулик, С. Яворської та ін. [10; 142; 301].

Якщо необхідність розвивати мовлення (усне і письмове) і, в першу чергу, професійний словниковий запас (понятійний апарат) майбутніх фахівців не викликає сумнівів, то з приводу способів досягнення цього існують різноманітні думки. Це пов'язано насамперед із тим, що слово є одночасно і центральною, і найбільш складною мовною одиницею, оскільки несе в собі і фонетичне, і семантичне, і морфологічне, і синтаксичне навантаження. Під час напрацювання словникового запасу на перший план виходить семантична, а потім – морфологічна та словотвірна сутність лексем. Семантизація, тобто осмислення значення слова, покликана забезпечити процес засвоєння студентами термінів, полегшити їх переведення до свого лексичного запасу, оскільки труднощі термінологічної роботи в іноземній студентській аудиторії зумовлені здебільшого нерозумінням внутрішніх зв'язків між поняттям і позначуванням його словом.

Для навчання семантизації невивчених слів пропонуємо структуру лексичних умінь і навичок, які маємо на меті розвинути:

а) структура навичок розпізнання лексичних одиниць передбачає розрізнення слів іншомовного походження та питомих слів; розпізнавання похідних слів; розпізнавання складних лексем; групування лексичних одиниць за структурною і семантичною ознаками;

б) структура навичок розуміння значення невивченої лексичної одиниці передбачає трансформацію похідних слів у вихідні (твірні); виділення словотвірних елементів похідного слова з метою визначення його значення.

Формування лексичних навичок відбувається поетапно: ознайомлення, тренінг, практика. З-поміж наведених нижче загальноприйнятих методів навчання іншомовної лексики нас цікавить останній:

- 1) граматично-перекладний метод (заучування слів до читання тексту);
- 2) текстуально-перекладний метод (запам'ятовування слів у контексті);
- 3) прямий метод (засвоєння слів без перекладу на основі мовної здогадки);

4) свідомо-порівняльний метод (запам'ятовування слів на основі словотвірних ознак).

У сучасних умовах інофон у процесі опанування лексикою повинен не просто механічно заучувати слова без контексту, а вміти самостійно вивчати нові слова. Для викладача важливо навчити студентів запам'ятовувати професійні лексеми зі стійким зв'язком зорового образу і словесним значенням. За такого підходу відбувається безпосереднє розуміння мовлення з автоматичною появою образів, пов'язаних із даним поняттям.

Як уже зазначалося, номінативні одиниці покликані виконувати найважливішу функцію мови – комунікативну. У процесі спілкування в нагоді стають не лише готові лексеми як одиниці комунікації, а й збережені в пам'яті моделі і правила творення слів. Відповідно, мовленнєва діяльність є одним із ключових понять у теорії навчання іноземної мови. Як методичне поняття мовленнєву діяльність розглядаємо і як мету, і як засіб навчання. Під час вивчення мови як іноземної потребує засвоєння цілий її механізм – мовні форми, правила, моделі і схеми для їхнього поєднання і використання у процесі здійснення конкретного виду мовленнєвої діяльності.

В основі вивчення мови є формування лінгвістичної компетентності студентів через засвоєння знань з різних рівнів мовної системи – фонетики, лексики, при цьому лексичний рівень розглядаємо як базовий компонент мовної системи, єдиний, який не може бути обмеженим. З огляду на переважну більшість похідних слів у лексичному масиві української мови засвоєння знань, умінь і навичок у сфері словотвору української мови можна вважати частиною роботи з формування лінгвістичної компетентності. Крім того, словотвірна робота є важливою для розвитку умінь мовців у всіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності (аналіз нового слова з уже відомою кореневою морфемою, з відомими словотвірними афіксами під час читання і слухання; творення нових слів у процесі продукування в усному та письмовому мовленні тощо).

Пошуки ефективних шляхів навчання всіх видів мовленнєвої діяльності ми пов'язуємо зі структурною методикою вивчення УМІ з огляду на першочергову потребу встановлення підходу практичної реалізації комплексного взаємопов'язаного навчання різних видів мовленнєвої діяльності.

Одним із параметрів інтенсифікації та оптимізації мовного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти в Україні є словотворча робота у практичному курсі з вивчення лексики; при цьому необхідно перефокусувати акценти в чужомовному навчанні насамперед з огляду на формування та розвиток у студентів-іноземців словотвірної компетентності.

Слід виходити з того, що словотворення, беручи активну участь у процесі номінації та в класифікаційно-пізнавальній діяльності людини, є одним із основних засобів поповнення словникового запасу мови, а також має важливе значення для встановлення зв'язків між різними частинами мови. У спектрі різноманітних мовних засобів словотворчі засоби відіграють важливу роль в організації та концептуалізації мовної картини світу людини.

Робота зі засвоєння здобувачами вищої освіти професійно орієнтованої лексики актуалізує низку вкрай важливих завдань: вироблення навчальних програм з УМІ, орієнтованих на майбутню професію здобувачів освіти; підготовку навчального та методичного забезпечення цих програм тощо. Тим часом, словотвірний компонент українською слабка представлений або відсутній у програмах практичних курсів з УМІ української профільної вищої школи.

Наявні підручники та посібники з УМІ для студентів-іноземців [6; 283; 284; 296] становлять міцну основу в навчанні, але недостатньою мірою забезпечують отримання словотвірних знань, умінь і навичок, які передбачають вивчення дисципліни з огляду на майбутню професійну реалізацію в галузях з високим рівнем володіння мовою. Розрізненість навчального матеріалу заважає системній і комплексній роботі із засвоєння професійної медичної лексики. Слід вказати на такі моменти, як відсутність системного вивчення словотворення на всіх етапах і профілях мовного навчання, факти теорії словотвору мають допоміжний

характер при вивченні інших явищ мови, не визначено формат вивчення словотвірних засобів. Питань словотвору української мови частково торкаються лише під час вивчення іменників-назв осіб за етнічною приналежністю та за родом занять; ступенів порівняння прикметників; утворення видових пар дієслова й дієслів руху; паронімів. Такі висновки зроблено внаслідок ознайомлення з досвідом навчання УМІ іноземних здобувачів медичної освіти та узагальнення власного досвіду.

Вивчення практики викладання УМІ показало, що на сьогодні відсутня цілеспрямована система навчання словотворенню як способу формування лексичного запасу. Спостереження за педагогічним процесом, обговорення проблеми з колегами-викладачами дають змогу зробити висновок, що навчання словотвору, на жаль, пов'язують насамперед із розширенням знань про мовну систему, а не з формуванням мовленнєвих навичок. Усупереч високій ефективності використання словотвірного компонента в навчанні лексики в практичному курсі УМІ та наявності певної кількості вправ зі словотвірним елементом в навчальних посібниках, вони не дають інформації про словотвірні процеси, що відбуваються під час творення нових слів. Відсутнє цілеспрямоване впровадження завдань щодо формування умінь використання різних словотвірних засобів для створення нових слів і вмінь розрізняти словотвірні елементи з метою розпізнання (розуміння) невідомого слова завдяки словотвірним формантам і словотвірному значенню.

Критичний аналіз навчальних матеріалів, які використовуються під час навчання медичної лексики майбутніх лікарів, засвідчує необхідність перегляду змісту та методики мовного навчання щодо визначення основних теоретичних понять і практичних умінь у сфері основних мовних рівнів і словотвору. У розробленні та дослідженні вказаних питань і полягає новаторство даної дисертації. Створення на кафедрі мовної підготовки Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця навчального комплексу посібників з УМІ [38; 39; 40;] дало можливість нам як члену авторського колективу зреалізувати

основні положення дослідження в практичній площині викладання дисципліни УМІ.

Однією з умов ефективного навчання професійно орієнтованій лексиці є виявлення помилок, пов'язаних зі словотвором, що дає змогу прогнозувати труднощі засвоєння українських слів. Неправильне словотворення – це найбільш численна і стійка група лексичних помилок. Методисти Н. Діденко, Н. Лесовець, Н. Сіранчук виокремлюють як основний тип лексичних помилок вживання слів у невластивому для них значенні через відсутність у здобувачів освіти твердих навичок словотворення.

Услід за низкою дослідників (О. Кулик, А. Яковлєва, Л. Прокопчук, І. Чередніченко) у своїй роботі лексичні помилки на основі словотвору ми класифікуватимемо як словотвірні помилки. У мовленні студентів іноземців нами з'ясовано помилки, пов'язані з нерозумінням різниці між словотвірними і словозмінними афіксами; з незнанням словотвірних значень афіксів, змін, внесених афіксами у значення похідного слова; з невмінням співвідносити значення похідного слова зі значенням твірної основи; з нерозумінням морфонологічних змін, які відбуваються в твірній основі у процесі термінотворення.

Такий висновок дозволила зробити перевірка рівня сформованості в іноземних студентів-медиків словотвірних навичок, покликаних полегшити розуміння значення невивчених раніше похідних слів, проведена за допомогою розвідувального зрізу. Опис експериментальної роботи, зокрема з проведення розвідувального зрізу, подається в третьому розділі. Аналіз помилок здобувачів вищої освіти підтвердив припущення, що здебільшого причиною нерозуміння похідного слова було невміння розпізнати в ньому словотвірну модель та її компоненти, тобто незнання словотворчих закономірностей української мови. Словотвірні помилки пов'язані з тим, що слово не сприймається як структурне ціле, спорідненість лексеми з варіантами кореня не розпізнається інофонами в тексті; сама спорідненість часто визначається за зовнішньою ознакою, значення

кожного похідного слова пізнається окремо, без посилання на значення твірної основи; значення афіксів презентуються студентам як щось уже відоме, механічно заучуються, а не усвідомлюються мовцями.

Напрацювання лінгводидактів засвідчують зосередження на вивченні словотвірних властивостей лексичних одиниць в аспекті УМІ та створенні відповідних навчальних засобів – посібників та лексикографічних праць. Навчальні матеріали повинні бути адаптованими до потреб іноземних здобувачів освіти, котрі вбачають свою професійну реалізацію у вузьких галузевих сферах, зокрема, в медицині. Набуття компетентності словотворчого характеру допоможе студентам нарощувати необхідний для них лінгвістичний досвід після завершення навчання, продовжуючи самостійно розширювати свій лексичний запас. Тому актуальним залишається вивчення явищ українського словотвору в межах практичного курсу з УМІ.

2.2.3. Методична типологія української медичної лексики в аспекті вивчення словотворення в іноземній аудиторії

На пріоритети в організації словотворчої роботи з конкретним мовним матеріалом в іноземній аудиторії впливають фактори, які проаналізуємо нижче.

Визначаючи деривацію як основний шлях збагачення професійної медичної лексики, розглянемо наявні в українській мові способи термінотворення. Дефініцію поняття «спосіб словотворення» зафіксовано в п. 1.4.

Основні способи творення української професійно орієнтованої лексики з медицини:

1) лексико-синтаксичний спосіб, який зумовлює виникнення нових слів методом зрощення двох чи кількох лексичних одиниць, наприклад: *самолікування, легкорозчинний*;

2) лексико-семантичний спосіб словотворення, за якого нові лексеми виникають завдяки зміні первісного значення слова і розщеплення його на елементи, наприклад: *(операційне) поле, (дихальні) шляхи, (кров'яне) русло*;

3) морфолого-синтаксичний спосіб словотвору, який передбачає утворення слів шляхом переходу з одного граматичного класу до іншого, наприклад: *операційна, маніпуляційна, швидка*;

4) синтаксичним способом утворюються терміни-словосполучення, що мають високу продуктивність у клінічній термінології, наприклад: *інфаркт міокарда, гострий перебіг хвороби*;

5) морфологічний спосіб термінотворення, за якого відбувається творення нових слів від основи шляхом додавання відповідних афіксів.

Морфологічний спосіб є найбільш продуктивним і творчим в українській мові, зокрема в термінотворенні, відповідно, основні його типи – афіксація, безафіксний спосіб й словоскладання (за винятком аббревіації) – перебувають у фокусі нашої уваги з огляду на словотворчу роботу в іноземній аудиторії.

Поділяємо думку Л. Сидоренко щодо важливості зв'язку такої характеристики, як нормативність термінології, з морфологічним способом творення термінолексем: «Саме в термінах, утворених морфологічним способом, органічно закладені основи структурної систематизації, які мають першочергове значення для термінології; на позначення однотипних медичних понять використовуються однотипні способи словотворення» [241, с. 47]. Наведене дослідницею лінгвістичне визначення дериваційної професійно-термінологічної норми вказує на сукупність оптимальних для вираження спеціальних понять словотворчих засобів (словотвірних моделей, словотворчих афіксів), які репрезентують поняттєву мотивацію термінів і забезпечують їх класифікаційну регулярність [241, с. 47].

Варто відзначити, що навчання лексики – це складний і багатосторонній процес, який передбачає знання формальних і семантичних особливостей слів. Однією з умов забезпечення цього процесу є диференційований підхід до відбору лексичного матеріалу, його презентації і закріплення.

Робота з виділення лексичного / словотвірного мінімуму для дослідження передбачала насамперед вибір вихідного матеріалу для аналізу. З цією метою

було відібрано й проаналізовано 900 текстів тестових завдань до тестових іспитів Крок 1 та Крок 2 [103], [105], [106], [107], [108], [109]. У коло нашого розгляду включено тестові завдання з таких дисциплін, як анатомія, фізіологія, гістологія, патологічна анатомія, патологічна фізіологія, біохімія, фармакологія, внутрішня медицина, хірургія та акушерство і гінекологія. Лексичний масив вищевказаних текстів, визначений Морфемною базою даних лабораторії комп'ютерної лінгвістики КНУ ім. Тараса Шевченка [130], становив 6576 лексем. Реєстр професійно орієнтованої лексики був складений шляхом презентативної вибірки із загального масиву слів, наявних в аналізованих текстах, і послужив основою для укладання автором «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини», який нараховує 3170 різнопланових лексем (іменників, прикметників і дієслів) (Додаток Д). Уважаємо, що аналіз даного реєстру дає адекватне уявлення про наявні словотвірні засоби з метою їх вивчення в окресленій аудиторії здобувачів освіти.

Різні види мовленнєвої діяльності потребують різнорівневого володіння мовним матеріалом: якщо на продуктивному рівні необхідно вміти правильно вживати слово, то з рецептивного боку на першому плані – упізнання й розуміння слова в контексті.

Відповідно, навчання означеного в дослідженні контингенту студентів професійно орієнтованої медичної лексики засобами словотвору доцільно проводити на основі її методичної типології. Такий підхід дає змогу розподілити терміноодиниці за групами з точки зору складності їх вивчення. Лінгвометодичний аналіз термінологічної лексики дозволяє краще зрозуміти її структурні особливості та виявити певні закономірності процесу термінотворення, допомагає семантизувати і засвоїти значення певних термінів, забезпечує усвідомлене запам'ятовування та контекстне використання нових лексичних одиниць. «Урахування лінгвістичних особливостей лексики у процесі її методичної класифікації дає можливість подолати або мінімізувати труднощі оволодіння нею з метою розуміння фахового дискурсу та розвитку вмінь

професійно орієнтованого спілкування» [239, с. 269]. Тому проблема методичної класифікації професійно орієнтованої лексики як основи підмови спеціальності перебуває в центрі уваги термінологів і методистів (Л. Бондар, В. Борщовецька, Ю. Гнаткевич, Ю. Жлуктенко, Т. Кияк, Е. Мірошніченко, О. Петрашук, І. Полюк, Ю. Семенчук, Н. Форкун, R. Carter, R. Ellis, I. Nation, N. Schmitt та ін.). У працях дослідників теоретично обґрунтовано та визначено концептуальні підходи до проведення методичної типології слів, виділено характерні структурно-морфологічні особливості лексичних одиниць, вказано доцільні способи їх вивчення. Провести методичну типологію лексики означає згрупувати відібрані лексичні одиниці згідно виявлених труднощів їх вивчення, щоб врахувати ці складнощі і репрезентувати лексику в навчальних матеріалах.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить про розбіжності щодо встановлення принципів (керівних основ) і критеріїв відбору, до яких відносять застосування порівняльної типології лексичних міжмовних відповідностей мови, що вивчається, та рідної мови студентів [217, с. 204]; «характеристику кожної структурно-семантичної одиниці за походженням, за структурою, за семантичним навантаженням, за сферою використання, за частотністю використання» [158, с. 46]. Але основними способами зменшення труднощів засвоєння слів є їх логічне опрацювання та обґрунтована послідовність їх презентації [217, с. 204].

Узявши за основу виділені Т. Лещуком критерії комплексної класифікації термінів, в дослідженні пропонуємо таку методичну типологію відібраної української медичної лексики:

1) За генетичним принципом:

- а) питомі терміноодиниці: *знезараження, больовий, лікувати;*
- б) запозичені (інтернаціоналізми): *симптом, автоімунний, госпіталізувати;*
- в) гібридні (комбіновані) номінації: *нервовість, стресостійкий, прооперувати.*

2) За принципом предметної диференціації:

- а) загальнонаукові терміни: *структура, аналогічний, аналізувати*;
- б) загальномедичні терміни: *пацієнт, клінічний, одужувати*;
- в) міжгалузеві медичні терміни: *ін'єкція, інфекційний, травмувати*;
- в) вузькоспеціальні терміни: *недокрів'я, нападоподібний, вакцинувати*.

3) За морфологічним принципом:

- а) терміни – кореневі слова або основи слів: *кров*;
- б) терміни, утворені за допомогою афіксації: *знекровлення*;
- в) терміни – складні слова і словосполучення: *крововтрата, група крові*;
- г) терміни – аббревіатури: *ШОЕ (швидкість осідання еритроцитів)*.

4) За принципом словотворчої цінності:

- а) найпродуктивніші слова у словотворчому плані: *лікар, лікарня, лікувати*
- б) найпродуктивніші словотворчі моделі / типи мови: *слабкість, дихання*.

5) За принципом частотності вживання:

- а) часто вживані терміни: *діагноз, пацієнт, біль, дослідження*;
- б) рідко вживані терміни: *хемоз, цистинурія*.

б) За естетико-психологічним принципом:

- а) двокомпонентні терміни в порівнянні зі структурно лаконічними: *бронхоспазм*.
- б) продуктивні і непродуктивні власномовні терміни відносно запозичених термінів: *біль / алгія*.

Характеристику груп термінів за генетичним принципом і за принципом предметної диференціації ми вважали за доцільне подати в першому розділі роботи.

Групування термінолексики за принципом словотворчої цінності передбачає відбір словотворчих моделей / типів мови з огляду на здатність слова утворювати нові похідні одиниці. На початковому етапі засвоюються непохідні одиниці, на їхній основі запам'ятовується загальне значення слова, що міститься в його корені. Вказані навички уможливають значне поповнення активного

словникового запасу на основі семантизації за допомогою словотвірних моделей /типів. Відповідно, мова йде про здатність слів створювати передумови для лексичної здогадки та самостійної семантизації.

В описі структурно-семантичних особливостей професійно орієнтованої лексики ми виходимо з того, що фонд термінотворення значною мірою співпадає з фондом словотвірних засобів загальновживаної лексики.

Розподіляючи масив відібраних медичних лексичних одиниць за типом словотвірної форми на групи простих (непохідних), похідних і складних слів, констатуємо, що непохідні слова, тобто кореневі, становлять ядро основного словникового фонду і є центрами словотвірних гнізд. В українській медичній лексиці прикладами таких слів можуть бути: *кров, нерв, ліки, сон*. Друга група – це похідні слова, що складаються з кореня і словотвірного афікса (*кров'яний тиск, нервові хвороби, лікарські препарати, безсоння*); детально основні характеристики й місце похідного слова в системі словотвірних одиниць розглянемо в наступному параграфі. Аналіз «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини» показав, що похідними виявилися 3084 лексеми, що становить 97 %. Складних слів нараховано 422, тобто 15 % від загальної кількості лексем.

Дослідження будови та реалізації префіксальної (С. Соколова, М. Джура, А. Руссу, Л. Сегін) і суфіксальної (Л. Сидоренко, Є. Карпіловська, Л. Петрович, І. Гарбар) підсистем сучасної української літературної мови показали, що саме префіксація та суфіксація є основними способами творення похідних слів.

Розглядаючи українську професійно орієнтовану лексику з точки зору форми на рівні слова, виходимо з того, що фонд термінотворення значною мірою співпадає з фондом словотвірних засобів загальновживаної лексики.

Зазначимо, що словотвірні форманти, які беруть участь у творенні слів із медичним значенням, визначають як питомі та іншомовні, інтернаціональні. Н. Місник, точку зору якої ми цілком підтримуємо, зауважує, що на словотвірному рівні може досліджуватися співвідношення національного та

інтернаціонального в мові, зокрема в термінології [189, с. 65]. У терміносистемі медицини як однієї з найдавніших наукових галузей визначальна роль класичних мов (грецької та латинської) загальновідома. Відповідно, розробляючи методику навчання професійно орієнтованої лексики іноземних студентів, враховуємо той факт, що у складі словотвірного інструментарію маємо переважну кількість грецьких і латинських коренів, афіксів, а також компонентів складних слів-комполітів (*an-aemia*, *ur-aemia*, *therm-o-therapia*). Відповідно, організовуючи словотвірну роботу з використанням міжнародного фонду словотвірних морфем, можна сподіватися на ефективність засвоєння цих універсальних словотвірних засобів.

Разом із тим, робота студентів за методикою структурного аналізу слів дає змогу виявити особливості непохідних термінів іншомовного походження, які прийшли в медичний дискурс, набуваючи граматичних форм української мови, але зберігаючи власну складну внутрішню структуру. Наприклад, пор. непохідне *медицина* і питомі похідні *людина*, *пухлина*, *частина* тощо. У результаті словотвірної роботи іноземні студенти розуміють, що не завжди наявність подібних формантів є показником похідності інтернаціонального терміна.

Беручи активну участь у процесі номінації і в класифікаційно-пізнавальній діяльності людини, словотворення є одним із основних засобів поповнення словникового складу мови і має важливе значення для встановлення зв'язків між окремими частинами мови. За С. Пономаренком, взаємодія частин мови в галузі лексичної деривації виявляється значною мірою. Автор, точку зору якого ми цілком розділяємо, зазначає: «Той самий спосіб словотворення має неоднаковий діапазон дії у сфері різних частин мови. Префіксація більш продуктивна в системі дієслів, ніж у системі іменників, а суфіксація, навпаки, набула значно більшого поширення в іменниках, ніж у дієсловах» [219, с. 185].

Сутність префіксації полягає в тому, що кореню слова передуює, приєднуючись до нього, словотворча морфема, яка змінює лексичне значення слова, але не впливає на приналежність слова до того чи іншого граматичного

класу. Форманти похідних слів, які належать до префіксального способу словотворення, як правило, складаються з окремих префіксів, що приєднані до відповідних граматично оформлених слів і рідко мають морфологічні компоненти: *одужати* – *видужати* – *нездужати* – *занедужати*.

Суфікс як інструмент найбільш продуктивного способу творення похідних слів-термінів – суфіксального – не лише утворює нове слово, але й оформлює відповідні частини мови, часом точно визначає при цьому характер її граматичних змін. Як і в загальноживаної лексики, в термінології розрізняються іменникові, прикметникові та дієслівні суфікси: *лікування*, *лікувальний*, *лікувати*. Є. Карпіловська розглядає функціональне навантаження суфіксальних одиниць у простому слові і наголошує на тому, що вони беруть участь у деривації і є її виразником, а також виступають визначником, кваліфікатором належності структури слова до певного розряду, класу, категорії слів [99, с. 14].

У складі медичної термінологіки значний масив слів утворено префіксально-суфіксальним способом шляхом одночасного приєднання до твірної основи відповідних префіксів і суфіксів: *знеболення*, *підшлункова* залоза, *дезінфікувати*.

У медичній терміносистемі наявні також терміни-іменники, утворені безафіксним способом: *видихати* → *видих*, *розтинати* → *розтин*, *шити* → *шов*, *оглядати* → *огляд*, а також *відтік* венозний, *викид* крові, *застій* у легенях тощо.

Значна кількість медичних номінацій є похідними словами, що утворені через об'єднання двох чи більше твірних основ і входять до складу комплексних одиниць словотвору – слів-комполітів: *кровотеча*, *крововилив*, *крововтрата*, *кровоспинний* (засіб), *кровоточити*. Наші спостереження показують, що словоскладання є дуже продуктивним способом словотворення у досліджуваній терміносфері. З-поміж відібраних нами термінів 15 % є складними лексичними одиницями. Слід відзначити, що в медичній термінології спостерігається переважний масив комполітів з інтернаціональними компонентами:

імуноглобулін, патологія, гемоглобін, тахікардія, стенокардія, рентгенографія, атеросклероз та ін.

Частиномовний аналіз «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини» показав, що похідними виявилися 1730 іменників 1130 прикметників, 308 дієслів в межах мовного матеріалу – об'єкта дослідження.

Словотворчі особливості різних частин мови розглянуто в параграфі 2.2.4. на основі аналізу відібраних нами похідних лексичних одиниць, що дав змогу встановити найбільш частотні афікси іменників, прикметників і дієслів. Частотність встановлювалася методом суцільної вибірки з реєстру «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини». Зазначимо лише, що саме в способах словотвору найбільш повно проявляються такі властивості, як контраст імені (іменника) та дії (дієслова). Якщо для іменника більш характерною є суфіксація, то для дієслова – префіксація й комбінація суфіксації з префіксацією. Крім того, іменні суфікси часто мають класифікувальне значення. Предмети за їхньою допомогою розподіляються на категорії особи, місця, знаряддя, одиничності або збірності і т.д., що є вкрай важливим для навчання здогадки про значення невивченого похідного слова. Можливість віднести лексему до певної частини мови – важливий момент при виведенні значення слова інофоном.

Отже, на нашу думку, з огляду на створення методики навчання іноземних студентів-медиків слово- і терміноутворення визначальними є такі види морфологічного словотворення, як афіксальне словопродукування та словоскладання.

Методично тема дослідження обмежувалася аналізом можливостей розуміння іноземною аудиторією ізолюваних слів. Ураховувалося, що вплив контексту не залежить від шару лексики, і розкриття механізму взаємодії контексту й окремих слів для їхнього розуміння не входило до завдань дослідження.

2.2.4. Основні способи опису та вивчення словотвору з метою формування лексичного запасу

Визнання за певною словотвірною одиницею статусу основної одиниці відбору та навчання словотвору є головним завданням в аспекті викладання УМІ зважаючи на те, що чинні програми та підручники з дисципліни оперують різними одиницями словотворчого рівня (похідними словами, афіксами й моделями). Важко погодитися з практикою розміщення всіх словотворчих одиниць з точки зору їхнього засвоєння в одному ряду, коли для засвоєння пропонуються одні й ті ж типи завдань і однакова кількість вправ. Неоднорідність словотвірного матеріалу за своїм характером передбачає неоднорідність і за природою засвоєння цього матеріалу.

Одне з основних завдань дослідження полягало в демонстрації відбору методичної класифікації словотворчих одиниць та розробленні оптимальної системи навчання цим одиницям. Проблема відбору пов'язана з відсутністю в методичній літературі з УМІ (програмах, підручниках, статтях) опису базового набору словотворчих засобів, з якого могли б бути взяті певні одиниці для навчання професійно орієнтованої медичної лексики та формування лексичного запасу іноземних здобувачів вищої освіти.

Вивчивши лінгво-психолого-дидактичну літературу з проблеми дослідження, проаналізувавши підручники і навчальні посібники з УМІ, недоліки, які в них наявні, ми виокремили мінімум словотвірних понять, оскільки пропонована методика навчання словотворенню містить перелік цих понять, встановлює зв'язок та взаємозумовленість у словотвірній системі. Під системою ми розуміємо не просто розміщення матеріалу в певному порядку, а таку його послідовність, яка продиктована логікою, властивостями і зв'язками понять, що вивчаються, в даному разі – словотвірних, де всі елементи похідного слова мають спільне і цілісне вираження.

Досліджуючи можливість засвоєння похідної лексики на основі словотворення і маючи на меті встановлення основного словотвірного

інструмента навчання УМІ, розглянемо детально комплексні одиниці словотвору. У цьому ключі необхідно спиратися на здобутки мовознавчої науки з її підходом, що статус основної одиниці морфемно-дериваційного рівня можуть отримати насамперед одиниці, які повною мірою розкривають внутрішній механізм творення похідних слів як процесу моделювання номінативних одиниць [263, с. 84]. Але, як ми вже зазначали, в мовознавчій теорії університетського курсу УМІ терміносистема словотвору розглядається вужче, ніж у лінгвістиці.

Нами проаналізовано досить місткий, але розрізнений і часом суперечливий лінгвістичний матеріал, що стосується питання ідентифікації одиниць у системі словотворення (К. Городенська, Н. Клименко, Л. Сидоренко, М. Плющ, І. Козленко, О. Кулик, К. Стародуб, В. Куранда, О. Дияк, С. Пономаренко).

Саме поняття «словотвір» розглянуто в першому розділі роботи. З огляду на словотвірну систему слід зазначити, що вона вибудована з дериваційних одиниць і їхніх класів: похідні (мотивовані) і твірні (мотивувальні) слова, словотвірні пари, твірні, базові та похідні основи, словотвірні форманти, словотвірні структури, словотвірні значення, словотвірні ряди (ланцюжки), словотвірні парадигми, словотвірні моделі, словотвірні типи, словотвірні гнізда, словотвірні категорії і способи словотворення.

Словотвірна система становить систему всіх словотвірних типів і словотвірних гнізд мови як комплексних одиниць словотвору в їхній взаємодії. Дослідники виділяють основні одиниці дериваційної системи – «словотвірна модель», «словотвірний тип», «словотвірне гніздо» та структурні компоненти словотвору – «словотвірні пари», «словотвірні ланцюжки», «словотвірні парадигми» [219, с. 117].

Поняття «морфема» науковці (Н. Клименко, К. Стародуб) тлумачать як двопланову дериваційну одиницю, що має конкретну матеріальну форму –

відповідні засоби графічно-звукового вираження і є носієм словотвірного значення [285, с. 371-373; 262, с. 104].

Заслуговує на увагу думка, що морфема, яка тривалий час вважалася базовою одиницею словотворення, не відповідає критеріям про забезпечення функції творення похідних слів, оскільки морфема лише опосередковано включається у процеси словотворення. Відповідно, морфема не може бути визнана основною одиницею морфемно-дери́ваційного рівня [263 с. 84].

Разом із тим, завдяки своїм характеристикам категорія «похідне слово» розглядається частиною мовознавців як основна одиниця українського словотвору. Похідні слова разом із одиницями інших мовних рівнів ефективно працюють у вирішенні комунікативних завдань, і, як показує практика, саме похідні слова є основним об'єктом вивчення на заняттях з УМІ. Саме похідні слова формують основний фонд української мови. Через свою мотивованість похідне слово є не лише особливою лексичною одиницею, а й остаточним продуктом словотворчих процесів. Усвідомлене засвоєння похідної лексики уможливорює проникнення в механізм словотвору, засвоєння великого масиву однотипних слів замість механічного їх запам'ятовування. Важливим є розуміння студентами семантики похідного слова (лексичного і словотвірного значення) для аналізу складних випадків номінації: напр., *госпіталізувати* – «*поміщати в будь-яку лікарню, а не лише в госпіталь*». Похідне слово становить не лише особливу лексичну одиницю, а й остаточний продукт словотвірних процесів, в якому зафіксовано і закріплено сам словотвірний процес із усіма його учасниками під певною формою. Втім, вибір похідного як основної словотвірної одиниці визнано нами не зовсім вдалим, оскільки демонстрація одиничного випадку утворення похідного ще не дає гарантії того, що здобувачі освіти самостійно зрозуміють закономірності українського словотворення і на цій основі зможуть семантизувати незнайомі похідні слова.

Похідні слова входять у більш складні комплексні одиниці словотвірної системи: «словотвірна пара», «словотвірний ряд», «словотвірне гніздо», «словотвірна модель», «словотвірний тип».

«Словотвірний формант» науковці тлумачать, здебільшого розрізняючи значення терміна. Зафіксовано, що це «формант, додавання якого до твірної основи призводить до утворення похідного з новим лексичним значенням» (УСТ). При цьому саме поняття «формант» розуміють як словотворчий засіб, за допомогою якого утворене певне похідне і яким визначається спосіб творення (УСТ). «Словник лінгвістичних термінів» наводить два значення поняття «формант»: 1. Некоренева морфема, що входить до складу основи; афікс; 2. Словотвірний суфікс разом із закінченням (СЛТ). На нашу думку, навчання українського словотвору в теорії та практиці викладання УМІ потребує уточнення формулювання поняття «словотвірні форманти», до яких дослідники творення медичної термінології відносять і «терміноелементи» (питомі й іншомовні кореневі твірні елементи), що мають великий словотвірний потенціал в означеній терміносфері [189, с. 90]. Отже, в аспекті УМІ пропонуємо розглядати «словотвірні форманти» як афіксальні морфеми та терміноелементи, які утворюють похідні слова за певним словотвірним типом. При цьому терміносполуки «словотворчі засоби» і «словотвірні форманти» в контексті навчання словотвору іноземних здобувачів освіти вважаємо взаємозамінними.

Концепція розгляду афіксів з методичною метою як одиниці відбору словотвірного мінімуму і самостійного об'єкту засвоєння студентами випускає з виду той факт, що механічне виділення у слові лише афікса може призвести до змішування слів похідних та непохідних, і не враховує багатозначність й омонімічність афіксів.

«Словотвірна база» – це слово, словосполучення або окремі слова, від яких утворюються і якими мотивуються похідні слова. Словотвірна база окремого похідного слова репрезентована словом або кількома словами, з якими у

похідного слова встановлюються мотиваційні відношення з твірним (твірними), а також формується лексична основа похідного слова [219, с. 125].

Значення дериваційного афікса та словотвірну структуру похідного слова можна встановити лише за умови врахування зв'язків між мотивувальними і мотивованими словами. Відповідно, однією з основних лінгводидактичних одиниць навчання українського словотворення в іноземній аудиторії слід вважати словотвірну модель як «взірець структурної будови однотипних дериватів» (УСТ).

Як уже зазначалося, в межах лінгвістичної теорії про словозміну, формотворення /словотворення студенти засвоюють й основні способи словотворення.

Вибудовування методики словотвірної роботи в аспекті УМІ на основі категорії «спосіб словотворення» є малоефективним, оскільки через це поняття неможливо повною мірою розкрити закони словотвору, визначити зміст і правильно дібрати дидактичний матеріал, а отже, і досягти дидактичної мети.

Словотвірна структура слова описується за допомогою моделей, формул, які відображають принцип поєднання основи з іншими компонентами слова. Л. Сидоренко доходить висновку, що основна одиниця словотвірного аналізу – «словотвірна модель», яка є структурним зразком, за яким утворюються термінологічні одиниці [241, с. 48]. Словотвірну модель слід трактувати як морфологічно і лексико-семантично зумовлену структурну схему, за якою можуть бути утворені серії словотвірних конструкцій з однаковою будовою. В цьому разі йдеться про продуктивні моделі, тобто ті, що регулярно утворюють нові слова. Непродуктивні моделі описують наявні похідні лексеми, але за ними не створюються нові слова. У зв'язку з цим основним завданням дослідники вбачають вивчення найбільш активних словотвірних моделей, за якими утворюються наукові терміни.

Словотвірна модель в аспекті лінгводидактики – це схема творення похідних слів у межах словотвірного типу. Однотипні деривати

характеризуються належністю твірних і похідних слів до однієї і тієї ж частини мови і тотожністю форманта. Лінгвістичне визначення дає розуміння словотвірної моделі як «схеми творення слів у межах того самого словотвірного типу, яка не впливає на їхню словотвірну семантику, але відрізняється морфонологічними ознаками» (УМЕ). Деякі дослідники номінують словотвірну модель словотвірним зразком (УСТ). Здатність словотвірної моделі виступати узагальненим структурно-семантичним аналогом (взірцем) усіх похідних слів даного типу якраз і зумовлює її методичну цінність. У навчальній літературі з УМІ під час опису мовного матеріалу лексема «модель» використовується як основа для моделювання різнопланових мовних одиниць у процесі навчальної діяльності інофонів. Означений термін фігурує у вправах як зразок для творення похідного слова.

Тлумачення процесів творення термінологіки має бути виваженим, зумовленим, перш за все, орієнтацією на зміст поняття, оскільки саме зміст позначуваного поняття зумовлює вибір відповідної словотвірної моделі. Творення термінів здійснюється переважно за однаковими словотвірними типами, де семантична словотвірна спільність є провідною на тлі тотожності характеристики твірного слова і форманта [241, с. 48].

Багато дослідників, звертаючись до морфологічного способу творення нових слів, приходять до поняття словотвірного типу. Словотвірна система становить сукупність словотвірних типів мови, звідси – виявлення лінгвістами поняття «словотвірний тип» як центральної одиниці всієї словотвірної системи.

Зміст поняття словотвірного типу на сучасному етапі розвитку лінгвістичних знань становлять такі його істотні ознаки:

1) належність до одиниць конструктів, які репрезентують процес творення похідних слів;

2) подільність формальної структури, а саме, наявність словотворчого форманта й основного структурного компонента;

3) наявність бінарної семантичної структури, тобто значення основного структурного компонента накладається на словотвірне значення форманта.

Ці ознаки дали підстави встановити відповідність даного поняття критеріям для визначення основної одиниці морфемно-дериваційного рівня [263, с. 84].

У частині досліджень помітна тенденція ототожнювати зміст терміна «словотвірна модель» зі змістом поняття «словотвірний тип». Нам імпонує бачення більшості вчених, які розмежовують ці два поняття. Термін «словотвірна модель» («морфонологічна модель») використовують для позначення морфонологічних різновидів того самого словотвірного типу. Таким чином, в одному словотвірному типі можуть поєднуватися слова, побудовані за різними моделями [219, с. 142]. М. Плющ в «Граматичі української мови» також в один словотвірний тип об'єднує різномодельні лексеми [215].

Науковці звертаються до словотвірного типу як одиниці, здатної систематизувати не лише лексичний склад мови, а й процес навчання лексики.

Зважаючи на специфіку навчання словотворення іноземної студентської аудиторії, ми вважали за доцільне репрезентувати студентам поняття словотвірного типу в адаптованому форматі. Словотвірний тип в цьому разі набуває характеристик словотвірної категорії, оскільки включає різні словотворчі форманти в одну схему. Відповідно, професійно орієнтовані іменники *лікар, аптекар, психіатр, педіатр*, а також *клініцист, масажист* ми бачимо у складі одного словотвірного типу зі значенням «особа чоловічої статі за родом (місцем) діяльності». В іншому разі, слід було б вести мову про кілька різних словотвірних типів.

Таке трактування статусу словотвірного типу відкрило перспективи для застосування цього поняття в методиці навчання української мови іноземних здобувачів освіти. Презентація українського словотвору через формально-семантичну схему «словотвірного типу» (СТ) – ефективний напрям в методиці викладання УМІ, оскільки презентація професійно орієнтованої лексики у

вигляді стереотипних мовних зразків – СТ – дає змогу вивчати цілий комплекс граматичних і семантичних явищ на обмеженому і стабільному лексичному матеріалі.

Усі спільнокореневі слова становлять словотвірне гніздо. Його можна визначити як сукупність похідних слів, упорядковану відповідно до відношень мотивації. За С. Пономаренком, це сукупність слів, упорядкована відношеннями похідності, яка характеризується спільністю кореня [219, с. 135]. Тому нам видається методично доцільним використовувати в цьому значенні й термін «словотвірний гніздовий комплекс». Елементами словотвірного гніздового комплексу, крім його вершини, є також словотвірний ряд і словотвірна парадигма. Словотвірний гніздовий комплекс становить сукупність словотвірних структур, коли кожен його елемент можна легко вилучити з цього утворення. Проблематика вивчення словотворчого гніздового комплексу останнім часом значно розширилася. Так, сьогодні лінгвісти розглядають словотвірне гніздо не тільки як мікросистему, а й як логічну конструкцію, яка моделює дійсність за допомогою системи мотивувальних ознак [143, с. 156].

Для теорії та практики викладання УМІ актуальним є використання мінімізованого з навчальною метою словотвірного гніздового комплексу задля демонстрації словотворчих засобів, за допомогою яких репрезентуються в мові певні елементи позамовної дійсності. На заняттях в іноземній аудиторії ефективно оперувати компактнішими словотвірними одиницями: словотвірними рядами і парадигмами.

Лексичні одиниці у складі словотвірного ряду передають типові зв'язки реалій, що становлять частинку більшого фрагмента навколишнього світу, відображеного у словотвірному гнізді. Початковою, вихідною ланкою ланцюжка є твірне слово, розглянуте вище.

Словотвірний аналіз полягає у визначенні словотвірної структури слова, способу словотворення, словотвірної моделі, словотвірного типу та словотвірних зв'язків слова з іншими спільнокореневими словами. Характерною

ознакою дериватів є наявність двох елементів: словотвірної бази (твірної основи) та словотвірного засобу (форманта); взаємозв'язок цих двох компонентів формує «словотвірну структуру». Словотвірний формант є носієм словотвірного значення слова [219, с. 183]. «Словотвірне значення» – це той елемент семантики слова, яким похідне слово відрізняється від того, що послужило для нього основою.

Отже, кожна зі словотвірних одиниць має свою структуру, свої семантичні характеристики і кожна можна розділити на менші одиниці. Виявляючи схожість в організації комплексних одиниць, в першу чергу звертають увагу на їхній формально-змістовий складник. Достатньо розкрити та описати будову меншої в структурному відношенні одиниці, щоб зрозуміти організацію більшої [143, с. 156].

Доходимо висновку, що залежно від етапу словотвірної роботи кожна з описаних дериваційних одиниць може трактуватися як основна залежно від мети й аналітичних завдань, що стоять перед дослідником.

Розробляючи структурну методику вивчення лексики, ми мали на увазі поетапне формування в іноземних студентів-медиків умінь і навичок самостійного моделювання термінів за законами творення похідних слів, пояснення їхнього значення, аналіз словотвірного акту й розуміння пов'язаних із ним змін, узагальнення сутності тієї чи іншої моделі, усвідомлення послідовності виконання операцій і логічного зв'язку між ними з опертям на узагальнений СТ. Словотвірний тип – це абстрагована навчальна одиниця, що є основою для інтенсивного збагачення лексики та конкретного засвоєння питань аналізу структури і складу слова, вихід у словосполучення, речення і текст.

Отже, в процесі актуалізації словотвірного компонента навчання УМІ слід враховувати той факт, що параметри репрезентованого словотвірного матеріалу має бути співвіднесено з основними завданнями мовної підготовки іноземних здобувачів вищої медичної освіти.

2.3. Методична організація навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики з використанням словотвірного компонента

2.3.1. Форми організації та методи поетапного наскрізного навчання української словотвірної системи

Комплексне мовне навчання передбачає підхід, за якого навчання лексики, зокрема й спеціальної, здійснюється через різні аспекти викладання, тобто в межах одного заняття УМІ чергується робота і над фонетикою, і над граматикою тощо. Актуалізувати й виокремити лексичний аспект під час вивчення фахової мови майбутніми лікарями-іноземцями нам видається за можливе шляхом поетапного наскрізного навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору упродовж перших двох років вивчення УМІ в медичному університеті. У такий спосіб досягнуто реалізації науковості занять з мови.

Концепція наскрізного навчання українського словотвору іноземних здобувачів вищої медичної освіти з метою формування в них термінологічного словникового запасу передбачає, на нашу думку, поетапне засвоєння комплексу взаємопов'язаних і взаємозумовлених словотвірних понять, які ми вже розглянули. Вважаємо правомірним методичне бачення необхідності словотвірного компонента на практичних заняттях упродовж усього курсу навчання УМІ виходячи з того, що словотвірні процеси безпосередньо відображають постійні зміни в лексичному складі мови.

У цьому контексті виокремити відповідні етапи – навчальні рівні – ми змогли, використавши поняття «концентри» – «послідовні ступені в навчанні, коли той самий матеріал на кожному наступному етапі викладається й вивчається щораз глибше та в ширшому обсязі [273, с. 274].

Поетапне наскрізне вивчення словотвору в межах курсу УМІ іноземними студентами медичного профілю (Додаток Е) покликана візуалізувати запропонована нами схема (Рис. 2.2.).

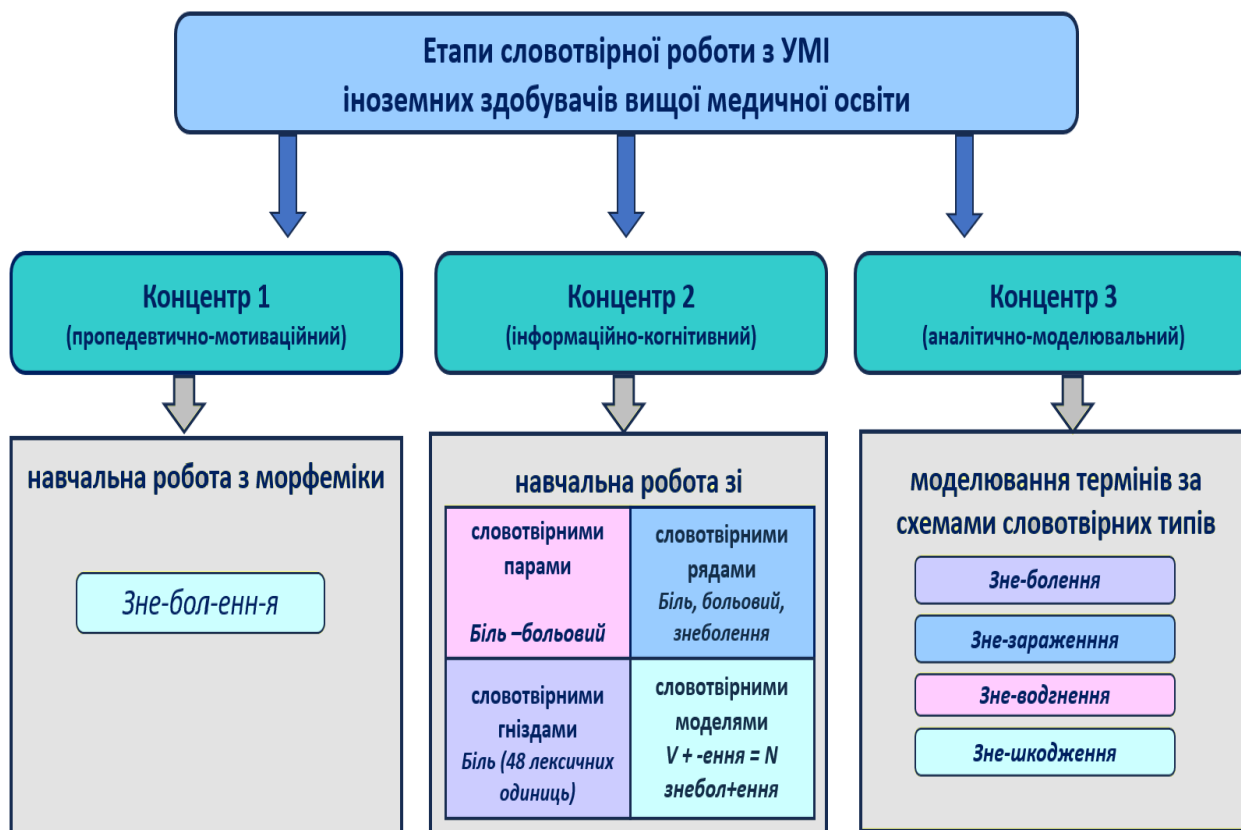

Рис. 2.2. Етапи словотвірної роботи з УМІ іноземних здобувачів вищої медичної освіти

В основі схеми відповідно до принципу концентризму містяться три концентри, кожен із яких відповідає певному етапу навчання УМІ:

1) **концентр 1** (пропедевтично-мотиваційний етап) охоплює елементарний навчальний рівень засвоєння знань із морфеміки студентами в 1–2 семестрах навчання;

2) **концентр 2** (інформаційно-когнітивний етап) відповідає базовому рівневі формування словотвірних умінь під час роботи зі словотворення з метою вивчення професійно орієнтованої лексики у процесі навчання на другому курсі університету в 3–4 семестрах;

3) **концентр 3** (аналітично-моделювальний етап) передбачає словотворчу роботу, спрямовану на засвоєння студентами медичної термінологіки шляхом моделювання слів за схемами словотвірних типів. Отже, суть словотвірної

роботи студентів-іноземців полягає в тому, щоб навчитися «розібрати» слово на складники на початковому етапі й «зібрати» похідне слово з відповідних елементів за вивченими моделями і схемами словотвірних типів на фінальному етапі.

У системі вправ також реалізується дидактичний принцип поетапності, послідовності й концентризму у виробленні словотвірних умінь і навичок.

На початковому етапі навчання, завданням якого є викликати зацікавлення словотворенням, іноземні студенти-медики (перший курс) вивчають відомості про будову слова. Змістове наповнення роботи на цьому етапі – ознайомлення з поділом морфем на кореневі й афіксальні; роз'яснення понять «основа слова» і «закінчення» (словозмінна морфема). Вивчаючи поняття «корінь» і «спільнокореневі слова», студенти-першокурсники усвідомлюють, що сутність споріднених лексем полягає у відображенні спільного спорідненого значення. Досить легко на цьому етапі навчання іноземці засвоюють афіксальні морфеми: префікс, суфікс, постфікс. Очікуваним результатом навчальної роботи іноземних студентів-медиків на I курсі є систематизація знань з морфеміки у процесі вивчення морфології.

Під час навчання УМІ на другому курсі іноземні студенти актуалізують знання з морфеміки, розглядають словотвір як вчення про значущі частини у структурі слова та їхню взаємодію, способи творення повнозначних слів в українській мові на прикладі медичної лексики. Засвоєння основних відомостей про способи творення української лексики потребує серйозної словотвірної роботи. Продовжується узагальнення та систематизація знань зі словотвору, на основі набутих знань іноземна аудиторія працює з такими категоріями, як словотвірні пари, словотвірні ряди, дериваційні гніздові комплекси.

Інструментарієм словотвірної роботи іноземних студентів під час третього етапу навчання ми бачимо моделі та схеми словотвірних типів.

Зазначимо, що використовувані нами терміни на позначення словотвірних понять «модель» і «схема» розмежовуємо з дидактичною метою. Схема наочно

виражає загальне правило, що забезпечує можливість моделювання похідних слів за законами українського словотворення.

У третьому концентрі реалізується кінцева мета засвоєння словотвору – формування у студентів умінь і навичок самостійного моделювання похідних слів за формально-семантичною схемою СТ, пояснення значення та структури похідних; при цьому операції словомоделювання вимагають поетапного формування прийомів інтелектуальної діяльності. Такі навички стануть надійною основою засвоєння лексики, зокрема, таких важливих аспектів її засвоєння, як морфологічні та орфографічні норми похідних слів.

Досягненню окреслених вище навчальних завдань покликані слугувати форми організації навчання. У статті 50 Закону «Про вищу освіту» [94] зафіксовано такі форми організації освітнього процесу:

- 1) навчальні заняття;
- 2) самостійна робота;
- 3) практична підготовка;
- 4) контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять у закладах вищої освіти є:

- 1) лекція;
- 2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття;
- 3) консультація.

При цьому зазначено, що заклад вищої освіти має право встановлювати інші форми освітнього процесу та види навчальних занять [94].

Варто зазначити, що основною організаційною формою навчання УМІ в закладах профільної вищої освіти є практичне заняття для іноземної аудиторії. Крім того, важливою формою освітнього університетського процесу є самостійна позааудиторна робота студента.

Дослідники зосереджують свою увагу на принципах оптимізації роботи на занятті з УМІ з огляду на те, що українська лінгводидактика у сучасних умовах

має бути спрямованою на вироблення принципів практичного застосування світових (лінгво)дидактичних прийомів на українському ґрунті [207, с. 104].

Аналіз лінгводидактичної літератури уможлиблює систематизацію найпоширеніших в педагогічній теорії і практиці типологій занять. Виділяють типи занять (уроків) за дидактичною метою (С. Караман, М. Пентиліук), технологіями і засобами навчання (О. Пометун, Н. Мачинська, С. Стельмах), за етапами засвоєння навчального матеріалу (М. Поздняков) та ін.

Проблеми типологій і структурування занять з української мови вичерпно висвітлено в численних працях, тому не зупинятимемося на детальному аналізові їхніх положень. Зважаючи на специфіку навчання УМІ, окреслимо типи обраних в межах нашого дослідження занять, які передбачають оволодіння новими знаннями, практичними вміннями й навичками, повторення й узагальнення вивченого матеріалу.

Традиційні види занять (заняття-дослідження, заняття-комунікація та заняття-презентація) в аспекті навчання УМІ зазнають, на нашу думку, певних адаптивних змін, коли сучасне практичне заняття української мови скероване на процес здобування знань і дослідницьку діяльність.

Уважаємо, що в нашій ситуації мова не йде про цілісне власне заняття-дослідження, а кожне аспектне заняття УМІ має містити окремі елементи дослідження.

За аналогією до заняття з елементами дослідження, виокремлюємо заняття з елементами комунікації, на якому студенти відпрацьовують як окремі комунікативні вміння, так і набувають ширшого досвіду спілкування – здатності взаємодіяти відповідно до обставин комунікації.

У межах дослідження розглядаємо практичне заняття з елементами презентації, де запропоновані викладачем презентаційні матеріали виступають як засіб наочності для поглиблення словотвірних знань студентів. У процесі підготовки власної презентації студенти-іноземці удосконалюють навички мовної роботи і розвивають мовлення.

Успішність формування в іноземних студентів комплексних словотвірних умінь як інструментарію вивчення професійно орієнтованої лексики залежить від методичної майстерності викладача. Поряд із традиційними методами навчання в освітній процес впроваджуються інноваційні дидактичних методи роботи у студентській аудиторії.

Щодо методів навчання найбільш поширеною в лінгводидактиці є класифікація за способами взаємодії викладача і студентів. Метод навчання – це, по суті, процес взаємодії між викладачем і здобувачем освіти, в результаті якого передаються та засвоюються знання, вміння й навички, передбачені змістом навчання [168, с. 30].

В експериментальному навчанні ми спиратимемося на класифікацію, що інтегрує традиційні методи навчання іноземних студентів (метод усного викладу педагогом матеріалу – розповідь, пояснення; бесіда викладача зі студентами; метод спостереження за мовою, робота з підручником; метод вправ) і сучасні (проблемно-ситуативний, рефлексійний, активний та інтерактивний) методи. З точки зору сучасних педагогічних технологій та ефективності засвоєння студентами навчального матеріалу з УМІ продуктивними вважають методи, які враховують позицію студентів і викладача як активних суб'єктів освітнього процесу. Активний метод передбачає взаємодію викладача і здобувачів освіти під час заняття, де студенти виступають не пасивними слухачами, а активними учасниками процесу на паритетних засадах. На відміну від активних методів, інтерактивні орієнтовані на більш широку взаємодію студентів не лише з викладачем, а й один із одним та на домінування активності здобувачів освіти у процесі навчання. Досвід такого навчання, отриманий студентами-іноземцями на практичних заняттях УМІ, уможливить успішну навчальну діяльність за відповідними методиками й у процесі вивчення інших професійно орієнтованих дисциплін.

Отже, розглянемо детально практично значущі методи для експериментальної методики поетапного наскрізного навчання іноземних студентів-медиків професійно орієнтованої лексики засобами словотвору.

Метод спостереження за мовою дає можливість студентам здобувати знання шляхом самостійного аналізу мовних явищ [252, с. 143]. Застосування цього методу в експериментальній методиці поетапного наскрізного навчання іноземних студентів-медиків професійно орієнтованої лексики засобами словотвору сприяє:

а) усвідомленню ролі словотворчих засобів у тексті (опція мовної здогадки спрацьовує за наявності впізнаваної словотвірної моделі, морфеми, а також контексту);

б) розумінню словотвірної зв'язності тексту. Таким чином, цей метод сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Ключовим для дослідження став також **метод моделювання**, якому присвячені праці Н. Голуб, Л. Дяченко, Н. Остапенко, В. Шляхової, М. Пентилюк, О. Горошкіної, О. Кулик та ін. Аналіз історії моделювання процесу творення слів у дериватології, здійснений В. Грещуком, показав, що ідеї логіко-номінативної моделювання словотворення сягають лінгвістичних концепцій Я. Розвадовського [331] та М. Докуліла [312], згідно з якими словотворення розглядається в контексті загальної теорії мовної номінації, а словотвір потрактовано як один із видів номінації [70, с. 93].

Комунікативне моделювання покликане розвивати мовленнєві уміння й навички; здатність адаптуватися до зміни ситуації спілкування, вироблення підходів до «коректного використання лексики відповідно до поставленого комунікативного завдання» [42, с. 67].

Принагідно відзначимо, що процес засвоєння та застосування лексики відбувається як певна послідовність дій зі сприймання лексичних одиниць, їхньої ідентифікації, розуміння та усвідомлення, виклику з довготривалої пам'яті,

сполучення з іншими лексичними одиницями з метою формування висловлювання [239, с. 93].

Свідомо-зіставний метод, за М. Цуркан, має такі засади застосування: вивчення мовленнєвих явищ шляхом порівняння мовних одиниць задля встановлення, насамперед, відмінностей між ними, а також для з'ясування специфіки зіставляваних мов загалом і виявлення відношень контрасту на всіх мовних рівнях [293, с. 272].

Відзначаємо також успішну реалізацію **методу вправ** у системі наскрізного навчання словотвору української мови. Це практичний спосіб мовної підготовки, що є спеціальним повторюваним завданням [252, с. 44, с. 141].

До основних критеріїв, за якими в лінгводидактиці класифікують вправи, належать:

- рівень засвоєння знань;
- дидактична мета;
- зміст;
- вид навчальної роботи;
- ступінь самостійності і творчості;
- характер мовленнєвих операцій;
- спосіб формування вмінь і навичок;
- форма проведення й ін.

У контексті нашого дослідження особливого значення набули:

- вправи, що створюють умови розвитку різноспрямованих видів мовленнєвої діяльності: слухово-мовленнєві, зорово-мовленнєві, слухово-моторні, зорово-моторні [180, с. 63];
- вправи для навчання спілкуванню: аудіювання, говоріння, читання, письмо [210, с. 27];
- вправи, що створюють умови пошуку, дослідження, розв'язання проблеми: аналітичні, асоціативні, когнітивно-розвивальні, креативно-дослідницькі [57];

- вправи, що передбачають активну навчально-комунікативну діяльність: мовні вправи, власне комунікативні [173, с. 401–402];
- вправи для навчання будови слова і словотвору: зіставлення словотворчих понять з морфемними, спостереження і порівняння мовних явищ, тренувальні і творчі вправи [210, с. 27].

У роботі пропонуємо систему словотвірних вправ, орієнтовану на усвідомлене опанування студентами-інофонами словотвірного матеріалу як інструментарію засвоєння професійно орієнтованої лексики відповідно до етапів вивчення УМІ в медичному ЗВО. До пропонованої системи вправ для вивчення словотвору уведено також численні прийоми інтерактивного методу навчання.

2.3.2. Сучасні засоби навчання морфеміки на початковому етапі вивчення української мови як іноземної

Характеризуючи особливості першого початкового етапу навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики, розглянемо засоби навчання, від яких залежить ефективність методів і прийомів, що використовуються.

Зважаючи на комплексний підхід до вивчення слова, у процесі лексичної роботи доводиться встановлювати структуру похідного (морфемний аналіз слова) і спосіб утворення слова (словотвірний аналіз). Метою морфемного аналізу слова є виділення всіх наявних в аналізованому слові значущих частин шляхом зіставлення однокореневих та одноструктурних слів. Результатом словотвірного аналізу має стати з'ясування способу творення похідної лексеми й послідовності приєднання морфем до твірної основи у процесі деривації.

На першому етапі з метою вивчення морфеміки студентам-іноземцям слід запропонувати для засвоєння службові морфеми як незалежні частини похідних слів, що уможливить у подальшому виділення у словах продуктивних афіксів. До основних умінь і навичок, над якими працюють при вивченні морфеміки, дослідники (Л. Бісовецька, І. Ковтун) відносять морфемно-аналітичні вміння (при виділенні і розмежуванні морфем у словах) й уміння та навички

слововживання (при використанні в мовленні слів певного морфемного складу). Зважаємо тут на очевидність зв'язку морфеміки і словотвору, зумовленого фактом творення похідних слів за допомогою відповідних формантів, наприклад: *лік+ар; медич+н+ий; зне+бол+юва+ти*.

Важливо, що надалі афікс, розглянутий у взаємодії з основою, підведе нас до ще однієї одиниці, якою оперує методика викладання УМІ – «словотвірної моделі». Цілком логічно, що в подальшому, на другому концентрі навчання дериваційна модель і стане одним із основних інструментів словотвірної роботи.

Доречним буде розглянути тут засоби репрезентації навчального матеріалу на заняттях УМІ для іноземних здобувачів вищої медичної освіти – дидактичний матеріал, наочність, технічні засоби навчання.

Пропонована методика навчання передбачає активне використання мовних таблиць як дієвих засобів наочності, покликаних сприяти послідовному й системному засвоєнню мовних понять. Так, на початковому етапі навчання студентів УМІ організовується робота за навчальним посібником «Вивчаймо українську разом! Граматичний довідник», створеним науковцями кафедри мовної підготовки Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця [39]. Увесь матеріал в посібнику подано у формі таблиць.

Так, робота з таблицею «Словоформи і споріднені слова» покликана спонукати студентів до вироблення вмінь розмежовувати ці два поняття у практичній площині (Рис. 2.3.).

Словоформи і споріднені слова. *Word forms and Related words*

Словоформи і споріднені слова. <i>Word forms and Related words</i>	
Словоформи: <u>свято</u> , <u>свята</u> , <u>на святі</u> . Word forms are grammatical forms of one and the same word.	Споріднені слова: <u>свято</u> , <u>святковий</u> , <u>святкувати</u> , <u>святкування</u> . Related words (common root words) are different words related to one root word which have different lexical meanings.

Рис. 2.3. «Словоформи і споріднені слова»

Подані нижче завдання демонструють підхід, за якого передбачено участь студентів у створенні таблиць.

1. Проведіть порівняльний аналіз афіксальних морфем. Результати порівняння оформіть у вигляді таблиці.

Класифікація афіксальних морфем

Критерії класифікації	Афікси				
	префікс	суфікс	інтерфікс	флексія	постфікс
Місце у слові відносно кореня					
Виконувана у слові функція					
Матеріальне вираження					

2. Проілюструйте своїми прикладами таблицю.

Структурні типи слів української мови

1) слова, що складаються з однієї морфем-кореня:	<i>біль, ...</i>
2) слова, що складаються з кореня і флексії:	<i>лік-и, ...</i>
3) слова, що складаються з кореня і словотвірного афікса (афіксів):	<i>лік-ар, ...</i>
4) слова, що складаються з кореня, словотвірного афікса (афіксів) і флексії:	<i>лікува-нн-я, ...</i>
5) слова, що складаються з двох (і більше) коренів і флексії:	<i>серцебитт-я, ...</i>

Для репрезентації навчального лексичного матеріалу на практичному занятті з курсу УМІ для майбутніх лікарів-іноземців за основу взято ситуативно-тематичний підхід (Н. Станкевич, С. Гіль). Подане нижче завдання демонструє словник-мінімум до заняття на тему «Характер людини».

3. Вивчіть напам'ять нові слова. *Learn new words by heart.*

Словник. Vocabulary

байдужий	indifferent/apathetic	поважний	respectable
ввічливий	polite	поведінка	behaviour
вередливий	naughty/capricious	подобатися	to like
веселий	cheerful	працьовитий	hard-working
виконувати I	to fulfil/perform	привітний	friendly/affable
відкритий	open	простий	simple
вчинок	act/action	пунктуальний	punctual
гідний	worthy	радісний	joyful
гнівний	angry	серйозний	serious

говіркій	talkative	сільний	strong
дóбрий	kind/good	складний	complicated
доброзічливий	friendly/kind	скрóмний	modest/humble
довірливий	trusting	слабкій	weak/feeble
емоційний	emotional	смішний	funny
емо́ція	emotion	сором'язливий	shy
життєрадісний	joyful/cheerful	спокійний	calm
жорстокий	cruel	справедливий	just/fair
задоволений	satisfied	сувóрий	strict/severe
зázдрісний	envious	сумлінний	conscientious
зámкнутий	reserved	сумний	sad
запальний	quick-tempered	темпера́мент	temperament
здивóваний	surprised/astonished	товари́ський	friendly/sociable
злий	angry/wicked	тому́	therefore
зухва́лий	impudent	ува́жний	attentive
кому́нікабельний	sociable	упе́внений	confident
ла́гідний	gentle	ури́вноважений	well-balanced
легкова́жний	frivolous	хара́ктер	character
ліні́вий	lazy	хі́трий	sly
мовча́зний	quiet/taciturn	цілеспря́мований	purposeful
м'я́кий	mild/gentle	че́сний	honest
на́стрій	mood	чу́йний	sensitive
обра́жений	offended/insulted	щаслі́вий	happy
означа́ти	to mean/denote	ще́дрий	generous
підсту́пний	cunning/crafty	щи́рий	sincere

Під час підбору та організації лексичного мінімуму для кожного ситуативно-тематичного комплексу визначальними є принципи комунікативності, усної основи, наочності. У лексичному мінімумі слова поєднані в тематичні групи, однією з важливих ознак яких є різноманіття мовних відношень між лексемами-членами групи.

На нашу думку, ефективність лексичної роботи в процесі вивчення будови слова значно підвищиться, якщо відповідний навчальний матеріал структурувати укрупненими, логічно завершеними частинами, застосовуючи при цьому узагальнювальні таблиці.

На першому етапі здійснюється акумуляція опорних знань – пропонуються вправи на усвідомлене засвоєння матеріалу, зокрема: виділення основи й

закінчення, виділення суфіксів і префіксів з визначенням їхнього значення, підбір спільнокоренових слів, виділення в дериватах всіх значущих частин, введення запропонованих похідних слів до складу словосполучень і речень. На цьому рівні навчання студенти повинні засвоїти, що коренева система є носієм основного значення слова.

На початковому етапі навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики як основний дидактичний матеріал обрано вправи різних видів і типів. Іноземні студенти 1–2 курсів навчаються за комплексним навчальним посібником «Вивчаймо українську разом!» [38; 40].

Пропонуємо варіанти моделей кількох вправ для аудиторної роботи з УМІ студентів I курсу.

Тема: Характер людини. Заперечні прислівники. Подвійне заперечення при дієслові

4. Проаналізуйте ряди спільнокоренових слів із основами *повага, увага*, використовуючи матеріал таблиці 6: Добірка словотвірних рядів (Граматичний довідник “Let’s learn Ukrainian together!”).

що?	який?	що робити?	як?
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

5. Доберіть іменники, які позначають *емоції*, використовуючи матеріал табл. 6: Добірка словотвірних рядів (Граматичний довідник “Let’s learn Ukrainian together!”).

що?	який?	що робити?	як?
емоція	емоційний	—	емоційно
_____	радісний	радіти	_____
_____	спокійний	_____	_____
_____	сумний	_____	_____

Вправи такого плану сприяють усвідомленню студентами особливостей словозміни й морфологічної будови, семантики афіксів; заохочують до їх зіставлення й аналізу; дають розуміння сутності морфеми як смислового компонента лексеми; встановленню морфемних модифікацій та їхньої ролі і функцій у тексті; уможлиблюють збагачення словникового запасу студентів.

2.3.3. Технології інтенсифікації навчання студентів-іноземців на основному етапі словотвірної роботи

На основному рівні навчання УМІ з метою опанування професійно орієнтованої лексики майбутнім лікарям-іноземцям запропоновано роботу з такими словотвірними одиницями, як похідні слова, словотвірні пари, словотвірні ряди та словотвірні гніздові комплекси, що забезпечує системність у вивченні дериваційних явищ.

За основу навчання морфеміки першокурсників-іноземців було взято роботу з кореневими морфемами слів; тепер розглядаємо спільність коренів, що дає таке об'єднання похідних слів, як «словотвірне гніздо». За І. Демешко, саме словотвірні гнізда виконують систематизувальну функцію словотвірного рівня мови. Дослідниця зазначає, що словотвірні можливості слів чітко простежуються на тлі словотвірних гнізд, що являють собою словотвірну мікросистему [72, с. 153].

Важливими є такі характеристики гніздового підходу дослідження лексики:

1. На основі своїх лексичних значень і лексичних відношень споріднені слова об'єднані в лексичні гнізда. Від кореневого (вихідного, непохідного) слова, розташованого в центрі лексичного комплексу, відходять різноманітні семантичні сполучення до решти слів.

2. Відношення з чітко регламентованим системним характером побудовані на базі словотвірних значень. З боку семантики словотвірне гніздо становить певну сукупність словотвірних значень.

3. Гніздовий комплекс споріднених слів розглядається як одиниця морфологічної системи мови. У цьому разі аналізується взаємодія частин мови на гніздовому рівні. Як базова морфологічна одиниця розглядається частиномовна лексема, яка є не тільки елементом морфологічної системи, а й активно бере участь у формуванні її комплексних одиниць – словотвірних пар і словотвірних рядів.

Отже, при дослідженні словотвірного гнізда задіюють всі рівні його значення: лексичне, морфологічне та словотвірне, що дає переваги для дослідження конкретної лексеми.

Під час засвоєння структури і значення споріднених слів стає можливим не лише поповнення словника студентів, а й формування навичок усвідомленого вживання слів у мовленні, осмисленого й логічного запам'ятовування.

Іноземні здобувачі освіти розуміють словотвірний гніздовий комплекс як об'єднання споріднених слів із загальним смисловим елементом, матеріальним осієм якого є корінь слова: *хворіти, хворий, хвороба, захворіти, захворювання*.

Навчання проводиться поетапно. Спочатку як мінімальний складник словотвірного гнізда студенти розглядають словотвірну пару: *зір – зоровий*, або пропонується дієслівна пара, твірне дієслово – похідне префіксальне дієслово: *лікувати – вилікувати*. Наступним етапом є дослідження словотвірних рядів.

Словотвірний ряд становить сукупність споріднених слів, пов'язаних між собою відношеннями послідовної словотвірної похідності. Практична робота під час розгляду словотвірного ряду починається з пояснення самого поняття разом із ілюстрацією відповідними прикладами, як-от: *здоров'я, здоровий, оздоровлювати, оздоровлюватися, оздоровлений, оздоровлення, оздоровчий*.

Розглянемо структуру словотвірного гнізда [97, с. 63–64] (Рис. 2.4.).

Так, іменник *біль* є вершиною словотвірного гнізда, яке складається із 76 похідних. Нас цікавить лише фрагмент цього комплексу зі значенням слова «відчуття; страждання», з яким воно зафіксоване в лексиці медичної сфери.

БІЛЬ – 3; бол – 71; боль – 2. Разом – 76				
біль-0 → (відчуття; страждання)	боль-ов(ий) → бол-іти → (відчувати біль)	проти-больовий бол-юч(ий) →	болюч-іш(ий) → болюч-ість болюч-е	болючіш-е
		бол-яч(ий) → бол-ящ(ий) бол-ещ(і) бол-ість →	боляч-е → боляч-к(а) боліс-н(ий) → без-боліс-н(ий) →	боляч-іше болісн-іш(ий) болісн-ість болісн-о безболісн-ість безболісн-о
		ви-боліти → за-боліти → з-боліти →	виболі-л(ий) заболі-л(ий) збол-ен(ий) збол-іл(ий)	
	бол-іти → (хворіти) бол-іти → (підкуватися)	зне-бол-ити → на-боліти → пере-боліти → по-боліти → роз-боліти-ся → бол-и-голов (рослина) болі-нн(я) по-боліти при-боліти → про-боліти болі-льник → болі-нн(я) в-болі-вати → по-боліти у-болі-вати → серд-о-бол-ець серд-о-боль-н(ий)→	знебол-ен(ий) знебол-ювати → наболі-л(ий) переболі-л(ий) поболіти-ся побол-ювати по-поболіти розбол-юва-тися розбіль-0 приболі-л(ий) болі-льниця вболіва-ючи вболіва-нн(я) вболіва-льник → уболіва-нн(я) уболіва-льник → сердобольн-о	знеболювати-ся знеболюва-н(ий) знеболюва-нн(я) знеболюва-льн(ий) вболіва-льниц(я) уболіва-льниц(я)
	без-біль-н(ий) бол-е-заспокійливий			

Рис. 2.4. Структура словотвірного гнізда

Відповідно, лексем, якими оперує медицина, нараховуємо 48 одиниць. Але не всі з цих слів є однаковою мірою активними в медичному дискурсі; отже, є потреба переглянути з метою оптимізації формат репрезентації такого масиву споріднених слів й адаптувати його для іноземної студентської аудиторії.

Полегшити роботу такого плану покликаний матеріал, поданий в уже згаданому навчальному посібнику «Вивчаймо українську разом! Граматичний довідник» [39, с. 12–71]. У пропонованому фрагменті можна побачити, в який спосіб і в якому обсязі автори пропонують відповідний матеріал, зокрема для порівняння розглянемо спільнокореневих ряд слів з іменником *біль* (Табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Добірка словотвірних рядів

Добірка словотвірних рядів. Collection of word-forming chains				
<i>хто? що?</i> who? what?	<i>якій?</i> what kind?	<i>що робіти?</i> what to do? <i>що зробіти?</i> what to have done?	<i>як? де?</i> <i>коли?</i> how? where? when?	Фрази Phrases
авто́бус bus	авто́бусний bus (attr.)			Де тут авто́бус____ зупі́нка? Where is a bus stop near here?
ана́ліз analysis ана́лі́тика analytics ана́лі́тик analyst	ана́лі́чний analytical	ана́лізува́ти to analyse – проана́лізува́ти to have analysed		Слід зроби́____ ана́ліз. An analysis should be done.
апе́тит appetite	апе́титний appetizing		апе́титно appetizingly	Ця стра́ва апе́титн_ на ви́гляд. This dish looks tasty (appetizing).
апте́ка pharmacy	апте́чний pharmacy(attr.)			Тут побли́зу є апте́ка? Is there a pharmacy nearby?
бажа́ння wish побажа́ння wish	бажа́ний desirable	бажа́ти to wish – побажа́____ to have wished		Найкра́щ__ побажа́ння! Best wishes!
ба́чення vision	поба́чений	ба́чити to see – поба́чити		До поба́чення! Goodbye!

побáчення <i>date</i>	<i>seen</i>	<i>to have seen</i>		
передбáчення <i>prediction/ foresight</i>	передбáчений <i>predicted / foreseen</i>	передбáчити <i>to predict / foresee</i>		
телебáчення <i>television</i>				
безпéка <i>safety</i>	безпéчний <i>safe</i>		безпéчно <i>safely</i>	Ува́га, небезпéчн__ для здоров'я! <i>Warning! Health hazard.</i>
небезпéка <i>danger</i>	небезпéчний <i>dangerous</i>		небезпéчно <i>dangerously</i>	
бiль <i>pain / ache</i>	больовiй <i>pain (attr.)</i>	болiти <i>to ache –</i>	боляче <i>painfully</i>	Коли́ у Вас заболi__ спiна? <i>When did</i> <i>you first feel a</i> <i>backache?</i>
	бóлісний <i>painful</i>	заболiти <i>to have ached</i>	бóлісно <i>grievously</i>	
	безбóлісний <i>painless</i>	переболiти <i>to get sick</i>	безбóлісно <i>painlessly</i>	
знебóлювання <i>anesthesia</i>		знебóлити <i>to anesthetize</i>	знебóлений <i>anesthetized</i>	
			знебóлювальний <i>analgesic</i>	

Як бачимо, для вивчення майбутнім лікарям-іноземцям запропоновано 14 найактивніших похідних від означеного іменника, вилучивши з реєстру рідковживані номінації, не властиві сучасному медичному мовленню (*болість*, *розболітисся*), застарілі слова-архаїзми (*болеці*, *розбіль*, *зболіти*), просторіччя (*болячка*) та слова, які натеper вже не відповідають мовним нормам (*болячий*, *болящий*). Відзначимо, що важливо також для інофонів сприймати аналізовану лексему в контексті.

Як показали результати роботи в аудиторії, адаптований формат подання означеного матеріалу дає можливість студентам навчатися розрізняти загальновживані слова й професійно орієнтовану лексику, що уможливорює як збагачення словникового запасу студентів-іноземців, так і виконання різних за формою словотвірних завдань. Також цей матеріал наочно демонструє такі поняття, як словотвірна пара, словотвірний ряд, словотвірний гніздовий комплекс, дозволяє зафіксувати корені слів і зміни, які в них відбуваються при словозміні / словотворенні; виокремити афіксальні морфеми; використовувати під час аналізу кольороподіл для частиномовного аналізу лексики. Таблиця

такого плану презентує комплекс словотвірних засобів і допомагає запам'ятати відповідну інформацію, усвідомити сутність словотворення.

Отже, доцільно роботу з похідним словом, словотвірною парою та словотвірним рядом проводити в комплексі, коли в результаті виконання завдання студент набув достатнього практичного досвіду, щоб бачити системність у вивченні словотвірних явищ.

Пропонуємо зразки вправ, спрямованих на тренінг побудови словотвірних рядів, які закінчуються на відповідне похідне слово; встановлення відсутньої ланки в словотвірному ряді та стимулювання словотворчості.

5. Побудуйте словотвірні ланцюжки, останніми ланками яких будуть подані слова. Виділіть у словах словотвірні морфеми. Для відповіді використовуйте матеріал таблиці 6: Добірка словотвірних рядів (Граматичний довідник “Let’s learn Ukrainian together!”).

_____, корисно.
_____, відповідно.
_____, незадовільно
_____, небезпечно
_____, госпіталізовано
_____, знеболення.

Система словотвірних вправ, які відображають поетапність роботи з похідним словом, була включена до комплексного навчального посібника «Вивчаймо українську разом!», за яким навчаються іноземні студенти 1–2 курсів на кафедрі мовної підготовки НМУ ім. О.О. Богомольця [38; 40].

Засвоєнню мовного матеріалу іноземним студентам сприяють супровідні коментарі англійською мовою (Рис. 2.5.).

Способи словотворення. <i>Methods of word formation</i>		
Морфологічні способи словотворення <i>Morphological methods of word formation</i>		Неморфологічні методи <i>Non-morphological</i>
1. Префіксальний: <u>вихід</u> . <i>By using prefixes;</i>	1. Основоскладання: <u>живопис</u> , <u>кінофестиваль</u> . <i>Stem connection. With the help of connecting sounds and without them.</i>	1. Перехід прикметників в іменники: <u>майбутнє</u> . <i>The transformation of adjectives into nouns;</i>
2. Суфіксальний: <u>вихідний</u> . <i>By using suffixes;</i>	2. Складання скорочених основ: <u>поп-музика</u> , <u>телешоу</u> . <i>The connection of shortened forms.</i>	2. Перехід дієприкметників у прикметники: <u>вишитий</u> . <i>The transformation of participles into adjectives;</i>
3. Префіксально-суфіксальний: <u>запрошення</u> . <i>By using both prefixes and suffixes;</i>	3. Аббревіація: <u>НП</u> . <i>Abbreviation.</i>	3. Лексико-семантичний спосіб: <u>полотно</u> . <i>Lexico-semantically, which means the formation of homonyms.</i>
4. Безафіксний. <i>Without using affixes.</i> The noun <u>оберіг</u> was formed from the verb <u>оберігати</u> by dropping the ending.		

Рис. 2.5. «Способи словотворення»

Словотвірні навички й уміння студентів формуються шляхом виконання вправ на підбір слів заданої структури, підбір спільнокоренових слів й утворення від них нових дериватів за допомогою афіксів, утворення складних слів, складання словосполучень та речень з утвореними лексемами:

7. А. Запишіть, які спеціалісти працюють у вказаних відділеннях лікарні та назвіть, захворювання яких органів людського організму вони лікують.

Терапевтичне – _____	кардіологічне – _____
пульмонологічне – _____	ЛОР – _____
гастроентерологічне – _____	стоматологічне – _____
дерматологічне – _____	педіатричне – _____
хірургічне – _____	онкологічне – _____

Б. Проаналізуйте способи творення поданих вище прикметників, визначте словотвірні морфеми.

8. Від поданих іменників утворіть прикметники на позначення видів досліджень. Визначте, за допомогою яких словотвірних засобів утворено нові слова.

лабораторія – _____ дослідження
інструментарій – _____ дослідження
бактеріологія – _____ дослідження
імунологія – _____ дослідження
біохімія – _____ дослідження
гістологія – _____ дослідження
рентгенологія – _____ дослідження

9. Допишіть назви понять, визначення до яких подано нижче.

1. Інструменти, які використовують у медицині – *медичні інструменти*.
2. Оснащення, яке є в лабораторії – _____
3. Обладнання, яке використовують для діагностики – _____
4. Обладнання для лікування – _____

Логічним продовженням мовного навчання іноземних студентів є лексична робота з використанням словотвірних моделей. Побудова лінгвометодичного опису матеріалу на основі дериваційних моделей допомагає репрезентувати словотворення узагальнено і системно. На цьому етапі навчання УМІ маємо на меті ознайомити студентів з основними характеристиками дериваційної моделі. З метою словотвірної роботи обрано окремі одиниці з відібраних нами моделей для словотвірного мінімуму (Додаток Ж), який стане основою навчання другокурсників моделювання слів за схемами словотвірних типів. Це моделі, за якими створені медичні лексеми з найвищою частотністю в реєстрі «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини»: такі іменники, як *дослідження, лікар, хвороба, ділянка, недостатність, терапія*; такі прикметники, як *медичний, артеріальний, нервовий, противірусний*; такі дієслова, як *скаржитися, хворіти, лікуватися, вислуховуватися, діагностувати, госпіталізувати* та ін. Виходимо з твердження С. Пономаренка, що систему словотворення сучасної української мови утворює словотвір усіх лексико-

граматичних класів слів (частин мови) [219, с. 184]. Варто відзначити важливість розуміння студентами-іноземцями структури медичних термінів, як і слів загальнонаукового стилю, в частиномовному плані. Знання словотвірних моделей термінології, на нашу думку, полегшує засвоєння термінології, оскільки регулярність використання словотвірних моделей є одним із яскравих проявів системності терміна.

Раніше вже було розглянуто поняття «словотвірна модель» (п. 2.1.4.). Нами відібрано і запропоновано конкретні словотвірні моделі, на основі яких на наступному третьому рівні буде побудовано схеми словотвірних типів – узагальнені за значенням комплекси, абстраговані від конкретних лексичних одиниць.

Розглянемо склад та особливості окремих словотвірних моделей, які є істотними для ознайомлення студентів-другокурсників із дериваційними засобами такого плану. Для іноземної аудиторії важливим є розуміння, що основним аспектом тут є частиномовна належність мотивувального слова. Відповідно, обрано умовні позначення для частин мови: N – іменник, A – прикметник, V – дієслово.

З огляду на терміни іменникового походження на цьому етапі словотвірної роботи потребують розгляду, на нашу думку, нижчезазначені лексеми (в дужках показано індекс частотності слова).

1. Іменники *дослідження* (137), *захворювання* (113), *лікування* (66) й аналогічні. На перший план ставимо репрезентацію найпродуктивніших моделей в науковому мовленні зі значенням абстрактної дії:

V + -ння, -ення, -ання = N

Медичні терміни-іменники, утворені в такий спосіб, позначають процесуальну ознаку, дію, стан, названу мотивувальним дієсловом: *обстеження* (92), *пошкодження* (21), *відділення* (50), *виникнення* (15).

Схематична репрезентація відповідної моделі студентам-іноземцям передбачає адаптоване графічне відображення акту словотворення із зазначенням твірної бази, словотвірного засобу та напрямку деривації:

досліджувати → дослідження

Задля більш глибокого осмислення процесу творення слова твірна основа та суфікс виділені графічно, а закінчення традиційно взято в дужки.

2. Практика навчання термінотворення іноземців має розглядати як пріоритетні моделі слів на зразок: *концентрація* (18), *операція* (14), *фільтрація* (8), оскільки в загальному мовному масиві (текстах медичних спеціальностей) похідні з міжнародними словотвірними формантами такого плану мають високу частотність уживання:

$V + \text{-ація, -яція, -ція} = N$

оперувати → операція

фільтрувати → фільтрація

Комплексна репрезентація сукупності похідних однієї продуктивної моделі за допомогою схеми процесу словотворення дає змогу більш чітко представити алгоритм творення дериватів.

У досліджуваному матеріалі виявлено велику кількість паралельних утворень від однієї і тієї ж основи: *пальпація* (42) – *пальпування*, *консультація* (8) – *консультування* тощо. Ці похідні утворено за моделями, що перебувають між собою у відношеннях синонімії та конкуренції. Важливість ознайомлення другокурсників з такими моделями полягає в тому, що студентам можна продемонструвати семантичні відношення між професійно орієнтованими лексемами такого типу; ці явища здобувачі освіти зможуть простежувати й надалі під час лексичної роботи.

3. Іменникові утворення на зразок *пацієнтка* (74) зі значенням «особи жіночої статі за родом діяльності (що звертається до лікаря)»:

$N + \text{-к-а} = N$

лікар → *лікарка*

пацієнт → *пацієнтка*

4. Репрезентація термінів, утворених афіксами із «власне медичним» значенням, дає змогу ознайомитися майбутнім лікарям-іноземцям з лексемами на зразок: *нефрит*, *пульпіт*, *трахеїт* та ін., що становлять значний масив у терміносистемі:

$N + -ит, -іт, -їт = N$

нефро → *нефрит*

пульпа → *пульпіт*

трахея → *трахеїт*

5. Терміни-іменники *огляд* (64), *тиск* (69), *набряк* (39) утворені безафіксним способом:

$V + -0 = N$

огляд ← *оглядати*

хрип ← *хрипіти*

У медичній сфері спостерігаємо значну кількість аналогічних утворень, що мають процесуальне значення: *перелом* (36), *напад* (32), *хрип* (19), *розрив* (17) та ін.

Високий ступінь репрезентативності мають представлені другокурсникам окремі активні моделі термінів-прикметників.

1. Прикметники, мотивовані іменниками, набувають значення ‘ознака, пов’язана з тим, кого названо (що названо) твірним словом’: *дільничний* лікар, *медичний* заклад, *лабораторний* аналіз, *шкірне* захворювання та ін.

$N + -н- = A$

дільниця → *дільничний*

інфекція → *інфекційний*

2. Продуктивними є словотвірні моделі із суфіксами **-ов-, -ев-: пологове** відділення, **нервові** захворювання, **больовий** синдром, **кашльовий** рефлекс, **променева** хвороба:

$$N + \text{-ов-, -ев-} = A$$

пологи → **пологовий**

промінь → **променевий**

3. Прикметники, мотивовані дієсловами, набувають значення ‘ознака, пов’язана з дією, названою твірним словом’: **лікувальний** ефект, **знеболювальний** препарат.

$$V + \text{-альн} = A$$

лікувати → **лікувальний**

знеболювати → **знеболювальний**

4. Термінотворення в медичній термінологічній сфері з використанням іншомовних інтернаціональних афіксальних формантів слід розглянути на прикладах: **медикаментозне** лікування, **грипозний** стан, **венозне** коло.

$$N + \text{-озн-} = A$$

карієс → **каріозний**

5. Ознайомлення з термінами композитної структурної будови має на меті дати студентам-іноземцям розуміння механізму слово- й основоскладання. У літературі зустрічається вказівка на наявність значної кількості композитів у сучасному медичному словнику [189, с. 85]. Аналіз нашого матеріалу підтверджує цей висновок. На цьому етапі репрезентуємо складні терміни-іменники та прикметники в такому форматі:

крововилив (кров-о-вилив) ← **вилив кров-і**;

дієтотерапія (дієт-о-терапія) ← **дієтичн-а терапія**;

працетерапія (прац-е-терапія) ← **прац-я і терапія**.

Розглянемо основні види роботи студентів-іноземців на другому етапі вивчення УМІ з таким компонентом дериваційної системи, як словотвірна модель. Мета мовних завдань і вправ – знайомство з моделями медичних термінів, на базі чого в подальшому можливим є словотвірний аналіз вказаних номінацій під час читання тексту, а також конструювання інофонами похідних слів у мовленні за продуктивними і регулярними дериваційними моделями.

Виходимо з того, що основним у процесі засвоєння лексики є ефективне оволодіння значенням слів, тобто їх семантизація. Знання основних засад словотворення може значно прискорити та полегшити процес формування потенційного словника мовця й навички самостійної семантизації під час роботи з текстами. У процесі читання тексту часто зустрічаються слова, які можуть бути зрозумілі інофону без двомовного словника за умови сформованих навичок самостійної семантизації. Такі лексеми належать до потенційного словника мовця. Потенційний словник розглядають як афіксальні похідні, лексеми з однаковим коренем, які ще невідомі мовцю, але можуть бути зрозумілі ним за допомогою знань про основні словотвірні моделі мови.

У цьому сенсі робота з лексикою за словотвірними моделями да змогу розкрити значення значного масиву слів за допомогою невеликої групи лексем.

Звертаючись до опису окремих словотвірних моделей, слід підкреслити, що ми розглядаємо насамперед труднощі упізнання в лексемі словотвірної моделі та її компонентів, тобто складника семантизації похідного слова. Упізнання в слові словотвірної моделі передбачає виділення афіксів і визначення моделі побудови даного слова. Кількістю операцій, необхідних студентові для виконання цих завдань, зумовлений ступінь складності словотвірної моделі.

Розглянемо операції, що стосуються описуваного мовного матеріалу – відібраних словотвірних моделей професійно орієнтованої лексики з медицини. Операції виділення афіксів полягають в упізнанні та виділенні формантів. Скажімо, наявність префікса відразу вказує на похідність слова. Така операція упізнання і виділення компонента деривата не ототожнюється нами з

морфемним аналізом, хоча й має подібність із процедурою встановлення складу слова. Річ у тому, що метою рекомендованої нами операції є семантизація незнайомого похідного слова, а не встановлення структури вже вивчених слів. Упізнання й виділення суфіксів є більш складним завданням через те, що префікс приєднується до цілого слова, тоді як суфікс – до основи, яку важче виявити. У розвідувальному зрізі відсоток розуміння суфіксальних утворень виявився нижчим, ніж префіксальних (52 % і 75 %).

Фактором, що полегшує упізнання й розуміння афіксальних морфем, є наявність у складі медичних термінів значної кількості формантів іншомовного походження. Інтернаціональні терміни, які інофони можуть семантизувати самостійно, є найважливішим резервом потенційного словникового запасу майбутніх лікарів-іноземців.

Процес визначення моделі побудови похідного слова може бути ускладнений такими чинниками, як чергування голосних і приголосних в основі; наявність афіксів, що входять до складу різних дериваційних моделей тощо. Вирішити ці проблеми покликаний формат репрезентації відповідного мовного матеріалу, кореляція отриманого значення слова контекстом, відпрацювання складних для впізнання в слові моделей у тренувальних вправах.

Актуальними є вправи, що передбачають оперування відповідними дериватами в мовленні. Сприяти словотвірній роботі такого плану покликані вправи на текстовій основі. Дібрані тексти відповідають обов'язковій умові – мають необхідне лексичне (термінологічне) наповнення; задовольняють пізнавальні потреби студентів; є інформативними й ілюструють різноманітність словотвірних засобів і конструкцій.

Тема: У лікаря. Вираження причини дії.

I. Прочитайте текст.

У ЛІКАРЯ

Лікар займається підтримкою і відновленням здоров'я людини шляхом профілактики, діагностики та лікування захворювань і травм.

Прийом до лікаря починається з направлення, яке треба взяти в реєстратурі разом із карткою хворого. Спочатку пацієнт бере направлення до терапевта, який надає швидко та невідкладну медичну допомогу. Терапевт обстежує хворого та вислуховує його скарги. У випадках, коли пацієнт скаржиться на кашель, нежить, високу температуру, біль у горлі чи головний біль, лікар-терапевт за певними симптомами визначає хворобу (грип, застуда чи ін.). Потім він призначає лікування й пояснює, які ліки треба приймати, щоб одужати.

У більш складних випадках терапевт направляє до інших спеціалістів. Наприклад, при опіках чи травмах лікар-терапевт дає направлення до хірурга, який може призначити перев'язку, масаж, певний режим дня тощо.

Кожний лікар записує скарги хворого в медичну картку. Медична картка (історія хвороби пацієнта) – це основний первинний медичний документ, який заповнюють на кожного хворого, що знаходиться в стаціонарі лікувального закладу. В історію хвороби вносять усі дані про хворого, включно з результатами обстеження та лікування.

Якщо пацієнт має страховий поліс, то лікування хворого і його перебування в лікарні під час хвороби оплачує страхова компанія.

II. Дайте відповіді на запитання:

1. Які слова вказують на професійні завдання лікаря?
2. Визначте за допомогою поданих у тексті дієслів етапи візиту до лікаря.
3. Які терміни називають медичні спеціальності?
4. Що робить терапевт?
5. Які слова-назви симптомів ви знате?
6. Що означають вжиті у тексті прикметники та який їхній статус?

III. Випишіть із тексту виділені слова й знайдіть до них спільнокореневі.

IV. З'ясуйте значення кожного зі спільнокореневих слів. З опорою на які частини слова ви можете здогадатися про його значення?

V. Знайдіть словотвірні пари. До яких частин мови належать слова?

VI. Визначте, які значущі частини слів вказують на їхню приналежність до засобів термінотворення.

У процесі виконання вправ такого типу студенти-іноземці набували вмінь досліджувати структуру слова; з опорою на словотвірні засоби визначати частиномовну приналежність і лексичне значення слова; контекстно засвоювати рівневий характер словотворення; з'ясовувати значення споріднених слів для словотвірної зв'язності тексту; продукувати власні тексти, декодуючи та кодуєчи значення нових похідних слів у мовленні засобами словотвору.

Розкриття лексичного значення одиниці потенційного словника може бути реалізоване або на основі виведення значення похідного слова, або на основі здогадки. Можливість виведення значення пов'язана з правилом щодо вилучення значення слова з опорою на закладені в ньому самому підказки та з допомогою контексту, коли таких підказок недостатньо.

Так, на прикладі поданих нижче вправ проілюструємо, що під час розгляду суфіксальних похідних здобувачі освіти мають спиратися на відоме значення твірної основи, значення суфікса, а також на частиномовну приналежність твірного слова.

10. Допишіть прикметники, визначте словотвірну модель. Утворіть словосполучення.

Емоцій_____, зовніш_____, справж_____, лексич_____, основ_____,
мов_____, медич_____, характер_____, зруч_____, актив_____,
хроніч_____, природ_____, позитив_____, негатив_____, запаль_____,
надмір_____, задовіль_____, постій_____, клініч_____, вірус_____.

11. А. Прочитайте вирази. Визначте спільну для всіх прикметників частину слова. Поміркуйте про словотвірні моделі, за якими утворені похідні слова.

Спадковий анамнез, вікова група, житлові умови, здоровий спосіб життя, страховий поліс, нетиповий перебіг хвороби, раптовий біль, пологовий будинок.

Б. Визначте, від яких слів утворені прикметники.

Побутові умови, стресова ситуація, нервова система, опорно-руховий апарат, больове відчуття, зоровий контакт, підлітковий вік, здоровий сон, черговий лікар, ранковий час, обов'язковий елемент, наказовий спосіб.

12. А. Прочитайте слова у другій колонці. Підкресліть назви симптомів.

<i>наявний</i>	наявність	<i>availability</i>
_____	відсутність	<i>absence</i>
_____	слабкість	<i>weakness</i>
_____	болісність	<i>pain</i>
_____	сонливість	<i>drowsiness</i>
_____	нервовість	<i>nervousness</i>
_____	непритомність	<i>faint</i>
_____	блідість	<i>pallor</i>
_____	свідомість	<i>consciousness</i>
_____	чутливість	<i>sensitivity</i>
_____	кількість	<i>number / quantity</i>
_____	недостатність	<i>insufficiency</i>
_____	здатність	<i>ability</i>
_____	нездатність	<i>inability</i>
_____	активність	<i>activity</i>

Б. Доберіть до поданих іменників спільнокореневі прикметники і запишіть їх у першій колонці. Проаналізуйте словотвірні моделі іменників.

13. З'ясуйте, від яких іменників утворені прикметники в поданих нижче назвах хвороб.

Дитяча хвороба, інфекційне захворювання, лікарська хвороба, професійна хвороба, родинне захворювання, спадкова хвороба, судинне захворювання.

14. Проаналізуйте словотвірні моделі прикметників в поданих нижче назвах хвороб, визначте суфікси у словах. Для відповіді використовуйте матеріал таблиці 5: Способи словотворення (Граматичний довідник “Let’s learn Ukrainian together!”).

Внутрішні хвороби, хірургічні хвороби, злоякісні хвороби, спадкові хвороби, дитячі хвороби, очні хвороби, шкірні хвороби, венеричні хвороби, психіатричні хвороби

Технології інтенсифікації означеного навчального процесу передбачають, зокрема, й застосування інтерактивних форм навчання на заняттях з УМІ. Переваги інтерактивної організації навчання, зокрема й студентів-медиків, детально проаналізовано такими дослідниками, як Н. Литвиненко, Н. Місник [165; 167; 168], О. Разнатовська, О. Мурзіна, О. Потоцька, Г. Алексєєва [223], Т. Рожнова, С. Вадзюк, С. Наконечна, О. Ратинська [229], Т. Ситнік [245],

Л. Скрипник [251]. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців нами вже було представлено раніше [183]. У цьому дослідженні ставили перед собою завдання визначити найефективніші інтерактивні технології (прийоми) для навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору.

Очевидно, що формування й розвиток словотвірного компонента мовної компетентності студента-інофона передбачає звернення до проблеми засвоєння здобувачами освіти дериваційного процесу шляхом упровадження технологій і технік інтерактивного навчання. По суті, йдеться про переведення масиву лінгвістичних (словотвірних) знань у режим прагматико-операційного використання з урахуванням психолінгвістичних факторів сприйняття й оброблення інформації. Послідовність словотворчого тренінгу визначається низкою чинників (способів, типових алгоритмів словотворчості), які сприяли б ефективності мовленнєвої діяльності у процесі сприйняття та творення похідних слів.

Найрезультативнішою виявилася словотвірна робота майбутніх лікарів-іноземців з використанням технологій «кластера» та «ментальних карт», а також «робота в малих групах», «мозковий штурм», «дерево рішень», «панельна дискусія» та техніки мовної гри.

Технологія кластера є продуктивною під час виведення, семантизації й активізації нової лексики, оскільки значно розширюють масив одиниць, які можуть бути виведені та засвоєні. Суть її полягає в обміні напрацьованими групами ідеями із запропонованої теми.

Створення ментальної карти базується на алгоритмі технології кластера, але на останньому етапі всі запропоновані студентами слова класифікуються за певним ознаками, наприклад, спільним словотворчим формантом, що групує слова в один словотвірний тип. Внаслідок внесення до карти нових тематично пов'язаних лексичних одиниць досягається інтеграція вже вивчених слів з новими і здійснюються більш тісні асоціативні зв'язки між ними. Пропоновані

карти можуть мати відкритий характер – студенти у процесі навчання можуть доповнювати їх новими елементами згідно зі своїм баченням.

На окрему увагу заслуговують техніки мовної гри як певні тренінги словотворчої креативності, за яких замість формального підходу до словотвірної роботи (з основними елементами словотвірного рівня) на перший план виходять механізми функціонування дериваційної системи в реальному дискурсі. У процес вивчення словотворення у функціональному аспекті можуть входити такі фактори асоціативного мислення, як інтуїція та евристичність. Як приклад одного з принципів мовної гри в методологічній стратегії вивчення словотвірної системи майбутніми лікарями-іноземцями можна розглядати завдання створити потенційне словотвірне гніздо за запропонованою моделлю:

<u>Модель словотвірного гнізда</u>	<u>Реалізація моделі словотвірного гнізда</u> (відповіді студентів)
Іменник – власна назва (вершина гнізда)	<i>Рентген</i>
Іменник – загальна назва	<i>рентгенність, рентгеніст</i>
Прикметник	<i>рентгенний, рентгеновий, рентгенський</i>
Дієслово	<i>рентгеноувати, рентгенізувати</i>

Отже, принципи мовної гри на дериваційному рівні з використанням як основи евристичних завдань активізують креативні здібності студента та сприяють засвоєнню особливостей семантизації слова в самому процесі його конструювання.

Всі описані вище прийоми використані автором під час занять зі студентами-іноземцями на різних етапах навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору. Це лише частина видів роботи з використання інтерактивних технологій, які впроваджуються в умовах високої активності та взаємодії між учасниками освітнього процесу. Вищевикреслені інтерактивні форми навчання демонструють, що словотвірний мовний рівень є одним із показових ресурсів мовнокреативної діяльності з гнучким використанням словотвірних механізмів у широкому діапазоні номінативних і комунікативних потреб.

Результатом словотвірної роботи на цьому етапі вивчення УМІ є формування уявлення у здобувачів освіти про значення нових для них слів на основі їхніх словотвірних характеристик. Навчання медичної лексики з використанням таких засобів словотвору, як словотвірні пари, словотвірні ряди, словотвірні гніздові комплекси та словотвірні моделі забезпечує усвідомлення другокурсниками їхньої семантики та словотвірної ролі. Здійснюється формування вмінь і навичок синтезу похідних слів, що забезпечує лінгвістичну базу для переходу на третій етап навчального комплексу – моделювання дериватів за схемами словотвірних типів. Словотвірна робота майбутніх лікарів-другокурсників передбачає удосконалення й самостійне застосування словотвірних умінь і навичок практичного використання словотвірних засобів, самостійної семантизації похідної лексики, медичних термінів у контексті, а відтак – синтезу вмінь рецепції та репродукції.

2.3.4. Методика навчання моделювання за схемами словотвірних типів

Формування словотвірного компонента лексичної компетентності в майбутніх лікарів-іноземців на матеріалі професійно орієнтованої лексики (іменникового, прикметникового та дієслівного плану) здійснюється поетапно від рецептивного словотворення, яке спирається на знання другокурсниками словотвірних моделей, до репродуктивно-продуктивного словотворення на третьому рівні навчання УМІ, коли студенти-другокурсники опановують вміння утворювати деривати за засвоєними продуктивними і регулярними моделями і схемами словотвірних типів (СТ). У дослідженні словотвірну модель використовуємо як операційну одиницю, «яка показує реалізацію словотвірного типу в мовній практиці» [103, с. 88].

Методика моделювання слів за схемами СТ була реалізована в практичному курсі УМІ «Українська мова в клінічній практиці» для іноземних студентів III курсу, розробленому нами у співавторстві і впровадженому на кафедрі мовної підготовки НМУ ім. О.О. Богомольця. Автори виходили з того, що набуті раніше знання зі словотворення, зокрема під час ознайомлення зі

словотвірними моделями низки медичних термінів, визначених за «Частотним словником професійно орієнтованої лексики з медицини» уможливають виведення словотвірної роботи студентів на новий, вищий рівень. Проблеми вивчення – семантизації та систематизації – професійно орієнтованої лексики на третьому етапі навчання УМІ вирішуємо, продовжуючи роботу зі словотвірними моделями, але вже в межах словотвірного типу.

У своїй роботі спираємося на дослідження вчених-лінгвістів, присвячені українському словотворенню. Зокрема, цінними для нас є напрацювання Є. Карпіловської, О. Кочерги, Є. Мейнаровича, в яких з-поміж словотворчих моделей, притаманних українській мові, виділяють термінотворчі моделі, характеризуючи їхню можливість передавати семантичні нюанси за допомогою спеціальних формальних компонентів, зокрема суфіксів або префіксів [98]. Взято до уваги положення монографії О. Тараненка про актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови [276]; дисертаційного дослідження Л. Кислюк, присвяченого аналізу словотвірної номінації в сучасній українській мові [103]. Цінними були зауваги А. Руссу про те, що семантика похідного слова, утвореного за певним словотвірним типом, має не випадковий, а модельовний характер, що забезпечує можливість творення нових назв за готовим зразком [234, с. 78]. Ідея автора запровадити на рівні термінотворення словотворчі морфеми, які б для кожної галузі термінології виражали конкретне значення й виконували класифікаційну функцію, вже зреалізована в медичній терміносистемі і має позитивний ефект. Опис словотвірних моделей здійснено за працею С. Пономаренка «Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія» [219].

Беручи до уваги структурне різноманіття професійно орієнтованої лексики з медицини, доцільним було уточнити список найбільш продуктивних словотвірних моделей медичних термінів. У межах дослідження нам видається методично доцільним використовувати в цьому значенні поняття *активності* словотвірної моделі. Під продуктивною моделлю розуміють підтип

словотвірного типу з окремим значенням, здатний бути зразком для побудови нових слів. Продуктивність моделі визначено як «здатність словотвірної моделі служити взірцем для творення значної кількості похідних» [31, с. 144]. У полі нашого розгляду перебувають лише ті дериваційні моделі, які кваліфіковано як активні. За Л. Кислюк, методика передбачає застосування кількісних показників активності. Врахувати можна лише нижній кількісний поріг, доступний на матеріалі дериватів аналізованих текстів, адже активність – поняття, властиве мовній практиці, живому мовленню, реалізованому в текстах [103, с. 88]. У дослідженні поняття «активний» застосовано до словотвірної моделі чи форманта за наявності індексу частотності 10 і більше. Нижче розглянемо реалізацію продуктивності (активності) як критерію відбору словотвірного матеріалу, зокрема дериваційним моделям, та способи репрезентації навчального матеріалу.

За відсутності вихідного набору словотвірних засобів (словотвірних моделей професійно орієнтованої лексики з медицини), з якого можна було б взяти певні одиниці для навчання іноземної аудиторії, довелося описати всі словотвірні моделі виявлених в аналізованих текстах медичних термінологічних (п. 2.1.3), а з-поміж них виділити відповідно до визначених критеріїв ті дериваційні моделі, які становлять словотвірний мінімум для навчання УМІ вищезазначеного контингенту студентів. Проблема методичної класифікації відібраних моделей зумовлена неоднорідністю цього словотвірного матеріалу, що викликає труднощі в процесі засвоєння.

Мета навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики висуває такі критерії відбору словотвірного мінімуму: перш за все нас цікавлять ті явища, з якими найчастіше зустрінеться студент у початковому процесі. Вважаємо, що з огляду на наші завдання в межах роботи поняття продуктивності словотвірного типу можна ототожнювати зі ступенем його вживаності, частотності. Важливим, на наш погляд, також є критерій

семантичної, чи комунікативної цінності, тобто важливості позначуваних даною моделлю понять.

Відбір дериваційних моделей здійснювався шляхом суцільного аналізу реєстру з метою фіксації частотності вживання похідних слів. У своїй роботі ми використовуємо таке розуміння методичного поняття частотності (абсолютної частотності): під частотністю розуміємо ту кількість разів, котру дане слово зустрілося в досліджуваній літературі.

Виділені таким способом деривати розподілялися за відповідними типами структурно-семантичних моделей. Заключним етапом роботи було створення списків словотвірних моделей відповідно іменників, прикметників і дієслів у порядку спадної частотності. Відповідно, саме ці моделі у подальшому увійшли до навчально-методичного словотвірного комплексу (НМСК), як «Словотвірний мінімум продуктивних моделей термінотворення».

Для нашого дослідження принциповим є твердження С. Пономаренка, що «словотвір кожної частини мови, незважаючи на тісні зв'язки з системою словотвору інших частин мови, має власну специфіку. Так, кожній частині мови властивий свій набір словотвірних типів» [219, с. 184].

Аналіз отриманого списку словотвірних моделей дає змогу зробити деякі висновки як за кількісним складом цих моделей, так і за їхньою якісною характеристикою. Окреслимо найбільш загальні закономірності функціонування словотвірних моделей в мові медицини, а також розглянемо ті особливості окремих моделей, які є важливими для навчальних цілей.

Усі виявлені нами 3170 одиниць професійно орієнтованої лексики утворені за 74 словотвірними моделями, з них активних моделей – 40 (24 моделі іменників, 13 моделей прикметників і 3 моделі дієслів).

Порівняльна частиномовна характеристика виділених словотвірних моделей наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Порівняльна частиномовна характеристика виділених словотвірних моделей

Частинимовна характеристика	Суфіксація	Префіксація	Слово- й основоскладання
медичні терміни-іменники	17	4	3
медичні терміни-прикметники	7	3	4
медичні терміни-дієслова	2	1	-

Розглянемо питання навчальної репрезентації дериваційної моделі та схеми словотвірного типу в матеріалах з УМІ для студентів-іноземців, схематичне зображення механізму словотворення чи його опис. Словотвірний тип як одиниця структурного вивчення професійно орієнтованої лексики має бути представлений іноземній аудиторії в узагальненому, схематичному і наочному вигляді. Адаптована для студента-іноземця версія дефініції: «Нові слова утворюються за зразками, які називаємо словотвірними типами». Вивчення словотвірних типів і потенціалу творення нових слів на базі наявного мовного матеріалу є одним із завдань словотворення.

Визначальним є такі властивості словотвірного типу, як відтворюваність і повторюваність, регулярність у змістовому плані і в плані вираження, активність і неактивність тощо. Ці характеристики словотвірного типу дозволять, на нашу думку, репрезентувати здобувачам освіти узагальнений образ окремих мовних явищ.

Приклад словотвірної моделі з префіксальним формантом:

I	II	III	IV
лікувати	– ви- + лікувати	= вилікувати	‘лікуючи, позбавити хвороби; зробити здоровим’

Приклад схеми словотвірного типу наведеної вище моделі:

СТ	✓ від твірного дієслова недоконаного виду
	✓ за допомогою префікса <i>ви-</i>
	✓ утворюємо дієслово доконаного виду
	✓ зі значенням ‘закінчити дію, названу твірним словом’

У схемі словотвірного типу описано чотири операції, з яких складається процес моделювання слова. У моделі вони позначені римськими цифрами.

Приклад словотвірної моделі з суфіксальним формантом:

I	II	III	IV
<i>аптек-а</i>	– <i>аптек</i> + <i>-ар</i>	= <i>аптекарь</i>	‘працівник аптеки, фармацевт’

Приклад схеми даного словотвірного типу:

СТ	✓ від твірної основи іменника
	✓ за допомогою суфікса <i>-ар</i>
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘особа чоловічої статі за родом (місцем) діяльності’

Як бачимо, матеріал репрезентується системно і послідовно. Наукова достовірність опису дериваційних моделей і словотвірних типів забезпечується опертям на дані фундаментальних досліджень у галузі словотвору [198; 71; 103]. Для репрезентації словотвірного значення похідних тієї чи іншої моделі використовуються формулювання праці «Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія» [219], в ряді випадків – із незначною адаптацією з огляду на медичне спрямування досліджуваного матеріалу.

Охарактеризовані нижче моделі словотвірних типів є найбільш вживаними в текстах, проаналізованих у ході дослідження. Розглянуто похідні іменникові, прикметникові та дієслівні утворення.

Дослідники відзначають, що з-поміж усіх частин мови іменники мають найширші словотвірні зв’язки, про що свідчить їхнє утворення від прикметників, дієслів, числівників, прислівників та власне іменників, а на базі останніх

утворюються прикметники й дієслова [219, с. 185]. Іменник має велику та розгалужену систему словотвірних афіксів. За допомогою спеціальних формантів диференціюються номінації предметів за призначенням, способом виготовлення, матеріалом, властивостями, оцінкою тощо.

1. Суфіксальні терміни-іменники

Важливим є розуміння того, що в медичній термінології використовуються два види афіксів, зокрема, суфіксальних: 1) із загальномовним значенням; 2) зі спеціалізованим медичним значенням; здебільшого, це інтернаціоналізми. Наявність у медико-клінічній термінології спеціалізованих суфіксів виділяє її не лише із загальнолітературної лексики, але й серед інших галузевих термінологій [189, с. 71]. Із низки виділених дослідницею суфіксальних дериваційних формантів у медичній термінології зафіксуємо ті, які увійшли до опису найпродуктивніших словотвірних типів професійно орієнтованої лексики. Це національні форманти із загальномовним значенням: *-нн(я)*, *-анн(я)*, *-енн(я)*, *-тт(я)*, *-ач*, *-ість*, *-ик/-ік*, *-ин(а)*; інтернаціональні форманти із загальномовним значенням: *-і(я)*, *-ці(я)*, *-аці(я)*; міжнародні форманти зі спеціалізованим медичним значенням: *-ім/-ит/-їт*, *-ом(а)*, *-оз*, *-атр*.

1.1. Суфіксальні терміни-іменники, утворені від субстантивних основ

До продуктивних словотвірних типів належать перш за все суфіксальні іменникові похідні утворення від субстантивних основ, які виражають відношення до предмета, названого твірною основою, або виражають модифікаційні словотвірні значення [219, с. 186].

Розпочати студентам-іноземцям словотвірну роботу з моделями і схемами словотвірних типів слід, на нашу думку, з розгляду дериваційних варіантів термінів – назв осіб за родом діяльності чи фахом у медицині. Зокрема, це словотвірні моделі, що позначають осіб і мають у своєму складі непродуктивні суфікси *-ар-* (*-яр-*), *-евт-*:

I	II	III	IV
<i>лік-и</i>	–	<i>лік-</i>	+ <i>-ар</i> = <i>лікар</i>
‘особа з вищою медичною освітою, яка лікує хворих’			

I	II	III	IV
<i>фармац-ія</i>	–	<i>фармац</i> + -евт	= <i>фармацевт</i> ‘аптечний працівник із фармаційною освітою’

Схема:

СТ	✓ від твірної основи іменника
	✓ за допомогою суфікса -ар- чи -яр- , -евт-
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘особа чоловічої статі за родом (місцем) діяльності’

До словотвірного мінімуму моделей ми ввели більш продуктивну модель творення відповідних номінацій у медичній сфері:

I	II	III	IV
1.1.1. <i>карді-о</i>	–	<i>карді-о</i> + -лог	= <i>кардіолог</i> ‘працівник у галузі, вказаній кореневим формантом’

Схема:

СТ № 1	✓ від твірного кореневого елемента
	✓ з використанням -о-
	✓ за допомогою суфіксоїда -лог-
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘особа чоловічої статі за родом (місцем) діяльності’

Специфічною формою номінації спеціальностей в медицині є також модель із використанням суфікса **-атр-**:

I	II	III	IV
<i>психі-</i>	–	<i>психі</i> + -атр-	= <i>психіатр</i> ‘лікар-фахівець у галузі психіатрії’

Схема:

СТ	✓ від твірного кореневого терміноелемента
	✓ за допомогою суфікса -атр-
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘особа чоловічої статі за родом (місцем) діяльності’

Терміни вище наведеної групи співвідносяться з назвами наукових дисциплін (іменниками на **-ія**), що становлять актуальний для медичної мови словотвірний тип (СТ № 2) *ортопедія, фтизіатрія*:

I	II	III	IV
1.1.2.	<i>педіатр</i>	$\text{педіатр} + \text{-ія}$	$= \text{педіатрія}$ ‘наукова медична галузь’

Суфіксальна морфема **-ія** є однією з найпродуктивніших у медичній термінології. Модель працює також в номінації хвороб, синдромів, симптомів:

I	II	III	IV
1.1.3.	<i>анем</i>	$\text{анем} + \text{-ія}$	$= \text{анемія}$ ‘клінічний синдром’

Наступною за продуктивністю в досліджуваній термінології є модель словотвірного типу із суфіксом **-к-** (СТ № 4):

I	II	III	IV
1.1.4.	<i>ділян</i>	$\text{ділян} + \text{-к-}$	$= \text{ділянка}$ ‘значення зменшеності предмета’

З використанням цього суфікса утворено такі назви, як *печінка, селезінка* тощо.

До дериватів продуктивного словотвірного типу із суфіксом **-ик-** (СТ № 5) відносимо терміни *анальгетик, анестетик, антибіотик* та багато інших:

I	II	III	IV
1.1.5.	<i>анальгет</i>	$\text{анальгет} + \text{-ик-}$	$= \text{анальгетик}$ ‘одиниця класу речовин, ліків’

В медичній підмові є масив професіоналізмів з семантикою осіб чоловічої статі: 1) *медик, генетик, діагностик*; 2) *гіпертонік, діабетик, ревматик, астматик, дальтонік*. У структурі цих слів виокремлюємо той самий суфікс **-ик-** (**-ік-**). Попри неформальний статус слів такого плану номінації першого типу зустрічаються в аналізованих текстах зі значенням «особа чоловічої статі за родом діяльності». У цілому ж, вказані афікси є компонентами моделей словотвірного типу на позначення осіб за їхніми соціальними, політичними та ін. інтересами, уподобаннями, за сферами їхньої діяльності, родом занять і взагалі соціальним статусом.

Варто розглянути будову слів на **-ин-а**: *клітина, порожнина, частина* та багато інших. Суфікс **-ин-** може виражати елемент значення «абстрактне відношення до предмета», «абстрагована ознака предмета». У словах *подряпина, пухлина* вказаний суфікс використовується зі значенням наслідку дії і є поширеним [216, с. 381]. Здебільшого похідне слово з цим суфіксальним формантом означає в українській мові одиничне поняття як частину збірного (СТ № 6):

I	II	III	IV
1.1.6.	<i>люд-и</i> – <i>люд-</i> + -ин-а	= <i>людин-а</i>	‘одиничне від <i>люди</i> ’

Словотвірний тип, за моделями якого продукується значний масив медичних термінів на зразок *гастрит, бронхіт, трахеїт* тощо, цікавий використанням суфіксального варіативного форманта **-ит/-ім/-їт** зі спеціальним медичним значенням. Твірною основою тут виступає іменник іншомовного походження також зі спеціалізованим значенням. «Даний словотвірний тип реалізує сему «патологічний процес запального характеру, що відбувається в органі, тканині»» [189, с. 186]. Розглянемо ці моделі:

I	II	III	IV
1.1.7.	<i>нефр(о)</i> – <i>нефр</i> + -ит-	= <i>нефрит</i>	‘патологічний процес запального характеру, що відбувається в органі, названому основою’
1.1.8.	<i>пульп(а)</i> – <i>пульп</i> + -ім-	= <i>пульпіт</i>	
1.1.9.	<i>трахе(я)</i> – <i>трахе</i> + -їт-	= <i>трахеїт</i>	

Схема:

СТ № 7	✓ від твірної основи іменника чи терміноелемента
	✓ за допомогою суфікса -ит- чи -ім- , -їт-
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘патологічний процес запального характеру, що відбувається в органі, названому основою’

1.2. Суфіксальні терміни-іменники, утворені від ад’єктивних основ

Суфіксальні іменникові деривати, утворені від прикметникових основ, виражають відношення предмета до ознаки, названої твірною основою [219, с. 189].

У пропонованій моделі базою для творення похідних слів є якісні прикметники (СТ № 7):

I	II	III	IV
1.2.1.	<i>чутлив-ий</i>	– <i>чутлив</i> + <i>-іст'</i>	= <i>чутливість</i> ‘абстрагована опредметнена ознака’

З огляду на медичну лексику даний словотвірний тип є одним із найпродуктивніших (75 одиниць). Словотвірний тип представлений іменниками, що означають стан людини: *нервовість, непритомність, сонливість*; зовнішній вигляд названих термінами предметів та їхні фізичні властивості: *опуклість, в'язкість, чутливість*. Аналогічно: *відсутність* пульсу, *ламкість* капілярів, *швидкість* кровообігу. У таких термінологізованих лексемах репрезентоване основне словотвірне значення «опредметнена ознака об'єкта за властивістю / якістю» із іншими семами аналізованої терміносистеми: «симптом»: *пітливість, блідість, кволість, синюшність*; «патологічна зміна»: *набряклість, кровоточивість, непрохідність, недостатність* [189, с. 73].

1.3. Суфіксальні віддієслівні терміни-іменники

Суфіксальні іменникові похідні утворення від вербальних основ, зберігаючи семантику процесуальності твірної основи, характеризуються розмаїттям словотвірних значень, з-поміж яких основними є значення особи/діяча, предмета, абстрагованого процесу тощо. Як зазначає С. Пономаренко, віддієслівний іменниковий словотвір у сучасній українській мові охоплює величезну кількість похідних утворень, які переважно становлять продуктивні словотвірні типи [219, с. 189].

Суфікс *-ач* в українській мові виражає семантику предметності, що студентам-іноземцям демонструє відповідна словотвірна модель (СТ № 9):

I

II

III

IV

1.3.1. *затиск(а)-ти* – *затиск* + *-ач-* = *затискач* ‘пристрій, знаряддя’

Спостерігаємо явище деперсоніфікування суфікса *-ач-*, який у сучасній медичній термінології використовується не для називання особи, а на позначення пристроїв: *ранорозширювач*, *голотримач*. Традиційно цей суфікс з агентивною семантикою брав участь у творенні лексем, які також входять до лексичного мінімуму студента-іноземця: *викладач*, *завідувач*, *спостерігач*, *здобувач* та ін.

Як бачимо, наявність в українській мові афіксів, що входять до складу різних моделей, може ускладнювати визначення моделі побудови похідного слова. Знаючи одну з таких моделей, інофони можуть неправильно семантизувати дериват, побудований за іншою моделлю. Як вже було зазначено, в цьому разі необхідна кореляція отриманого значення контекстом.

Мотивовані дієсловом терміни-іменники, які мають у своєму складі суфікси: *-нн-я*, *-енн-я*, *-анн-я* (*-н'н'-*, *-ен'н'-*, *-ан'н'-*) зі значенням абстрагованого опредметненого процесу (дії), утворені за моделями (СТ № 10):

I

II

III

IV

1.3.2. <i>лікува-ти</i> –	<i>лікува</i> + <i>-н'н'-</i>	= <i>лікування</i>	‘опредметнений процес, опредметнена дія’
1.3.3. <i>дослідж(ува)-ти</i> –	<i>дослідж</i> + <i>-ен'н'-</i>	= <i>дослідження</i>	
1.3.4. <i>видуж(ува)-ти</i> –	<i>видуж</i> + <i>-ан'н'-</i>	= <i>видужання</i>	

Моделі цього словотвірного типу виявилися найбільш частотними в досліджуваному мовному масиві, аналізована професійно орієнтована лексика входить до терміносистем багатьох галузей медицини: *лікування*, *захворювання*, *обстеження*, *дослідження*, *видужання*, *вакцинування*.

Терміни з генеральним словотвірним значенням «опредметнена дія» становлять найбільшу групу в досліджуваній лексиці (8 %) і можуть бути поділені за спеціалізованими семами: «загальна опредметнена дія»: *розпитування* хворого, *направлення* на аналіз, *встановлення* діагнозу, *обґрунтування* діагнозу, *збирання* анамнезу; «симптом»: *загострення*, *підвищення*, *зсідання*, *запаморочення* тощо; «патологічна зміна»: *запалення*,

ущільнення, затемнення та ін.; «способи і техніка оперативного лікування»: видалення, відсікання, розтинання, пересаджування, вилущування тощо. «Такого плану терміноодиниці багатозначні, оскільки в їхній формі не диференційовані значення процесу, дії чи їхнього результату» [189, с. 72]. Тому для уточнення значення таких термінів у наведених вище прикладах під час репрезентації студентам обов'язковим є контекст: *загострення болю, підвищення швидкості зсідання еритроцитів* тощо.

За семантикою і сферою функціонування з віддієслівними терміноодиницями на **-нн(я)** часто збігаються терміни на зразок *концентрація – концентрування, регуляція – регулювання*, що зумовлює синонімію в медичній термінології. В моделях даного словотвірного типу виступає суфікс **-ація-** (СТ № 11):

I	II	III	IV
1.3.5.	<i>опер(ува)ти</i>	– <i>опер</i> + -ація	= <i>операція</i> ‘опредметнений процес, предметнена дія’

У реєстрі «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини» виявлено 75 лексичних одиниць, утворених за цим словотвірним типом. Вони утворені переважно від дієслівних іншомовних основ і вживаються в клінічній термінології для позначення предметнених дій, процесів, рідше – явищ, властивостей, методів і способів дослідження: *адаптувати – адаптація, вакцинувати – вакцинація*, аналогічно: *реабілітація, пальпація, фільтрація, нормалізація* тощо.

З окремими моделями вказаних вище словотвірних типів студенти-іноземці вже були ознайомлені на попередньому етапі навчання УМІ; це моделі найчастотніших професійно орієнтованих лексем в аналізованих текстах: *обстеження* (92), *відділення* (50), *пошкодження* (21), *виникнення* (15); *концентрація* (18), *операція* (14), *фільтрація* (8).

Розряд абстрактно-понятійних іменників на зразок слів *відчуття, заняття, життя* також цікавий для розгляду іноземними здобувачами освіти;

за допомогою форманта *-m'm'-* в українській медичній термінології утворюються терміни на позначення опредметненої дії за моделлю (СТ № 12):

I	II	III	IV
1.3.6.	<i>здути</i> – <i>зду</i> + <i>-m'm'-a</i> = <i>здуття</i>		‘опредметнена дія’

Іноземні студенти вже ознайомлені з похідними віддієслівними іменниками, утвореними шляхом нуль-суфіксації. У медичному словникові це досить поширений клас слів, які називають імена дії, процесу (СТ № 13): модель 1.3.7. *тиск-Ø* ← *тисн(у)-ти*, *огляд-Ø* ← *огляд(а)-ти*, *набряк-Ø* ← *набряк(а)-ти*, *напад-Ø* ← *напад(а)-ти*, *розрив-Ø* ← *розрив(а)-ти*, *розчин-Ø* ← *розчин(я)-ти*, *хрип-Ø* ← *хрип(і)-ти*, *шум-Ø* ← *шум(і)-ти*. «Процес творення цих іменників супроводжується морфологічними процесами – альтернаціями фонем, усіченням основи, зміною акцентуації» [219, с. 193]. Наприклад, у похідних цього словотвірного типу відбуваються фонетичні чергування голосних звуків (застояватися – *застій*) і приголосних (*захищати* – *захист*). Особливістю термінів з нульовим суфіксом є те, що вони можуть позначати процес дії, предмет як результат дії, одиничний акт якоїсь дії, що інтенсивно відбувається, наприклад: *вплив* на організм, *відтік* венозний, *викид* крові, *застій* у легенях, *виклик* лікаря.

2. Префіксальні терміни-іменники

Дослідження арсеналу афіксальних засобів з огляду на префіксальний спосіб творення дозволяє чітко розмежувати національні та запозичені словотворчі форманти. Для системи клінічних термінів характерні словотвірні типи із власне українськими префіксами *без-*, *між-*, *не-*, *проти-*, *зне-* та префіксами іншомовного, переважно греко-латинського походження: *анти-*, *гіпер-*, *де-*, *дез-*, *дис-(диз-)* тощо. Ці префікси служать для творення найменувань зі спільним предметним значенням, у якому можна виділити декілька семантичних полів, а саме: значення протилежності, інтенсивності ознаки, неповноти ознаки. Такі формати є загальнолітературною нормою словотвору, характеризуючи водночас науковий стиль [189, с. 78].

2.1. Префіксальні терміни-іменники, утворені від субстантивних основ

До найпродуктивніших відносимо моделі творення термінів-іменників з префіксами **анти-** (СТ № 14), рідше – **-проти-**: *антитіло, антибіотик, протидія, протипоказання, протиотрута*.

I	II	III	IV
2.1.1.	<i>тіл-о</i>	анти- + <i>тіл-о</i> = <i>антитіло</i>	‘протилежність; протиставлення’

Національний словотворчий формант **проти-** й інтернаціональний **анти-** перебувають у синонімічних відношеннях.

I	II	III	IV
<i>дія</i>	проти- + <i>дія</i>	= <i>протидія</i>	‘протилежність; протиставлення’

Префікси **гіпер-**, **гіпо-** служать для творення найменувань зі спільним предметним значенням, у якому можна виділити семантичні поля інтенсивності ознаки та неповноти ознаки: *гіперемія, гіпергідроз* (модель 2.1.2., СТ № 15); *гіподинамія, гіпофункція* (СТ № 16).

I	II	III	IV
2.1.3.	гіпо- + <i>функція</i>	= <i>гіпофункція</i>	‘знижена функція органа’

Схема:

СТ № 16	✓ від основи іменника
	✓ за допомогою префікса гіпо-
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘максимальне відхилення від норми: нестача, зниження, зменшення’

Префіксально-суфіксальний спосіб словотворення представлено моделлю (СТ № 17):

I	II	III	IV
2.1.4.	<i>різ-а-ти</i>	– <i>роз+різ+ання</i> = <i>розрізання</i>	‘опредмечена дія за значенням розрізати’

Аналогічно: *розтирання, розслаблення, розтягнення, розсічення*.

3. Терміни-іменники, утворені шляхом складання

Студенти-другокурсники вже мають уявлення про складні іменники, утворені шляхом об'єднання в одне ціле основи (основ) слова і окремого слова. На цьому етапі їм запропоновано розглянути моделі термінів – складних утворень, що виникли на базі словосполучень із підрядним чи сурядним зв'язком.

I	II	III	IV
3.1.1.	<i>вилив кров-і</i>	– <i>кров+о+вилив</i>	= <i>крововилив</i> ‘складання: <i>вилив крові</i> ; <i>вилив крові з ушкодженої судини в тканини та порожнини організму</i> ’

Схема:

СТ № 18	✓ від твірних основ іменників
	✓ за допомогою інтерфікса <i>-о-</i> чи <i>-е-</i>
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘процес, названий в другій основі складання і конкретизований в першій основі складання’

За схемою даного словотвірного типу побудовано лексеми: *крововтрата*, *кровообіг*, *колообіг*, *носоглотка*; з інтерфіксом *-е-*: *життєздатність*, *серцебиття*, *працетерапія*.

Моделі медичних термінів-комполітів, які вказують на специфічну їхню особливість – активне використання спеціальних (медичних) формантів-твірних основ терміноелементів, є пріоритетними у словотвірному мінімумі. Словосполучення з підрядним зв'язком:

I	II	III	IV
3.1.2.	<i>дієт(ичн)-а</i>	– <i>дієт+о+терапія</i>	= <i>дієтотерапія</i> ‘скорочення: <i>дієтична терапія</i> ’

Поєднання рівнозначних словотвірних формантів: *алерг+о+логія*.

Окремо слід розглянути клінічні терміни з інтернаціональними твірними елементами без інтерфікса: *рентгенапарат*, *міалгія*, *невралгія*, *гастралгія*.

I	II	III	IV
3.1.3. <i>гастр(о)</i> і <i>алгія</i> –	<i>гастр+алгія</i>	= <i>гастралгія</i>	‘складання: <i>гастр(о)</i> і <i>алгія</i> ; болі у шлунку’

Схема:

СТ № 20	✓ від твірних основ кореневих терміноелементів
	✓ без інтерфікса
	✓ утворюємо іменник
	✓ зі значенням ‘процес, названий в другій основі складання і конкретизований в першій основі складання’

Аналізуючи особливості творення термінів прикметникового походження, відзначимо, що словотвір прикметників спирається на більшість способів деривації української мови. В межах словотвірного мінімуму ми розглянемо моделі з афіксацією та складанням. Словотвірною базою для творення медичних термінів-прикметників слугують іменникові та дієслівні лексеми.

Розглядаючи проблему прикметника в науковій термінології, як дискусійні дослідники піднімають питання окремих випадків творення прикметників та семантичного навантаження відповідних елементів словотвору. При цьому зазначають, що «не завжди терміни-прикметники можна знайти у загальномовних словниках; дуже рідко їх подають окремими гніздами словники термінологічні, що містять численні сполуки, де важливим складником є прикметник» [135, с. 224].

4. Суфіксальні терміни-прикметники

4.1. Прикметники, мотивовані іменниками

Аналіз прикметникового блоку «Частотного словника професійно орієнтованої лексики з медицини» показав, що найпродуктивнішими виявилися моделі, компонентом яких є суфікси **-н-**, **-альн-**: *головний* (68), *черевний* (29), *лабораторний* (29), *інфекційний* (16), *артеріальний* (72), *лікувальний* (10), *консервативний* (7), *гіпертензивний* (7) та ін.

I	II	III	IV
4.1.1. ^ч <i>медиц(ин)-а</i> – <i>медич</i> + -н-ий = <i>медичний</i> ‘той, що стосується до медицини’			

Аналогічно: *професійна* хвороба, *судинне* захворювання, *інтенсивна* терапія (4.1.1.)

Схема:

СТ № 21	✓ від твірної основи іменника
	✓ за допомогою суфікса -н- чи -ивн-
	✓ утворюємо прикменник
	✓ зі значенням ‘ознака, яка стосується до того, кого (що) названо твірним словом’

I	II	III	IV
4.1.2. <i>артері(я)</i> – <i>артері</i> + -альн-ий = <i>артеріальний</i> ‘той, що стосується до артерії’			

Аналогічно: *інструментальне* дослідження, *експериментальний* метод.

Схема:

СТ № 22	✓ від твірної основи іменника
	✓ за допомогою суфікса -альн-
	✓ утворюємо прикменник
	✓ зі значенням ‘ознака, яка стосується до того, кого (що) названо твірним словом’

Значна кількість медичних термінів утворена шляхом використання загальномовних суфіксів **-ов-** (4.1.3.), **-ев-** (4.1.4.):

I	II	III	IV
4.1.3. <i>нерв</i> – <i>нерв</i> + -ов-ий = <i>нервовий</i> ‘той, що стосується до нервів’			

Наприклад: *спадковий*, *больовий*, *розумовий*, *мозковий*, *плечовий*, *слизовий*, *м'язовий*, *кашльовий*, *серцевий*, *пухирцевий* тощо.

Схема:

СТ № 23	✓ від твірної основи іменника
	✓ за допомогою суфікса -ов- чи -ев-
	✓ утворюємо прикметник
	✓ зі значенням ‘ознака, яка стосується до того (чи властива тому), що (кого) названо твірним словом’

Спеціалізований суфіксальний формант **-озн-** дає чітку вказівку на медичне поняття (СТ № 24):

I	II	III	IV
4.1.5. <i>грип</i>	– <i>грип</i> + -озн-ий	= <i>грипозний</i>	‘той, що стосується до грипу’

З-поміж термінолексем, побудованих за вказаною моделлю, слова: *медикаментозний* (9), *венозний* (8), *папульозний* (3) та ін.

4.2. Суфіксальні віддієслівні терміни-прикметники

Віддієслівні прикметники, утворені за словотвірними типами з суфіксальними компонентами **-л-**, **-льн-** перебувають в полі зору через свою продуктивність та частотність вживання у медичному мовленні: *припікальний*, *зnezаражувальний* та ін.

I	II	III	IV
4.2.1. <i>знеболюва-ти</i>	– <i>знеболюва</i> + -льн-ий	= <i>знеболювальний</i>	‘який застосовується для знеболювання’

Схема:

СТ № 25	✓ від твірної основи дієслова
	✓ за допомогою суфікса -льн-
	✓ утворюємо прикметник
	✓ зі значенням ‘ознака «призначений для виконання відповідної дії»; ознака активно-спрямованої дії, названої твірним дієсловом’

5. Префіксальні прикметникові деривати, утворені від ад'єктивних основ

I	II	III	IV
5.1.1.	активн-ий	– не- + активн-ий = неактивний	‘ознака, протилежна до названої твірним словом’

З аналогічним значенням в медичному словнику функціонують лексеми на зразок: **невеликовний**, **нетиповий**, **проти**запальний, **протитуберкульозний** (5.1.2.), **анти**ангінальний (5.1.3.) тощо.

Схема:

СТ № 26,	✓	від твірної основи прикметника
27,	✓	за допомогою суфікса -не- чи -проти- , -анти-
28	✓	утворюємо прикметник
	✓	зі значенням ‘ознака, протилежна до названої твірним словом’

6. Терміни-прикметники, утворені шляхом складання

Складні слова, утворені способом основоскладання (композиції), словотвірною базою яких є два прикметники, мають у складі сполучний голосний (інтерфікс), як у моделі:

I	II	III	IV
6.1.1.	добр-ий	– добр+о+якісн-ий = доброякісний	‘який не поширюється і піддається виліковуванню’
	і якісн-ий		

Аналогічно: **внутрішньовенний**, **злаякісний**, **тяжкохворий** та ін.

Схема:

СТ № 29	✓	від твірних основ двох прикметників
	✓	за допомогою інтерфікса -о-
	✓	утворюємо складний прикметник
	✓	зі значенням ‘‘ознака, названа другою твірною основою прикметника і конкретизована першою твірною основою прикметника’

Слід розглянути різновид складання, за якого утворюються складні прикметники від словосполучень прислівника й іменника: прислівника й

прикметника: *малоінтенсивний* ← *мало* + *інтенсивний*, *багатовузловий* ← *багато* + *вузловий*, *дрібнопапульозний* ← *дрібно* + *папульозний* тощо (модель 6.2.1., СТ № 30).

Одним із найпроблемніших для розгляду є словотвірний тип творення складних прикметників, утворених шляхом сполучення основ іменника й дієслова: *потогінний* ← *знати піт*, аналогічно: *снодійний* (6.3.1.) тощо. З такими дериваційними моделями студентів варто лише ознайомлювати. Навчати моделювати подібного плану медичну лексику, на нашу думку, можна лише в разі наявності в мові відповідного віддієслівного прикметника, який послужить твірною основою. Наприклад: *блезаспокійливий* ← *біль* і *заспокійливий* (6.4.1.), пор. *судинозвужувальний*, *жарознижувальний*.

Схема:

СТ № 31	✓	від твірних іменника і віддієслівного прикметника
32	✓	за допомогою інтерфікса <i>-o-</i> , <i>-e-</i>
	✓	утворюємо складний прикметник
	✓	зі значенням ‘ознака за дією, названою твірним віддієслівним прикметником і конкретизованою твірним іменником’

Спостереження показало, що дериваційні моделі, які належать загальнолітературній мові, повною мірою працюють під час творення дієслів. З-поміж частин мови дієслово має найрозгалуженіші дериваційні зв’язки й активно впливає на найважливіші процеси словотворення, бо характеризується найвищим словотвірним потенціалом. На базі дієслова утворюються лексеми всіх повнозначних частин мови – іменники, прикметники, прислівники, дієслова [219, с. 204].

Оскільки дієслова багатозначні, то вони активніше втягуються в процес словотворення. Так, дієслово *ходити* має 13 значень, словотвірне гніздо, вершиною якого є дієслово *ходити*, складається із 582 похідних [72, с. 154].

Дієслівна професійно орієнтована лексика з медицини утворюються за допомогою афіксальних способів словотворення, здебільшого суфіксації та префіксації.

У своєму дослідженні беремо до уваги мовознавчі напрацювання щодо характеристики дієслівного словотвору: О. Кочерга, Г. Ракшанова (префікси зі значенням завершеності дії), А. Руссу (словотвірні типи з префіксами в системі дієслівного термінотворення), С. Левіна (моделювання дієслів і віддієслівних іменників від абстрактних іменників іншомовного походження) та ін.

7. Словотвірні типи суфіксального творення дієслів

Розпочинати словотвірну роботу з дієсловом іноземним студентам слід, на нашу думку, з актуалізації знань про механізм творення дієслів за допомогою суфіксів *-а-*, наприклад, *допомагати*; *-ува-*, наприклад, *лікувати*, *лікуватися*, *обстежувати*, *обстежуватися*, *госпіталізувати* (7.1.1.).

Схема:

СТ № 33	✓ від твірної основи іменника
	✓ за допомогою суфікса <i>-и-</i> чи <i>-а-</i> , <i>-ува-</i>
	✓ утворюємо дієслово
	✓ зі значенням 'дія чи процес відповідно до значення твірної основи'

Від прикметникових основ відзначимо зафіксовані дієслова із суфіксом *-і-*:

I	II	III	IV
<i>хвор-ий</i>	–	<i>хвор + -і-ти</i>	= <i>хворіти</i>
			'бути хворим, страждати від якоїсь хвороби'

Схема:

СТ	✓ від твірної основи прикметника
	✓ за допомогою суфікса <i>-і-</i>
	✓ утворюємо дієслово
	✓ зі значенням 'набувати ознаки, названої твірною основою'

Словотвірний тип з використанням постфікса *-ся* (СТ № 34): *лікуватися* ← *лікувати*, *нервуватися* ← *нервувати*, *хвилюватися* ← *хвилювати*,

обстежуватися – *обстежувати*. Дана модель дієслівних утворень виражає значення середньо-зворотного стану, пов'язаного, в нашому випадку, з медичними реаліями. Так, в сформованому нами реєстрі дієслів з найвищими індексами частотності виявилися дієслівні утворення *спостерігатися* (164), *скаржитися* (105), *звертатися* (95).

Також від іменникових основ походять дієслова з малопродуктивним суфіксом *-и-*:

I	II	III	IV
<i>ж</i>			
<i>скарж(а)-</i>	–	<i>скарж</i> + <i>-и-ти-ся</i>	= <i>скаржитися</i>
			‘висловлювати незадоволення чим-небудь; нарікати на погане самопочуття; подавати скаргу’

8. Словотвірні типи префіксального творення дієслів

Префіксальні дієслова утворюються винятково від дієслів, нами виділено незначну кількість моделей найчастіше вживаних дієслів із термінологічним значенням.

Префікс *за-* виражає значення початку дії або процесу (8.1.1.):

захворіти ← *хворіти*, *заболіти* ← *боліти*, *запаморочитися* ← *паморочитися*.

Схема:

СТ № 35	✓	від твірної основи дієслова
	✓	за допомогою суфікса <i>за-</i>
	✓	утворюємо дієслово
	✓	зі значенням ‘початок дії або процесу’

Крім елементів лексичного значення, дієслівні префікси виражають елемент граматичного значення доконаного виду [219, с. 206]: *поскаржитися* ← *скаржитися*, *прооперувати* ← *оперувати*, *вилікувати* ← *лікувати*. В цьому разі дієслівні префікси розглядають як формотворчі.

Як бачимо з проаналізованого матеріалу, складно робити висновок про замкнутість словотвірної системи мови медичної наукової галузі; більш правильним буде вважати, що для цієї мовної підсистеми характерним є специфічне використання засобів загальнолітературної мови поряд із унікальними «власне медичними» словотвірними засобами.

Статистичний аналіз поширеності словотвірних моделей показав, що в досліджуваному матеріалі функціонує порівняно велика кількість моделей (74), проте, частотними виявилися лише деякі з них (лише 20 моделей іменників мають частотність більш ніж 10, 10 моделей прикметників – частотність від 10 до 150, 3 дієслівні моделі – від 30 до 64). Отже, можна зробити висновок про обмеження кількості найбільш уживаних моделей і зростання кількості малопродуктивних.

Дослідження засвідчило, що в науковій мові частіше ніж інші частини мови використовуються іменники. Здебільшого термінуються такі основні категорії понять:

- процеси (явища);
- предмети;
- матеріали;
- інструменти;
- властивості тощо.

Категорія іменників дає під час вивчення великий обсяг знань зі словотвору, тому що за багатством словотворчих можливостей, кількості і різноманіттю словотвірних моделей і типів, за темпами свого поповнення категорія іменників у сучасній українській мові переважає всі інші частини мови.

У ході науково-дослідницької роботи на основі отриманих результатів аналізу медичної професійної лексики, для оптимізації навчального процесу вивчення УМІ було розроблено унікальний п'ятикомпонентний технологічний інструмент – навчально-методичний словотвірний комплекс (НМСК), складники якого зазначені на рис. 2.6.

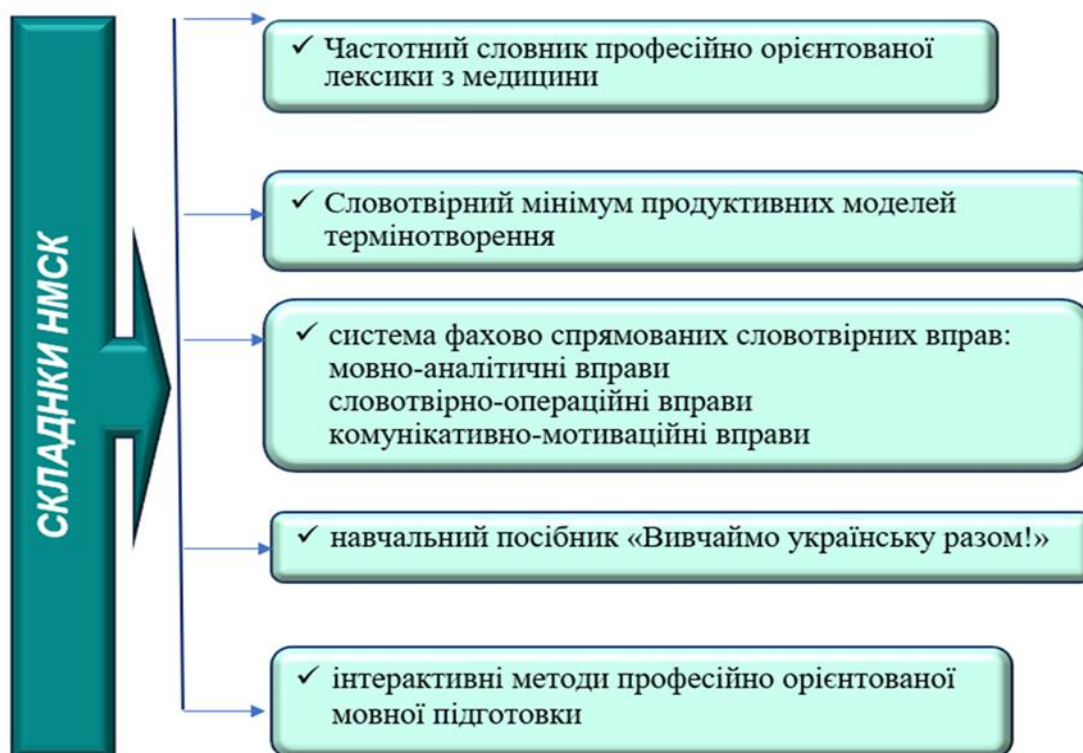

Рис. 2.6. Складники НМСК

За результатами аналізу «Частотного словника професійно орієнтованої лексики» було обрано найпоширеніші словотвірні моделі, які стали основою Словотвірного мінімуму, який, в свою чергу, є групою словотвірних моделей, що враховує психологічну природу процесу сприйняття й розуміння похідних слів і особливостей кожної дериваційної моделі; містить моделі конкретних слів для ознайомлення студентів з поняттям графічного вираження словотвірної моделі. Провідне місце займає система вправ, які навчають розпізнавати у слові дериваційну модель та її компоненти і, відповідно, розуміти похідні слова. Дослідне навчання покликане уточнити запропоновану систему вправ, з'ясувати її переваги та недоліки.

Технологію засвоєння професійно орієнтованої лексики за моделями і схемами словотвірних типів, тобто моделювання медичних термінів розглянемо детально в описі експериментального навчання. Нижче подано приклади завдань для словотвірної роботи на цьому етапі.

Можливими аспектами репрезентації дериваційних моделей професійно орієнтованої лексики ми бачимо словотвірну семантизацію, тобто тлумачення значення слова із залученням словотвірного компонента; включення в посібники вправ, спрямованих на розвиток мовних словотвірних умінь і навичок на матеріалі конкретної моделі. Прикладом застосування окреслених вище аспектів можуть слугувати такі завдання:

15. А. Прочитайте дієслова в першій колонці, утворіть видові пари дієслів. Поясніть, які дії виконує лікар під час медичного обстеження.

Дії	Процеси
1. Вислуховувати пацієнта (to listen to a patient)	→ вислуховування пацієнта
2. розпитувати, ставити запитання (to question a patient)	→ розпитування хворого
3. уточнювати факти й дані (to clarify facts and data)	→ уточнення фактів і даних
4. отримувати інформацію (to obtain information)	→ отримання інформації
5. узагальнювати дані (to summarize data)	→ узагальнення даних
6. обстежувати хворого (to examine a patient)	→ обстеження хворого
7. спостерігати за хворим (to observe a patient)	→ спостереження за хворим
8. збирати анамнез (to obtain a case history)	→ збирання анамнезу
9. встановлювати діагноз (to make a diagnosis)	→ встановлення діагнозу
10. лікувати хворого (to treat a patient)	лікування
але:	
11. оглядати пацієнта (to examine a patient)	→ огляд

Б. Згрупуйте подані вище іменники з другої колонки за їхніми суфіксами.

-енн-	-анн-
_____	_____
_____	_____

16. Згрупуйте терміни за значенням. Зверніть увагу на будову термінів, визначте словотвірну модель.

Назви органів і частин тіла	Назви патологій і хвороб	Терміни з іншим значенням
1	2	3
____) Медицина, ____) пухлина, ____) піднебінна мигдалина, ____) клітина, ____) тріщина, ____) голосова щілина, ____) носова порожнина, ____) вушна раковина, ____) людина, ____) судина, ____) тканина, ____) речовина, ____) вакцина, ____) спина, ____) скарлатина, ____) груднина, ____) клітковина, ____) слина.		

Як показало дослідження, одним із найефективніших словотвірних засобів навчальної семантизації є демонстрація студентам словотвірного типу й моделювання професійно орієнтованих слів за схемами словотвірних типів.

Основним результатом студентської словотвірної роботи на цьому етапі бачимо вміння правильно відтворювати значення похідного на основі семантики твірного слова та утворювати слова за відповідними словотвірними моделями. Аналіз особливостей відібраних словотвірних моделей і цілей їх вивчення іноземними здобувачами вищої медичної освіти дозволило нам розробити класифікацію словотвірних типів професійно орієнтованої лексики з медицини.

Отже, чітке уявлення мовця про систему словотвірних засобів, вміння побачити й розшифрувати схему словотвірного типу, зіставити структуру лексеми та її компонентний склад із семантикою уможлиблюють більш усвідомлене, впевнене й вільне оперування лексикою, більш швидке й ефективне її запам'ятовування.

Висновки до розділу 2

1. Професійно орієнтована лексика як частина загальної системи української літературної мови підпорядковується законам українського словотворення.

Принципами оволодіння професійно орієнтованою лексикою, які покращують якість знань, підтримують мотивацію студентів-іноземців на високому рівні, розвивають пізнавальні інтереси, вважаємо правильний підбір пов'язаного з майбутньою професією студента лексичного матеріалу та розмаїття методик упізнання та запам'ятовування слів. Ключовим критерієм у будь-якому мовному курсі під час підбору лексики є словотвірна цінність слів.

2. Запропонована методична типологія української термінологічної лексики медицини дозволяє, на нашу думку, врахувати її лінгвістичні особливості, диференціювати відповідно до розглянутих принципів, запобігти труднощам засвоєння слів на всіх етапах формування лексичної компетентності.

Дериваційні можливості медичних термінів часто залежать від лексико-граматичних властивостей похідних лексем; формування знань з лексикології в іноземних студентів розглядаємо як основу для формування словотвірної компетентності.

Поетапне наскрізне вивчення словотвору іноземними здобувачами медичної освіти дає можливість не лише систематизувати спеціальну лексику, але й вивчати її семантичну, орфографічну й морфологічну природу. Словотвірна робота в межах визначених концентрів з такими дериваційними одиницями, як похідне слово, словотвірна пара, словотвірний ряд, словотвірне гніздо та словотвірна модель завершується процесом засвоєння професійно орієнтованої лексики через словомодельовання, який проходить зі значним освітнім ефектом.

Властивість похідного слова бути поясненим через звернення до іншого, твірного слова як учасника певної формули мотивації, що повторюється в серії однотипових утворень, дозволяє розглядати його як номінацію з регламентованим, модельованим характером. Це уможливлює творення нових назв за певним зразком, за аналогією та розпізнавання нових, невідомих слів на основі вже вивчених елементів і з оперттям на моделі, за якими вони утворені. Цей факт є визначальним з огляду на методику.

Морфологічний спосіб словотвору є найбільш продуктивним і творчим шляхом у процесі термінотворення і реалізується через певні моделі словотвірних типів. Це дає можливість говорити про лінгвістичні умови вивчення професійно орієнтованої лексики в рамках теорії словотвірного типу.

Основними формами вираження медичних термінів є іменники, рідше – прикметники та дієслова.

Процес моделювання слів студентами в межах пропонованої методики на основі моделей і схем словотвірних типів передбачає відповідні операції, логічно обґрунтовані з точки зору мовознавчої науки й методологічної практики.

3. Розроблена в дисертаційному дослідженні лінгводидактична модель навчання професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти засобами словотворення покликана узагальнити теоретико-методичні засади навчання словотвірного компонента УМІ. Концептуальну модель структуровано з метою узгодження з такими характеристиками навчальної діяльності, як цілі й завдання, змістове наповнення, системи принципів, підходів, методів, форм і засобів навчання УМІ майбутніх лікарів-іноземців в українських медичних ЗВО.

Матеріали розділу 2 висвітлено в наукових публікаціях авторки [183;186;187].

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ВИКОРИСТАННЯ СЛОВОТВІРНОГО КОМПОНЕНТА В НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИКИ ІНОЗЕМНИХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

3.1. Організація експериментальної роботи

Педагогічна експериментальна робота, проведена нами з метою перевірки ефективності розробленої методики навчання іноземних здобувачів освіти медичної лексики засобами словотвору, враховує наукові здобутки таких галузей, як психологія, мовознавство, педагогіка та лінгводидактика. В основу експериментального дослідження було покладено гіпотезу, згідно з якою ефективність пропонованої методики залежить від поетапності її впровадження відповідно до визначених концентрів; моделювання змісту навчання УМІ з опертям на НМСК, складниками якого є частотний словник професійно орієнтованої лексики з медицини, словотвірний мінімум продуктивних моделей термінотворення, система вправ зі словотвору професійного спрямування, репрезентована в навчальному посібнику «Вивчаймо українську разом!» для іноземних студентів 1–2 курсів медичних ЗВО; оптимального добору і використання навчальних компонентів, відображених в моделі методики навчання (п. 2.3).

Для досягнення мети визначено завдання педагогічного експерименту:

- 1) визначити критерії й систему оцінювання рівня сформованості ЛСК іноземних здобувачів вищої медичної освіти;
- 2) провести доекспериментальний зріз з метою визначення вихідного рівня знань з лексики та словотворення;
- 3) здійснити дослідне навчання на основі розробленої нами методики формування ЛСК майбутніх лікарів-іноземців;
- 4) провести семестрові зрізові роботи для визначення рівня засвоєння студентами професійно орієнтованої лексики словотвірними засобами;
- 5) організувати післяекспериментальний контрольний зріз для визначення досягнутого рівня сформованості ЛСК;

б) шляхом аналізу отриманих результатів перевірити достовірність висунутої гіпотези і зробити відповідні висновки.

Основні завдання проведення експериментального дослідження передбачали перевірку об'єктивності запропонованих положень:

- під час навчання професійно орієнтованої лексики необхідно спиратися на її структурно-семантичні особливості;

- в основу навчання слід покласти матеріали НМСК, зокрема систему вправ, спрямовану на розвиток словотвірних умінь як інструментарію вивчення медичної лексики.

Супровідним завданням було перевірити ефективність розробленої нами системи словотвірних вправ.

На розв'язання завдань експериментальної роботи спрямоване створення її програми, що відображає змістовий, методологічний та технологічний складники методики навчання майбутніх лікарів-іноземців професійно орієнтованої лексики засобами словотвору .

У педагогічному експерименті брали участь іноземні здобувачі вищої освіти 1-2 курсів Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця упродовж 2021/2022 н.р., 2022/2023 н.р. Для експериментальної роботи з теми було обрано медичний факультет підготовки іноземних громадян, де зосереджено більш ніж 70% іноземних студентів англomовної форми навчання. В апробації та експерименті брали участь 260 осіб. Експериментом було охоплено 112 студентів: експериментальна група (ЕГ) в 2021/2022 н.р. складалася з 56 осіб, у 2022/2023 н.р. – з 56 студентів; контрольна група (КГ) – з 56, 56 осіб відповідно. Слід відзначити, що цей контингент студентів – громадяни Індії, Ізраїлю, Єгипту, Палестини, Йорданії, Сирії, Ірану, Туреччини, Нігерії, Китаю та ін. країн, які навчаються за спеціальністю 222«Медицина».

Експериментальну перевірку означеної методики здійснено на базі кафедри мовної підготовки вищевказаного університету. До участі у формуальному етапі дослідного навчання було залучено 5 викладачів УМІ.

Навчання характеризувалося наявністю варіативних і неваріативних умов.

Неваріативні умови навчання для контрольної й експериментальної груп:

- 1) приблизно однаковий кількісний склад;
- 2) приблизно однаковий середній вік учасників експериментального навчання;
- 3) спільна тематика навчального матеріалу;
- 4) однакова кількість навчальних годин УМІ на рік;
- 5) приблизно однаковий рівень володіння мовою у здобувачів освіти;
- 6) однакова кваліфікація викладачів УМІ.

Варіативною умовою навчання був неоднаковий обсяг навчального матеріалу відповідно до окресленої вище методики. В ЕГ навчальний матеріал містив відомості зі словотвору та значну кількість словотвірних вправ, у той час як у КГ виконання такого типу завдань не передбачалося, а лексична робота проводилася лише під час читання текстів і виконання дотекстових і післятекстових вправ. Ще однією варіативною умовою слід вважати використання/невикористання навчального посібника – Граматичного довідника [39] як додаткового засобу навчання.

Дослідно-експериментальна робота проводилася в три етапи:

1. Під час констатувального етапу експерименту було проведено діагностику вихідного рівня знань з морфеміки та словотвірних умінь студентів-іноземців. Було визначено показники рівнів сформованості словотвірних умінь і навичок майбутніх лікарів-іноземців та критерії оцінювання знань.

2. На формувальному етапі було реалізовано експериментальне навчання, у процесі якого відповідно до розробленої методики формувалася словотвірна компетентність іноземних студентів задля створення відповідного лексичного (термінологічного) запасу.

3. У рамках контрольного етапу експерименту було проведено контрольну діагностику рівнів сформованості словотвірних умінь і навичок як маркера ЛСК іноземних здобувачів ВМО.

Структурну схему організації педагогічного експерименту подано нижче (Табл. 3.1.).

Таблиця 3.1.

Структурна схема організації педагогічного експерименту

Етапи	КОНСТАТУВАЛЬНИЙ	ФОРМУВАЛЬНИЙ	КОНТРОЛЬНИЙ
Завдання	- підготовка до організації педагогічного експерименту; - визначення вихідного рівня знань з морфеміки та словотвору студентів-іноземців в аспекті ЛСК	апробація методики навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору іноземних здобувачів ВМО: - системи словотвірних вправ різного формату та рівня складності; - комплексу педагогічних методів для досягнення прогнозованих навчальних цілей	- перевірка рівнів сформованості ЛСК іноземних студентів медичних ЗВО; - статистичний аналіз й опрацювання результатів педагогічного експерименту; - інтерпретація результатів дослідження
Наукові бази	- навчальні програми з УМІ для іноземних студентів медичного факультету 1 і 2 курсів НМУ імені О.О. Богомольця	Національний медичний університет імені О.О. Богомольця Іноземні студенти 1-2 курсів	Статистичні методи досліджень Розрахунок показників: абсолютної відносної частоти (%) хі-квадрат. Для представлення кількісних - середнє значення ($\bar{x}$) та стандартне відхилення ($\pm SD$) Критерії: Ст'юдента (нормальний закон розподілу) Манна-Уїтні (відмінний від нормального)

Джерела інформації	- вітчизняні та зарубіжні наукові джерела	Студенти контрольної (56) та експериментальної (56) груп Рівень знань та вмінь студентів за когнітивно-нормативним, діяльнісно-нормативним та діяльнісно-комунікативним критеріями	Отримані статистичні дані в результаті констатувального та формувального етапів
--------------------	---	---	---

Основними методами організації та проведення педагогічного експерименту були: спостереження за засвоєнням іноземними студентами лексичних одиниць, тестування, експериментальне навчання, статистичне оброблення результатів дослідно-експериментальної роботи та їх якісний аналіз.

Підготовча робота полягала в проведенні спостережень за навчальною діяльністю іноземних здобувачів ВМО; вивченні досвіду колег; аналізі даних з відповідної наукової літератури.

Підготовчий етап засвідчив необхідність пошуку нових підходів до процесу навчання професійно орієнтованої лексики майбутніх лікарів-іноземців. Під час цього етапу було ретельно вивчено як чинники, що сприяють ефективності навчання УМІ в медичних ЗВО, так і фактори, що мають негативний характер. До першої категорії навчальних реалій відносимо: наявність невеликих академічних груп (до 10 осіб), що уможливорює спостереження за процесом навчання кожного студента-іноземця, а також передбачає посилення активності учасників заняття; розуміння студентами важливості усвідомленого оволодіння мовою майбутнього фаху. Як чинники, що перешкоджають ефективності навчального процесу, розглядаємо різний рівень володіння УМІ у студентів на певному етапі навчання; їхні психологічні та індивідуальні особливості, різні когнітивні стилі; низький рівень мотивації вивчення УМІ в окремих здобувачів освіти. Під час розроблення методики

навчання професійно орієнтованої лексики іноземних студентів засобами словотвору вищевказані чинники, наскільки можливо, були враховані.

3.2. Критерії, показники, система оцінювання рівня лексико-словотвірної компетентності іноземних здобувачів вищої медичної освіти

Оцінювальний аспект є органічним складником моделі методичної системи навчання і полягає в з'ясуванні рівня сформованості в іноземних здобувачів вищої медичної освіти комплексних словотвірних умінь як інструментарію вивчення професійно орієнтованої лексики, а також у визначенні готовності мовців до реалізації цих умінь у професійному спілкуванні. Система оцінювання покликана підсумувати очікувані результати навчальної діяльності, тобто «виявити набір прогнозованих досягнень відповідно до концептуального вектору дослідження» [240, с. 165]. Характеризуючи центральні для дослідження поняття («критерій», «показник», «рівень сформованості»), виходимо з науково-теоретичних засад дослідження аксіологічних концептів, розглянутих у першому розділі роботи [142; 150; 209; 319; 338 та ін.].

У західній та вітчизняній педагогічній науці поняттям «оцінювання» визначають цінність певної діяльності, події, об'єкта чи індивіда відповідно до обраного критерію [313; 319; 57; 150; 283; 302.]. Термін «критерій» розуміють як ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, визначення чи класифікація [302, с. 411–412]. Активне використання поняття критерію та показників досягнень в описі експериментальних досліджень спонукало науковців до визначення критеріїв для оцінювання ефективності навчання та виокреслення комплексів науково обґрунтованих критеріїв і показників [1; 96; 151; 209; 211; 271; 287; 338].

Поняття критерію передбачає набір показників досягнень у певному виді діяльності. Показники сформованості ЛСК більшість дослідників розглядають як готовність здобувачів освіти до застосування мовних знань, аспектних мовних навичок, аспектних мовленнєвих навичок і комунікативного досвіду в навчальних ситуаціях [42; 141; 142; 248].

Критерій оцінювання в контексті завдань нашої роботи розглядаємо як сукупність якісних і кількісних ознак, які уможливлюють визначення рівня сформованості ЛСК майбутніх лікарів-іноземців. Відповідно, показник сформованості ЛСК студента-інофона визначаємо як конкретизовані доказові характеристики критерію, що визначають його сутність і виявляють себе в мовленнєвій практиці. Рівень сформованості ЛСК розуміємо як параметр відповідності мовленнєвому стандарту, що дозволяє диференційовано оцінити готовність іноземних здобувачів освіти до застосування мовних знань.

Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюють за такими рівнями: високий, достатній, середній та низький [142; 297 та ін.]; достатній, середній та низький [293]. Як бачимо, не всі вказані рівні відповідають вимогам оцінювання успішності навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти за чотирибальною системою (оцінки: «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно»). У чинних програмах з УМІ за основу взято прийняту в системі медичної освіти України шкалу оцінювання, орієнтовану на європейську кредитно-трансферну накопичувальну систему оцінок. Відповідно до цього, в нашому дослідженні визначено чотири рівні оцінювання навчальної словотвірної роботи майбутніх лікарів-іноземців – високий, достатній, середній та низький рівень (Табл. 3.2.).

Таблиця 3.2.

Відповідність шкал оцінок рівням оцінювання сформованості ЛСК

Оцінка за національною шкалою	Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	Рівні оцінювання
Відмінно	170-200	A (відмінно)	Високий
Добре	155-169	B (дуже добре)	Достатній
	140-154	C (добре)	
	125-139	D (задовільно)	

Задовільно	111-124	Е (достатньо)	Середній
Незадовільно	60-110	FX (з можливістю повторного складання)	Низький
	1-59	F (з обов'язковим повторенням курсу)	

Проведення педагогічного експерименту передбачає розроблення критеріїв, на підставі яких можливо здійснити оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти. З урахуванням положень «Загальноосвітнього стандарту з української мови як іноземної» та чинних програм з УМІ, а також наукових досліджень і власного досвіду нами було виокреслено комплексні критерії – когнітивно-нормативний, діяльнісно-нормативний та діяльнісно-комунікативний, яким відповідають групи вмінь, знань і навичок (мовні знання, словотвірні мовні навички та словотвірно-комунікативні навички).

Когнітивно-нормативний критерій передбачає повноту знань з УМІ (насамперед, лексичний і словотвірний рівні); дає змогу визначити ступені знань теоретичного матеріалу з морфеміки та словотвору, усвідомлення зв'язку словотвору з іншими мовними рівнями; розпізнавання основних словотвірних категорій у рецептивних видах мовленнєвої діяльності та відтворювання в репродуктивно-продуктивних видах мовленнєвої діяльності.

Діяльнісно-нормативний критерій виявляє себе у визначенні рівнів сформованості вмінь досліджувати, впорядковувати, аналізувати морфемні й словотвірні явища; оперувати основними словотвірними категоріями у процесі словозміни й словотворення; навичок словотвірної роботи з аналізу структури похідного слова-терміна, синтезу значення деривата з опертям на виділені складники слова-морфеми, а також на основі співвідношення слова з уже засвоєними словотвірними моделями; утворення слів-термінів за моделями.

Діяльнісно-комунікативним критерій передбачає сформованість вмінь декодування й кодування інформації, спираючись на словотвірні норми української мови; володіння аспектними (словотвірними) мовленнєвими навичками: декодування похідних слів із опертям на контекст (в рецептивних видах мовленнєвої діяльності); використання дериватів у мовленні відповідно до комунікативної ситуації (в репродуктивно-продуктивних видах мовленнєвої діяльності).

Отже, критерії та показники дають змогу визначити результати навчальної діяльності, відображені в обчисленні кількості правильно виконаних завдань (в обраних одиницях – відсотках чи балах), що є підставою для виявлення рівнів сформованості ЛСК, тобто відповідної шкали оцінювання. Як результат взаємодії означених вище параметрів окреслено критеріальні напрями оцінювання, характеристики яких подано в Табл. 3.3.

Таблиця 3.3.

**Критеріальні напрями оцінювання рівнів сформованості ЛСК
іноземних здобувачів медичної освіти**

Критерії	Рівні	Характеристики (показники) рівнів сформованості ЛСК
Когнітивно-нормативний	Високий	Засвоєння знань з УМІ глибоке й системне; студент демонструє цілковиту ЛСК, виявом якої є знання професійно орієнтованої лексики та розуміння особливостей аналізу структури похідного слова-терміна; синтезу значення деривата з опертям на виділені складники слова-морфеми, а також на основі співвідношення слова з уже засвоєними словотвірними моделями; утворення термінолексем за моделями як інструментарію засвоєння медичної лексики.
	Достатній	Засвоєння знань з УМІ досить повне; студент демонструє ЛСК, виявом якої є наявність значного лексичного (термінологічного) запасу; сукупності знань про структуру слова, словотвірні одиниці української мови, принципи морфемного членування, способи слово- і термінотворення; засоби вираження синтаксичних зв'язків на рівні форм слова; стилістичного використання словотворчих засобів.
	Середній	Засвоєння знань з УМІ неповне; студент демонструє ЛСК, виявом якої є неточне тлумачення словотвірних явищ (значення морфеми як мінімальної значущої частини слова, типи морфем, принципи морфемного членування, способи словотворення, словотвірні відношення в тексті).
	Низький	Засвоєння знань з УМІ поверхове; студент демонструє фрагментарну ЛСК, виявом якої є мінімальний лексичний запас, епізодичні знання зі словотвору; має початкове уявлення про словотвірні явища та характеристику словотвірних одиниць.

Діяльнісно-нормативний	Високий	Студент демонструє правильну вимову; вільно оперує професійно орієнтованою лексикою та володіє аспектними (словотвірними) мовними навичками аналізу структури похідного слова-терміна; синтезу значення деривата з опертям на виділені складники слова-морфеми, а також на основі співвідношення слова з уже засвоєними словотвірними моделями; утворення термінолексем за моделями; студент правильно й самостійно виконує всі завдання, застосування набутих знань є творчим.
	Достатній	Студент демонструє правильну вимову; вміє вдало добирати лексичні засоби; розрізняє форми слова і спільнокореневі слова; демонструє навички словотвірної роботи з різними типами морфем; визначає способи творення слів; вміє самостійно моделювати слова вивченими способами; студент добре засвоїв навчальний матеріал, правильно виконує завдання з несуттєвою допомогою, при цьому припускається незначних помилок (1–4).
	Середній	Студент демонструє вимову, яка потребує вдосконалення; за достатнього лексичного запасу наявні недоліки у слововживанні; неточне тлумачення окремих словотвірних явищ концептуально впливає на рівень словотвірних знань, умінь і навичок; студент систематично припускається словотвірних і мовленнєвих помилок (5 і більше).
	Низький	Студент демонструє вимову, яка потребує доопрацювання; за мінімального лексичного запасу наявна значна кількість помилок у слововживанні; недостатні вміння розрізняти форми слова і спільнокореневі слова, виконувати словотвірну роботу з різними типами морфем, визначати спосіб творення слова та самостійно утворювати слова за вказаними моделями; виконання завдань викликає серйозні труднощі, кількість неправильно виконаних завдань перевищує 50 %.
Діяльнісно-комунікативний	Високий	Студент демонструє цілковите володіння аспектними (словотвірними) мовленнєвими навичками: декодування й кодування інформації, спираючись на словотвірні норми української мови; декодування похідних слів із опертям на контекст (в рецептивних видах мовленнєвої діяльності); використання дериватів у мовленні відповідно до комунікативної ситуації (в репродуктивно-продуктивних видах мовленнєвої діяльності).
	Достатній	Студент демонструє достатній рівень володіння аспектними (словотвірними) мовленнєвими навичками: кодування змісту висловлювання, використовуючи словотвірні засоби з прагматичним потенціалом; декодування похідних слів із опертям на контекст (в рецептивних видах мовленнєвої діяльності); використання дериватів у мовленні відповідно до комунікативної ситуації (в репродуктивно-продуктивних видах мовленнєвої діяльності).
	Середній	Студент демонструє фрагментарний рівень володіння аспектними (словотвірними) мовленнєвими навичками: декодувати деривати з опертям на контекст (під час читання, аудіювання); використовувати похідні слова в мовленні відповідно до комунікативної ситуації (під час говоріння, письма).
	Низький	Студент демонструє поверхове володіння аспектними (словотвірними) мовленнєвими навичками: декодувати деривати з опертям на контекст (під час читання, аудіювання); використовувати похідні слова в мовленні відповідно до комунікативної ситуації (під час говоріння, письма).

3.3. Констатувальний етап експерименту: діагностика вихідного рівня знань з лексики

Констатувальний зріз складався із двох частин. Перша частина становила діагностувальний тест, який було запропоновано всім першокурсникам з метою виявлення базового рівня володіння українською мовою – знання лексики та граматики (додаток II). Результати даного тесту виявили різний рівень володіння УМІ серед студентів. Надалі було визначено дві групи – ЕГ та КГ, тотожні за віком і за рівнем володіння українсько мовою.

Друга частина констатувального зрізу була проведена в експериментальній та контрольній групах і полягала в ознайомленні автора-дослідника з рівнем знань із морфеміки (будови слова) та готовності іноземних студентів до словотворчої роботи: перевірялися знання про структуру слова, вміння й навички розпізнавати форми простих і складних слів, поділяти лексичні одиниці на складники-форманти та семантизувати незнайомі слова. Зрізова робота для студентів 1 курсу містила 12 завдань, які в свою чергу поділялися на 6 типів (показників).

Кількісним критерієм оцінювання відповідей респондентів стало відношення кількості правильно виконаних завдань до загальної кількості відповідей. Якісним критерієм оцінювання відповідей була наявність/відсутність помилки.

Розглянемо детальніше завдання.

Перші два завдання мали на меті виявлення рівня сформованості вмінь розпізнавати морфемні та словотвірні категорії й явища (I показник).

Завдання 1 мало на меті з'ясувати рівень сформованості вмінь розрізнення словоформ і спільнокореневих слів. Необхідно було визначити, які групи слів є спільнокореновими.

Задоволений, незадоволений, задовільно;

будинок, будівля, будильник;

хворий, хворіти, захворіти;

думати, думка, думки;

студент, студентка, студентство

Оцінювання: за кожну правильно визначену групу слів студенти отримували 1 бал (всього 5 балів).

У завданні 2 студенти вибирали зі списку й об'єднували в групи спільнокореневі слова.

Відомість, випадок, вітатися, день, голос, повідомлення, щодня, відомий, привітний, відповідь, відповідальний, наголошувати, вправа, денний, оголошення.

Оцінювання: 1 бал за кожну правильно визначену групу слів (всього 5 балів).

Під час виконання наступних двох завдань студенти-іноземці демонстрували рівень сформованості навичок словотвірної роботи з аналізу структури слова-терміна (II показник).

У завданні 3 респонденти схематично позначали кореневі морфеми слів.

Спокій, вилікувати, хвороба, запланований, людина.

Оцінювання: 5 балів – 1 бал за кожну правильну відповідь.

Завдання 4 передбачало виділення суфіксів у поданих словах.

Вчинок, звичка, радісний, медицина, хворіти.

Оцінювання: 5 балів – 1 бал за кожну правильну відповідь.

III показник – рівень сформованості вмінь оперувати основними словотвірними категоріями (завдання 5-6).

Завдання 5 покликане продемонструвати вміння добирати до поданих слів спільнокореневі слова.

Безпека, мова, вітати, діяти, допомога.

Оцінювання: 5 балів – 1 бал за кожну правильну відповідь.

Завдання 6 передбачало пошук у тексті складних слів.

Для забезпечення нормальної життєдіяльності людині необхідний відпочинок. Вважають, що корисно відвідувати спортзал. Активна молодь їздить вулицями на самокатах. Дівчата вважають, що найкращий відпочинок – це фотосесія. Відвідати кінотеатр завжди було гарною справою.

Оцінювання: за кожне правильно кваліфіковане слово студенти отримували 1 бал.

Наступне завдання відповідало IV показнику – визначенню рівня сформованості навичок синтезу значення деривата з опертям на його структуру.

У **завданні 7** необхідно було вибрати зі списку й об'єднати в групи слова, що позначають або процес, або результат дії.

Відповідь, обговорення, консультація, знання, робота.

Оцінювання: 1 бал за кожне правильно кваліфіковане слово.

Наступні завдання (8, 9, 10)скеровані на перевірку вмінь декодування похідних слів із опертям на контекст (V показник).

Завданнях 8 передбачало добір похідних слів, які б відповідали словотвірно орієнтованим тлумаченням: *місце роботи декана* → (що?) ...; *давати відповідь* → (що робити?) ...; *навчальний заклад, у якому вивчають медицину* → (який?) ...; *спеціаліст, який лікує хворих* → (хто?) ...; *результат оцінювання* → (що?) ...; *виконувати завдання – писати* → (як?)

Оцінювання: 5 балів – по 1 балу за кожну правильну відповідь.

Завдання 9 полягало в тому, щоб розтлумачити значення поданих слів, спираючись на їхні значущі частини.

Читач – той, хто, *викладач* – той, хто, *довірливий* – той, хто, *життєрадісний* – той, хто, *доброзичливий* – той, хто

Оцінювання: 5 балів – по 1 балу за кожну правильну відповідь.

Завдання 10 мало на меті виявити рівень сформованості вміння декодувати слова шляхом добору спільнокореневих слів до виділених у тексті.

ЯК ВІТАЮТЬСЯ В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Як поводитись, коли зустрічаєш людину вперше? Що сказати людині? Як *привітатися*? На ці запитання не можна відповісти однаково, адже у кожній країні вітаються по-різному. Американці чи канадці міцно потиснуть вам руку. В багатьох країнах Азії такого не роблять. В Японії Вам треба вклонитись. В Україні при зустрічі *запитували* про здоров'я. Є багато варіантів вітання: «Добрий день», «Доброго вам здоров'я», людині, яка щойно прийшла – «Ласкаво просимо!». У Греції люди теж

бажають один одному здоров'я. В Ізраїлі при зустрічі кажуть: «Мир вам!». У країнах Латинської Америки при зустрічі обнімаються, навіть якщо це зовсім незнайомий чоловік. В Ірані люди бажають один одному веселоців і при зустрічі кажуть «Будь веселим!». Гренландці завжди вигукують: «Гарна погода!», навіть якщо це неправда.

Ось такі різні вітання оточують нас сьогодні. Таким чином, за манерою вітати людей, можна легко визначити звідки родом людина, тому що різні традиції та звичаї впливають на те, як вітаються люди в різних країнах [129, с. 45–46].

Оцінювання: 1 бал нараховувався за кожне коректно семантизоване слово.

VI показник – рівень володіння словотвірними мовленнєвими навичками (завдання 11, 12).

За допомогою **завдання 11** перевірялося вміння використовувати форми слів у мовленні відповідно до комунікативного завдання. Необхідно було прочитати та вибрати доречні слова зі списку і вставити їх у текст в потрібній формі.

Здоров'я людини залежить від правильного Наприклад, від повноцінного і збалансованого Важливою для здоров'я є фізична активність. Кожна зі шкідливих , таких як паління і вживання алкоголю, відбирає в людей багато років здорового життя. Постійні стреси також можуть призводити до виникнення різних

Харчування – харчовий, хвороба – хворий – хворіти, людина – людський, звичка – звичайний, режим - режимний.

Оцінювання: 1 бал за кожне правильне вживання слова.

У **завданні 12** пропонувалося розповісти про те, як студент провів учорашній день, із людьми яких професій йому довелося зустрітися. Відповідь передбачала розповідь про специфіку означених професій.

Оцінювання: максимальна оцінка за завдання – 5 балів відповідно до діяльнісно-комунікативного критерію.

Отже, сформованість мовних знань з лексики та морфеміки майбутніх лікарів-іноземців перевірялася на матеріалі похідних слів й оцінювалася 60 балами.

Кількість набраних студентами балів ми корелювали з рівнями сформованості ЛСК:

- 1 рівень (низький): від 0 до 32 балів;
- 2 рівень (середній): від 33 до 42 балів;
- 3 рівень (достатній): від 43 до 51 балів;
- 4 рівень (високий): від 52 до 60 балів.

Для виявлення рівнів сформованості знань і вмінь з морфеміки в аспекті формування ЛСК було проведено констатувальний зріз. Аналіз відповідей респондентів засвідчив, що відносно успішніше студенти впоралися із завданнями на виділення кореневих формантів слова, добір спільнокоренових слів (завдання 1, 2, 3). Разом із тим, потрібно зауважити, що виділення суфіксів у запропонованих іменниках виявилось більш складним завданням для багатьох студентів (завдання 4). Значна частина респондентів погано орієнтувалася у структурі слова, неточно тлумачила морфемні категорії. Студенти здійснювали аналіз будови слова, механічно поділяючи слово на морфеми без дотримання логічної послідовності під час цього процесу; виконуючи завдання, припускалися помилок, насамперед, в орфографічному оформленні лексем (завдання 4, 5, 6). Студенти-інофони мали труднощі з семантизацією нових слів (завдання 7, 8). Так, синтез похідного слова на основі тлумачення і контексту (завдання 8, 9, 10) виявив помилки та залишені студентами пропуски. Завдання 11 – вибір іменника зі списку та його введення у текст в потрібній формі – виявило помилки лексичного і граматичного характеру: за правильного вибору іменника мало місце некоректне утворення його відмінкової форми, що свідчило про недостатнє засвоєння слова. Труднощі під час виконання завдання 12 викликала необхідність залучити до створеного тексту спільнокореневі слова.

Результати аналізу констатувального зрізу рівнів сформованості знань і вмінь з морфеміки в аспекті формування ЛСК подано в таблицях 3.4 (за показниками у балах) та 3.5 (за рівнями оцінювання у %).

Таблиця 3.4.

Рівні сформованості ЛСК іноземних студентів-медиків на констатувальному етапі експерименту за показниками (у балах)

Критерії	Показники	КГ (n=56)	ЕГ (n=56)	Рівень значимості відмінності, р
Когнітивно-нормативний	П ₁ (1-2)	6.68 ± 1.62	6.68 ± 1.49	> 0.999
Діяльнісно-нормативний	П ₂ (3-4)	5.95 ± 1.51	6.27 ± 1.66	0.287
	П ₃ (5-6)	5.59 ± 1.59	5.89 ± 1.79	0.344
	П ₄ (7)	3 (2.5-3)	3 (2-3)	0.713
Діяльнісно-комунікативний	П ₅ (8-10)	6.93 ± 1.99	6.98 ± 2.01	0.889
	П ₆ (11-12)	4.29 ± 1.42	4.32 ± 1.66	0.905
К-ть балів_{заг.}		32.29 ± 6.67	32.71 ± 6.20	0.729

Опрацювавши статистичні дані, отримані за підсумками констатувального зрізу (Таб.3.4), у випадку нормального закону розподілу – порівняння проводили за критерієм Стюдента, а у випадку відмінного від нормального – за критерієм Манна-Уїтні. За результатами аналізу відмінності між КГ та ЕГ ні за одним типом завдань не виявлено ($p > 0,05$ у всіх випадках). Не виявлено відмінності між групами і за загальною кількістю балів ($p = 0.729$).

Таблиця 3.5.

Результати аналізу констатувального зрізу рівнів сформованості знань і вмінь з морфеміки в аспекті формування ЛСК за рівнями оцінювання (%)

Рівень	Групи				Рівень значимості відмінності, р
	КГ абс.	КГ %	ЕГ абс.	ЕГ %	
Високий	0	0	0	0	0,764
Достатній	5	8,9	3	5,4	
Середній	23	41,1	24	42,9	
Низький	28	50	29	51,8	

Аналіз розподілу оцінок на констатувальному етапі експерименту також не виявив відмінності між групами КГ та ЕГ ($p=0,764$ за критерієм хі-квадрат) (Табл.3.5.).

За результатами, що наведені у таблицях 3.4 та 3.5, можна констатувати, що студенти обох груп у яких проводилося експериментальне дослідження мали порівняно однаковий рівень знань.

Аналіз результатів констатувального етапу засвідчив рівень знань із морфеміки й основ словотвору, якого досягли студенти обох груп (Таб.3.5): в КГ високого рівня досягли 0 %, достатнього – 8,9 % першокурсників, середнього – 41,1 %, низького – 50 % студентів; в ЕГ високого – 0 % респондентів, достатнього – 5,4 %, середнього – 42,9 %, низького – 51,8 % іноземних здобувачів освіти.

На рисунку 3.1. зображено результати констатувального зрізу рівня сформованості знань і вмінь з морфеміки в аспекті формування ЛСК.

Отже, вважаємо, що середній рівень сформованості знань і вмінь з морфеміки й основ словотвору, якого досягли 41,1 % і 42,9 % студентів-іноземців відповідно, не становить надійного підґрунтя для формування їхньої ЛСК в подальшому.

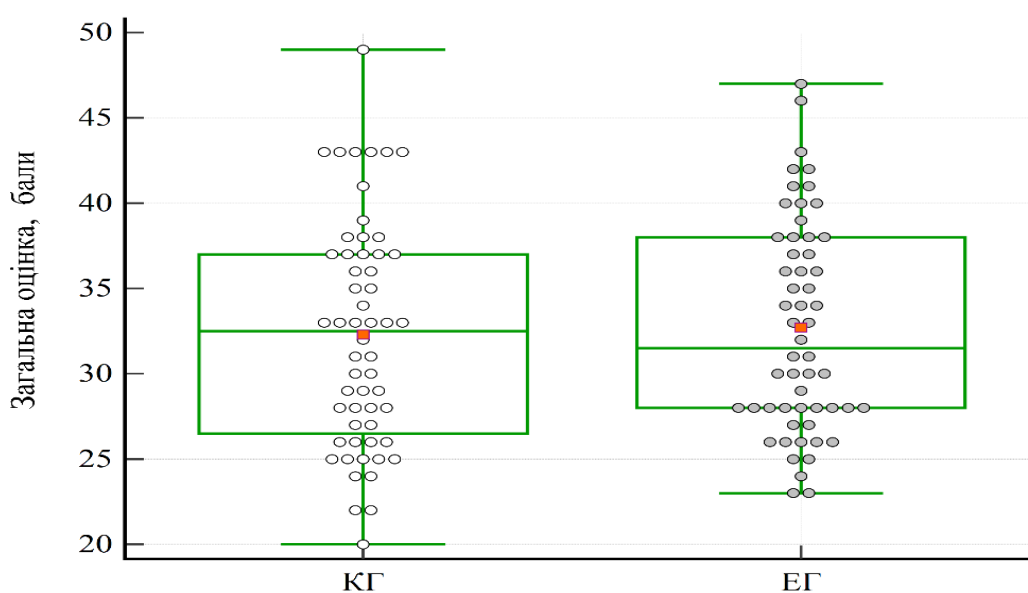

Рис. 3.1. Результати констатувального зрізу рівня сформованості знань і вмінь з морфеміки в аспекті формування ЛСК

Усе зазначене вище підвело нас до висновку про необхідність оптимізувати роботу з формування ЛСК іноземних здобувачів вищої медичної освіти за пропонованою нами експериментальною методикою навчання професійно орієнтованої лексики засобами словотвору. Як уже зазначалося, пропонована методика уможлиблює зміщення акцентів у мовному навчанні майбутніх лікарів-іноземців на вивчення спеціальної фахової лексики з використанням словотвірних засобів як потужного навчального інструментарію.

3.4. Виконання програми формувального етапу педагогічного експерименту (дослідне навчання)

Метою дослідного навчання було формування й удосконалення ЛСК майбутніх лікарів-іноземців у процесі навчання УМІ, а саме:

- підвищення рівня сформованості мовних знань у сфері лексики та словотвору (структура слова, словотворчі засоби сучасної української мови, словотвірні моделі, механізми термінотворення);
- вироблення й удосконалення аспектних (словотвірних) мовних навичок (морфемний і словотвірний аналіз; синтез семантики деривата з опертям на його складники чи через кореляцію похідного слова з відомими словотвірними моделями; утворення лексем за продуктивними словотвірними моделями);
- формування й удосконалення аспектних (словотвірних) мовленнєвих навичок (декодування похідних слів із опертям на контекст та їх використання в мовленні відповідно до комунікативної ситуації).

Програму експериментального навчання розроблено з урахуванням положень сучасних підходів (професійно орієнтованого, компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, словоцентричного, контекстного, дослідницького), про що йшлося вище (п. 1.2.2.). Також уже було охарактеризовано засадничі для організації навчальної методики принципи (системності та послідовності, концентризму, зв'язку теорії з практикою, візуалізації, домінувальної ролі навчальних вправ та ін.). Означені методологічні параметри мали ефективний

вплив на процес збагачення лексичного (термінологічного) запасу студентів шляхом осмисленої словотвірної роботи.

Змістове наповнення кожного з трьох етапів експериментального навчання визначено з урахуванням результатів констатувально-діагностувального зрізу, ступеня засвоєння студентами передбачених програмою базових мовних і мовленнєвих категорій, змістом чинної програми з УМІ.

В основу експериментальної програми покладено змістові лінії чинних програм з УМІ для іноземних студентів 1–2 курсів медичного факультету НМУ імені О. О. Богомольця. За цими програмами організовувалося мовне навчання студентів КГ, які засвоювали професійно орієнтовану лексику за традиційною методикою – через словниково-етимологічну роботу. Для ЕГ програмовий матеріал доповнено адаптованими відомостями з морфеміки та словотвору сучасної української мови та словотвірними вправами.

Формувальний етап дослідного навчання дав змогу апробувати методичне забезпечення навчального процесу, зокрема вже згаданий комплекс навчальних посібників «Вивчаймо українську разом!», розроблений нами у співавторстві [38; 39; 40].

Як уже зазначалося, дослідне навчання передбачало поетапне впровадження пропонованої методики: пропедевтично-мотиваційний, інформаційно-когнітивний й аналітично-моделювальний етапи.

Пропедевтично-мотиваційний етап полягав у формуванні мотивації до навчання УМІ, актуалізації й поглибленні здобутих знань, умінь і навичок з лексикології, морфеміки й основ словотвору першокурсниками-іноземцями упродовж II семестру навчання.

Інформаційно-когнітивний етап відповідав базовому рівневі формування словотвірних умінь під час роботи зі словотворення з метою вивчення професійно орієнтованої лексики у процесі навчання на 2 курсі університету в III семестрі;

Аналітично-моделювальний етап передбачав словотворчу роботу в IV семестрі (2 курс), спрямовану на засвоєння студентами медичної термінології шляхом моделювання слів за схемами словотвірних типів української мови.

З метою моніторингу рівня ЛСК майбутніх лікарів-іноземців на кожному з трьох етапів проводилися поточні контрольні зрізи, завдання яких корелювалися з розробленою системою словотвірних вправ. Результати цих зрізів були основною підставою для підтвердження більшої ефективності роботи з професійно орієнтованою лексикою словотвірними засобами.

На першому – **пропедевтично-мотиваційному** – етапі дослідного навчання актуалізувалися знання про основні поняття словотвору (корінь, суфікс, префікс, закінчення, основа, похідне/непохідне слово, складне слово, спільнокореневі слова). Під час мовної роботи на цьому етапі систему словотвірних орієнтирів становили афікси. Завданням студентів-інофонів було, користуючись запропонованим алгоритмом, засвоїти порядок дій для подальшої мовленнєвої діяльності. Формулювання змісту операцій здобувачами освіти: «З'ясуємо, чи є слово похідним/непохідним», «Знайдемо корінь слова. Для цього поглянемо на спільнокореневі слова», «Визначмо значення слова», «Перевірмо значення слова за контекстом». Такий розгорнутий опис дій студенти-іноземці здійснюють лише на самому початку їхньої роботи з похідними словами, пізніше цей процес відбувається подумки. Відзначимо також, що детальне обговорення студентами процесу навчання викликало в них велике зацікавлення та задоволення, що демонструвало їхнє свідоме ставлення до процесу оволодіння мовою.

Особливу увагу приділено труднощам мовного матеріалу на етапі виділення словотвірних орієнтирів: 1) можлива зміна (орфографічно) суфікса в непрямих відмінках іменників (*науковець* – *науковця*, *здатність* – *здатності*, *відпочинок* – *відпочинку*); 2) розпізнавання безафіксних іменників (*розділ*, *запис*,

зміна); 3) наявність афіксів з елементами подібності (*переклад, перерва; підписати, підійти*).

Мовно-аналітичні тренувальні вправи на розпізнання й вибір похідних із заданим афіксом були скеровані на вироблення уваги до форми слова, його компонентів:

а) Знайдіть у поданому списку слова з однаковими суфіксами; згрупуйте їх:

цікавість, людина, перекладач, медицина, національність, переможець, завідувач, покупець.

б) Знайдіть у поданих реченнях похідні слова. Поставте їх у словникову форму й підкресліть афікс.

Під час захворювання температура тіла підвищується. Пацієнт скаржиться на підвищення температури. Слід дотримуватися температурного режиму.

в) За допомогою словотвірного аналізу поясніть правопис слів.

Забруднення, швидкісний, відчуття, життєвий, відділення, взаєморозуміння.

г) Вкажіть, яким способом утворені слова.

Завдання, вітамінний, знеболювальний, антибіотики, кровотеча, обстеження. перев'язувати, потерпілий, травмувати, допомагати, медпрацівник, хвороба.

г) Виберіть «четверте зайве» в кожному з рядків, аргументуйте.

1. Допомагаю, співчую, заспокоюю, звертаюся.

2. Медичний, профілактичний, фармацевтичний, стоматологічний.

3. Практика, клініка, фізика, діагностика.

Зазначимо, що важливим параметром окресленого пропедевтично-мотиваційного етапу словотвірної роботи є створення мотивації успішного засвоєння студентами технік семантизації похідних слів. До системи мотивів належить факт, що вміння самостійно семантизувати невідомі досі похідні лексичні одиниці допомагає студентам-інофонам розуміти тексти для читання. Крім того, сама робота зі словотвірним матеріалом, організована відповідно, стимулює здобувачів освіти до дослідження можливостей мови.

Із метою визначення ефективності розроблених вправ та внесення, в разі потреби, змін (доповнень) у використовувану методику в кінці II семестру навчання було проведено поточний зріз. Після оброблення результатів поточного зрізу навчання було продовжено (III семестр).

Інформаційно-когнітивний етап передбачав застосування значної кількості словотвірно-операційних вправ, скерованих на формування вмінь роботи інофонів зі словотвірними парами, рядами, словотвірними гніздами та моделями. Наведемо приклади завдань.

а) Поєднати подані слова, виділивши словотвірні пари:

<i>навчатися</i>	<i>лікування</i>
<i>хвилюватися</i>	<i>тренування</i>
<i>керувати</i>	<i>навчання</i>
<i>лікувати</i>	<i>хвилювання</i>

б) Прочитати, порівняти значення підкреслених слів, знайти іменники.

Необхідна умова, за умови одужання; гарний результат, у результаті роботи.

Вживання службових частин мови, мотивованих від іменників, можуть викликати ймовірні мовні й мовленнєві труднощі, на уникнення яких скеровані завдання такого плану.

в) Побудувати словотвірні ланцюжки, останніми ланками яких будуть подані слова.

_____, *оздоровлюватися.*
_____, *хворобливо.*
_____, *зрозуміло.*

Завдання допоможе визначити кількість ступенів деривації, відображених у даних ланцюжках.

г) Вказати, в якому словотвірному ланцюжку пропущено одну зі словотвірних ланок?

Першочергово, черговий, черга, чергувати;

Турботливий, турбуватися, турбувати;

Порада, порадити, радити.

г) Вказати, що означають подані слова: *біль, больовий, болісний, боліти, знеболення*? З'ясувати, чи належать вони до гнізда спільнокореневих слів? Знайти слово, яке є непохідним.

д) Вибрати зі складу словотвірного гнізда лексичні одиниці, які входять до тематичного комплексу «медицина».

Чути – чуття, відчуття, почуття, самопочуття; чуттєвий, чутливий, відчутний; відчувати, почувати, почуватися; відчутно.

е) Прочитати подані групи слів, визначити словотвірні афікси в прикметниках, проаналізувати їхнє значення.

Життя – живий, життєвий; особа – особистий, особовий; час – часовий, вчасний; людина – людний, людський; рецепт – рецептний, рецептурний.

У межах словотвірних гнізд, компонентами яких є ключові іменники, зустрічаємо численні паронімічні лексичні одиниці, здебільшого, прикметники, активізація яких становить важливий етап у формуванні лексичного (термінологічного) запасу студентів-інофонів. Аналіз такого мовного матеріалу в аспекті словотворення дозволяє не лише розрізнити семантику, але й продемонструвати певні семантичні й лексико-граматичні особливості прикметників з опертям на їхні словотвірні елементи.

Робота з професійно орієнтованою лексикою за моделями словотвірних типів почалася з опрацювання найбільш продуктивних моделей віддієслівних суфіксальних іменників і суфіксальних прикметників із суфіксами *-ння-, -ення-, -ання-, -н-*. Після закріплення опрацьованих моделей було розпочато засвоєння нових, також доволі продуктивних моделей суфіксальних іменників на позначення осіб, суфіксальних прикметників з *-ов-, -ев-,* а також суфіксальних дієслів на *-ува-ти*. Надалі словотвірна робота набула характеру закріплення вивчених моделей з регулярним введенням нового матеріалу за ступенем його продуктивності.

До труднощів словотвірної роботи з моделями віднесено: 1) наявність чергування; 2) входження афіксів до складу різних моделей, коли виявлення цих

утворень можливе лише за допомогою контексту. Тренувальні вправи скеровано на розв'язання таких труднощів шляхом вироблення й удосконалення словотвірних мовних навичок (синтез значення похідного слова з опертям на його форманти чи через кореляцію деривата з уже вивченими словотвірними моделями; утворення нових лексичних одиниць за продуктивними словотвірними моделями). Нижче наведено приклади вправ.

1) Розкрити значення поданих похідних слів за допомогою семантичної схеми.

Схема: *‘той, хто + твірна основа’: читач – ‘той, хто читає’*

Викладач, бібліотекар, науковець, лікар, здобувач, аптекар, доглядальниця.

Семантизація дериватів за допомогою схематичних схем забезпечує правильний перебіг словотвірного акту, уможливлючи засвоєння нового слова з опертям на значення його компонентів, а не за допомогою перекладу.

На **аналітично-моделювальному** етапі в межах пропонованої методики для засвоєння та закріплення словотвірної моделі, розвитку вміння розуміти і правильно вживати незнайомі слова, спираючись на знання їхніх компонентів і закономірностей словотворення, доцільно, як показала практика, залучати здобувачів освіти до виконання таких видів робіт:

а) Розподілити слова за словотвірними типами.

Лікар, лікування, лікарня, лікувальний, дихальний, лікарський, лікарняний, дихання, харчування.

б) Утворити слова за вказаними типами.

Дит-ин-а, виправл-енн-я, проти-вірус-н-ий, лікар-к-а, судин-н-ий, опер-ува-ти.

в) Дібрати за поданою схемою похідні слова із запропонованого тексту чи переліку слів.

Схема:

СТ № 3	✓ від твірної основи іменника (переважно іншомовного походження)
	✓ за допомогою суфікса <i>-і(я)</i>
	✓ утворюємо іменник жіночого роду
	✓ зі значенням ‘наукова медична галузь’

Адаптація, педіатрія, спеціалізація, комп'ютеризація, ортопедія, функція, фтизіатрія, гіпертонія, дезінфекція.

Із запропонованого списку термінів до схеми СТ № 3 належать такі слова: *педіатрія, ортопедія, фтизіатрія.*

Це підтверджується побудовою словотвірної моделі цих термінів.

I	II	III	IV
1.1.3. <i>педіатр</i> – <i>педіатр</i> + -і(я) = <i>педіатрія</i> ‘наукова медична галузь’			

Таке завдання уможлиблює відпрацювання конкретних моделей і їхньої схеми творення, закріпити значення та правопис термінолексем, які належать даному словотвірному типу.

г) Вибрати з переліку терміни, утворені за поданою схемою; побудувати їхні словотвірні моделі.

Схема:

СТ № 7	✓	від твірної основи іменника чи терміноелемента
	✓	за допомогою суфікса -ит- чи -ім- , -їм-
	✓	утворюємо іменник
	✓	зі значенням ‘патологічний процес запального характеру, що відбувається в органі, названому основою’

Нефрит, тромбоцит, менінгіт, лейкоцит, трахеїт.

Моделі:

I	II	III	IV
1) <i>нефр(о)</i> –	<i>нефр</i> + -ит-	= <i>нефрит</i>	‘патологічний процес запального характеру, що відбувається в органі, названому основою’
2) <i>менінг(о)</i> –	<i>менінг</i> + -ім-	= <i>менінгіт</i>	
3) <i>трахе(я)</i> –	<i>трахе</i> + -їм-	= <i>трахеїт</i>	

Таке завдання скероване насамперед на відпрацювання аспектної навички моделювання нових слів за вивченими схемами та конкретне засвоєння вказаного словотвірного типу.

г) Визначити одномодельні слова-терміни з групи слів або тексту.

Захворювання, вена, лікувати, фармація, судинний, лікування, пухлинний, терапія, клітинний, біль, травма, обстеження, розум, опитування, контактувати.

З поданих термінів слід виокремити такі групи одномодельних слів:

- 1) *захворювання, лікування, опитування;*
- 2) *вена, травма;*
- 3) *лікувати, контактувати;*
- 4) *судинний, клітинний, пухлинний;*
- 5) *терапія, фармація;*
- 6) *біль, розум.*

Такий розподіл за групами підтверджується побудовою словотвірних моделей відповідних слів. Це завдання розвиває вміння впізнавати й візуально сприймати слова у зв'язку з їхніми структурними особливостями, дає змогу закріпити розуміння значень конкретних словотвірних типів та специфічних словотвірних афіксів, продуктивних у медичному термінотворенні.

3.5. Результати експериментального навчання (контрольний етап експерименту)

На контрольному етапі педагогічного експерименту для доведення нашої гіпотези нами було перевірено ефективність результатів проведеної роботи в експериментальній групі на основі оцінювання рівня сформованості ЛСК компетентності здобувачів освіти на матеріалі термінотворення.

З цією метою розроблений контрольний зріз було запропоновано студентам-учасникам експерименту, склад експериментальної і контрольної груп залишився на рівні констатувального експерименту.

Змістовна структура контрольної роботи (поєднання в блоки завдань, скерованих на з'ясування мовних, мовленнєвих і комунікативних параметрів лексико-словотвірної компетентності), типи завдань і критерії оцінювання відповідей було збережено. Мовний матеріал було оновлено на 95%, текст контрольного зрізу в повному обсязі подано в Додатку К.

Кількість набраних учасниками експерименту балів було співвіднесено з рівнями сформованості ЛСК:

- 1 рівень (низький): від 0 до 32 балів;
- 2 рівень (середній): від 33 до 42 балів;
- 3 рівень (достатній): від 43 до 51 балів;
- 4 рівень (високий): від 52 до 60 балів.

Аналіз результатів виявив, що відповіді здобувачів освіти стали більш точними і правильними. Значно успішніше, ніж на констатувальному етапі, студенти ЕГ виконали мовні завдання на вміння розпізнавати морфемні та словотвірні явища та категорії (Завдання 1, 2) (високий рівень – 16 % та 18 %, низький рівень – 2 %), тоді як у КГ помилок було значно більше (11 % та 16 % – високий, 13 % та 11 % – низький). У 3 та 4 завданнях студенти ЕГ продемонстрували значно кращі навички зі вміння аналізувати структуру слів-термінів, у порівнянні з КГ. (16 % та 4 % – високий, 23 % та 18 % – достатній та 7 % і 4 % - високий і 16 % і 9 % - достатній, відповідно). Виділення словотворчого суфікса (Завдання 4) студентами ЕГ здебільшого було правильним, за винятком деяких помилок, які для учасників експерименту КГ залишилися типовими. Навичками послуговуватися основними словотвірними категоріями (Завдання 5, 6) ЕГ оволоділа краще ніж КГ (16 % і 7 % – високий та 20 % і 41 % – достатній, та 4 % і 4 % та 11 і 14 % – відповідно). Високий рівень отримали 16 % респондентів ЕГ та 9 % КГ за виконання 7 завдання. Завдання на вміння декодувати слова (8, 9, 10) виявилися складними для КГ (30 %, 34 % та 55 % – отримали низький рівень, відповідно). Тоді як, низький результат ЕГ за ці завдання – 2 %, 16 % та 18 %, відповідно. Володіння словотвірними мовленнєвими навичками (Завдання 11, 12) студенти ЕГ продемонстрували з результатами: 4 % і 9 % – високий; 23 % та 29 % – достатній; 64 %, і 50 % – середній, КГ: 3 % і 5 % – високий; 7 % і 25 % – достатній; 57 % і 46 % – середній, та 32 % і 23 % – низький. Варто зазначити, що підчас виконання заключного комунікативного завдання, яке передбачало розповідь про те, як студенти

зрозуміли наведене у завданні висловлювання, студенти ЕГ продемонстрували стійке володіння засвоєним матеріалом на рівні продукування мовлення 37.5 %

Стосовно ступеня засвоєння словотвірних моделей з огляду на матеріали контрольного етапу експерименту, найбільш засвоєною в ЕГ виявилася модель на -ання, -ення, (СТ № 10). У 72 % відповідей словотвірний аналіз похідних слів, їх утворення, декодування та використання в мовленні у процесі виконання запропонованих завдань було коректним. У КГ найбільш засвоєною виявилася така ж модель -ання, -ення з результатом 48 %.

Результати аналізу констатувального зрізу рівнів сформованості знань і вмінь з морфеміки в аспекті формування ЛСК за показниками наведено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6.

Рівні сформованості ЛСК іноземних студентів-медиків на контрольному етапі експерименту за показниками (у балах)

Критерії	Показники	КГ (n=56)	ЕГ (n=56)	Рівень значимості відмінності, р
Когнітивно-нормативний	П ₁ (1-2)	7.07 ± 1.41	7.66 ± 1.20	0.019
Діяльнісно-нормативний	П ₂ (3-4)	6 (5 - 6)	6 (6 - 7)	0.001
	П ₃ (5-6)	6 (5 - 6)	7 (6 - 8)	< 0.001
	П ₄ (7)	3.02 ± 0.94	3.70 ± 0.82	< 0.001
Діяльнісно-комунікативний	П ₅ (8-10)	8 (7-9.5)	10 (9-11)	< 0.001
	П ₆ (11-12)	6 (5 – 6.5)	6 (6 - 7)	0.024
К-ть балів _{заг.}		35.54 ± 6.66	41.34 ± 6.50	<0.001

При порівнянні оцінок отриманих студентами на констатувальному (Табл.3.4.) та контрольному етапах експерименту (Табл.3.6.) виявлено зростання показників як для КГ, так і для ЕГ (p<0.05 за критеріями порівняння для

пов'язаних вибірок, у всіх випадках). При цьому для групи ЕГ на контрольному етапі виявлено більш високі показники рівнів сформованості ЛСК у студентів у порівнянні з КГ.

Дані представлені у таблиці 3.6. демонструють збільшення середнього балу як окремих показників вмінь та навичок, так і рівня сформованості ЛСК іноземних студентів-медиків загалом, який вищий у групі експерименту на 5.8 балів (10 %), ніж у групі контролю. Так, за результатами аналізу показник навчальної діяльності за когнітивно-нормативним критерієм виріс в середньому на 14.8 % у студентів ЕГ, у КГ – на 5.8 %. Збільшився показник рівня ЛСК за діяльнісно-нормативним критерієм на 14 % в ЕГ та на 5 % в КГ. За діяльнісно-комунікативним критерієм: відповідно, на 41 % в ЕГ і на 27.5 % в КГ.

Зміна рівнів сформованості ЛСК іноземних студентів зображена на Рис. 3.2.

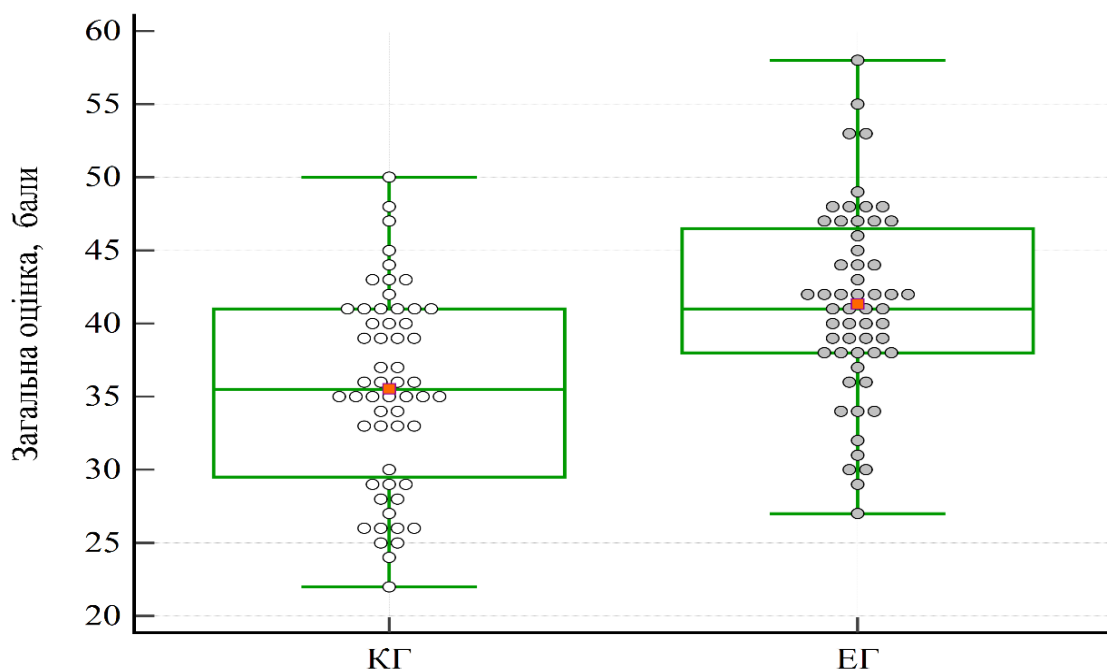

Рис. 3.2. Результати контрольного зрізу рівня сформованості ЛСК

Таблиця 3.7.

Результати аналізу контрольного зрізу сформованості ЛСК
за рівнями оцінювання (%)

Рівень	Групи				Рівень значимості відмінності, p
	КГ абс.	КГ %	ЕГ абс.	ЕГ %	
Високий	0	0	6	10.7	0.002
Достатній	8	14.3	16	28.6	
Середній	32	57.1	29	51.8	
Низький	16	28.6	5	8.9	

Також, за критерієм хі-квадрат проведено статистичні порівняння розподілу здобувачів контрольної та експериментальної груп за рівнями оцінювання (Табл. 3.7). Результати аналізу підтвердили збільшення показників успішності контрольних зрізів ($p=0,002$) у ЕГ, ніж КГ.

За результатами представленими у таблиці 3.6 бачимо: наявність високого рівня знань у 10.7 % у ЕГ, в тоді як у КГ він відсутній; достатній рівень знань ЕГ (28.6 %) перевищив КГ (14.3 %) у двічі; відповідно, варто зазначити збільшення у КГ студентів із середнім рівнем знань (57.1 %), який у ЕГ становить 51.8 %. Низький рівень знань продемонстрували 28.6 % студентів КГ, та порівняно не велика кількість студентів ЕГ – 8.9 %

На рисунку 3.3. зображено дані, представлені у таблицях 3.5 та 3.7, що демонструють зміну якісного показника рівнів оцінювання вхідного та підсумкового контролів.

КОНТРОЛЬНА ГРУПА

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ГРУПА

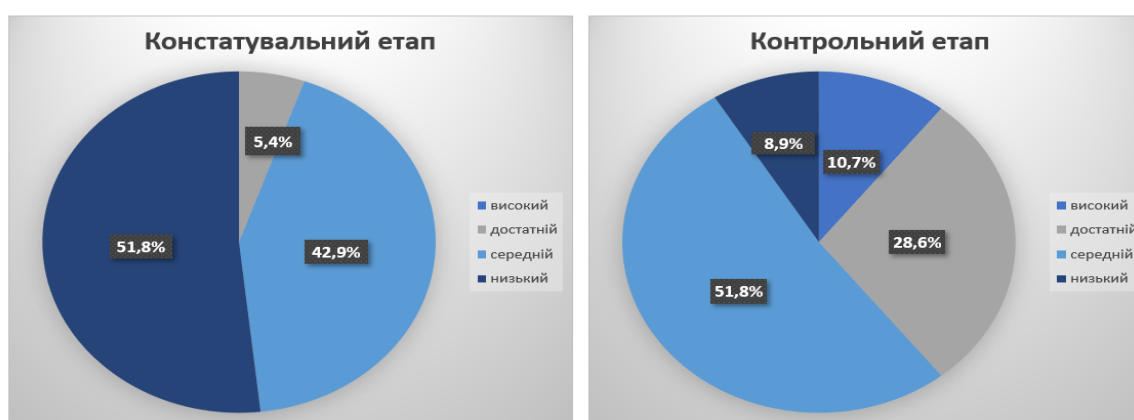

Рис. 3.3. Зміна якісного показника рівнів оцінювання вхідного та підсумкового контролів

Отже, враховуючи вище зазначені результати, можемо сказати, що під час перебігу контрольного етапу експерименту іноземні студенти ЕГ більш успішно засвоїли аналіз словотвірної структури слова; навчилися утворювати похідні слова за словотвірними моделями; семантизувати нові слова з опертям на елементи словотвірних моделей і контекст; використовувати деривати-терміни відповідно до означеної мовленнєвої ситуації.

Отримані результати експериментального дослідження дають підстави зробити висновок про доцільність впровадження запропонованої методики в навчальний процес вищих медичних закладів освіти.

Статистичні методи досліджень

Статистичний аналіз даних проводився у пакеті EZR v.1.68 (graphical user interface for R statistical software version 4.0.3, R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria) [318].

Для представлення якісних ознак розраховувався показник абсолютної відносної частоти (%). Для представлення кількісних ознак розраховувалося середнє значення ($\bar{X}$) та стандартне відхилення ($\pm SD$) показника у випадку нормального закону розподілу, або медіанне значення (Me) та міжквартильний інтервал ($QI - QIII$) у випадку закону розподілу відмінного від нормального. Перевірка розподілу на нормальність проводилася за критерієм Шапіро-Уїлка. При порівнянні двох незалежних вибірок для кількісних ознак використано критерій Стюдента (у випадку нормального закону розподілу аналізованих ознак) або критерій Манна-Уїтні (у випадку закону розподілу відмінного від нормального). Для порівняння залежних вибірок (констатувальний-контрольний зрізи) використано критерій Стюдента для пов'язаних вибірок або критерій Т-Вілкоксона, відповідно. Порівняння якісних ознак в двох групах проводилося за критерієм хі-квадрат (з урахуванням поправки на неперервність).

При проведенні аналізу були використані критерії із двосторонньою критичною областю, критичний рівень значущості $\alpha=0,05$.

Висновки до третього розділу

Проведено педагогічне експериментальне дослідження, яке мало на меті перевірку ефективності методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики майбутніх лікарів-іноземців. В експерименті взяло участь 112 іноземних здобувачів освіти: 56 респондентів – на констатувальному етапі та 56 – на формувальному етапі дослідного навчання.

На констатувальному дослідному етапі було визначено й обґрунтовано наукову проблему реалізації методики навчання іноземних студентів професійно орієнтованої медичної лексики засобами словотвору; визначено мету, завдання,

об'єкт і предмет експериментального дослідження, сформульовано його базовий поняттєво-категорійний термінологічний апарат.

На формувальному етапі дослідження було визначено контрольні (КГ) та експериментальні (ЕГ) групи та здійснено порівняння результатів дослідного навчання.

Порівняльний аналіз рівня сформованості ЛСК виявив, що перед формувальним етапом експериментального навчання низький рівень мали 50 % студентів КГ і 51,8 % студентів ЕГ; середній рівень мали відповідно 41,1 % респондентів КГ і 42,9 % – ЕГ; достатній рівень демонстрували 8,9 % студентів КГ і 5,4 % – ЕГ; досконалого рівня було досягнуто 0 % студентів КГ і 0 % студентів ЕГ. Після застосування запропонованої методики наскрізного навчання словотвору елементарний рівень знань було виявлено в 28,6 % КГ і 8,9 % – ЕГ; середній рівень зафіксовано в 57,1 % студентів КГ і 51,8 % – ЕГ; достатнього рівня досягли 14,3 % студентів КГ і 28,6 % ЕГ; Високий рівень підтверджено в 0 % студентів КГ і 10,7 % респондентів ЕГ.

Порівняльний аналіз отриманих даних до та після формувального етапу дослідного навчання уможливив встановлення якісних відмінностей у рівнях сформованості компонентів ЛСК іноземних здобувачів вищої медичної освіти в межах дисципліни «українська мова як іноземна». Позитивну динаміку рівнів початкових досягнень в ЕГ засвідчило суттєве збільшення частки студентів, які демонструють достатній і високий рівні засвоєння професійно орієнтованої лексики.

Отже, результати педагогічного експерименту дали змогу підтвердити ефективність розробленої нами методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики майбутніх фахівців охорони здоров'я, що полягає в статистично значущому зростанні рівня сформованості їхньої ЛСК з УМІ.

Матеріали розділу 3 висвітлено в науковій публікації авторки [188].

ВИСНОВКИ

У проведеному дисертаційному дослідженні теоретично обґрунтовано, розроблено та впроваджено методику навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти професійно орієнтованої лексики засобами словотвору, експериментально перевірено її ефективність. Вибір теми цього дослідження зумовлено наявним педагогічним протиріччям між потребою майбутніх лікарів-іноземців у формуванні ЛСК та відсутністю належної реалізації цієї потреби у процесі вивчення УМІ; між потребами викладачів в опануванні методикою формування ЛСК студентів і відсутністю таких теоретичних методичних напрацювань. Дослідження уможливило отримання таких основних результатів: сформульовано базовий поняттєво-категорійний термінологічний апарат дослідження; проведено теоретично-методологічний аналіз основних аспектів лінгводидактичного дослідження; побудовано концептуальну модель формування ЛСК студентів; розроблено концепцію НМСК як технологічного інструменту оптимізації навчального процесу; розроблено методику формування в майбутніх лікарів-іноземців комплексних словотвірних умінь у системі тренувальних вправ та інтерактивних форм навчання; експериментальним шляхом підтверджено результативність запропонованої методики.

Результати дослідження підтвердили виконання поставлених завдань й уможливили такі основні висновки:

1. Фахово орієнтована мовна підготовка іноземних здобувачів вищої медичної освіти в межах курсу УМІ потребує дослідження лінгводидактичного характеру, скерованого на виявлення оптимальних методик навчання професійно орієнтованої лексики з медицини. Студіювання лінгвістичних, психологічних, лінгводидактичних праць в контексті обраної теми дало змогу сформулювати визначення базових понять роботи; виокреслити концепт ЛСК та запропонувати авторську дефініцію цього поняття.

2. Розроблення та впровадження концептуальної лінгводидактичної моделі навчання майбутніх лікарів-іноземців основ словотворення з метою

застосування набутих знань і вмінь у професійно орієнтованих комунікативних ситуаціях покликано забезпечити ефективну організацію процесу формування ЛСК. Такі змістові складники моделі, як мета, завдання, зміст, форми і методи навчання, засоби навчання та критерії оцінювання сукупно визначають напрями провадження навчального процесу і становлять його теоретико-методичні засади.

3. Створення методики навчання професійної лексики засобами словотвору орієнтовано на компетентнісний напрям системної організації освітнього процесу разом із системним, професійно орієнтованим, комунікативно-діяльним підходами до навчання. Основні принципи навчання – системності та послідовності, концентризму, зв'язку теорії з практикою, комунікативно-прагматичної спрямованості.

4. Задля забезпечення ефективної реалізації запропонованої авторської методики розроблено відповідний технологічний інструмент – НМСК. Шляхом дослідження обраного мовного матеріалу – текстів Інтегрованого тестового іспиту КРОК – укладено «Частотний словник професійно орієнтованої лексики з медицини» та складено інвентарний список найбільш частотних словотвірних моделей (40), що функціонують у вказаних текстах. «Словотвірний мінімум» було сформовано на основі критеріїв функціональності, частотності та комунікативної цінності, які є основними принципами відбору мовних одиниць для навчання і педагогічної практики. Матеріали НМСК, сформовані на принципах наукової достовірності, системності, функціональності, готові до застосування в навчальному процесі та були використані у процесі експериментального навчання.

Розроблена трикомпонентна система тренувальних словотвірних вправ як основний складник НМСК покликана забезпечити формування ЛСК іноземної аудиторії (мовно-аналітичні тренувальні вправи, словотвірно-операційні вправи, вправи на моделювання слів). Систему вправ репрезентовано в навчальному посібнику «Вивчаймо українську разом!» (2022).

5. Проведення експериментальної роботи відбувалося в три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний. Кожен етап передбачав пріоритетні завдання з формування ЛСК. Об'єктивність оцінювання навчальних досягнень студентів забезпечило розроблення відповідних критеріїв (когнітивно-нормативний, діяльнісно-нормативний та діяльнісно-комунікативний), їхніх показників і рівнів навчальних досягнень. Визначені чотири рівні сформованості ЛСК увідповіднено вимогам чинної 200-бальної шкали оцінювання, орієнтованої на європейську кредитно-трансферну накопичувальну систему оцінок. На підставі результатів аналізу констатувального зрізу засвідчено наявність проблеми формування ЛСК іноземних здобувачів освіти.

Порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного зрізів продемонстрував ефективність моделі використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики майбутніх лікарів-іноземців. Дослідно підтверджено взаємозв'язок наскрізного поетапного навчання словотворення із процесом засвоєння професійно орієнтованої лексики в аспекті УМІ. Результати методичного експерименту засвідчили суттєве підвищення (на 10.7 % –високий, на 23.2 % – достатній, на 8.9 % – середній) рівня ЛСК у респондентів експериментальної групи, тоді як у контрольній групі він покращився незначно (на 5.6 % – достатній, на 16 % середній).

Описана методика дала змогу підвищити показник навчальної діяльності за когнітивно-нормативним критерієм у студентів ЕГ в середньому на 14.8 %, що вище, ніж у КГ – зростання на 5.8 %. Зріс показник рівня ЛСК за діяльнісно-нормативним критерієм у респондентів ЕГ в середньому на 14 %, в КГ – зміна на 5 %. За діяльнісно-комунікативним критерієм: відповідно, на 41 % в ЕГ і на 27.5 % в КГ. Рівень сформованості ЛСК іноземних студентів-медиків вищий у групі експерименту на 10.5 %, ніж у групі контролю. Результати педагогічного експерименту засвідчили ефективність методики формування ЛСК іноземних здобувачів освіти за всіма визначеними критеріями.

З-поміж перспективних напрямів роботи щодо формування ЛСК іноземних студентів, які вивчають українську мову в медичному ЗВО, відзначимо аспект стимулювання їхньої мовленнєвої активності із застосуванням набутих знань і вмінь у професійно орієнтованих комунікативних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Н. Підготовка майбутніх лікарів-іноземців до оволодіння професійною термінологією у медичних закладах вищої світи: дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2019. 296 с.
2. Авраменко Н. Медична термінологія як засіб ормування професійної мобільності майбутніх лікарів-іноземців в умовах європейських інтеграційних процесів. *Вісник Національного авіаційного університету*. Київ, 2020. № 16. С. 1–7. URL: <https://docs.academia.vn.ua/handle/123456789/1059>
3. Адаменко О. В., Разорьонова М. В. Проблеми навчання в Україні іноземних громадян як об'єкт педагогічних дисертаційних досліджень 1990-2010 років. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 29, 2011, 3–7. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2011_29_3
4. Амеліна С. М. Методика формування лексичної компетенції майбутніх філологів. *Вісник Дніпропетровс. ун-ту імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогічні науки*. 2014 № 2 (8). С. 131–135.
5. Антонів Л. М. Тематична організація лексики в курсі української мови як іноземної : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару «Теорія і практика викладання української мови як іноземної». Львів, 2005. С. 91–94.
6. Антонів Л. М. Дистанційне вивчення української мови як іноземної (тестовий контроль лексичної компетенції). *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. Lublin, 2008. Vol. III. S. 73–82.
7. Антонів О. В. Українська мова для іноземців. Модульний курс В1 – В2: навч. посіб. Київ: Фірма «ІНКОС», 2012. 268 с.

8. Бабій І. М., Свистун Н. О. Морфеміка і словотвір сучасної української мови: самостійна та індивідуальна робота. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. 136 с.
9. Бадер В. Теоретичні засади побудови електронного підручника з української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2008. Вип. 3. С. 105–110.
10. Бакало О. Педагогічні умови адаптації іноземних студентів до навчання у вищих технічних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ: Національний авіаційний університет, 2017. 22 с.
11. Бакум З. П., Караман С. О. Навчання лексики в курсі української мови як іноземної. *Філологічні студії: науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 6. С. 690–694. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3513>
12. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: монографія. Київ: Фірма «ІНКОС», 2005. 315 с.
13. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
14. Бевзенко, С. П. Історична морфологія української мови. / М-во вищ. і серед. спец. освіти УРСР, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород: Закарпат. обл. вид-во, 1960. – 415 с.
15. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. Київ: Наукова думка, 1987. 211 с.
16. Бекетова, Г. В., Волосовець, О. П., Горячева, І. П. та ін. Сучасні підходи до підготовки педіатра та оцінки його професійної компетентності: вітчизняний та американський досвід. *Child`s Health*. 2024;19 (3):156-161 doi: 10.22141/2224-0551.19.3.2024.1695

17. Беркешук І. С. Структура словотвірних парадигм іменників у сучасній українській мові (назви знарядь праці, частин тіла, металів): монографія. Кам'янець-Подільський, 2010. 159 с.
18. Бей Л. Б., Тростинська О. М. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. *Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2017. № 12. С. 42–49.
19. Беляєва О. М. Лінгвістичні та методичні аспекти формування лексичної компетентності студентів вищих медичних навчальних закладів. *Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної: матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції*. Полтава: АСМІ, 2006. 257 с., с. 47-48.
20. Білоножко Н. Є. Стратегія як одна з основних категорій методики навчання іноземних мов. *Вісник КНЛУ. Серія: Педагогіка та психологія*. 2004. Випуск 7. С. 27–35.
21. Білоусенко П. І., Німчук В. В. Нариси з історії українського словотворення. Київ, 2002. 206 с.
22. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2005. 180 с.
23. Бірецька Л. С. Формування англомовної лексичної компетентності майбутніх лікарів у професійно орієнтованому читанні: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2015. 180 с.
24. Богиня Л. Профілізація викладання української мови як іноземної у медичних ЗВО України. *Лінгвоекотологія: мова медицини*: зб. наук. праць за матеріалами конф. з міжнар. участю, 22–23 лютого 2023 р. Львів, 2023. С. 298–303.
25. Богуш А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І., та ін. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: [монографія]. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.

26. Бойко В. М., Давиденко Л. Б. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір: навч. посіб. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 119 с.
27. Бондаренко Н. Методи навчання української мови крізь призму компетентнісного підходу . *Дивослово*. 2014. № 12. С. 2-8. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3513>
28. Борзенко С. Г., Бабаєва Л. В., Цьох Л. Й. Оптимізація функції українського дієслова в іншомовній аудиторії. *Вісник*. Київ, 2009. С. 44–52.
29. Бориско Н. Ф. Міжкультурна підготовка майбутніх учителів і викладачів іноземних мов / *Іноземні мови*. 2018. № 1. С. 9–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2018_1_3
30. Борщовецька В. Д., Борщовецька В. Д., Семенчук Ю. О. Використання навчальних стратегій для оволодіння іншомовною лексикою. *Іноземні мови*. 2009. № 2. С. 19–23.
31. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Е. Український словотвір у термінах. Словник-довідник. Тернопіль: Джура. 2007. 260 с.
32. Валюх З. О. Типологія словотвірних парадигм іменника в українській мові: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / НАН України, Інститут української мови. Київ, 2005. 393 с.
33. Варава С. В. Використання системи вправ для формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності в іноземних студентів на початковому етапі навчання. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2016. № 28. С. 23–32.
34. Варданян А. Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів : дис. ... канд. пед. наук / Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Хмельницький, 2017. 289 с.

35. Василенко Н. В. Формування орфоепічних умінь і навичок з української мови в арабськомовних студентів: автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02. 2009.
36. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ, Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
37. Верхратський І. Г. Початки до уложення номенклатури и терминологии природописної, народної: (В додатку: декотрі повірки, забобони и прЛьвов: Тип. Ин-та Ставропиг., 1869. [Вип.] 2. 40 с.
38. Вивчаймо українську разом!: Навч. посіб. для іноз. студентів / Місник Н. В. та ін.; за ред. Н. П. Литвиненко. Київ: Фенікс, 2019. 128 с.
39. Вивчаймо українську разом! Граматичний довідник / Литвиненко Н., Місник Н., Яник О. Київ: Видавництво «Фенікс», 2020. 144 с.
40. Вивчаймо українську разом! – 4: Навч. посіб. для іноз. студентів / Н.В. Місник, О. С. Мірошніченко, В. В. Квіцинська, О. Ю. Ніколаєва; за ред. Н. П. Литвиненко. Київ: Фенікс, 2022. 104 с.
41. Вигранка Т. Мовна компетентність як один із складників академічної освіти сучасних фахівців гуманітарного профілю. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2016. № 5. С. 35–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuP_2016_5_7
42. Виспінська Н. М. Формування у майбутніх фахівців музичного мистецтва професійно орієнтованої англomовної лексичної компетентності в аудіюванні. Дис. ... докт. філософії. Тернопіль, 2020. 304 с.
43. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2011. 206 с.
44. Вища освіта України і Болонський процес: навч. пос. / За ред. В. Г. Кременя. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.
45. Віняр Г. М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови початку ХХІ століття. Кривий Ріг, 2005. 200 с.

46. Вокальчук Г. М. Архангельська А.М., Стишов та ін. Неологічні назви осіб у сучасних слов'янських мовах: [монографія] / відп. ред. Г.М. Вокальчук. Рівне-Оломоуць: Вид-во НУ «Острозька академія», 2011. 356 с..
47. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. Посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ: Академвидав, 2007. 616 с.
48. Волкова І. В. Формування і розвиток мовних компетентностей учнів 5-6 класів загальноосвітньої школи (на прикладі вивчення словотвору та орфографії): дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса, 2009. 204 с.
49. Гадомська А. Формування і збагачення лексичного запасу іноземних студентів засобами креолізованих рекламних текстів: види вправ. *Наука і освіта: науково-практичний журнал Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2016. № 12. С. 37–42.
50. Германович Г.О. Медичні терміни зі соматичними компонентами в сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук. Львів, 2021. 320 с.
51. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23–30.
52. Голуб Н. Б. Комунікативна компетентність учнів загальноосвітньої середньої школи: структурні компоненти. *Науковий вісник ХДУ: Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Херсон, 2011. Вип. 58. С. 220–224.
53. Голубовська І. О., Корольов І.Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики: курс лекцій. Київ: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2011. 223 с.
54. Гончаренко С. У. Професійна освіта: Словник. Київ: Вища школа, 2000. 149 с.
55. Городенська К. Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм?. *Науковий вісник*

Чернівецького національного університету. Слов'янська філологія. 2012. Вип. 648–649. С. 180–185.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnusf_2012_648-649_30.

56. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Видання друге, істотно доповнене. Київ: КММ, 2019. 208 с.
57. Горошкіна О. М. Комунікативно-когнітивна методика навчання учнів профільної школи. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/855/758> (дата звернення 13.06.2022).
58. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія: [навч. посіб.]. Київ: Вища школа, 1999. 207 с.
59. Горпинич В. О. Морфологія української мови : підручник. Київ: Академія, 2004. 335 с
60. Горпинич В. О. Нариси з пропріальної та апелятивної словотвірної дериватології. Монографія. Дніпропетровськ: Нова ідеологія, 2012. 189 с.
61. Грабовська Л. Г., Рожок І. Л. Словотвір у запитаннях та відповідях: навчальний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://nv-imc.edukit.zt.ua/Files/downloadcenter/%D0%97%D0%9E%D0%A8%20%E2%84%962%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%93%D0%B0%D1%80%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%BE%D0%BA%20%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%80.pdf> (дата звернення: 09.12.2024).
62. Греб М. М. Лінгводидактичні акценти реалізації словоцентричного підходу в навчанні лексикології майбутніх учителів початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя: КПУ, 2014. Вип. 35 (88). С. 128-133.

63. Греб М. Теоретико-методичні засади навчання лексикології та фразеології майбутніх учителів початкових класів : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. Бердянськ, 2017. 502 с.
64. Гриджук О. Використання наукових текстів для формування мовно-комунікативної компетентності студентів у курсі «Фахова термінологія» / *Теоретична і дидактична філологія*. 2015. Вип. 19. С. 39-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2015_19_7.
65. Груба Т. Реалізація функціонально-комунікативного підходу у процесі формування мовної особистості. *Нова педагогічна думка*. 2011. № 3. С. 57–59.
66. Гусерль Е. Досвід і судження. Дослідження з генеалогії логіки. Київ: Дух і Літера, 2002. 336 с.
67. Годована М. П. Словник-довідник назв осіб за видом діяльності / [за ред. Л. В. Туровської]; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ: Наукова думка, 2009. 170, [1] с.
68. Гумецька Л. Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст. Київ : Видавництво АН УРСР, 1958. 298 с.
69. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Т. 1: Герменевтика І: Основи філософської герменевтики. Київ: Юніверс, 2000. 464 с.
70. Грещук В. Моделювання процесу творення слова в дериватології. *Граматичні студії*: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. Вінниця: ДонНУ, 2016. Вип. 2. С. 92–96.
71. Грещук В., Грещук О. Словотвір і текст: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника, 2022. 223 с.
72. Демешко І. М. Структура віддієслівних словотвірних гнізд: морфонологічний аспект. *Філологічні студії*. 2013. Вип. 9. С. 150–161. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2013_9_25

73. Демешко І. М. Інноваційні словотвірні процеси в українській мові. *Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах: матеріали XI Міжнародної наукової конференції*. Дніпро: Ліра, 2023. С. 40–43.
74. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Київ: Райдуга, 1994. 61 с.
75. Державний стандарт вищої медичної та фармацевтичної освіти.
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2024/30-10-2024/226-farmatsiya-promyslova-farmatsiya-mahistr-1540-vid-29-10-2024.pdf>.
76. Державний стандарт України «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика». Укладачі: Данута Мазурик, Олександра Антонів, Олена Синчак, Галина Бойко. 2018.
[URL:https://www.slideshare.net/ssuserb0992b/standart-96636178](https://www.slideshare.net/ssuserb0992b/standart-96636178)
77. Джонг Йонгджу. Лінгвопрагматичні засади створення словника української мови для іноземців: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2011. 20 с.
78. Дзеньдзюра Н. І. Словотвірні гнізда параметричних прикметників: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2010. 313 с.
79. Дзеньдзюра Н. Методика вивчення словотвору української мови іноземними студентами. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. № 2. С. 27–32.
80. Дзеньдзюра Н. Словник словотвірних гнізд як один із засобів вивчення української мови як іноземної *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 10. С. 79–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2014_10_12
81. Дидик-Меуш Г. М. Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI – XVIII ст.: Автореф. дис... канд. філол. наук. Львів, 2001. 19 с.

82. Дирда І. Комунікативний підхід до навчання української мови як іноземної на основному етапі. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2015. № 13. С. 433–436. URL: <https://doi.org/10.31812/filstd.v13i0.301>
83. Дияк О. В. Структурно-семантична організація словотвірних гнізд із коренями на позначення металів: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 - українська мова. Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2006. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/29583>.
84. Діденко Н. М. Формування лексичної компетентності майбутніх фахівців. In: The 14 th International scientific and practical conference “Science, innovations and education: problems and prospects” (August 25-27, 2022) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. p. 193.
85. Доценко О. Л. Формування мовної та комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2. С. 109–116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2015_2_13
86. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: [монографія]. Харків: ХНАМГ, 2010. 320 с.
87. Д’яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення. Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. 218 с.
88. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
89. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Київ: Наук. думка, 1982–2006. Т. 1–5. . URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001331>
90. Єрмоленко С. С., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ: Либідь, 2001. 222 с.
91. Єрмоленко С. С. Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць: монографія. К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2006. 386 с.

92. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf
93. Загороднова В. Проблема формування мовної особистості в іншомовному середовищі: історичний аспект. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Львів, 2017. Вип. 64. С. 480–490. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2017_64%281%29_56
94. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014. № 1556-VII. Голос України. 2014. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
95. Зубань О. М. Комп'ютерне лексикографічне моделювання морфемної системи української мови: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2020. 259 с.
96. Іванишин Г. Навчання професійно зорієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів медичних спеціальностей вищих навчальних закладів: лінгводидактична модель. *Теорія й практика викладання української мови як іноземної*. 2014. № 10. С. 136–143.
97. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. 910 с.
98. Карпіловська Є., Кочерга О., Мейнарович Є. Семантична дивергенція українських термінотворчих моделей у природничих науках. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія: «Проблеми української термінології». 2006. № 559 С. 3–6. <https://oldena.lpnu.ua/handle/ntb/48778>
99. Карпіловська Є. А. Зміни в структурі сучасної української мови та можливості їх моделювання // *Українська мова*. 2011. № 2. С. 3–18.
100. Карпіловська Є. Системно-структурний підхід до вивчення динаміки сучасної української мови: здобутки та. *Українська мова*. 2016. № 4. С. 41–60. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2016_4_5

101. Кислюк Л. Сучасна словотвірна норма української мови: мовна практика та кодифікація. *Українська мова*. 2012. № 1. С. 52–66. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2012_1_7
102. Кислюк Л. П. Сучасна українська словотвірна номінація: ресурси та тенденції розвитку: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 418 с.
103. Кислюк Л. Словотвірна номінація в сучасній українській мові: система – узус – ідіолект. Дисерт. на здоб. ... докт. філол. наук. Київ. 2018. 616 с.
104. Збірник тестових завдань для складання тестового компоненту ЄДКІ Етап 1. Спеціальність Медицина. Київ. Державна організація «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України». 2020. 20.
105. Збірник тестових завдань для складання тестового компоненту ЄДКІ Етап 1. Спеціальність Медицина. Київ. Державна організація «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України». 2021. 20 с.
106. Збірник тестових завдань для складання тестового компоненту ЄДКІ Етап 1. Спеціальність Медицина. Київ. Державна організація «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України». 2022. 20 с.
107. Збірник тестових завдань для складання Ліцензійного іспиту Крок 2, Київ. Державна організація «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України». 2021. 20 с.

108. Збірник тестових завдань для складання Ліцензійного іспиту Крок 2, Київ. Державна організація «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України». 2020. 20 с.
109. Збірник тестових завдань для складання тестового компоненту ЄДКІ Етап 2, для спеціальності «Медицина». Державна організація «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України». 2023. 20 с.
110. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ: УкрНДІПСК, 1998. 162 с.
111. Клименко Н. Ф. Словотвірний тип // Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 622–623.
112. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Шкільний словотвірний словник сучасної української мови. Київ: Наукова думка, 2005. 263 с.
113. Клименко Н. Ф. Диференційні та інтеграційні процеси в лексиці і словотворенні сучасної української мови. *Динаміка та стабільність лексичних і словотвірних систем слов'янських мов*. Київ: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2008. С. 68-98.
114. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Дієслівне основоскладання у контрастивному висвітленні. *Відображення історії та культури народу в словотворенні*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. С. 120–132.
115. Коваленко К. Г., Сільнича Н. А. Словотвір як мовознавча дисципліна. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»*. 2011. Том 11. Вип. 4 (36). С. 235–237.

116. Ковалик І. Вчення про словотвір. — Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1961.- 83 с.
117. Ковалик І. Вчення про словотвір: Вибрані праці / упоряд. та автор передмови В. Грещук. Івано-Франківськ – Львів, 2007. 404 с.
118. Ковтонюк М. М., Антонюк Л. В. Сучасний навчально-методичний комплекс: можливості, проблеми, перспективи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2010. Вип. 26. С. 308-314.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2010_26_62
119. Ковтун І. До усвідомлення суті морфемного знака: (Розглянемо труднощі морфемного членування слів) . *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2009. № 10. С. 91-95.
120. Козленко І. В. Морфемологія. Словотвір / У кн.: *Сучасна українська мова: Морфологія: підручник* / за ред. проф. А. К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 524 с.
121. Козуб Г. М., Тукова Т. В. Формування мовної свідомості студентів-інофонів (усне мовлення). *Молодий вчений*. 2019. Вип. 5.1 (69.1). С. 109–112. URL: <https://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/10439>
122. Колісник-Гуменюк Ю., Гуменюк В. Особистісна характеристика медичного працівника. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 1–2. С. 72–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NPO_2015_1-2_15
123. Колоїз Ж. В. Неузואальне словотворення: монографія. Кривий Ріг: Астерікс, 2015. 156 с.
124. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: колективна монографія / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
125. Комплексний словник української мови: Орфоепія. Морфеміка. Морфологія. Словотвір. Орфографія / Укл. О. О. Дудка, В. Д. Понамаренко, О. О. Тележкіна. Харків: Ранок, 2014. 640 с.

126. Коновченко О. В. Подільність основ слів іншомовного походження в українській мові. *Лінгвістичні дослідження*. 2012. Вип. 34. С. 54–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_lingv_2012_34_13
127. Концепція мовної освіти в Україні. Проект. *Освіта України*. 2011. Т. 1–2. С. 6.
128. Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078> (дата звернення: 03.01.2022).
129. Корженко В. Я., Присяжна О. Д., Солодар Л. В. Українська мова для іноземців. Тексти для читання (початковий етап): Навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 82 с.
130. Морфемна база даних лабораторії комп'ютерної лінгвістики КНУ ім. Т.Ш. Корпус української мови URL: <http://www.mova.info/corpus2.aspx?tid=179393>
131. Косенко Ю. Г. Нетрадиційні форми роботи з української мови як іноземної під час вивчення медичної лексики. *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі*: зб. наук. праць / [упор. Л. В. Біденко]. Суми: Сумський державний університет, 2017. Вип. 4. С. 213–219.
132. Костюк С. Розвиток компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на основному етапі навчання української мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2018. 21 с.
133. Кочан І. Становлення і розвиток методики викладання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української як іноземної*. Львів, 2012. Вип. 7. С. 17–23 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2012_7_5.
134. Кочан І. М. Словотвірні норми і термінологія. *Термінологічний вісник*: Зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 2 (1). С. 202–209. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2013_2_26

135. Кочерга О. Проблема прикметника в науковій термінології. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Львів, 2002. № 453. С. 224–227. URL: <https://ena.lpnu.ua/handle/ntb/55087>
136. Кочерга О., Ракшанова Г. Префікси зі значенням завершеності дії в процесових термінах. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2011. № 709. С. 10–13.
137. Коцюк Л. М. Пелипенко О. О., Класичний підхід до аналізу помилок у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологічна. 2016. – Вип. 60. С. 37–40. . URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2016_60_16
138. Краєвська Г. П. Матусевич Л. М., Дудник О. М., Гром Н. А. Соціальні мережі як інструмент неформальної мовно-комунікативної освіти лікаря. *International journal of philology*. 2022. Vol. 13, № 1. С. 111–119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/intjough_2022_13_1_14..
139. Кринець О. Термінологізація та детермінологізація як результат взаємовпливу мовної та наукової картин світу / Оксана Кринець // *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2015. № 817. С. 36–40.
140. Крутій К. Л. Теорія і практика формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку (на матеріалі морфології і словотворення): дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. Київ, 2005. 440 с.
141. Кудіна Т. М. Формування лексичної компетентності української мови в іноземних слухачів підготовчих відділень: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 24 с.
142. Кулик О. Д. Мовленнєвий розвиток учнів основної школи в процесі вивчення словотвірної системи української мови: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2019. 444 с.

143. Куранда В. Комплексні одиниці словотвору. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, 2015, Вип. 52: 154–156.
144. Курінна А. Ф Словоцентрична робота в основній школі: психолінгвістичний аспект. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. – Ч. II. – № 24 (259). – С. 22–31
145. Кухта І. В. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kuchta.php>.
146. Кучеренко І. А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: монографія. Умань, 2014. 410 с.
147. Кучерук О. М. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: монографія / О. М. Кучерук. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
148. Кучин Ю. Л. Ергард Н. М. Формування професійної комунікації у студенті закладів вищої освіти. *Ukrainian scientific medical youth journal*, 2022 Supplement №2 (130). URL: <https://doi.org/10.32345/USMYJ.SUPPLEMENT.4.2022>
149. Кушлик О. П. Словотвірна парадигматика похідних дієслів в українській мові: монографія. Дрогобич: Коло, 2015. 383 с.
150. Кушнір В. С. Критеріально-орієнтоване оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків: автореф. дис. ... канд. пед. наук. НМУ імені О. О. Богомольця. Київ, 2016. 20 с.
151. Кушнір І. М. Інтегративна модель методичної системи навчання української мови англомовних здобувачів вищої медичної освіти. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі*.

Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. Зб. наук. праць. Харків, 2020. Вип. 37. С. 36–51

152. Кушнір І. М. Особливості застосування кейс-методу під час мовної підготовки іноземних студентів-медиків до клінічної практики. *Педагогічні науки: теорія та практика.* 2021. № 2 (38). С. 33–38.
<https://doi.org/10.26661/2522-4360-2021-2-05>
153. Левенок І. С. «Ігрофікація» як інтерактивна форма навчання іноземних студентів медичних спеціальностей. *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі: зб. наук. праць V Міжнародної науково-практичної конференції.* / Упор. Л. Біденко. Вип. 5. Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 189–197.
154. Левенок І. С. Формування українськомовної професійної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей закладів вищої освіти : дис. ... ступеня доктора філософії / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2020.
155. Леві-Строс К. Структурна антропологія / пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Основи, 2000. 392 с.
156. Левіна С. Моделювання дієслів і віддієслівних іменників від абстрактних іменників іншомовного походження на -ці(я). *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології».* 2006. № 559. С. 14–18.
157. Лепеха Т. Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології: Автореф. дис... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 2000. 19 с.
158. Лещук Т. Універсалізм комплексної класифікації науково-технічних термінів (на основі німецькомовних парадигм). *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Філологія; зб. наук. праць.* Ужгород: Підприємство "Ліра", 2002. Вип. 6. С. 41–46.

159. Лисейко Л. В. Типи мовно-комунікативних норм. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2013. № 16. С. 138–144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvypu_2013_16_19.
160. Литвиненко Н. П. Український медичний дискурс: монографія. Харків: Харківське історико-філологічне товариство. 2009. 304 с.
161. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Принцип концентризму в навчанні професійно орієнтованої лексики засобами термінотворення. *Медицина та фармація: освітні дискурси*. 2024. Вип. 4. С. 50–55. doi: [10.32782/eddiscourses/2024-4-9](https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2024-4-9).
162. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Характеристика взаємодії інновативних і традиційних принципів мовного навчання майбутніх лікарів. *Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції*. 2024. С.36–38. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-434-7-10>.
163. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Системність термінотворення як чинник оптимізації навчання професійно орієнтованої лексики. Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу: зб. Матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції. Яремче, ІФНМУ. С.106.
164. Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Медицина в термінах і визначеннях: Навчально-довідкове видання. Київ, 2015. 304 с.
165. Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Термін і терміносистема в контексті інноваційних технологій мовної підготовки. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Науковий журнал. Вип. 32. (2). С. 98–103. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2021_32\(2\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2021_32(2)_22)

166. Литвиненко Н. П., Місник Н. В., Сергієнко Т. В. та ін. Основи медичної комунікації: Практикум з української мови як іноземної: ч. 1. Київ: Медпринт, 2021. 104 с.
167. Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Інтерактивні форми мовного навчання в медичному закладі вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія і практика*. № 3 (47), 2023. С. 146–154.
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2023_3_23
168. Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Організація взаємодії викладача і студентів під час інтерактивних освітніх практик. *Медицина та фармація: освітні дискурси*. Вип. 1, 2023. С. 30–35.
<https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2023-1-6>
169. Лукаш Ю., Гришина О. Мовно-комунікативний тренінг у формуванні професійно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медицини. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27(3). С. 208–212. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_27\(3\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_27(3)_40)
170. Лях Т. О. Професійно-орієнтований підхід до вивчення будови слова і словотвору в українській мові іноземними студентами медичних спеціальностей. *Modern research in world science: proceedings of the 5th International scientific and practical conference (Lviv, Ukraine, August 7-9, 2022)*. Lviv, 2022. P. 418-423. URL: <https://sci-conf.com.ua/v-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-world-science-7-9-08-2022-lviv-ukrayina-arhiv/>.
171. Мазурик Д. Українська мова для іноземців. Крок за кроком. Харків: Фоліо, 2017. 218 с.
172. Мазурик Д., Антонів О., Синчак О., Бойко Г. Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1- С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник. Київ, 2020.

173. Мамчур Л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: монографія. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. 449 с.
174. Мацюк З. Лінгвістична база методики викладання словотвору української мови як іноземної. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків: ХНУ ім. В. Н. Казаріна, 2009. Вип. 14. С. 137–144.
175. Мацюк З. Прикладні аспекти українського словотвору. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. Львів, 2010. Вип. 5. С.120–127.
176. Мацюк З., Антонів О. Соціалізація іноземців засобами української мови як лінгвістична проблема. *Мова і суспільство*. 2018. Вип. 9. С. 14–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2018_9_4
177. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування. Київ: Каравела. 2005. 352 с.
178. Мацько Л. І., Кудіна Т. М. Мережевий навчально-методичний комплекс вивчення української мови як іноземної. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 2 (22). DOI: 10.33407/itlt.v22i2.415
179. Мачинська Н. І., Стельмах С. С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.
180. Мельничайко В., Криськів М. Вивчення в школі морфемної будови слова. *Українська мова та література: газета для вчителів української мови та літератури*. 2016. № 9–10. С. 59–63.
181. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. І. Пентилюк; кол. авт. М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін. Київ: Ленвіт, 2009. 400 с.
182. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних

університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2012. 590 с.

183. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. *Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич. 2021. Вип. 36., С. 267–272.
184. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 42. С. 84–89.
185. Мірошніченко О. Особливості взаємодії словотвору та професійно орієнтованої лексики в аспекті навчання української мови як іноземної. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 61. т. 1. 2023. С. 72–76.
http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_1/12.pdf
186. Мірошніченко О. Професійно орієнтовані технології мовного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти. *Актуальні питання лінгводидактики: традиції та новаторство*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. 09–10 листопада 2023 року. Запоріжжя, ЗДМФУ, 2023. С. 57–59. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/19756/1/Zbirm-conf-lingo-2023.pdf>
187. Мірошніченко О., Місник Н. Специфіка медичного термінотворення і терміновживання в контексті мовного курсу для іноземних студентів. *Лінгвоекнологія: мова медицини*: зб. наук. праць за матеріалами всеукр. Наук.-практ. конф. з міжнар. участю 22–23 лютого 2023 року. Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2023. С. 350–356. URL: <https://emed.library.gov.ua/wp-content/uploads/tainacan-items/438/16581/Linhvoekolohiia.-Mova-medytsyny.pdf>

188. Мірошніченко О. С. Ефективність методики використання словотвірного компонента в навчанні термінологіки майбутніх лікарів-іноземців. Медицина та фармація: освітні дискурси. Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип.1. С. 88–93.
189. Місник Н. В. Формування української медико-клінічної термінології: монографія. Київ: Книга плюс, 2004. 172 с.
190. Місник Н. В., Мірошніченко О. С. Практичний курс із основ термінотворення в системі мовного навчання іноземних студентів медичних університетів. *International scientific conference «Philological sciences and translation studies: European potential» : conference proceedings* (November 3–4, 2022. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 322–325.
191. Московчук Н. Українськомовна підготовка майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса. 2019. 322 с.
192. Навальна М. І. Лексика медичної сфери – джерело експресивізації мови сучасних масмедіа. *Культура слова* 2024. №100. С. 224– 237. doi.org/10.37919/0201-419X-2024.100.17 URL: <https://ks.iul-nasu.org.ua/vypusky-zhurnalu/2024-2/zbirnyk-kultura-slova-100-2024.html>
193. Навальна М. І, Костусяк Н. М. Неосемантизація лексем штаб, бустер та мовна адаптація номінацій коронавірусних штабів у сучасних масмедіа. *Українська мова*. Вип. 1 (81). 2022. С. 103 – 114. URL: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2022/08/8.pdf>
194. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси): монографія / П. І. Білоусенко, І. О. Іншакова, К. А. Качайло, О. В. Меркулова, Л. М. Стовбур. Запоріжжя; Кривий Ріг: ЛПІС, 2010. 480 с.
195. Науменко О. М., Стучинська Н. В, Мусієнко Л. М. Роль мотивації у вивченні англійської мови за професійним спрямуванням майбутніми

- лікарями. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: педагогіка. Соціальна робота. 2023. Вип. 1 (52). С. 119–123.
<https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.119-123>
196. Нелюба А. Осново- і словоскладання в контексті словотвірної номінації. *Вісник Запорізького національного університету*. Філологічні науки. 2006. № 2. С. 169–184.
197. Нелюба А. Словотворчість незалежної України (1991–2011): Словник. Харків: ХІФТ, 2012. 608 с.
198. Нелюба А., Редько Є. Лексико-словотвірні інновації (2012-2013): Словник. Харків: ХІФТ, 2014. 172 с.
199. Нелюба А. Явища економії в словотвірній номінації української мови (системний вимір). Харків: ХІФТ, 2014. 184 с.
200. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник для студентів вищих закладів освіти. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
201. Олексенко В. О. Словотвірні категорії суфіксальних іменників: монографія. Херсон: Айлант, 2001. 240 с.
202. Омельчук С. А. «Підхід до навчання» як базова категорія сучасної лінгвістичної науки. *Українська мова і література в школі: науково-методичний журнал*. 2013. №2. С. 2–7.
203. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
204. Павлова О. Мова науки та її лексичний склад. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2006. 1. 31. С. 25–31.
205. Павлова О. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики). Львів: Вид-во Нац. ун-ту

- «Львівська політехніка», 2008. С. 49–54. URL: https://vlp.com.ua/files/09_38.pdf
206. Палий М. О., Мисник Н. В. Използване на специализиран учебен комплекс като технология за повишаване на качеството на урока. *Технологии за повишаване на качеството на образователната услуга*: сб. науч. ст. Университетско изд.-во Еп. К. Преславски. Р. България, Шумен, 2019. С. 22–44.
207. Палінська О. Принципи оптимізації роботи на занятті з української мови як іноземної. *Българска украинистика*. 2012. Брой 1. С. 104–115.
208. Палка О. В. Підготовка іноземних студентів вищих навчальних закладів технічного профілю України до вивчення професійної лексики: дис. ... канд. пед. наук. К., 2003.
209. Пальчикова О. Реалізація крос-культурного підходу до навчання української мови іноземних студентів : дис. ... канд. пед. наук. Кривий Ріг, 2016. 255 с.
210. Пентилюк М. І., Окуневич Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 134 с.
211. Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Актуальні проблеми лінгводидактики: збірник статей*. Київ: Ленвіт, 2011. С. 226–237.
212. Петрова И. Д. Словообразовательный компонент в обучении по лексика на студентите: монография. Шумен: Унив. изд. "Епископ Константин Преславски", 2020. 262 с. [болг.] URL: https://litermedia.com/index.php?ind=downloads&op=entry_view&iden=320
213. Пігур М. В. Методичне осмислення зв'язків словотвору й синтаксису як засіб оптимізації навчального процесу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2002. 208 с.

214. Пігур М. В. Синтаксис і словотвір: міжрівневі зв'язки в навчанні мови. *Матеріали II Міжнародної славистичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія* / за заг. ред. О.О. Маленко. Харків – Шумен: ХНПУ; ХІФТ. 2022. С. 362–365.
<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/27320>
215. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-ге вид. доп. Київ: Видавничий дім «Слово», 2010. 328 с.
216. Полюга Л. М. Словник українських морфем. 3-тє вид., допов. і випр. К.: Довіра, 2009. 554 с.
217. Полюк І. С., Бондар Л. В. Методична типологія. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук праць. 2008. № 3(24). С. 200–204. URL : <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/8899>
218. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа. 2005. № 1. С. 65–69.
219. Пономаренко С. Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфонологія: навчальний посібник / С. Пономаренко; відп. ред. О. Крутоголова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 300 с.
220. Потебня О. О. Поетика, або $x = a < A$ (Лекції з теорії словесности). Львів: Апріорі, 2022. 136 с.
221. Проскуркіна, Я. І. Комунікативно-когнітивний аспект професійно-орієнтованого мовного навчання іноземних студентів медичного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 4 (22). С. 327-334.
222. Рагріна Ж. Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування: дис. ... канд. пед. наук. Запоріжжя, 2017. 298 с.

223. Разнатовська О., Мурзіна О., Потоцька О., Алексєєва Г. Актуальність впровадження в освітній процес студентів-медиків інтерактивних методів навчання. *Медична освіта*. 2018. № 4. С. 85–88.
224. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: моногр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с. URL: https://uu.edu.ua/upload/Osvita/Upravl_yakistyu_osviti/BolonskyiProcessNewParadigmHE.pdf
225. Рева Т. Теоретичні концепти компетентісного підходу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія педагогічні науки)* 2016. Вип. №1-2(46-47), С. 127–137 URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=NPO_2016_1-2_26
226. Редько В. Г. Дослідження ефективності змісту шкільних підручників з іноземної мови: процедура, технології, результати. *Проблеми сучасного підручника*. Київ, 2011. С. 412–424.
227. Рибаченко Л. І. Підготовка іноземних студентів у навчальних закладах України (1946–2000 рр.): автореф. дис. ...канд. пед. наук. Луганськ, 2002. 20 с.
228. Родчин З. Формування лексичної компетентності в студентів вищих медичних навчальних закладів на заняттях з української мови як іноземної. *Нова педагогічна думка*. 2015. №. 2. С. 72–75.
229. Рожнова Т., Вадзюк С., Наконечна С., Ратинська О. Інтерактивні методи навчання – шлях до підвищення ефективності освітнього процесу у медичних закладах вищої освіти. *Медична освіта*. 2022. № 3. С.51–59. URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/13408
230. Романова О. З досвіду укладання вузькоспеціальних словників. *Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць*. Київ, 2001. Вип. 4. С. 324–326.

231. Романюк Ю. В. Типологія і характерологія сучасного українського дієслівного словотворення. *Aktualne problemy językoznawstwa słowiańskiego*. Siedlce, 2012. С. 187–196.
232. Русалкіна Л. Г. Роль мовних дисциплін у загальній концепції викладання в медичному закладі вищої освіти. *Актуальні проблеми навчання іноземних студентів*. Матеріали XXI науково-практичної конференції з міжнародною участю. Дніпро, 2019. С. 140–142.
233. Рускуліс Л. Формування предметних компетентностей учнів на концептуальних засадах Нової української школи (засобами уроків української мови): монографія. Миколаїв, 2022. 144 с.
234. Руссу А. О. Словотвірні типи з префіксом *vi-* у системі дієслівного термінотворення. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV(18), Issue: 80, 2016. с. 78–80.
235. Сайко М. А. Словотвірні симулякри в медичній термінології. Закарпатські філологічні студії. Вип. 10. Том 2. 2019. С. 59–64. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33645>
236. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 718 с.
237. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю: монографія / Пилип Селігей; [відп. ред. акад. НАН України Г. П. Півторак]; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Києво-Могилянська академія, 2016. 627 с. URL <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000023799>.
238. Семеног О. Соціокультурний компонент у підготовці іноземних студентів-медиків. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2016. 6 (60). С. 87–97. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/c3ec6c89-3a15-4aa1-abee-24bdf8ee4647>
239. Семенчук Ю. О. Формування англomовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. 178 с.

240. Сергієнко Т. В. Формування навичок фахової комунікації в іноземних студентів медичних університетів: дис. ... докт. філософії. Київ, 2021. 370 с.
241. Сидоренко Л. М. Суфіксальні деривати в професійній термінології (нормативний аспект): дис. ... докт. філол. наук. Київ, 2004.
242. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів. Черкаси: БРАМА, 2006. 328 с.
243. Синчак О. Яблуко: підручник з української мови як іноземної. Львів: Вид-во УКУ. 2015. 360 с.
244. Синявський О. Норми української літературної мови. Львів: Українське вид-во, 1941. 360 с.
245. Ситнік Т. Місце й роль інтерактивного навчання у системі інноваційних технологій в закладах вищої освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2021. № 4. С. 11–18. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4364/4632>
246. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності молодшого школяра засобами словотворчої роботи. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: педагогіка*. 2015. №3. С. 52–58.
247. Сіранчук Н. М. Градаційна система вправ у процесі формування лексичної компетентності. *Мова і культура*. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2016. Вип. 19. С. 161 – 167.
248. Сіранчук Н. М. Проблема термінологічної номінації окремих видів лексичних помилок. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки*. 2017, С. 95–100.

249. Сіранчук Н. М. Формування лексичної компетентності в учнів початкових класів на уроках української мови: дис. ... докт. пе. наук. Рівне, 2018. 428 с.
250. Сковорода Г. Літературні твори. Львів: Апріорі, 2021. 352 с.
251. Скрипник Л. Інтерактивне навчання студентів у вищій медичній школі. *Архів клінічної медицини*. 2013. № 2. С. 91–93.
252. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / за ред. М. І. Пентилюк; М. І. Пентилюк, О. М. Горошкіна, Н. В. Мордовцева та ін. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/304/Slovnnyk_finish.pdf?sequence=3&isAllowed=y
253. Словотвір сучасної української літературної мови: монографія / за заг. ред. проф. М. А. Жовтобрюха; І. І. Ковалик, А. П. Грищенко, В. М. Русанівський та ін. Київ: Наукова думка, 1979. 407 с.
254. Українсько-англійський ілюстрований медичний словник Дорланда у 2 т.: пер. 30-го, америк. вид. / гол. ред. П. І. Джуль. Львів: Наутілус,, 2007. 2272 с.
255. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : в 4 т. / Уклад.: Л. Петрух, І. Головка. Київ : Медицина, 2012–2016.
256. Ганич Д, Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Медицина, 1985. 360 с.
257. Смаль-Стоцький Р. С. Примітивний словотвір. Варшава: б. в., 1929. 200 с.
258. Соловій У. В., Іванишин Г. Я. Концептуальні підходи до створення навчально-методичного комплексу з української мови як іноземної для студентів вищих медичних навчальних закладів. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2015. Вип. 11. С. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2015_11_7

259. Стандарт вищої освіти зі спеціальності «222 Медицина» для другого (магістерського) рівня освіти. Режим доступу: (www.umj.com.ua/uk/novyna-220610-zatverdzheno-standart-vishhoyi-osviti-zi-spetsialnosti-222-medsina)
260. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1 – С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник. Київ, 2020. 186 с.
261. Станкевич Н. Навчально-мовленнєва ситуація у діалогічному мовленні: стратегія моделювання. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2010. Вип. 5. С. 53–60.
262. Стародуб К. А. Типологія дериваційних одиниць. *Наукові праці: Науково-методичний журнал. Том 98. Вип. 85. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. С. 103–108.
263. Стародуб К. А. Аналітичний словотвірний тип як одиниця дериватології. *Наукові праці: Науково-методичний журнал. Том 119. Вип. 106. Філологія. Мовознавство*. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. С. 86–90.
264. Стебунова А. М. Роль навчальних термінологічних словників у процесі вивчення основ медицини іноземними студентами // *Українська термінологія і сучасність*: Зб. наук. праць. К., 1998. С. 253–255.
265. Степаненко О. К. Словотвірні гнізда з вершинним соматичним компонентом: семантика і структура: монографія. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2011. 168 с.
266. Степанюк Г. М., Думанська Л. Б. Особливості викладання української морфеміки та словотвору іноземним студентам технічних закладів вищої освіти. *Мова*. Одеса, 2021. № 35. С. 229–234. URL: <http://mova.onu.edu.ua/article/view/237859>
267. Стефанишин К. Л. Практичне заняття як основна форма навчального процесу з дисципліни «Українська мова як іноземна» у

- медичних ЗВО. *Мовна комунікація: наука, культура, медицина*. 2020. С. 4–5.
268. Стучинська Н. В. Становлення та розвиток курсу фізики у медичних університетах України. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 1. С. 116–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2017_1_17. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/525/455>
269. Стучинська Н. В., Шморгун А. В. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців природничої галузі в процесі навчання фізико-математичних дисциплін. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. С. 264–266.
270. Субота Л. А. Термінологічна лексика професійно орієнтованих текстів. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2017. № 7. С. 195–198. URL: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2017/NV_2017_7/48.pdf
271. Субота Л. Система формування комунікативної компетентності іноземних студентів фармацевтичних спеціальностей у процесі навчання української і російської мови : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. Херсон, 2019. 496 с.
272. Сучасна українська літературна мова / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін. Київ: Літера, 2011. 560 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11333/1/%D0%A1%D0%A3%D0%9B%D0%9C_%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BD.pdf
273. *СУМ 1970–1980: Словник української мови: в 11 тт.* / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/>.
274. Сухопар В. Ф. Формування мовно-комунікативної компетенції фахівця як соціолінгвістична проблема. *Науковий часопис НПУ імені М.*

- П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2017. Вип. 58. С. 142–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2017_58_25
275. Таран А. Конкурування номінацій у сучасній українській літературній мові: тенденції стабілізації нової лексики. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2011. 232 с.
276. Тараненко О. О. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кін. XX–XXI ст.): монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.
277. Татъянченко Н. Ф. Лінгвометодологічні та дидактичні засади формування мовно-комунікативної компетентності студентів-нефілологів. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15, т. 8. С. 202–209. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2012_15_8_33.
278. Темник Г. Д. Засоби словотвору у вивченні української мови як іноземної. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. Острог, 2017. Вип. 64. Том 2. С. 148–151.
279. Телєжкіна О. О. Усі види мовного розбору: фонетичний, морфологічний, словотвірний, синтаксичний. Харків: Основа, 2011. 304 с.
280. Тур О. М. Співпраця в студентських групах як основа формування мовного складника комунікативної компетентності майбутніх фахівців / О. М. Тур. *Народна освіта*. 2020. Вип. 1. С. 48–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NarOsv_2020_1_9
281. Туркевич О. В. Еволюція термінологіки методики викладання української мови як іноземної: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2012. 19 с.
282. Туркевич О. Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 220 с.

283. Українська мова як іноземна для англомовних студентів-медиків: підруч. з електрон. аудіодод.: у 2 кн. Кн. 1. Соціокультурна комунікація / С.М. Луцак, А.В. Ільків, Н.П. Литвиненко та ін. Київ: ВСВ «Медицина», 2019. 504 с. + Аудіододаток.
284. Українська мова як іноземна для англомовних студентів-медиків: підруч. з електрон. аудіодод.: у 2 кн. Кн. 2. Основи професійного мовлення / С. М. Луцак, А. В. Ільків, О. І. Криницька та ін. Київ: ВСВ «Медицина», 2019. 456 с. + Аудіододаток.
285. Українська мова: Енциклопедія / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови; редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
286. Український словотвір у термінах: словник-довідник. Вакарюк Л., Панцьо С. Тернопіль: Джура, 2007. 260 с.
287. Ушакова Н. І., Алексєєнко Т. М. Концепція мовної підготовки іноземних здобувачів вищої медичної освіти (модель 1 – англомовна форма навчання). *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки.* зб. наук. праць. Харків, 2019. Вип. 34. С. 219-235.
288. Федурко М. Ю. Морфонологія відіменникового словотворення в сучасній українській мові. Дис. ... докт. філол. наук, 2005. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0506U000099>
289. Фенюк Л. Д. Інтернаціоналізми та інтерлексеми: різні підходи до визначення / *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія.* 2016. № 25. Том 1. С. 152-154. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/473221.pdf>
290. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. К.: Академвидав, 2010. 456 с.

291. Хомський Н. Роздуми про мову / Пер. з англ. / Ноам Хомський. Львів: Ініціатива, 2000. 352 с.
292. Хрустик Н. М. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір: підручник. Одеса: Фенікс, 2015. 268 с.
293. Цуркан М. В. Методична система навчання української мови як іноземної студентів медичних закладів вищої освіти. Дисертація на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова). Київський університет імені Бориса Грінченка, МОН України, Київ, 2020. 518 с.
294. Чемоніна Л. В. Наступність і перспективність вивчення словотвору української мови в початковій і основній школі: монографія. Бердянськ: БДПУ, 2012. 155 с.
295. Чистякова А. Б. Диференційована організація навчання іноземців української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць*. Львів, 2008. № 1. С. 13–21.
296. Чистякова А. Б., Селіверстова Л. І., Лагута Т. М. Українська мова для іноземців: підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 2009. 522 с.
297. Швець Г. Теоретико-методичні засади навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей: дис. ... докт. пед.наук: 13.00.02 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021. 730 с.
298. Шемет В. Г. Семантика і словотвірна структура афіксоїдних дериватів в українській мові: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 232 с.
299. Шинкарук В. Формування мовно-комунікативних компетентностей майбутніх фахівців у системі неперервної професійної освіти / В.

Шинкарук. *Фахова передвища освіта: сучасні виклики та перспективи розвитку: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції* / Інститут професійно-технічної освіти України НАПН України. К.: ІПТО НАПН України, 2021. С. 9–11.

300. Шутак Л. Б., Собко І. О. Підручник з української мови як іноземної для студентів вищих медичних навчальних закладів: досвід, проблеми, перспективи. Наук. записки Буковинського державного медичного університету. Серія «Філологічна». Вип.16. Чернівці, 2010. С. 350–353.
301. Яворська С. Т. Становлення і розвиток методики навчання української мови як науки (XVI – XX ст.) Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / С. Т. Яворська; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2005. 40 с.
302. Ягупов В. В. Педагогіка. Київ: Либідь, 2003. 560 с.
303. Яценко І. Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник: У 2 т. // За ред. Н.Ф. Клименко. К.: Вища школа, 1980. 356 с. + 352 с.
304. Baleghisaden S. The effect of pair work on a word-building task. *English Language Teachers Journal / ELT Journal*. Oxford University Press. 2010. Volume 64/4. P. 405–413.
305. Bauer, Laurie, Rochelle Lieber and Ingo Plag. The Oxford Reference Guide to English Morphology. Oxford: Oxford University Press. 2013.
306. Bloom B. S. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook I, cognitive domain. New York: Longman, 1994. 112 с.
307. Booij, Geert. Construction Morphology. Oxford: Oxford University Press. 2010.
308. Bybee J. Language, Usage and Cognition. Cambridge / New York: Cambridge University Press. 2010.
309. Charteris-Black J. Corpus approaches to critical metaphor analysis. Black Basingstoke: PalgraveMacmillan, 2004. 417 p.

310. Croft W., Cruse D. A Cognitive Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 356 p.
311. Derni A. The Ecolinguistic Paradigm: An Integrationist Trend in Language Study. The International Journal of Language, Society and Culture. № 24. 2008. P. 21–30. URL: <https://aaref.com.au/wp-content/uploads/2018/05/24-3.pdf>
312. Dokulil M. Tvoření slov v češtině: teorie odvozování slov / Miloš Dokulil. Praha: Nakl. Českosl. akad. věd, 1962. 264 p.
313. Ellis R. Language Teaching Research and Language Pedagogy. Malden, MA: John Wiley and Sons. <http://dx.doi.org/10.1002/9781118271643>. URL: <http://dx.doi.org/10.1002/9781118271643>
314. Giegerich Heinz J. The morphology of -ly and the categorial status of „adverbs“ in English. English Language and Linguistics. 2012. No. 16 P. 341–359.
315. Gilquin G. Corpus, cognition and causative constructions. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2010. 326 p.
316. Heyvaert Liesbeth. Compounding in cognitive linguistics. In: Rochelle Lieber and Pavol Štekauer (eds.), The Oxford Handbook of Compounding. Oxford: Oxford University Press. P. 233–254.
317. Andrew Hippisley, Gregory Stump. The Cambridge Handbook of Morphology. Cambridge University Press, Cambridge. 2016.
318. Kanda Y. Investigation of the freely available easy-to-use software ‘EZR’ for medical statistics. Bone Marrow Transplant. 2013; 48: 452–458.
319. Kelly A. V. Curriculum: Theory and Practice: [Fifth Edition]. Albert Victor Kelly. London: Sage Publication, Incorporated, 2004. 269 p.
320. Le petit Larousse illustré / [direction éditoriale I. Jeuge-Maynard] - P.: Cedex, 2007. — 1812p.
321. Leshchenko, Tetyana & Zhovnir, Maryna. (2018). Health VS. Disease in the Context of Verbalization of the Axiological Picture of the World of a

- Modern Doctor. PSYCHOLINGUISTICS. 2018. 24. 163-180. URL: <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/article/view/263>
322. Misnyk N., Paliy M. The scientific term and its central role in future specialist's professional language studying // Proceedings of the 1st International Sciences Congress "Fundamental and Applied Studies in America, EU and CIS countries". International Agency for Development of Culture, Education and Science. Canada, Toronto, 2014. P. 287–290.
323. Nation I.S.P. Vocabulary Ch. 7. *Practical English Language Teaching* / ed. D. Nunan. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. P. 129–152. URL: <https://www.wgtn.ac.nz/lals/resources/paul-nations-resources/paul-nations-publications/publications/documents/2003-Vocabulary-Nunan.pdf>.
324. Office québécois de la langue française Politique adoptée par l'Office québécois de la langue française à sa séance du 14 septembre 2007/ De l'Office québécois de la langue française. Québec, 2007. P. 24. URL: <https://numerique.banq.qc.ca/patrimoine/details/52327/46428>.
325. O'Malley J. M., Chamot A. U. Learning Strategies in Second Language Acquisition. Cambridge, 1990. P. 1.
326. Onysko Alexander, Sascha Michel (eds.). Cognitive Perspectives on WordFormation. Berlin/New York: Mouton de Gruyter. 2010.
327. The Anthropology of Language: An Introduction to Linguistic Anthropology / ed. by Harriet Joseph Ottenheimer. 3 edition. Boston, USA: Cengage Learning, 2012. 416 p.
328. Oxford R. L., Scarcella R. C. Second Language Vocabulary Learning among Adults: State of the Art in Vocabulary Instruction // *System*. 1994. No. 22 (2). P. 231–243.
329. D. Rösler, N. Würffel, "Lernmaterialien und Medien", dll, Band 5, München, 2014.
330. Richads J. Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition / Jack Richads. London: Longman, 2001. 274 p.

331. Rozwadowski J. Wybór pism: Językoznawstwo ogólne / J. Rozwadowski. – Warszawa, 1960. – T.3. – 265 s.
332. Rubin J. What the ‘Good Language Learner’ Can Teach Us // TESOL Quarterly / 1975. № 9(1). P. 41–51.
333. Rummyantsev O. Lingua ucraina. Corso teoretico-practico. Aracne, 2017. 495 p.
334. Sukying. Word Knowledge through Morphological Awareness in EFL learners. TESOL International Journal. 2020. 15 (1). P. 74–85.
335. Stern H.H. What Can We Learn from the Good Language Learner? // The Canadian Modern Language Review. 1975. № 31(4). P. 304–318.
336. Thaine C. Teacher Training Essentials: Workshops for Professional Development / Craig Thane. Cambridge: Cambridge University Press; Cambridge Copy Collection, 2010. 127 p.
337. Tolochko S., Khomych V., Deda R. Language communicative competence in system of postgraduate education. Edukacja- Technika- Informatyka. «Education-Technology-Computer science» Kwartalnik Naukowy Nr. 2(20)/2017. Rzeszow. P. 118–125. URL: <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/3073>
338. Tsurkan M. Strategy of Nationally Oriented Study of Ukrainian Language as Foreign: Applied Aspect. Science and Education Studies. Stanford University Press. 2018. No. 1 (29), Vol. 8. P. 400–408.
339. World Federation for Medical Education. Edinburgh Declaration. Lancet. Vol. 8068, 1988. P. 464. URL: <https://iris.who.int/handle/10665/163121>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

1. Назва пропозиції для впровадження: Методика використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти.

2. Установа-розробник, автор: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра мовної підготовки; м. Київ, проспект Берестейський 34, викладачка закладу вищої освіти Мірошніченко Ольга Сергіївна.

3. Джерело інформації:

1. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 42. С. 84–89.

2. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 36. Дрогобич, 2021. С. 267–272

3. Вивчаймо українську разом! – 4: Навчальний посібник для іноземних студентів/ Н.В. Місник, О.С. Мірошніченко, А.В. Квіцинська, О.Ю. Ніколаєва; за ред. проф. Н.П. Литвиненко. – Київ : Фенікс, 2022. – 104 с.

4. Впроваджено: в освітній процес кафедри мовної підготовки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця в 2021–2023 н.р (Протокол методичної ради кафедри № 9 від 28.12.2023 р.)

5. Термін впровадження: 2021/2022 – 2022/2023 н.р.

6. Форма впровадження: практичні заняття.

7. Ефективність впровадження: застосування розробленої методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти сприяло підвищенню рівня володіння мовою, що свідчить про ефективність та актуальність даної методики.

8. Зауваження і пропозиції: зауважень немає, пропонується в подальшому впроваджувати в освітній процес підготовки іноземних здобувачів освіти в медичних ЗВО.

Відповідальна за впровадження
завідувачка кафедри мовної підготовки
докторка філологічних наук,
професорка

Н.П. Литвиненко

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
Кафедра українознавства

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження: Методика використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти.

2. Установа-розробник, автор: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра мовної підготовки; м. Київ, проспект Берестейський 34, викладачка закладу вищої освіти Мірошніченко Ольга Сергіївна.

3. Джерело інформації:

1. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. *Інноваційна педагогіка*. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 42. С. 84–89.

2. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 36. Дрогобич, 2021. С. 267–272.

3. Вивчаймо українську разом!: Навчальний посібник для іноземних студентів/ Н. В. Місник, О. С. Мірошніченко, А. В. Квіцинська, О. Ю. Ніколаєва; за ред. проф. Н. П. Литвиненко. Київ: Фенікс, 2022. 104 с.

4. Впроваджено: в освітній процес кафедри українознавства у 2024 н.р

5. Термін впровадження: 2024 н.р.

6. Форма впровадження: практичні заняття.

7. Ефективність впровадження: застосування розробленої методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно зорієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти сприяло підвищенню рівня володіння мовою, що свідчить про ефективність та актуальність методики.

8. Зауваження і пропозиції: зауважень немає, пропонується в подальшому впроваджувати в освітній процес підготовки іноземних здобувачів освіти в медичних ЗВО.

(Розглянуто на засіданні кафедри українознавства, протокол № 2 від 08 вересня 2024 року).

Завідувачка кафедри
українознавства

ЛНМУ імені Данила Галицького

доктор філологічних наук,
професор,
Тетяна ЄЩЕНКО

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
 проєктор з науково-педагогічної,
 навчальної роботи та якості освіти ЗДМФУ
 доцент Світлана МОРГУНЦОВА
 02 2025 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження: Методика використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти.

2. Установа-розробник, автор: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра мовної підготовки; м. Київ, проспект Берестейський 34, викладачка закладу вищої освіти Мірошніченко Ольга Сергіївна.

3. Джерело інформації:

1. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 42. С. 84–89.

2. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 36. Дрогобич, 2021. С. 267–272

3. Вивчаймо українську разом! – 4: Навчальний посібник для іноземних студентів/ Н.В. Місник, О.С. Мірошніченко, А.В. Квіцинська, О.Ю. Ніколаєва; за ред. проф. Н.П. Литвиненко. – Київ : Фенікс, 2022. – 104 с.

4. Впроваджено: в освітній процес кафедри мовної підготовки 2021 -2023 н.р

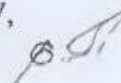
5. Термін впровадження: 2021/2022 – 2022/2023 н.р.

6. Форма впровадження: практичні заняття.

7. Ефективність впровадження: застосування розробленої методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти сприяло підвищенню рівня володіння мовою, що свідчить про ефективність та актуальність даної методики.

8. Зауваження і пропозиції: Зауважень немає, пропонується в подальшому впроваджувати в освітній процес підготовки іноземних здобувачів освіти в медичних ЗВО.

Відповідальна за впровадження
 завідувачка кафедри мовної та
 загальнотеоретичної підготовки ЗДМФУ,
 к.п.н., доцент

 Катерина ГЕЙЧЕНКО

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В. о. директора

ННЦ "Інститут біології та медицини"

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУТ БІОЛОГІЇ ТА МЕДИЦИНИ Дмитро ЛУКАШОВ

«7» лютого 2025 р.

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

1. Назва пропозиції для впровадження: Методика використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти.

2. Установа-розробник, автор: Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, кафедра мовної підготовки; м. Київ, проспект Берестейський 34, викладач закладу вищої освіти — Мірошніченко Ольга Сергіївна.

3. Джерело інформації:

1. Литвиненко Н.П., Мірошніченко О.С. Принцип концентризму в навчанні професійно орієнтованої лексики засобами термінотворення. Медицина та фармація: освітні дискурси. Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 4. С. 50–55.

2. Вивчаймо українську разом! – 4: Навч. посіб. для іноз. студентів / Н.В. Місник, О.С. Мірошніченко, В.В. Квіцинська, О.Ю. Ніколаєва; за ред. Н.П. Литвиненко. Київ: Фенікс, 2022. 104 с.

3. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 42. С. 84–89.

4. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Вип. 36. Дрогобич, 2021. С. 267–272

4. Впроваджено: в освітній процес кафедри мовної підготовки ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 2023 -2025 н. р.

5. Термін впровадження: 2023 – 2025 н. р.

6. Форма впровадження: практичні заняття.

7. Ефективність впровадження: застосування розробленої методики використання словотвірного компонента в навчанні професійно орієнтованої лексики іноземних здобувачів вищої медичної освіти сприяло підвищенню рівня володіння мовою, що свідчить про ефективність та актуальність даної методики.

8. Зауваження і пропозиції: зауважень немає, пропонується в подальшому впроваджувати в освітній процес підготовки іноземних здобувачів освіти в медичних ЗВО.

Відповідальна за впровадження
завідувачка кафедри мовної підготовки
ННЦ "Інститут біології та медицини"
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Підпис Домилівської Л.В. засвідчую

Людмила Домилівська
підпис/прізвище та ініціали посадової особи, що засвідчує підпис

Людмила ДОМИЛІВСЬКА

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
--------	--------	-------------	--------	--------	-------------

Іменники

1	Діагноз	225
2	пацієнт	204
3	біль	169
4	тіло	147
5	дослідження	137
6	лікар	132
7	скарга	132
8	температура	120
9	хвороба	117
10	захворювання	113
11	шкіра	106
12	легеня	102
13	дихання	100
14	порушення	99
15	метод	97
16	синдром	94
17	серце	92
18	обстеження	92
19	препарат	91
20	ділянка	87
21	підвищення	86
22	клітина	84
23	симптом	83
24	зниження	77
25	стан	76
26	пацієнтка	74
27	м'яз	74
28	живіт	71
29	залоза	70
30	мозок	70
31	тиск	69
32	аналіз	68
33	лікування	66
34	недостатність	64
35	огляд	64
36	пульс	63
37	Хворий	62
38	кінцівка	60
39	вагітність	59
40	суглоб	59
41	сеча	59
42	терапія	56
43	слабкість	54

ДОДАТОК Д

44	відділення	50
45	анамнез	50
46	кількість	47
47	допомога	47
48	процес	47
49	реакція	46
50	печінка	45
51	міокард	45
52	розвиток	43
53	орган	43
54	лейкоцит	43
55	еритроцит	43
56	людина	42
57	пальпація	42
58	плід	42
59	пологи	41
60	кишка	41
61	задишка	41
62	виділення	40
63	набряк	39
64	функція	38
65	травма	38
66	білок	38
67	кислота	38
68	кровотеча	38
69	обличчя	37
70	анемія	37
71	порожнина	36
72	артерія	36
73	вітамін	36
74	перелом	36
75	нерв	35
76	вузол	35
77	гормон	35
78	блокада	34
79	синтез	33
80	стегно	33
81	напад	32
82	нирки	31
83	палець	31
84	кашель	31
85	система	31
86	туберкульоз	31

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
87	ускладнення	31	132	артрит	21
88	шлунок	31	133	менструація	21
89	шлуночок	30	134	смерть	21
90	рука	30	135	фактор	21
91	результат	30	136	рана	21
92	імуноглобулін	30	137	пошкодження	21
93	патологія	30	138	рецептор	20
94	матка	30	139	рефлекс	20
95	вена	29	140	свідомість	20
96	пневмонія	28	141	судина	20
97	рак	28	142	запаморочення	19
98	запалення	28	143	глюкоза	19
99	зір	28	144	хрип	19
100	кістка	28	145	сегмент	18
101	інфекція	27	146	вакцина	18
102	пухлина	27	147	концентрація	18
103	розтин	27	148	лихоманка	17
104	фермент	27	149	параліч	17
105	блювання	26	150	передсердя	17
106	вага	25	151	астма	17
107	виразка	25	152	профілактика	17
108	отруєння	25	153	тиф	17
109	показник	24	154	судом	17
110	ступінь	24	155	тахікардія	17
111	міхур	24	156	таз	17
112	інфаркт	24	157	чутливість	17
113	зменшення	24	158	щеплення	17
114	вірус	24	159	швидкість	16
115	аорта	24	160	частина	16
116	гломерулонефрит	24	161	ураження	16
117	гепатит	24	162	тромбоцити	16
118	гіперемія	24	163	абсцес	16
119	гемоглобін	23	164	випорожнення	16
120	лікарня	23	165	нога	16
121	нудота	23	166	креатинін	16
122	серцебиття	23	167	кров	16
123	шия	22	168	зуб	16
124	яєчник	22	169	кисть	15
125	сироватка	22	170	коліт	15
126	структура	22	171	збудник	15
127	організм	22	172	крововилив	15
128	кишечник	22	173	гіпертензія	15
129	активність	22	174	болючість	15
130	діабет	22	175	рентгенограма	15
131	антибіотик	21	176	селезінка	15

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
177	стопа	15	222	фуросемід	11
178	стравохід	14	223	слиз	11
179	стеноз	14	224	шок	11
180	стенокардія	14	225	кардіолог	10
181	аускультация	14	226	язик	10
182	гомилка	14	227	цикл	10
183	губа	14	228	сифіліс	10
184	лімфоцит	14	229	тромбоз	10
185	збудження	14	230	раціон	10
186	інсулін	14	231	пункція	10
187	некроз	14	232	сепсис	10
188	навантаження	14	233	бронх	10
189	операція	14	234	атеросклероз	10
190	інтоксикація	13	235	біопсія	10
191	криз	13	236	адреналін	10
192	голівка	13	237	амінокислота	10
193	гіповітаміноз	13	238	грип	10
194	вовчак	13	239	лейкоцитоз	10
195	сечовипускання	13	240	клініка	10
196	рентгенографія	13	241	кал	10
197	ціаноз	13	242	інсульт	10
198	плацента	12	243	ін'єкція	10
199	розчин	12	244	пієлонефрит	10
200	вакцинація	12	245	Перейми	10
201	грудина	12	246	ніс	10
202	кровообіг	12	247	опік	9
203	кір	12	248	парез	9
204	зріст	12	249	зоб	9
205	око	12	250	голова	9
206	ніжка	11	251	грижа	9
207	ожиріння	11	252	дифтерія	9
208	зіниця	11	253	емфізема	9
209	кіста	11	254	еозинофіли	9
210	комплекс	11	255	вазопресин	9
211	гемофілія	11	256	висипка	9
212	жовтяниця	11	257	гастрит	9
213	епітелій	11	258	пупок	9
214	діурез	11	259	резекція	9
215	блідість	11	260	працездатність	9
216	бронхіт	11	261	поперек	9
217	висип	11	262	тонус	9
218	секреція	11	263	тулуб	9
219	посилення	11	264	холестерин	9
220	плазма	11	265	хребет	9
221	почервоніння	11	266	стаціонар	9

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
267	склера	9	312	гіпотиреоз	7
268	тіамін	9	313	гіпофіз	7
269	тест	8	314	глікемія	7
270	сухість	8	315	деполяризація	7
271	спина	8	316	горло	7
272	харчування	8	317	аборт	7
273	придаток	8	318	атрофія	7
274	ребро	8	319	асфіксія	7
275	рот	8	320	важкість	7
276	вуглевод	8	321	втомлюваність	7
277	висипання	8	322	руйнування	7
278	видих	8	323	свербіж	7
279	вагітна	8	324	симптоматика	7
280	бактерія	8	325	резистентність	7
281	амілоїдоз	8	326	припухлість	7
282	альдостерон	8	327	протеїнурія	7
283	дратівливість	8	328	пітливість	7
284	дерматит	8	329	породілля	7
285	дизентерія	8	330	тромбоемболія	7
286	гістамін	8	331	фібриляція	7
287	гіперчутливість	8	332	фолікул	7
288	консультація	8	333	холецистит	7
289	макрофаг	8	334	сон	7
290	капіляр	8	335	тироксин	7
291	ковтання	8	336	тиреоїдит	7
292	інфільтрат	8	337	т-лімфоцит	7
293	переохолодження	8	338	щелепа	7
294	остеомиєліт	8	339	ядуха	6
295	народження	8	340	цироз	6
296	нирка	7	341	тампонада	6
297	норадреналін	7	342	сонливість	6
298	наднирник	7	343	спрага	6
299	мигдалик	7	344	харкотиння	6
300	передлежання	7	345	хірург	6
301	перегородка	7	346	тремор	6
302	підребер'я	7	347	тяжкість	6
303	передпліччя	7	348	плече	6
304	імунодефіцит	7	349	преднізолон	6
305	збудливість	7	350	рогівка	6
306	звивина	7	351	рибофлавін	6
307	здатність	7	352	сечовиділення	6
308	коарктація	7	353	розродження	6
309	клапан	7	354	в-лімфоцит	6
310	каналець	7	355	ботулізм	6
311	лейкоз	7	356	блювота	6

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
357	вивих	6	402	дієта	5
358	ателектаз	6	403	дієтотерапія	5
359	ацидоз	6	404	доза	5
360	білірубін	6	405	екстрасистолія	5
361	аднексит	6	406	екстирпація	5
362	алкалоз	6	407	емболія	5
363	епілепсія	6	408	екзофтальм	5
364	екзема	6	409	доксидиклін	5
365	діарея	6	410	ехокардіографія	5
366	госпіталізація	6	411	забій	5
367	глюкокортикоїди	6	412	анестетик	5
368	гіпертрофія	6	413	антиген	5
369	гіпоплазія	6	414	аменорея	5
370	гіпоталамус	6	415	акроціаноз	5
371	гіперплазія	6	416	аденома	5
372	гінеколог	6	417	безпліддя	5
373	кон'юнктивіт	6	418	аспірин	5
374	коліно	6	419	аритмія	5
375	здоров'я	6	420	апендицит	5
376	ішемія	6	421	брадикардія	5
377	моноцити	6	422	життя	5
378	морфін	6	423	серотонін	5
379	нітрогліцерин	6	424	сибірка	5
380	набряклість	5	425	рахіт	5
381	невроз	5	426	ревматизм	5
382	мокротиння	5	427	псоріаз	5
383	мозочок	5	428	повіка	5
384	млявість	5	429	піридоксин	5
385	метаболізм	5	430	плевра	5
386	панкреатит	5	431	поліомієліт	5
387	папула	5	432	поліп	5
388	озноб	5	433	фаланга	5
389	парацетамол	5	434	тромбоцитопенія	5
390	педіатр	5	435	труп	5
391	перикардит	5	436	фенілкетонурія	5
392	інфільтрація	5	437	хребець	5
393	ліпід	5	438	склеродермія	5
394	лімфовузол	5	439	сідниця	5
395	короста	5	440	сухожилок	5
396	гіперглікемія	5	441	стрес	5
397	гематома	5	442	тимус	5
398	гіпотонія	5	443	череп	4
399	гіпопаратиреоз	5	444	цефтріаксон	4
400	глюкагон	5	445	щока	4
401	голова	5	446	тиреотоксикоз	4

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
447	токсикоінфекція	4	492	ангіна	4
448	страх	4	493	ангіотензин	4
449	строма	4	494	задуха	4
450	схуднення	4	495	зараження	4
451	склероз	4	496	енцефаліт	4
452	стоматит	4	497	ендокардит	4
453	холецистектомія	4	498	ендометріоз	4
454	холера	4	499	ерозія	4
455	фурункул	4	500	діагностика	4
456	фіброз	4	501	дистонія	4
457	фіброміома	4	502	дистрофія	4
458	томографія	4	503	дерматоміозит	4
459	уретра	4	504	гній	4
460	поліклініка	4	505	гонорея	4
461	пойкілоцитоз	4	506	гортань	4
462	поранення	4	507	глаукома	4
463	потилиця	4	508	гіпотензія	4
464	плеврит	4	509	гіпертонія	4
465	подразнення	4	510	гіперкаліємія	4
466	простата	4	511	косоокість	4
467	рекомендація	4	512	кортикостероїди	4
468	радикуліт	4	513	координація	4
469	психоз	4	514	кома	4
470	силікоз	4	515	кропив'янка	4
471	світлобоязнь	4	516	лабораторія	4
472	свербіння	4	517	ліки	5
473	сальмонельоз	4	518	медіастиніт	4
474	розріз	4	519	малігнізація	4
475	розчин	4	520	лопатка	4
476	гангрена	4	521	мазок	4
477	гарячка	4	522	ключиця	4
478	гемангіома	4	523	карбункул	4
479	втома	4	524	кардіоміопатія	4
480	вуха	4	525	інтерферон	4
481	бронхоспазм	4	526	зміщення	4
482	асиметрія	4	527	інтенсивність	4
483	антикоагулянт	4	528	перикард	4
484	артеріола	4	529	перетинка	4
485	аутопсія	4	530	пенетрація	4
486	безсоння	4	531	патогенез	4
487	бактеріурія	4	532	парестезія	4
488	ацикловір	4	533	перев'язка	4
489	азбестоз	4	534	пепсин	4
490	ампіцилін	4	535	окситоцин	4
491	анаприлін	4	536	папілома	4

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
537	пазуха	4	582	ліквор	3
538	остеопороз	4	583	лімфолейкоз	3
539	нежить	4	584	лапароскопія	3
540	непрохідність	4	585	кровопостачання	3
541	нефрит	3	586	кришталік	3
542	нефропатія	3	587	крововтрата	3
543	нездужання	3	588	крепітація	3
544	невропатолог	3	589	колоноскопія	3
545	метастаз	3	590	кон'юнктива	3
546	менінгіт	3	591	кольпоскопія	3
547	менінгоенцефаліт	3	592	краснуха	3
548	метроендометрит	3	593	кортизол	3
549	метгемоглобін	3	594	гіперальдостеронізм	3
550	мікроскопія	3	595	гемігіпестезія	3
551	мікроциркуляція	3	596	гепатоспленомегалія	3
552	міокардит	3	597	гіперфункція	3
553	міопія	3	598	гіпопротеїнемія	3
554	остеосклероз	3	599	гіперпігментація	3
555	очеревина	3	600	гіпонатріємія	3
556	панарицій	3	601	гіпогідратація	3
557	оволосіння	3	602	гістероскопія	3
558	огляд	3	603	гранульома	3
559	оксацилін	3	604	голодування	3
560	оксигемоглобін	3	605	глобулін	3
561	оксигенотерапія	3	606	глотит	3
562	опитування	3	607	глюкокортикостероїди	3
563	пельвіоперитоніт	3	608	дерматолог	3
564	пігментація	3	609	дексаметазон	3
565	перитоніт	3	610	діуретики	3
566	ірадіація	3	611	діафрагма	3
567	імунітет	3	612	ексудат	3
568	здуття	3	613	екскоріація	3
569	зів	3	614	екскреція	3
570	кандидоз	3	615	емпієма	3
571	каріотипування	3	616	ендартеріїт	3
572	кваліть	3	617	дренування	3
573	коефіцієнт	3	618	дофамін	3
574	мазь	3	619	етіологія	3
575	лоперамід	3	620	ендометрит	3
576	мальабсорбція	3	621	еозинофілія	3
577	мамографія	3	622	епідерміс	3
578	лідокаїн	3	623	захворюваність	3
579	лейкопенія	3	624	анальгетик	3
580	лептоспіроз	3	625	аденокарцинома	3
581	лікар-стоматолог	3	626	бешиха	3

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
627	біоптат	3	672	фотосенсибілізація	3
628	атаксія	3	673	флюороз	3
629	аортит	3	674	хейлоз	3
630	апоплексія	3	675	стабілізація	3
631	антидепресант	3	676	стимулятор	3
632	антракоз	3	677	стимуляція	3
633	вигодовування	3	678	стеаторея	3
634	висновок	3	679	стомлюваність	3
635	васкуліт	3	680	слух	3
636	вдих	3	681	сльозотеча	3
637	бронхоскопія	3	682	смак	3
638	бляшка	3	683	спазмофілія	3
639	гексокіназа	3	684	слина	3
640	відрижка	3	685	сказ	3
641	відросток	3	686	таблетка	3
642	відновлення	3	687	ступня	3
643	сальпінгоофорит	3	688	стрептокок	3
644	саркома	3	689	стрептоміцин	3
645	сатурнізм	3	690	токсикоз	3
646	рот	3	691	яєчко	3
647	сидероз	3	692	хірургія	3
648	п'ята	3	693	х-хромосома	3
649	пучка	3	694	хромосома	3
650	пуповина	3	695	чума	3
651	регенерація	3	696	ципрофлосаксин	3
652	регуляція	3	697	цистит	2
653	раміприл	3	698	ясна	2
654	ригідність	3	699	щипці	2
655	рецидив	3	700	шизофренія	2
656	ретикулоцити	3	701	тім'ячко	2
657	риніт	3	702	субфебрилітет	2
658	роздратованість	3	703	тахіфілаксія	2
659	педіатрія	3	704	таламус	2
660	просвіт	3	705	сітківка	2
661	промежина	3	706	скарлатина	2
662	проліферація	3	707	слабкість	2
663	пролонгування	3	708	соматотропін	2
664	правець	3	709	спазм	2
665	пневмосклероз	3	710	сосок	2
666	плаксивість	3	711	сліпота	2
667	уретрит	3	712	стоматолог	2
668	туберкулін	3	713	статин	2
669	тургор	3	714	стеркобіліноген	2
670	тромбофлебіт	3	715	спірограма	2
671	трипсин	3	716	спірометрія	2

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
717	холеретики	2	762	прохідність	2
718	холестаз	2	763	симпатектомія	2
719	холекінетики	2	764	синець	2
720	хламідіоз	2	765	сироп	2
721	хіміопрофілактика	2	766	сечовід	2
722	хвилювання	2	767	сенсibiliзація	2
723	феохромцитома	2	768	рубець	2
724	феназепам	2	769	саркоїдоз	2
725	фіброаденома	2	770	віспа	2
726	тривожність	2	771	виснаження	2
727	тропонін	2	772	галюциноз	2
728	тонзиліт	2	773	галактоземія	2
729	томограф	2	774	гастроентерит	2
730	трансплантація	2	775	метгемоглобін	2
731	трахея	2	776	оксигемоглобін	2
732	туляремія	2	777	гайморит	2
733	ущільнення	2	778	водянка	2
734	фармакотерапія	2	779	бісиноз	2
735	успадкування	2	780	біцилін	2
736	полінейропатія	2	781	вагіноз	2
737	політравма	2	782	викидень	2
738	поліурія	2	783	антиоксидант	2
739	посмикування	2	784	апное	2
740	піурія	2	785	арефлексія	2
741	періартеріїт	2	786	асцит	2
742	підермія	2	787	аспірація	2
743	піт	2	788	ахалазія	2
744	плазмоцит	2	789	астигматизм	2
745	повторнороділля	2	790	біотин	2
746	пов'язка	2	791	бензилпеніцилін	2
747	подагра	2	792	барокамера	2
748	пневмокониоз	2	793	ацинус	2
749	пневмоторакс	2	794	аденоміоз	2
750	постукування	2	795	адреноблокатор	2
751	простатит	2	796	алкаптонурія	2
752	протеїнурія	2	797	акромегалія	2
753	різь	2	798	алопеція	2
754	рефрактерність	2	799	актиноміцет	2
755	репозиція	2	800	алергія	2
756	реполяризація	2	801	анальгін	2
757	рейтер	2	802	альвеоліт	2
758	процедура	2	803	амброксол	2
759	регідратація	2	804	амеба	2
760	реанімація	2	805	амебіаз	2
761	пухир	2	806	амілаза	2

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
807	альдолаза	2	852	глікогеноліз	2
808	амніотомія	2	853	головокружіння	2
809	анізоцитоз	2	854	гранулематоз	2
810	антибіотикотерапія	2	855	гранулоцит	2
811	анафілаксія	2	856	гіпофункція	2
812	аневризма	2	857	глікозаміноглікан	2
813	ангіографія	2	858	гіпокаліємія	2
814	затерплість	2	859	гіпоксія	2
815	епідермофітія	2	860	гіпертонус	2
816	ендорфіни	2	861	гідрокортизон	2
817	ентерит	2	862	герпес	2
818	ентерокіназа	2	863	гепатомегалія	2
819	ентероколіт	2	864	ген	2
820	ентеропатія	2	865	гідрохлортіазид	2
821	епітеліоцит	2	866	гідронефроз	2
822	еритема	2	867	гемаглютинація	2
823	дуоденіт	2	868	гідроторакс	2
824	дообстеження	2	869	гіперкальціємія	2
825	електроенцефалографія	2	870	гіперкератоз	2
826	електрокардіограма	2	871	гіпергідратація	2
827	електрокардіографія	2	872	гіперліпідемія	2
828	екстрасистола	2	873	гіперсекреція	2
829	діастола	2	874	кортикотропін	2
830	діафіз	2	875	конвергенція	2
831	діапазон	2	876	комбінація	2
832	дискоординація	2	877	крихкість	2
833	диспансер	2	878	кровохаркання	2
834	дисфагія	2	879	кровотворення	2
835	дисфункція	2	880	лапаротомія	2
836	дисплазія	2	881	лампа	2
837	диспротеїнемія	2	882	лактат	2
838	дистрес	2	883	лімфогранулематоз	2
839	динаміка	2	884	лімфаденіт	2
840	диплокок	2	885	лейкопоез	2
841	диклофенак	2	886	лейкоцитурія	2
842	димедрол	2	887	левоміцетин	2
843	дефекація	2	888	лікар-гінеколог	2
844	груди	2	889	малярія	2
845	дезінфекція	2	890	макрогематурія	2
846	делірій	2	891	лікоть	2
847	деструкція	2	892	кетואцидоз	2
848	дезорієнтація	2	893	кетонурія	2
849	глюкозурія	2	894	коагулопатія	2
850	гниття	2	895	клопідогрель	2
851	глотка	2	896	клімакс	2

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
897	катетеризація	2	942	мікроб	2
898	карбоксигемоглобін	2	943	міастенія	2
899	карбгемоглобін	2	944	мігрень	2
900	каптоприл	2	945	метронідазол	2
901	канаміцин	2	946	метастазування	2
902	йод	2	947	нагноєння	2
903	калікреїн	2	948	нефроз	2
904	згинач	2	949	нефросклероз	2
905	знеболення	2	950	наркоман	2
906	імпульс	2	951	непереносимість	2
907	імунізація	2	952	нейродерміт	2
908	імунопрофілактика	2	953	но-шпа	2
909	інгаляція	2	954	нормалізація	1
910	іригоскопія	2	955	німесулід	1
911	іридоцикліт	2	956	нітразепам	1
912	інтубація	2	957	нітрогліцирин	1
913	періодичність	2	958	нейроінфекція	1
914	перкусія	2	959	нейролептик	1
915	печіння	2	960	нейропатія	1
916	печія	2	961	нейросифіліс	1
917	підпуклість	2	962	нейросонографія	1
918	пеніцилін	2	963	некроліз	1
919	паротит	2	964	некротомія	1
920	параметрія	2	965	нерухомість	1
921	парапроктит	2	966	неуважність	1
922	паратгормон	2	967	нефроптоз	1
923	омепразол	2	968	наколінок	1
924	оніміння	2	969	надколінник	1
925	опромінення	2	970	назофарингіт	1
926	одужання	2	971	накладання	1
927	облисіння	2	972	нагляд	1
928	паразит	2	973	нейроальбумін	1
929	палата	2	974	нейробореліоз	1
930	отоларинголог	2	975	нейроглобулін	1
931	ослаблення	2	976	небулайзер	1
932	остеофіти	2	977	невралгія	1
933	остеоартрит	2	978	неврастенія	1
934	остеоартроз	2	979	неврит	1
935	мононуклеоз	2	980	наркоз	1
936	муковісцидоз	2	981	настоянка	1
937	міома	2	982	метацин	1
938	мінералокортикоїди	2	983	метаплазія	1
939	міозит	2	984	менінгокок	1
940	мікроцитоз	2	985	менінгококцемія	1
941	мікроспорія	2	986	мерзлякуватість	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
987	менінгітоенцефаліт	1	1032	офтальмоскопія	1
988	мембранопатія	1	1033	пальпація	1
989	метеозалежність	1	1034	пансинусит	1
990	метеоризм	1	1035	панцитопенія	1
991	метилпреднізолон	1	1036	пангіпопітуїтаризм	1
992	миш'як	1	1037	панкреатин	1
993	мієліт	1	1038	папуло-везикула	1
994	мієлолейкоз	1	1039	парабіоз	1
995	мієлопатія	1	1040	парагрип	1
996	мізопростол	1	1041	парадонтоз	1
997	мікоз	1	1042	обтурація	1
998	мікроальбумінурія	1	1043	одутлість	1
999	мікрогематурія	1	1044	оклюзія	1
1000	мікропреципітація	1	1045	оглушення	1
1001	мікросудина	1	1046	оксидоредуктаза	1
1002	мікротравмування	1	1047	оксиметазолін	1
1003	мікседема	1	1048	оксипролін	1
1004	міхурець	1	1049	окскарбазепін	1
1005	міоглобін	1	1050	окуліст	1
1006	міокардіосклероз	1	1051	олігоміцин	1
1007	міомаляція	1	1052	олігурія	1
1008	міометрія	1	1053	омалізумаб	1
1009	міопатія	1	1054	окружність	1
1010	міорелаксант	1	1055	оксалоацетат	1
1011	морфій	1	1056	оксалурія	1
1012	монопарез	1	1057	опсонін	1
1013	моноплегія	1	1058	оптимум	1
1014	мононуклеари	1	1059	опріснення	1
1015	остеобласти	1	1060	онкодиспансер	1
1016	остеобластокластома	1	1061	операційна	1
1017	остеокласт	1	1062	перенавантаження	1
1018	остеоліз	1	1063	перенапруження	1
1019	остеомаляція	1	1064	перенісся	1
1020	ороговіння	1	1065	передозування	1
1021	орхіепідидиміт	1	1066	перекис	1
1022	осередок	1	1067	пептидаза	1
1023	осиплість	1	1068	пепсиноген	1
1024	осифікація	1	1069	парафімоз	1
1025	остеосинтез	1	1070	парапсоріаз	1
1026	остеохондроз	1	1071	параплегія	1
1027	отит	1	1072	параметр	1
1028	остеосцинтиграфія	1	1073	параметрит	1
1029	оториноларинголог	1	1074	пастозність	1
1030	офлоксацин	1	1075	пароніхія	1
1031	офтальмолог	1	1076	паренхіма	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1077	пентацин	1	1122	знервованість	1
1078	пелагра	1	1123	кальциноз	1
1079	патологоанатом	1	1124	кальцитонін	1
1080	піднебіння	1	1125	кандидомікоз	1
1081	піелонефрит	1	1126	карбоксилаза	1
1082	пієліт	1	1127	кардіоміоцит	1
1083	пілокарпін	1	1128	кардіоміоцити	1
1084	пілороспазм	1	1129	кардіостимулятор	1
1085	пілоростеноз	1	1130	карієс	1
1086	пілорус	1	1131	катаболізм	1
1087	пінцет	1	1132	каталаза	1
1088	підборіддя	1	1133	каузалгія	1
1089	підвивих	1	1134	кахексія	1
1090	петрифікат	1	1135	кататермометр	1
1091	перфузія	1	1136	катаракта	1
1092	першороділля	1	1137	клотримазол	1
1093	петехія	1	1138	коагулограма	1
1094	перетравлювання	1	1139	коллаген	1
1095	периневрит	1	1140	коагуляція	1
1096	периостит	1	1141	колаген	1
1097	перистальтика	1	1142	колагеноз	1
1098	інулін	1	1143	кашлюк	1
1099	інсулінотеапія	1	1144	кісточка	1
1100	індометацин	1	1145	лямблія	1
1101	індурація	1	1146	магnezія	1
1102	іригографія	1	1147	ліхенізація	1
1103	інфузія	1	1148	ліпома	1
1104	інфліксимаб	1	1149	марення	1
1105	інфекціоніст	1	1150	масаж	1
1106	інфікування	1	1151	мастит	1
1107	інвазія	1	1152	мастопатія	1
1108	імунодефіцит	1	1153	медсестра	1
1109	імуномодулятор	1	1154	медулобластома	1
1110	імунограма	1	1155	медулосаркома	1
1111	іммунал	1	1156	меконій	1
1112	імпетиго	1	1157	мегакаріоцит	1
1113	імплантація	1	1158	медикамент	1
1114	іктеричність	1	1159	медицина	1
1115	ілеотифліт	1	1160	лікар-дерматолог	1
1116	івабрадин	1	1161	лікар-дієтолог	1
1117	ідіотія	1	1162	лікар-ендокринолог	1
1118	ієрсиніоз	1	1163	лікар-невролог	1
1119	ієрсинія	1	1164	лікар-невропатолог	1
1120	зригування	1	1165	лікар-педіатр	1
1121	зnezараження	1	1166	лікар-венеролог	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1167	лізаксон	1	1212	креатинфосфокіназа	1
1168	лейкоареоз	1	1213	креаторея	1
1169	лейцин	1	1214	креатин	1
1170	лейшманія	1	1215	краніопатія	1
1171	лепра	1	1216	коронарографія	1
1172	литка	1	1217	кофактор	1
1173	лімфаденопатія	1	1218	кофеїн	1
1174	лімфангіома	1	1219	корглікон	1
1175	лімфангоїт	1	1220	кордоцентез	1
1176	лімфоаденопатія	1	1221	кореляція	1
1177	лімфовідтік	1	1222	гіперспленізм	1
1178	лімфогрануломатоз	1	1223	гіперстенурія	1
1179	лімфогістіоцит	1	1224	гіперметропія	1
1180	ліквора	1	1225	гіперпаратиреоз	1
1181	лімфа	1	1226	гіперполяризація	1
1182	ліпотропін	1	1227	гіперпродукція	1
1183	літотрипсія	1	1228	гіперрефлексія	1
1184	лімфома	1	1229	гіперсалівація	1
1185	лімфоцитопенія	1	1230	гіперестезія	1
1186	лінза	1	1231	гіперкінез	1
1187	лактація	1	1232	гідротартрат	1
1188	лактостаз	1	1233	гідроцеле	1
1189	лангерганс	1	1234	гідроцефалія	1
1190	лапароцентез	1	1235	гідроцитрат	1
1191	ларингоскопія	1	1236	гіпервентиляція	1
1192	ларинготрахеїт	1	1237	гіпервітаміноз	1
1193	лаборант	1	1238	гінгівіт	1
1194	лазолван	1	1239	гінгівостоматит	1
1195	лактаза	1	1240	гінекомастія	1
1196	кровотік	1	1241	гініпрал	1
1197	кровоточивість	1	1242	гіперактивність	1
1198	кульгавість	1	1243	генетик	1
1199	кульдоскопія	1	1244	генетика	1
1200	кровобіг	1	1245	геноіндикація	1
1201	кріодеструкція	1	1246	геном	1
1202	коніотуберкульоз	1	1247	ген-оператор	1
1203	компрес	1	1248	генотип	1
1204	кольпіт	1	1249	ген-регулятор	1
1205	колонофіброскопія	1	1250	геміпарез	1
1206	контрастування	1	1251	геміплегія	1
1207	контрикал	1	1252	геміструмектомія	1
1208	кон'юнктива	1	1253	гемофільтрація	1
1209	копрокультура	1	1254	гемохроматоз	1
1210	копропорфірин	1	1255	гемоглобінопатія	1
1211	копроцитограма	1	1256	гемодинаміка	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1257	гепатопротектори	1	1302	дерматома	1
1258	гепарін	1	1303	деменція	1
1259	гестоз	1	1304	демпінг-синдром	1
1260	гепатоцити	1	1305	дентин	1
1261	гідробромід	1	1306	делеція	1
1262	гідроген	1	1307	дезлоратадин	1
1263	гідроксихлорохін	1	1308	девіація	1
1264	гіпертригліцеридемія	1	1309	дегенерація	1
1265	гіпертрихоз	1	1310	дегідратація	1
1266	гіперурикемія	1	1311	дегідрогеназа	1
1267	гіпертермія	1	1312	дезамінування	1
1268	гіперхолестеринемія	1	1313	дезінтеграція	1
1269	гіповолемія	1	1314	дефосфорилювання	1
1270	гіпестезія	1	1315	дефторування	1
1271	гіпоальбумінемія	1	1316	джгут	1
1272	гіпоальдостеронізм	1	1317	дзеркало	1
1273	гіпомімія	1	1318	дивергенція	1
1274	гіпосекреція	1	1319	дивертикульоз	1
1275	гіпотеза	1	1320	дигідрофолат	1
1276	гіпокамп	1	1321	дигітоксин	1
1277	гіпокінез	1	1322	дилтіазем	1
1278	гіпокінезія	1	1323	дигоксін	1
1279	гіпоглікемія	1	1324	дизурія	1
1280	гіподинамія	1	1325	диплопія	1
1281	гіпозол	1	1326	дипроспан	1
1282	глікозид	1	1327	дисахариди	1
1283	гліобластома	1	1328	дисбактеріоз	1
1284	гіпотрихоз	1	1329	дисімуноглобулінемія	1
1285	гіпотрофія	1	1330	диплегія	1
1286	гіпохлоремія	1	1331	дифенін	1
1287	гіпохромія	1	1332	диференціація	1
1288	гірсутизм	1	1333	диференціювання	1
1289	гіпотермія	1	1334	діаментром	1
1290	гістіоцити	1	1335	діагностик	1
1291	гістопрепарат	1	1336	дихлотіазид	1
1292	гістеректомія	1	1337	дистоція	1
1293	гістросальпінгографія	1	1338	дисхолія	1
1294	дакріоцистит	1	1339	диспансеризація	1
1295	дальтонізм	1	1340	диспепсія	1
1296	гострик	1	1341	дисменорея	1
1297	гормонотерапія	1	1342	дисоціація	1
1298	гомополісахариди	1	1343	діастаз	1
1299	глухість	1	1344	дігоксин	1
1300	глюкостерома	1	1345	діцинон	1
1301	депресія	1	1346	дімедрол	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1347	догляд	1	1392	ендонефрит	1
1348	електроек்சизія	1	1393	ендорфін	1
1349	ексудація	1	1394	епігастрія	1
1350	ектодерма	1	1395	енцефалопатія	1
1351	ексоріація	1	1396	епіцентр	1
1352	експрес-метод	1	1397	еплеренон	1
1353	екстенсивність	1	1398	епштейна-барр	1
1354	електрозарядженість	1	1399	ергокальциферол	1
1355	емболектомія	1	1400	еризипелоїд	1
1356	елімінація	1	1401	запам'ятовування	1
1357	ендартеріїт	1	1402	западіння	1
1358	ендокард	1	1403	застуда	1
1359	емпростотонус	1	1404	загоєння	1
1360	ембріогенез	1	1405	залежність	1
1361	долоня	1	1406	закладеність	1
1362	дроперидол	1	1407	заклякання	1
1363	дотримання	1	1408	життєздатність	1
1364	дуплікація	1	1409	жовч	1
1365	езофагіт	1	1410	забезпечення	1
1366	еклампсія	1	1411	забруднювач	1
1367	екзостоз	1	1412	завмирання	1
1368	дуктографія	1	1413	загальмованість	1
1369	еритромієлоз	1	1414	ангіоматоз	1
1370	естроген	1	1415	ангіопротектор	1
1371	еритропенія	1	1416	анаприліном	1
1372	еритропоез	1	1417	анатоксин	1
1373	етіонамід	1	1418	анемізація	1
1374	етосуксимід	1	1419	ангідроз	1
1375	еубіотика	1	1420	ангіотензини	1
1376	ефедрин	1	1421	андроген	1
1377	ешеріхіоз	1	1422	аневризм	1
1378	ефективність	1	1423	анкілостома	1
1379	ехінокок	1	1424	анорексія	1
1380	ехінококоз	1	1425	антиагрегант	1
1381	ехогенність	1	1426	анізокорія	1
1382	ехоенцефалографія	1	1427	анемометр	1
1383	живлення	1	1428	анестезіолог	1
1384	жар	1	1429	анестезія	1
1385	ентодерма	1	1430	аміназин	1
1386	ентерокістома	1	1431	аміноацил	1
1387	енерговитрата	1	1432	амілорея	1
1388	ендотеліоцити	1	1433	амбулаторія	1
1389	ендотромбоваскуліт	1	1434	альгодисменорея	1
1390	ендокринолог	1	1435	альгоменорея	1
1391	ендокриноцити	1	1436	анаплазія	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1437	ампутація	1	1482	атонія	1
1438	аналгін	1	1483	ахондроплазія	1
1439	амінопеніциліни	1	1484	афазія	1
1440	аміноптерин	1	1485	афлатоксикоз	1
1441	аміноспирт	1	1486	астериксис	1
1442	аміодарон	1	1487	астмопент	1
1443	амітриптилін	1	1488	астроцит	1
1444	амлодипін	1	1489	атерома	1
1445	алкогольдегідрогеназа	1	1490	асистолія	1
1446	алоксим	1	1491	аскарида	1
1447	алопуринол	1	1492	апротинін	1
1448	альбінізм	1	1493	антиструмін	1
1449	альбумінат	1	1494	анулоцити	1
1450	актинометр	1	1495	антидот	1
1451	актиномікоз	1	1496	антиконвульсанти	1
1452	алкоголізм	1	1497	верошпірон	1
1453	алкоголік	1	1498	вентолін	1
1454	акушер-гінеколог	1	1499	верапаміл	1
1455	алерген	1	1500	вираженість	1
1456	автономність	1	1501	виписка	1
1457	агаммаглобулінемія	1	1502	випіт	1
1458	абсанс	1	1503	ванкоміцин	1
1459	агранулоцитоз	1	1504	валацикловір	1
1460	адаптація	1	1505	вагініт	1
1461	аденогіпофіз	1	1506	бруцельоз	1
1462	аденозин	1	1507	бронхографія	1
1463	аденоїдит	1	1508	бронхолітик	1
1464	акродерматит	1	1509	бурсит	1
1465	азидотимідин	1	1510	блефарит	1
1466	азитромицин	1	1511	брадикінезія	1
1467	адреналектомія	1	1512	брадикінін	1
1468	аерозоль	1	1513	волосоголовець	1
1469	ажитація	1	1514	втомленість	1
1470	багатоводдя	1	1515	галактоза	1
1471	бактеріолог	1	1516	гемоліз	1
1472	бактеріофаг	1	1517	гемомеланін	1
1473	барорецептор	1	1518	гемоперитонеум	1
1474	бериліоз	1	1519	гемосидерин	1
1475	бігемія	1	1520	гемосорбція	1
1476	бинтування	1	1521	гемостаз	1
1477	білок	1	1522	геотрасфузія	1
1478	аугментин	1	1523	гельмінт	1
1479	аудіометрія	1	1524	гемангіоперицитома	1
1480	атетоз	1	1525	гематоксилін	1
1481	атипізм	1	1526	гематолог	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1527	гастробіопат	1	1572	ректороманоскопія	1
1528	гастродуоденоскопії	1	1573	ремісія	1
1529	галюцинація	1	1574	ретикулосаркома	1
1530	вікасол	1	1575	реографія	1
1531	розмноження	1	1576	реоенцефалографія	1
1532	розсічення	1	1577	рентгенограмі	1
1533	розслаблення	1	1578	ретинопатія	1
1534	розтягнення	1	1579	ретровірус	1
1535	самолікування	1	1580	різець	1
1536	самопочуття	1	1581	рикетсіоз	1
1537	сальпінгіт	1	1582	родозбудження	1
1538	ротоглотка	1	1583	розгинач	1
1539	рухливість	1	1584	розеола	1
1540	сечівник	1	1585	протеїн	1
1541	секретин	1	1586	протеїнограма	1
1542	секреція	1	1587	протромбін	1
1543	септикопемія	2	1588	пропердин	1
1544	септицемія	1	1589	протамін	1
1545	седація	1	1590	протезування	1
1546	сигмоскопія	1	1591	прогестерон	1
1547	симбікорт	1	1592	пронація	1
1548	симптомокомплекс	1	1593	проінсулін	1
1549	симфіз	1	1594	проктосигмоскопія	1
1550	синусит	1	1595	пошкрябування	1
1551	синюшність	1	1596	предентин	1
1552	синкумар	1	1597	пригніченість	1
1553	синергоантагонізм	1	1598	препарат-блокатор	1
1554	симпатолітики	1	1599	препарати	1
1555	симпатоміметики	1	1600	приплив	1
1556	синапс	1	1601	прикус	1
1557	псевдоаменорея	1	1602	прилив	1
1558	псевдотумор	1	1603	психіатрія	1
1559	психіатр	1	1604	пневмотахометрія	1
1560	пульсація	1	1605	пневмоенцефалографія	1
1561	пульсоксиметрія	1	1606	пневмокістографія	1
1562	пухирець	1	1607	плазмаферез	1
1563	пурпура	1	1608	плазмотік	1
1564	пульпа	1	1609	піопневмоторакс	1
1565	регідрон	1	1610	піосальпінкс	1
1566	регресія	1	1611	потовиділення	1
1567	регулятор	1	1612	помутніння	1
1568	реінфекція	1	1613	поліміксин	1
1569	райдужка	1	1614	поліневрит	1
1570	рентген-дослідження	1	1615	поліпоз	1
1571	реконвалесценція	1	1616	поліартеріїт	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1617	поліартрит	1	1662	фіброма	1
1618	полікістоз	1	1663	фібробласт	1
1619	уринокультура	1	1664	фібробронхоскопія	1
1620	урографія	1	1665	фіброгастроскопія	1
1621	ушивання	1	1666	фіброезофагогастроскопія	1
1622	ультрасонографія	1	1667	фурацилін	1
1623	увейт	1	1668	хемоз	1
1624	туберкулома	1	1669	хейліт	1
1625	тугоухість	1	1670	хондродістрофія	1
1626	трансплантат	1	1671	хоріонепітеліома	1
1627	томограма	1	1672	хоспіс	1
1628	торакоскопія	1	1673	хлоргексидин	1
1629	торакотомія	1	1674	холангіопанкреатографія	1
1630	травлення	1	1675	холангіт	1
1631	трансаміназа	1	1676	спондиліт	1
1632	тонзилофарингіт	1	1677	спондилоартроз	1
1633	тромбоцитопатія	1	1678	стафілокок	1
1634	тромбоцит	1	1679	стеатонекроз	1
1635	тромболітик	1	1680	сперматогенез	1
1636	тромбопластин	1	1681	спермограмма	1
1637	тромбоутворення	1	1682	слиз	1
1638	тригліцериди	1	1683	скоротливість	1
1639	тризм	1	1684	таласемія	1
1640	трийодтиронін	1	1685	таурин	1
1641	триметазидин	1	1686	сфінктер	1
1642	тромб	1	1687	сульфонілсечовина	1
1643	тромбангіїт	1	1688	сукцимер	1
1644	тривога	1	1689	субіктеричність	1
1645	трисомія	1	1690	субінволюція	1
1646	трихінела	1	1691	строфантин	1
1647	трихінельоз	1	1692	тератома	1
1648	трихомонада	1	1693	телеангіектазія	1
1649	трихопол	1	1694	теніаринхоз	1
1650	фронтит	1	1695	теніоз	1
1651	фотодерматит	1	1696	теофілін	1
1652	флуоксетин	1	1697	тимозин	1
1653	флюорографія	1	1698	тимомегалія	1
1654	фонокардіографія	1	1699	тимпаніт	1
1655	фліктена	1	1700	тиреоглобулін	1
1656	фімоз	1	1701	тиреоїдит	1
1657	фітотерапія	1	1702	тиреоїдектомія	1
1658	фібрoneктин	1	1703	тетрагідрофолат	1
1659	фіброфагогастроскопія	1	1704	тетраплегія	1
1660	фізіотерапія	1	1705	токсоплазма	1
1661	фіксатор	1	1706	токсемія	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
1707	токсикодермія	1	20	лабораторний	29
1708	тирозин	1	21	гнійний	28
1709	тирозиназа	1	22	медичний	27
1710	тирозиномія	1	23	легеневий	26
1711	тинідазол	1	24	носовий	26
1712	тиреокальцітонін	1	25	нирковий	25
1713	тиротропін	1	26	шкірний	25
1714	шпиталізація	1	27	патологічний	24
1715	шкрібок	1	28	вторинний	24
1716	щільність	1	29	гіпертонічний	23
1717	язичок	1	30	дихальний	23
1718	цистицеркоз	1	31	нервовий	23
1719	цистографія	1	32	цитоподібний	23
1720	цитидинмонофосфат	1	33	статевий	23
1721	цистинурия	1	34	системний	23
1722	цинга	1	35	швидкий	22
1723	цефтриаксон	1	36	клінічний	22
1724	целіакія	1	37	внутрішній	22
1725	целюліт	1	38	виразковий	22
1726	хрускіт	1	39	зовнішній	21
1727	хрящ	1	40	розташований	21
1728	цитохромоксидаза	1	41	щільний	20
1729	циторецептор	1	42	високий	20
1730	чашечка	1	43	м'який	19
Прикметники			44	шийний	19
			45	фізикальний	19
			46	фізичний	19
1	гострий	150	47	порушений	19
2	хворий	116	48	стеговий	18
3	хронічний	80	49	знижений	18
4	артеріальний	72	50	інтенсивний	18
5	головний	68	51	м'язовий	17
6	позитивний	44	52	лікарський	17
7	грудний	42	53	активний	17
8	слизовий	41	54	госпіталізований	17
9	верхній	40	55	харчовий	17
10	пологовий	39	56	штучний	17
11	серцевий	39	57	періодичний	16
12	болючий	37	58	геморагічний	16
13	підвищений	35	59	бронхіальний	16
14	різкий	34	60	інфекційний	16
15	відсутній	32	61	кістковий	15
16	блідий	31	62	лімфатичний	15
17	виражений	30	63	негативний	15
18	первинний	30	64	важкий	15
19	черевний	29			

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
65	підшкірний	15	110	біохімічний	9
66	поперековий	15	111	алергічний	9
67	хірургічний	15	112	вільний	9
68	спинний	14	113	вірусний	9
69	колінний	14	114	комбінований	9
70	закритий	13	115	клубочковий	9
71	ізолюваний	13	116	задовільний	9
72	набряклий	13	117	кров'янистий	9
73	периферичний	13	118	лікувальний	9
74	профілактичний	13	119	матковий	9
75	помірний	13	120	поверхневий	9
76	ревматоїдний	13	121	передчасний	9
77	сполучний	13	122	новонароджений	9
78	сечовий	12	123	обструктивний	9
79	очний	12	124	поодинокий	9
80	нормальний	12	125	протизапальний	9
81	невідкладний	12	126	ревматичний	9
82	неврологічний	12	127	рентгенологічний	9
83	мозковий	12	128	рухомий	9
84	гінекологічний	11	129	утруднений	9
85	гіперемований	11	130	спадковий	9
86	вагітна	11	131	сідничний	9
87	больовий	11	132	синусовий	9
88	множинний	11	133	блезаспокійливий	8
89	мікроскопічний	11	134	рефлекторний	8
90	напружений	11	135	розсіяний	8
91	надмірний	11	136	приймальний	8
92	розширений	11	137	послаблений	8
93	променевий	11	138	обмежений	8
94	тканинний	11	139	подібний	8
95	терміновий	10	140	підшлунковий	8
96	потогінний	10	141	піхвовий	8
97	поперечний	10	142	плечовий	8
98	подальший	10	143	мітральний	8
99	невеликий	10	144	некротичний	8
100	метаболический	10	145	жовчний	8
101	легкий	10	146	запальний	8
102	ішемічний	10	147	кесарів	8
103	везикулярний	10	148	систолічний	8
104	внутрішньовенний	10	149	відкритий	8
105	бактеріальний	10	150	венозний	8
106	гістологічний	10	151	акушерський	8
107	тяжкий	10	152	антибактеріальний	8
108	генералізований	9	153	базальний	8
109	бактеріологічний	9	154	горизонтальний	8

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
155	двобічний	8	200	пахвинний	6
156	жировий	8	201	кульшовий	6
157	ексудативний	8	202	локальний	6
158	діагностований	8	203	натрійуретичний	6
159	досліджуваний	7	204	неболючий	6
160	глухий	7	205	згладжений	6
161	гемолітичний	7	206	залізодефіцитний	6
162	гіпертензивний	7	207	зчеплений	6
163	базофільний	7	208	вроджений	6
164	безболісний	7	209	брижовий	6
165	атріовентрикулярний	7	210	атиповий	6
166	болісний	7	211	аритмічний	6
167	вогнищевий	7	212	аутоімунний	6
168	кишковий	7	213	альвеолярний	6
169	клітинний	7	214	епілептичний	6
170	неспецифічний	7	215	діабетичний	5
171	натрієвий	7	216	деформований	5
172	міжшлуночковий	7	217	гіаліновий	5
173	лейкоцитарний	7	218	анаеробний	5
174	ниючий	7	219	антирабічний	5
175	онкотичний	7	220	білковий	5
176	оперативний	7	221	вагінальний	5
177	пасивний	7	222	зумовлений	5
178	паховий	7	223	звужений	5
179	ослаблений	7	224	знеболювальний	5
180	призначений	7	225	заглотковий	5
181	ритмічний	7	226	кислий	5
182	суглобовий	7	227	конкурентний	5
183	судинний	7	228	консервативний	5
184	хімічний	7	229	калієвий	5
185	туберкульозний	6	230	необхідний	5
186	тупий	6	231	неприємний	5
187	стафілококовий	6	232	непритомний	5
188	слабкий	6	233	нерегулярний	5
189	соматичний	6	234	насильницький	5
190	шлунковий	6	235	наднирковий	5
191	чутливий	6	236	набутий	5
192	розумовий	6	237	навколоплідний	5
193	респіраторний	6	238	лобовий	5
194	дифузна	6	239	ліктювий	5
195	професійний	6	240	місцевий	5
196	пригнічений	6	241	печінковий	5
197	потовщений	6	242	переймоподібний	5
198	правобічний	6	243	плодовий	5
199	позаматковий	6	244	підщелепний	5

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
245	повторний	5	290	ректальний	4
246	обумовлений	5	291	розкритий	4
247	овальний	5	292	симетричний	4
248	опіковий	5	293	симпатичний	4
249	патогенетичний	5	294	сечокам'яний	4
250	посилений	5	295	руховий	4
251	постгеморагічний	5	296	секреторний	4
252	представлений	5	297	пошкоджений	4
253	серцево-судинний	5	298	потерпілий	4
254	ретиккулярний	5	299	потиличний	4
255	реактивний	5	300	прогресуючий	4
256	шлунково-кишковий	5	301	прозорий	4
257	шлуночковий	5	302	пухлиноподібний	4
258	синюшний	5	303	протромбіновий	4
259	супутній	5	304	осмотичний	4
260	тазовий	5	305	округлий	4
261	термінальний	5	306	подовжений	4
262	токсичний	5	307	післяпологовий	4
263	тьмянний	5	308	плазматичний	4
264	уражений	5	309	передменструальний	4
265	фізіологічний	5	310	персистуючий	4
266	функціональний	4	311	медіальний	4
267	ускладнений	4	312	мембранний	4
268	ультразвуковий	4	313	литковий	4
269	трупний	4	314	кров'яний	4
270	температурний	4	315	латеральний	4
271	тильний	4	316	лобковий	4
272	транзиторийний	4	317	малогомілковий	4
273	тривожний	4	318	нападоподібний	4
274	субфебрильний	4	319	нестабільний	4
275	судово-медичний	4	320	нестероїдний	4
276	субарахноїдальний	4	321	нечіткий	4
277	слизово-гнійний	4	322	нейросенсорний	4
278	сироватковий	4	323	кальцієвий	4
279	скелетний	4	324	канальцевий	4
280	скроневий	4	325	катаральний	4
281	хрящовий	4	326	кашльовий	4
282	церебральний	4	327	контактний	4
283	ціанотичний	4	328	короткочасний	4
284	черепно-мозковий	4	329	компенсаторний	4
285	ранній	4	330	клонічний	4
286	реанімаційний	4	331	жорсткий	4
287	реберний	4	332	забарвлений	4
288	регулярний	4	333	зворотний	4
289	резервний	4	334	збуджений	4

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
335	здухвинний	4	380	апластичний	3
336	змішаний	4	381	апнейстичний	3
337	знеболювальний	4	382	антигістамінний	3
338	імунокомплексний	4	383	багатовузловий	3
339	бронхоектатичний	4	384	аскорбіновий	3
340	виділений	4	385	бімануальний	3
341	використаний	4	386	вітамінний	3
342	волосистий	4	387	висипний	3
343	вкритий	4	388	внутрішньоутробний	3
344	біологічний	4	389	встановлений	3
345	атопічний	4	390	водянистий	3
346	анафілактичний	4	391	віковий	3
347	абдомінальний	4	392	великогомілковий	3
348	азотистий	4	393	вертикальний	3
349	гормональний	4	394	блювотний	3
350	гладенький	4	395	бічний	3
351	гіперхромний	4	396	боковий	3
352	гіпотонічний	4	397	варикозний	3
353	герпетичний	4	398	імунологічний	3
354	вузликовий	4	399	інструментальний	3
355	депресивний	4	400	ідіопатичний	3
356	довгасти	4	401	зроговілий	3
357	діафрагмальний	4	402	зміщений	3
358	еритематозний	4	403	захворілий	3
359	екстрений	4	404	жувальний	3
360	експериментальний	3	405	загальмований	3
361	еластичний	3	406	кірковий	3
362	ендогенний	3	407	контракційний	3
363	ендокринний	3	408	інфільтрований	3
364	ендоскопічний	3	409	інфузійний	3
365	епітеліоїдний	3	410	кардіологічний	3
366	емоційний	3	411	каловий	3
367	епідеміологічний	3	412	кетоновий	3
368	діагностичний	3	413	кістковомозковий	3
369	діастолічний	3	414	нейротонічний	3
370	дистальний	3	415	негоспітальний	3
371	дискоординований	3	416	нефротичний	3
372	гематогенний	3	417	неспокійний	3
373	гематологічний	3	418	нейропаралітичний	3
374	гіпофізарний	3	419	надлишковий	3
375	дезінтоксикаційний	3	420	надчеревний	3
376	грамнегативний	3	421	морфологічний	3
377	губчастий	3	422	крупозний	3
378	глікозильований	3	423	лицьовий	3
379	аеробний	3	424	менінгеальний	3

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
425	менінгококовий	3	470	черговий	3
426	менструальний	3	471	шпиталізований	3
427	медикаментозний	3	472	щільно-еластичний	3
428	міжпальцевий	3	473	соматотропний	3
429	міжфаланговий	3	474	спазмований	3
430	перкуторний	3	475	спастичний	3
431	підгострий	3	476	слинний	3
432	піднебінний	3	477	стабільний	3
433	пахвовий	3	478	с-реактивний	3
434	передсердний	3	479	стероїдний	3
435	перехідний	3	480	тепловий	3
436	плановий	3	481	тонічний	3
437	плацентарний	3	482	трофічний	3
438	плевральний	3	483	ургентний	3
439	підтверджений	3	484	фокальний	3
440	побічний	3	485	фібринозний	3
441	окислювальний	3	486	фіброзно-кавернозний	2
442	окисний	3	487	фіброзуючий	2
443	обов'язковий	3	488	фолієводефіцитний	2
444	облітеруючий	3	489	фізіотерапевтичний	2
445	обстежений	3	490	фільтраційний	2
446	нуклеїновий	3	491	хибний	2
447	нігтьовий	3	492	хапальний	2
448	низькодозовий	3	493	хлорний	2
449	паталогічний	3	494	фекально-оральний	2
450	протитуберкульозний	3	495	терапевтичний	2
451	психоемоційний	3	496	травмований	2
452	психічний	3	497	трійчастий	2
453	проксимальний	3	498	тромбопластиновий	2
454	прихований	3	499	трансмівний	2
455	прискорений	3	500	сформований	2
456	померлий	3	501	стовбуровий	2
457	початковий	3	502	судомний	2
458	поширений	3	503	стійкий	2
459	сегментоядерний	3	504	стеариновий	2
460	седативний	3	505	стаціонарний	2
461	свистячий	3	506	спонтанний	2
462	ротний	3	507	спричинений	2
463	санаторно-курортний	3	508	слізний	2
464	сигмоподібний	3	509	скоротливий	2
465	септичний	3	510	сповільнений	2
466	серозний	3	511	слуховий	2
467	рецесивний	3	512	снодійний	2
468	розгинальний	3	513	щеплений	2
469	циліндричний	3	514	цитотоксичний	2

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
515	цитохімічний	2	560	одутлий	2
516	хрипкий	2	561	онкологічний	2
517	черевнотифозний	2	562	оперований	2
518	ретроградний	2	563	позагоспітальний	2
519	радіоімунний	2	564	подразнений	2
520	розгорнутий	2	565	повітряно-крапельний	2
521	розвинений	2	566	поздовжній	2
522	розподілений	2	567	пінистий	2
523	сенсibilізований	2	568	плескатий	2
524	сигмовидний	2	569	пласкоклітинний	2
525	серологічний	2	570	післяопераційний	2
526	симптоадреналовий	2	571	патоморфологічний	2
527	рубцевий	2	572	пентозофосфатний	2
528	рухливий	2	573	передміхуровий	2
529	сальний	2	574	передбачуваний	2
530	прелімінарний	2	575	піднижньощелепний	2
531	потовий	2	576	підколінний	2
532	посттравматичний	2	577	піддослідний	2
533	посттромботичний	2	578	перфузійний	2
534	поступовий	2	579	пероральний	2
535	проліферативний	2	580	міжреберний	2
536	протівірусний	2	581	маніакальний	2
537	психогенний	2	582	миготливий	2
538	пульсуючий	2	583	млявий	2
539	радіоактивний	2	584	мінеральний	2
540	пухлинний	2	585	малорухомий	2
541	пупковий	2	586	мієлобластний	2
542	пуриновий	2	587	ланцюговий	2
543	протипоказаний	2	588	лівобічний	2
544	психіатричний	2	589	лівошлуночковий	2
545	пекучий	2	590	контрольний	2
546	пеніциліновий	2	591	макрофагальний	2
547	патогенний	2	592	мажучий	2
548	оптимальний	2	593	лімфобластний	2
549	паличкоядерний	2	594	народжений	2
550	паліативний	2	595	наднириковий	2
551	пальцевий	2	596	найдоцільніший	2
552	ниткоподібний	2	597	найпоширеніший	2
553	нікотиновий	2	598	надключичний	2
554	носоглотковий	2	599	ненасильницький	2
555	об'єктивний	2	600	неускладнений	2
556	одноклітинний	2	601	нестерпний	2
557	односторонній	2	602	нечисленний	2
558	одношаровий	2	603	недиференційований	2
559	окиснювальний	2	604	нейтрофільний	2

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
605	неактивний	2	650	антинуклеарний	2
606	небезпечний	2	651	антицентромерний	2
607	клапанний	2	652	антигенний	2
608	кесонний	2	653	ангулярний	2
609	капілярний	2	654	адипозогенітальний	2
610	кардіогенний	2	655	аксиллярний	2
611	кавернозний	2	656	активований	2
612	коронарний	2	657	аліментарний	2
613	кровоносний	2	658	алкогольний	2
614	кислотно-лужний	2	659	амбулаторний	2
615	кисневий	2	660	амебний	2
616	компресійний	2	661	гомілковий	2
617	жовчовивідний	2	662	гомогенний	2
618	жовчогінний	2	663	грампозитивний	2
619	замісний	2	664	глікований	2
620	застосований	2	665	гуморальний	2
621	збудливий	2	666	госпітальний	2
622	загрудинний	2	667	демаркаційний	2
623	защемлений	2	668	гіпохромний	2
624	здутий	2	669	гіпоталамічний	2
625	зоровий	2	670	гіпоосмотичний	2
626	ізоферментний	2	671	гіпоглікемічний	2
627	іктеричний	2	672	гіпертрофічний	2
628	імунний	2	673	гіперосмотичний	2
629	імуносупресивний	2	674	гігантський	2
630	імуноферментний	2	675	гетерологічний	2
631	інгаляційний	2	676	гемостатичний	2
632	індивідуальний	2	677	вушний	2
633	вакцинований	2	678	вузловий	2
634	видалений	2	679	деструктивний	2
635	вегетативний	2	680	дистрофічний	2
636	вегето-судинний	2	681	диспансерний	2
637	верхньощелепний	2	682	домінантний	2
638	ворсинчастий	2	683	донорський	2
639	волосяний	2	684	дієнцефальний	2
640	внутрішньоклітинний	2	685	дисциркуляторний	2
641	вібраційний	2	686	епітеліальний	2
642	біогенний	2	687	ендемичний	2
643	біполярний	2	688	есенціальний	2
644	бактеріоскопічний	2	689	етіотропний	2
645	атрофічний	2	690	ендотеліальний	2
646	ацетилсаліциловий	2	691	доброякісний	2
647	антиангінальний	2	692	екзогенний	2
648	аутосомно-домінантний	2	693	екзокринний	1
649	аутосомно-рецесивний	2	694	екзофітний	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
695	екскреторний	1	740	гармонійний	1
696	дрібновогнищевий	1	741	гарячковий	1
697	експіраторний	1	742	гестаційний	1
698	екстрапірамідний	1	743	генетичний	1
699	екстренний	1	744	генний	1
700	емалевий	1	745	гематоенцефалічний	1
701	ембріональний	1	746	гігієнічний	1
702	електроімпульсний	1	747	гіперкатаболічний	1
703	електролітний	1	748	гіперацидний	1
704	еозинофільний	1	749	гіперрегенераторний	1
705	епігастральний	1	750	гіповолемічний	1
706	ендокринологічний	1	751	гіпогастральний	1
707	ендометріоїдний	1	752	гіпоехогенний	1
708	жарознижувальний	1	753	гіпоксичний	1
709	живильний	1	754	гіпомімічний	1
710	жиророзчинний	1	755	гіпопластичний	1
711	ефективний	1	756	гістаміновий	1
712	естрогеновий	1	757	гіпохолічний	1
713	емпіричний	1	758	дезорієнтований	1
714	епідемічний	1	759	двосторонній	1
715	епідермальний	1	760	грам-негативний	1
716	епідуральний	1	761	губний	1
717	епізодичний	1	762	гумозний	1
718	дрібнопластинчастий	1	763	глікемічний	1
719	дрібнопухирцевий	1	764	глютеновий	1
720	достовірний	1	765	гнійно-фібринозний	1
721	достроковий	1	766	гноєподібний	1
722	дотиковий	1	767	гноячковий	1
723	дієтичний	1	768	гранично допустимий	1
724	довготривалий	1	769	гранульоматозний	1
725	диспептичний	1	770	грипозний	1
726	дисрегуляторний	1	771	грипоподібний	1
727	дисфункціональний	1	772	гормонопродукуючий	1
728	дифтерійний	1	773	амімічний	1
729	дисметаболічний	1	774	аміноглікозидний	1
730	дефектний	1	775	амінокислотний	1
731	дефінітивний	1	776	амінолевуліновий	1
732	деформуючий	1	777	алергологічний	1
733	динамічний	1	778	азотнокислий	1
734	дисемінований	1	779	адитивний	1
735	в'язкий	1	780	агональний	1
736	газообмінний	1	781	агресивний	1
737	гальмівний	1	782	аденовірусний	1
738	галюцинаторний	1	783	аномальний	1
739	гангренозний	1	784	антагоністичний	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
785	альтеративний	1	830	вимушений	1
786	аналітичний	1	831	бронхоальвеолярний	1
787	анатомічний	1	832	ботуліністичним	1
788	аортальний	1	833	вакцинальний	1
789	апатичний	1	834	ін'єкційний	1
790	апікальний	1	835	інвазивний	1
791	антиоксидантний	1	836	інсуліновий	1
792	антипсихотичний	1	837	інтегрований	1
793	антидифтерійний	1	838	імунізований	1
794	антидіарейний	1	839	зубний	1
795	антидіуретичний	1	840	ізогенний	1
796	антидотний	1	841	ідеопатичний	1
797	антикоагулянтний	1	842	зрілий	1
798	антилейкоцитарний	1	843	зморщений	1
799	антисептичний	1	844	значущий	1
800	ахолічний	1	845	злаякісний	1
801	аутосомний	1	846	здоровий	1
802	багатоядерний	1	847	згубний	1
803	багатопротівний	1	848	затруднений	1
804	аускультативний	1	849	запобіжний	1
805	атомарний	1	850	захисний	1
806	астенічний	1	851	замкнутий	1
807	астматичний	1	852	запалений	1
808	атеросклеротичний	1	853	запалий	1
809	безсимптомний	1	854	законсервований	1
810	безумовний	1	855	закруглений	1
811	біопсійний	1	856	завершений	1
812	білірубіновий	1	857	загально мозковий	1
813	білководефіцитний	1	858	загострений	1
814	білковосинтетичний	1	859	загрудний	1
815	вірусно-бактеріальний	1	860	задньошийний	1
816	високоонкогенний	1	861	комбінативний	1
817	високочастотний	1	862	колотий	1
818	внутрішньоочний	1	863	клінічний	1
819	водневий	1	864	коагуляційний	1
820	внутрішньочерепний	1	865	кривавий	1
821	внутрішньошлунковий	1	866	критичний	1
822	вогнепальний	1	867	кровотворний	1
823	внутрішньогрудний	1	868	короткотривалий	1
824	втомлений	1	869	кортикотропний	1
825	вставний	1	870	консервований	1
826	вестибулярний	1	871	конституціональний	1
827	вегетосудинний	1	872	контагіозний	1
828	великовогнищевий	1	873	координаторний	1
829	виразкоподібний	1	874	коректний	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
875	кореляційний	1	920	найінформативніший	1
876	інфекційно-алергічний	1	921	надмолекулярний	1
877	інфрачервоний	1	922	наркотичний	1
878	іонізуючий	1	923	наповнений	1
879	кальцієвмісний	1	924	неадекватний	1
880	кардіотрофічний	1	925	натуральний	1
881	кардіодіафрагмальний	1	926	набряково-геморагічний	1
882	кашлюковий	1	927	муколітичний	1
883	кваліфікований	1	928	мультиферментний	1
884	кварцевий	1	929	мутаційний	1
885	кандидозний	1	930	надшлуночковий	1
886	кільцевий	1	931	назальний	1
887	клімактеричний	1	932	назофарингеальний	1
888	клініко-лабораторні	1	933	найадекватніший	1
889	невиліковний	1	934	нагноєний	1
890	невдалий	1	935	надгрудинний	1
891	неепідемічний	1	936	надклапанний	1
892	неживий	1	937	лімфогенний	1
893	незабарвлений	1	938	лімфоїдний	1
894	незахищений	1	939	лімфотичний	1
895	незбалансований	1	940	лімфоцитарний	1
896	нейрохірургічний	1	941	ліпідний	1
897	нейтральний	1	942	лобний	1
898	незрілий	1	943	локалізований	1
899	негазовий	1	944	лопатковий	1
900	нечутливий	1	945	мазкий	1
901	нестійкий	1	946	макроергічний	1
902	нетоксичний	1	947	макроскопічний	1
903	нетривалий	1	948	лютеїнізуючий	1
904	неуражений	1	949	магнітно-резонансний	1
905	несправжній	1	950	людський	1
906	нерівномірний	1	951	малоінтенсивний	1
907	непродуктивний	1	952	лабільний	1
908	нервово-психічний	1	953	легкозасвоюваний	1
909	нервово-циркуляторний	1	954	лактозний	1
910	неодноразовий	1	955	лактозо-пероксидазний	1
911	неоднорідний	1	956	ліжковий	1
912	неокиснювальний	1	957	лікарняний	1
913	неоперабельний	1	958	ларингеальний	1
914	неорганічний	1	959	лікувальний	1
915	непатогенний	1		лікувально-	
916	найправильніший	1	960	профілактичний	1
917	найхарактерніший	1	961	мертвий	1
918	накістковий	1	962	метастатичний	1
919	наїефективніший	1	963	метеочутливий	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
964	мієлоїдний	1	1009	обпечений	1
965	мієломний	1		обсесивно-	
966	міжальвеолярний	1	1010	компульсивний	1
967	міжклітинний	1	1011	низькомолекулярний	1
968	міжмолекулярний	1	1012	ноотропний	1
969	малярійний	1	1013	панкреатичний	1
970	медико-генетичний	1	1014	остаточний	1
971	материнський	1	1015	опіатний	1
972	місцевоанестезувальний	1	1016	орієнтувальний	1
973	модифікаційний	1	1017	осередковий	1
974	молекулярно-біологічний	1	1018	осиплий	1
975	мозкоподібний	1	1019	паращитоподібний	1
976	міжпередсердний	1	1020	парагемолітичний	1
977	міжпластовий	1	1021	отруйний	1
978	мікробний	1	1022	офтальмологічний	1
979	мікроорганічний	1	1023	патологоанатомічний	1
980	міжхребетний	1	1024	пентозний	1
981	міжхребцевий	1	1025	пастеризований	1
982	першечерговий	1	1026	протиправцевий	1
983	підключичний	1	1027	протикоревий	1
984	пігментний	1	1028	протималярійний	1
985	підборідний	1	1029	пучковий	1
986	підлітковий	1	1030	психо-емоційний	1
987	підокістний	1	1031	псоріатичний	1
988	підсилений	1	1032	протигрибковий	1
989	підслизовий	1	1033	протицифтерійний	1
990	передраковий	1	1034	протиепілептичний	1
991	передшлунковий	1	1035	протеїновий	1
992	післязапальний	1	1036	пролонгований	1
993	післятравматичний	1	1037	пристосувальний	1
994	поліомієлітний	1	1038	пришвидшений	1
995	позаочеревинний	1	1039	прогресивний	1
996	позаклітинний	1	1040	постінфарктний	1
997	пневмококовий	1	1041	постінфекційний	1
998	повнокровний	1	1042	посмертний	1
999	повітряний	1	1043	поствакцинальний	1
1000	оперізуєчий	1	1044	порожнистий	1
1001	опасистий	1	1045	полікістозний	1
1002	оглядовий	1	1046	пом'якшений	1
1003	однобічний	1	1047	понижений	1
1004	одновуглецевий	1	1048	потрісканий	1
1005	об'ємний	1	1049	правошлуночковий	1
1006	обкладений	1	1050	пренатальний	1
1007	носо-губний	1	1051	привушний	1
1008	нюховий	1	1052	селезінковий	1

Дієслова

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
9	встановити	24	54	перкутувати	6
10	виявити	23	55	наростати	6
11	викликати	23	56	нудити	6
12	страждати	20	57	виділятися	6
13	супроводжуватися	20	58	діагностувати	6
14	припустити	20	59	зрости	6
15	померти	20	60	зменшити	6
16	поставити	20	61	застосувати	6
17	визначити	20	62	збільшуватися	5
18	розвинути	19	63	змінюватися	5
19	збільшитися	18	64	метастазувати	5
20	приймати	15	65	рекомендувати	5
21	тривати	14	66	розвиватися	5
22	відбутися	14	67	установити	5
23	містити	13	68	пальпувати	5
24	лежати	12	69	перевищувати	5
25	лікуватися	12	70	надати	5
26	підвищитися	12	71	потребувати	5
27	турбувати	12	72	передлежати	5
28	спричинити	12	73	підвищуватися	5
29	зменшитися	12	74	піднятися	4
30	реанімувати	12	75	поступити	4
31	увести	12	76	посилитися	4
32	забезпечувати	11	77	розпочати	4
33	призвести	11	78	реагувати	4
34	лікувати	11	79	прослуховувати	4
35	перебувати	11	80	впасти	4
36	боліти	10	81	відчувати	4
37	оперувати	10	82	відчути	4
38	захворіти	10	83	збільшити	4
39	відбуватися	10	84	зростати	4
40	вживати	9	85	допомогти	4
41	вислуховуватися	9	86	застосовувати	4
42	народитися	9	87	застосовуватися	4
43	посилюватися	9	88	запідозрити	4
44	виміряти	8	89	хрипіти	4
45	називатися	8	90	запропонувати	3
46	використати	8	91	дозволити	3
47	відзначатися	8	92	інтубувати	3
48	набрякати	7	93	зазначити	3
49	призначати	7	94	знизитися	3
50	ускладнитися	7	95	знижувати	3
51	набрякнути	7	96	знижуватися	3
52	утворюватися	7	97	зупинитися	3
53	погіршитися	6	98	іrrадіювати	3

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
99	інгібувати	3	144	виділити	2
100	зменшуватися	3	145	виділяти	2
101	змінити	3	146	активуватися	2
102	госпіталізувати	3	147	втрачати	2
103	вести	3	148	враховувати	2
104	виробляти	3	149	вплинути	2
105	прийняти	3	150	відновлювати	2
106	пригнічувати	3	151	зміщуватися	2
107	розпочинати	3	152	кровоточити	2
108	проявлятися	3	153	забезпечити	2
109	розпочатися	3	154	дотримуватися	2
110	прослуховуватися	3	155	досліджуватися	2
111	створювати	3	156	заблокувати	2
112	стимулювати	3	157	зазначати	2
113	синтезувати	3	158	зберігати	2
114	спостерігати	3	159	характеризуватися	2
115	надходити	3	160	утримуватися	2
116	накласти	3	161	формуватися	2
117	погіршуватися	3	162	функціонувати	1
118	піддаватися	3	163	характеризувати	1
119	підтвердити	3	164	накладати	1
120	підтверджувати	2	165	утратити	1
121	порушуватися	2	166	харчуватися	1
122	покращитися	2	167	циркулювати	1
123	поліпшитися	2	168	збільшувати	1
124	постраждати	2	169	збліднути	1
125	поскаржитися	2	170	затиснути	1
126	направити	2	171	Захворіла	1
127	міститися	2	172	замінити	1
128	обумовлювати	2	173	заперечувати	1
129	нормалізуватися	2	174	заспокоїти	1
130	спричиняти	2	175	запланувати	1
131	синтезуватися	2	176	запобігати	1
132	рости	2	177	запобігти	1
133	розсікати	2	178	дослідити	1
134	схуднути	2	179	дренувати	1
135	уживати	2	180	досліджувати	1
136	прогресувати	2	181	забезпечувати	1
137	продовжити	2	182	закатетеризувати	1
138	поширитися	2	183	закінчитися	1
139	поширюватися	2	184	залежати	1
140	припинити	2	185	знизити	1
141	приєднатися	2	186	імобілізувати	1
142	прискорюватися	2	187	зупиняти	1
143	видалити	2	188	існувати	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
189	інгібуватися	1	234	почувати	1
190	інтегруватися	1	235	продукувати	1
191	зруйнувати	1	236	проникати	1
192	компенсуватися	1	237	реалізувати	1
193	констатувати	1	238	регресувати	1
194	змінювати	1	239	розпадатися	1
195	зменшувати	1	240	розповідати	1
196	звисати	1	241	розповсюджуватися	1
197	звужувати	1	242	розрахувати	1
198	згинати	1	243	розрізняти	1
199	здати	1	244	розробити	1
200	з'єднувати	1	245	розгинати	1
201	відторгатися	1	246	розігнути	1
202	візуалізуватися	1	247	розмножуватися	1
203	відчуватися	1	248	репродукуватися	1
204	відокремлювати	1	249	увійти	1
205	виявляти	1	250	утворитися	1
206	відділити	1	251	успадковуватися	1
207	відзначити	1	252	уколоти	1
208	вражати	1	253	уникнути	1
209	вміщувати	1	254	уповільнювати	1
210	вколоти	1	255	уражатися	1
211	включати	1	256	тлумачити	1
212	голодувати	1	257	транспортувати	1
213	вщухати	1	258	трапитися	1
214	гальмувати	1	259	стимулюватися	1
215	гинути	1	260	стиснутися	1
216	госпіталізуватися	1	261	стікати	1
217	готуватися	1	262	розшаровуватися	1
218	диференціюватися	1	263	розширитися	1
219	дихати	1	264	секретувати	1
220	блокувати	1	265	ставити	1
221	анастомозувати	1	266	ставитися	1
222	вводити	1	267	спровокувати	1
223	вакцинуватися	1	268	спиратися	1
224	вживатися	1	269	сповільнюватися	1
225	вилікувати	1	270	споживати	1
226	прискорювати	1	271	обколоти	1
227	провокувати	1	272	обмежити	1
228	припиняти	1	273	охарактеризувати	1
229	припускатися	1	274	очікувати	1
230	прикласти	1	275	передаватися	1
231	прикріплюватися	1	276	недооцінювати	1
232	пригнічуватися	1	277	непокоїти	1
233	пошкоджувати	1	278	нарости	1

№ з/п.	Термін	Частотність	№ з/п.	Термін	Частотність
279	оглядати	1			
280	одержати	1			
281	одужувати	1			
282	оточувати	1			
283	лікувати	1			
284	локалізуватися	1			
285	набувати	1			
286	напружуватися	1			
287	народити	1			
288	накопичуватися	1			
289	послабити	1			
290	послаблювати	1			
291	почастішати	1			
292	починати	1			
293	поліпшуватися	1			
294	полегшитися	1			
295	покрещувати	1			
296	показувати	1			
297	помирати	1			
298	попередити	1			
299	порівнювати	1			
300	порушитися	1			
301	порушувати	1			
302	перерізати	1			
303	перехворіти	1			
304	підозрювати	1			
305	підсилюватися	1			
306	підвищувати	1			
307	повторитися	1			
308	підтверджуватися	1			
309	підтримуватися	1			
310	планувати	1			

Етапи експериментального навчання

Етапи дослідного навчання	Мета	Зміст навчання	Види робіт
Пропедевтично-мотиваційний (1 курс, II семестр)	Формування мотивації до навчання УМІ; зокрема, актуалізація й поглиблення здобутих знань, умінь і навичок з лексикології, морфеміки та словотвору.	Будова слова: основа (корінь, префікс, суфікс) і закінчення як значущі частини слова, їх правопис. Форми слова і спільнокореневі слова. Незмінні та змінні слова (<i>повторення й поглиблення знань</i>). Базові поняття словотвору.	Лексична робота: формування словникового запасу. Словотвірна робота: порівняння характеристик форм слова та спільнокореневих слів; визначення в слові морфем, аналіз їхнього правопису. Добір спільнокореневих слів. Визначення в реченні (тексті) змінних і незмінних слів.
Інформаційно-когнітивний (2 курс, III семестр)	Систематизація знань, умінь і навичок з морфеміки, поглиблення відомостей з лексикології та словотвору сучасної української мови. Формування ЛСК.	Професійно орієнтована лексика. Основні способи словотворення; дериваційні категорії: словотвірна пара, словотвірний ряд, словотвірне гніздо, словотвірна модель. Складні, складноскорочені слова (<i>засвоєння лексичних і словотвірних знань, формування вмінь</i>).	Лексична робота: розширення словникового термінологічного запасу. Словотвірна робота: аналіз способу творення слова; характеристика словотвірних морфем; творення словотвірних пар і рядів; аналіз складу словотвірного гнізда; визначення словотвірної моделі терміна; порівняння характеристик складних і складноскорочених слів.
Аналітично-моделювальний (2 курс, IV семестр)	Поглиблення знань зі словотвору: формування вмінь моделювання слів-термінів як засобу семантизації. Узагальнення й систематизація набутих знань з УМІ, лексичних і словотвірних умінь, їх моніторинг.	Моделювання професійно орієнтованої медичної лексики за схемами словотвірних типів. Самостійна семантизація нових слів за допомогою словотвірних засобів.	Виконання завдань, скерованих на осмислене моделювання слів-термінів за засвоєними схемами словотвірних типів. Визначення значень невідомих слів за допомогою словотвірних моделей і словотвірних типів.

СЛОВОТВІРНИЙ МІНІМУМ
ПРОДУКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

№ з/п	СЛОВОТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ 1. Суфіксальні терміни-іменники	Словотвірний тип
1.	1.2. Суфіксальні терміни-іменники, утворені від субстантивних основ 1.1.1. карді+о+лог Гінеколог, стоматолог, оториноларинголог, офтальмолог, дерматолог, дієтолог, ендокринолог, венеролог, невропатолог, анестезіолог, бактеріолог, гематолог. Аналогічно: біолог, фізіолог, онколог, подолог, психолог, нефролог, нарколог, мамолог, травматолог, пульмонолог, уролог, косметолог	СТ №1
2.	1.1.2. педіатр+ія Терапія, хірургія, психіатрія Аналогічно: хімія, анатомія, історія, філософія	СТ № 2
3.	1.1.3. анем+ія Артерія, анестезія, інфекція, алергія, малярія, дифтерія, емболія, перкусія, перфузія, петехія, ідіотія, депресія, бактерія, глікемія, атрофія, астфіксія, епілепсія, ішемія, ерозія, атаксія, поліурія, Аналогічно: ампутація, дигенерація,	СТ № 3
4.	1.1.4. ділян+ка Печінка, кишка, кістка, селезінка, гомілка, голівка, ніжка, нирка, рогівка, матка, виразка, висипка, сибірка, гарячка, лопатка, бляшка, пучка, таблетка, литка. Аналогічно: книжка, чашка, ручка, миска, ложка	СТ № 4
5.	1.1.5. анальгет+ик Діуретик, анестетик, холеретик, тромболітик, холекінетик, симпатоміметик, симпатолітик, нейролептик, Аналогічно: антипіретик	СТ № 5
6.	1.1.6. люд+ина Клітина, порожнина, пухлина, вакцина, частина, грудина, Аналогічно: речовина, підряпина, віспина, волосина, тканина	СТ № 6
7.	1.1.7. нефр+ит	СТ № 7

	Гепатит, артрит, дерматит, холецистит, аднексит, панкреатит, перикардит, апендицит, стоматит, плеврит, ендокардит, нефрит, тиреоїдит, міокардит, глосит, ендометрит, аортит, уретрит, цистит, простатит, гайморит, ентерит, паротит, міозит, неврит, отит, пансинусит, параметрит, периневрит, периостит, аденоїдит, блефарит, синусит Аналогічно: гайморит	
8.	1.1.8. пульп+іт Перитоніт, хейліт, холангіт, спондиліт, тимпаніт, коліт, бронхіт, кон'юнктивіт, поліомієліт, радикуліт, енцефаліт, медіастиніт, менінгіт, перитоніт, васкуліт, риніт, тонзиліт, альвеоліт, нейродерміт, назофарингіт, мієліт, пієліт, ілеотифліт, кольпіт, гінгівіт, езофагіт, сальпінгіт. Аналогічно: ларингіт, флебіт, фаренгіт	
9.	1.1.9. трахе+іт Ендартеріїт, періартеріїт, поліартеріїт, Аналогічно: тромбангіїт, лімфангоїт, увеїт	
10.	1.2. Суфіксальні терміни-іменники утворені від ад'єктивних основ 1.2.1. чутлив+ість Вагітність, недостатність, слабкість, активність, свідомість, болючість, блідість, властивість, особливість, сухість, дратівливість, збудливість, здатність, важкість, втомлюваність, резистентність, пітливість, тривалість, сонливість, тяжкість, проникність, набряклість, млявість, скутість, косоокість, інтенсивність, кволість, кислотність, ригідність, роздратованість, плаксивість, стомлюваність, слабість, тривожність, прозорість, рефрактерність, крихкість, періодичність, мерзлякуватість, мінливість, обмеженість, одутлість, пастозність, знервованість, ламкість, кульгавість, глухість, дисперсність, екстенсивність Аналогічно: залежність, ефективність, закладеність, забезпеченість, загальмованість, вираженість, втомленість, в'язкість, рухливість, пригніченість, полярність, тугоухість, стійкість, спастичність, скоротливість, щільність	СТ № 8
11.	1.3. Суфіксальні віддієслівні терміни-іменники 1.3.1. затиск+ач Згинач, розгинач, забруднювач Аналогічно: тримач, загинач, затискач	СТ № 9

	Порівняти: викладач, глядач, отримувач, завідувач	
12.	1.3.2. лікува+ння Бинтування, вигодовування, голодування, дренажування, дихання, зригування, інфікування, контрастування, метастазування, мікротравмування, опитування, посмикування, постукування, пролонгування, протезування, успадкування, ушивання, харчування, хвилювання. Аналогічно: стимулювання, пальпування, слухання	СТ № 10
13.	1.3.3. дослідж+ення Випорожнення, запалення, виснаження, зменшення, відновлення, дообстеження, народження западення, запаморочення, збудження, зміщення, знеболення, знезараження, зниження, ковтання, навантаження, нагноєння, обстеження, оглушення, опромінення, ослаблення, перенавантаження, перенапруження, переохолодження, підвищення, одразнення, поранення, порушення, посилення, пошкодження, розмноження, розслаблення, ускладнення, ущільнення, щеплення Аналогічно: загострення, підвищення	
14.	1.3.4. видуж+ання завмирання, накладання, нездужання, одужання, передлежання, блювання. Аналогічно: розтинання, стискання, звикання, видалення	
15.	1.3.5. опер+ація Аускультация, вакцинация, госпитализация, диспансеризация, имплантация, иммунизация, индурация, интоксикация, интубация, инфльтрация, иррадиация, консультация, концентрация, нормализация, пальпация, пенетрация, пигментация, пролиферация, реанимация, регенерация, рекомендация, реполяризация, сенсibilизация Аналогічно: ізоляція, адаптація, регуляція	СТ №11
16.	1.3.6. зду+ття Гниття, життя Аналогічно: знання, взяття	СТ № 12
17.	1.3.7. огляд Біль, набряк, піт, напад, розтин, висип, мазь, розчин, розріз, слух, нюх, хрип Аналогічно: вивих	СТ № 13
	2. Префіксальні терміни-іменники	

18.	2.1. Префіксальні відіменникові терміни-іменники 2.1.1. анти+тіло Антидот, антиген, антикоагулянт, антидепресант, антиоксидант, антиагрегант, антиструмін, антиконвульсант. Аналогічно: антисептик, антивірус, антивітамін.	СТ № 14
19.	2.1.2. гіпер+емія Гіпертензія, гіпертрофія, гіперплазія, гіперглікемія, гіпертонія, гіперкаліємія, гіперфункція, гіперпігментація, гіпертонус, гіперкальціємія, гіперкератоз, гіпергідратація, гіперліпідемія, гіперсекреція, гіперспленізм, гіперстенурія, гіперметропія, гіперпаратиреоз, гіперрефлексія, гіперсаливація, гіперкінез, гіпервентиляція, гіперурикемія, гіповолемія. Аналогічно: гіперінсулінемія, гіперімунізація	СТ № 15
20.	2.1.3. гіпо+функція Гіпотиреоз, гіпоглікемія гіпохлоремія, гіпоплазія, гіпоталамус, гіпотермія, гіпотонія, гіпохромія, гіпотрофія, гіпотензія, гіпопротеїнемія, гіпонатріємія, гіпогідратація, гіпокаліємія, гіпоксія, гіповолемія, гіпомімія, гіпосекреція, гіпокамп, гіпокінезія, гіподинамія, Аналогічно: гіподерматоз, гіпоінсулінізм, гіпогідрія,	СТ № 16
21.	2.4. Роз+різ+ання Розсічення, розслаблення, розтягнення Аналогічно: розширення, розв'язання, роздягання, розєднання, роз'яснення, розм'якшення, розкриття, розмежування, розмірковування, розміщення, розпилювання, розповсюдження, розростання, розроблення, розщеплення, розташування, розучування, розжодження.	СТ № 17
22..	3. Складання іменників 3.1.1. кров+о+вилив Кровотеча, кровообіг, кровопостачання, крововтрата, кровохаркання, кровотік, кровотворення, сечовипускання, сечовиділення, життєздатність, тромбоутворення, родозбудження, слъозотеча Аналогічно: жовчовиділення, носоглотка, лімфообіг, череворозтин	СТ № 18
23.	3.1.2. дієт+о+терапія	СТ № 19

	Патологія, етіологія, антибіотикотерапія, фармакотерапія, гормонотерапія, фізіотерапія, фітотерапія, токсикоінфекція, імуноглобулін, етіологія, кардіоміопатія, фіброміома гемосорбція, рентгенографія, тромбоцитопенія, фенілкетонурія, ангіотензин, дерматоміозит, менінгоенцефаліт, метроендометрит, кортикостероїд, нефропатія, мікроциркуляція, оксигенотерапія, оксигемоглобін, пельвіоперитоніт, лімфолейкоз, бронхоскопія, пневмосклероз, тромбофлебіт, хіміопротекція, Аналогічно: імунограма, лапароскопія, кардіостимулятор	
24.	3.1.3. гаст+алгія Серцебиття, біопсія, екзофтальм, невралгія, піурія, пієліт, каузалгія Аналогічно: екстрасистола, екстасистоля, ендокард	СТ № 20
25.	СЛОВОТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ 4. Суфіксальні прикметники 4.1. Прикметники, мотивовані іменниками 4.1.1. медич+н+ий Головний, позитивний, грудний, черевний, лабораторний, гнійний, шкірний, системний, клінічний, шийний, фізичний, штучний, інфекційний, сполучний, вушний, інтенсивний, активний, спинний, колінний, множинний, вірусний, жовчний, пасивний, судинний, пахвинний, трупний, скелетний, резервний, Аналогічно: стаціонарний, амбулаторний, ручний, зубний, клітинний	СТ № 21
26.	4.1.2. артері+альн+ий Фізикальний, бронхіальний, нормальний, бактеріальний, базальний, горизонтальний, гормональний, вакцинальний, аортальний, епітеліальний, ембріональний, натуральний, гуморальний, діафрагмальний, плевральний, синдромальний Аналогічно: епідермальний, мітральний	СТ № 22
27.	4.1.4. нерв+ов+ий Слизовий, пологовий, носовий, нирковий, нервовий, виразковий, стеговий, м'язовий, харчовий, кістковий, сечовий, мозковий, больовий, терміновий, спадковий, синусовий, плечовий, жировий, кишковий, поховий, шлунковий, розумовий, білковий, лобовий, опіковий, тазовий, руховий хрящовий	СТ № 23

	Аналогічно: віковий, плановий, початковий, ротовий	
28.	4.1.5. серц+ев+ий Легеневий, статевий, променевий, поверхневий, місцевий, скроневий, каналцевий, пальцевий, кисневий, емалевий, кварцевий. водневий Аналогічно: рубцевий, вуглецевий	
29.	4.1.6. грип+озн+ий Медикаментозний, гангренозний, грипозний, венозний, везикульозний, кандидозний Аналогічно: тифозний, фіброзний	СТ № 24
30.	4.2. Суфіксальні віддієслівні терміни-прикметники 4.2.1. знеболюва+льн+ий Приймальний, окиснювальний, жувальний, орієнтувальний, хапальний, розгинальний. стискальний Аналогічно: звужувальний, коригувальний, вимірювальний, тонізувальний	СТ № 25
31.	5. Префіксальні прикметники 5.1. Відприкметникові 5.1.1. не+активний Невідкладний, невеликий, неспецифічний, неболеючий, необхідний, неприємний, непритомний, нерегулярний, нестабільний, нестероїдний, нечіткий, негоспітальний, неспокійний, ненасильницький, неускладнений, нестерпний, нечисленний, недиференційований, неактивний, небезпечний, невиліковний, невагітна, невдалий, недосяжний, неепідемічний, неживий, незабарвлений, незахищений, незбалансований, незрілий, нечутливий, нестійкий, нетоксичний, нетривалий, неуражений, неоперабельний, непатогенний Аналогічно: неорганічний, несправжній	СТ № 26
32.	5.1.2. проти+туберкульозний Протизапальний, протівірусний, протипоказаний, протиправцевий, протикоревий, протималярійний, протигрибковий, протидифтерійний Аналогічно: протиотрутний, протиепілептичний	СТ № 27
33.	5.1.3. анти+ангінальний Антигістамінний, антисептичний, антирабічний, антигенний, антидіарейний, антинуклеарний,	СТ № 28

	антигепариновий, антидіарейний, антидіуретичний, антитільний, антигемофільний, Аналогічно: антиалкогольний, антинаркотичний	
34.	6. Терміни-прикметники, утворені шляхом складання 6.1. твірні 2 прикметники 6.1.1. добр+о+якісний Внутрішньовенний, новонароджений, черепно-мозковий, залізодефіцитний, переймоподібний, серцево-судинний, шлунково-кишковий, судино-звужувальний, шлунково-кишковий, судово-медичний, місцевоанестезуючий, слизово-гнійний, короточасний, імунокомплексний, внутрішньо-утробний, великогомілковий, кістковомозковий, санаторно-курортний, внутрішньоочний, внут-рішньочерепний, внутрішньогрудний, загально-мозковий Аналогічно: білководефіцитний, білковосинтетич-ний	СТ № 29
35.	6.2. прислівник і прикметник 6.2.1. мало+інтенсивний Правобічний, навколоплідний, післяпологовий, малогомілковий, низькодозовий, малорухомий, швидкопрогресуючий, легкозасвоюваний, короткотри-валий, місцевоанастезувальний. Аналогічно: малочутливий, багатозначний, низькомолекулярний, висококалорійний	СТ № 30
36.	6.3. іменник і віддіслівний прикметник 6.3.1. пот+о+гінний Жовчогінний, сечогінний, жовчовивідний, цукрознижувальний, судинозвужувальний. Аналогічно: водорозчинний, судинорозширювальний	СТ № 31
37.	6.4. іменник і віддіслівний прикметник 6.4.1. бол+е+заспокійливий болетамувальний, кальцієвмісний, натрієвмісний	СТ № 32
38.	ДІЄСЛОВА 7. Суфіксальний словотвір дієслів 7.1. від іменникових основ 7.1.1. лік+ува+ти Турбувати, реанімувати, оперувати, перкутувати, діагностувати, застосовувати, рекомендувати, пальпувати, потребувати, реагувати, відчувати, застосовувати, інтубувати, інгібувати, госпіталізувати, синтезувати, фільтрувати, дренувати, регресувати, секретувати, одужувати,	СТ № 33

	Анологічно: фільтувати, блокувати, очікувати, планувати, оглядати, викликати, допомагати	
39.	7.1.2. лікувати+ся Скаржитися, визначатися, підвищитися, звернутися, спостерігатися, визначатися, порушуватися, утворюватися, змінюватися, народитися, виділятися, змінюватися, розвиватися Аналогічно: посилитися, локалізуватися, передаватися, стимулюватися, міститися,	СТ № 34
40.	8.1. Словотвірні типи префіксального творення дієслів 8.1. від дієслів 8.1.1. за+хворіти Поставити, надати, увести, перенести, виміряти Аналогічно: вилікувати, прокапати, виписати, перехворіти, збліднути, розпочинати, накласти, заблокувати, розрахувати	СТ № 35

МАТЕРІАЛИ КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Контрольна робота № 1

(Визначення рівня сформованості параметрів ЛСК іноземних студентів-медиків – учасників експерименту)

Завдання 1. З'ясуйте, які групи слів є спільнокореневими.

Задоволений, незадоволений, задовільно;

будинок, будівля, будильник;

хворий, хворіти, захворіти;

думати, думка, думки;

студент, студентка, студентство

Завдання 2. Виберіть зі списку й об'єднайте в групи спільнокореневі слова.

Відомість, випадок, вітатися, день, голос, повідомлення, щодня, відомий, привітний, відповідь, відповідальний, наголошувати, вправа, денний, оголошення.

Завдання 3. Позначте кореневі морфеми поданих слів.

Спокій, вилікувати, хвороба, запланований, людина.

Завдання 4. Виділіть суфікси в поданих словах.

Вчинок, звичка, радісний, медицина, безтурботність.

Завдання 5. Доберіть до поданих слів спільнокореневі.

Безпека, мова, вітати, діяти, допомога.

Завдання 6. Знайдіть у тексті складні слова, підкресліть їхні значущі частини.

Для забезпечення нормальної життєдіяльності людині необхідний відпочинок. Вважають, що корисно відвідувати спортзал. Активна молодь їздить вулицями на самокатах. Дівчата вважають, що найкращий відпочинок – це фотосесія. Відвідати кінотеатр завжди було гарною справою.

Завдання 7. Виберіть зі списку й об'єднайте в групи слова, що позначають: 1) процес, 2) результат дії.

Відповідь, обговорення, консультація, знання, робота.

Завдання 8. Доберіть слова, які відповідають тлумаченням: *місце роботи декана* → (що?); *давати відповідь* → (що робити?); *навчальний заклад, у якому вивчають медицину* → (який?); *спеціаліст, який лікує хворих* → (хто?); *результат оцінювання* → (що?)

Завдання 9. Розтлумачте значення поданих слів.

Читач – той, хто, *викладач* – той, хто, *довірливий* – той, хто, *життєрадісний* – той, хто, *доброзичливий* – той, хто

Завдання 10. Прочитайте текст. Поясніть значення підкреслених слів, добираючи до них спільнокореневі слова.

ЯК ВІТАЮТЬСЯ У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Як поводитись, коли зустрічаєш людину вперше? Що сказати людині? Як привітатися? На ці запитання не можна відповісти однаково, адже у кожній країні вітаються по-різному. Американці чи канадці міцно потиснуть вам руку. В багатьох країнах Азії такого не роблять. В Японії Вам треба вклонитись. В Україні при зустрічі запитували про здоров'я. Є багато варіантів вітання: «Добрий день», «Доброго вам здоров'я», людині, яка щойно прийшла – «Ласкаво просимо!». У Греції люди теж бажають один одному здоров'я. В Ізраїлі при зустрічі кажуть: «Мир вам!». У країнах Латинської Америки при зустрічі обнімаються, навіть якщо це зовсім незнайомий чоловік. В Ірані люди бажають один одному веселоців і при зустрічі кажуть «Будь веселим!». Гренландці завжди вигукують: «Гарна погода!», навіть якщо це неправда.

Ось такі різні вітання оточують нас сьогодні. Таким чином, за манерою вітати людей, можна легко визначити звідки родом людина, тому що різні традиції та звичаї впливають на те, як вітаються люди в різних країнах [Корженко 2017, с. 45–46].

Завдання 11. Прочитайте текст. Виберіть доречні слова зі списку і вставте їх на місці пропусків у відповідній формі.

Здоров'я людини залежить від правильного Наприклад, від повноцінного і збалансованого Важливою для здоров'я є фізична активність. Кожна зі шкідливих , таких як паління і вживання алкоголю, відбирає в людей багато років здорового життя. Постійні стреси також можуть призводити до виникнення різних

Харчування – харчовий, *хвороба* – хворий – хворіти, *людина* – людський, *звичка* – звичайний, *режим* – режимний.

Завдання 12. Напишіть розповідь про те, як ви провели вчорашній день, із людьми яких професій вам довелося зустрітися.

МАТЕРІАЛИ КОНТРОЛЬНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Контрольна робота № 2

(Визначення рівня сформованості параметрів ЛСК іноземних студентів-медиків – учасників експерименту)

Завдання 1. З'ясуйте, які групи слів є спільнокореневими.

Скарга, оскарження, скаржитися;

слабкість, слабкий, ослабнути;

поверхня, поверх, поверхневий;

рідина, рідний, рідкий;

серце, передсердя, сердитий

Завдання 2. Виберіть зі списку й об'єднайте в групи спільнокореневі слова.

Домішки, шкода, поживний, сумнів, спиняти, суміш, ушкодження, спина, спинний, кровоспинний, живлення, змішувати, шкодувати.

Завдання 3. Позначте кореневі морфеми поданих слів.

Підшкірний, знеболення, міжклітинний, задишка, чутливість.

Завдання 4. Виділіть суфікси в поданих словах.

Запаморочення, знеболювальний, пухлина, грипозний, інтенсивний.

Завдання 5. Доберіть до поданих слів спільнокореневі.

Діагноз, хворіти, терапія, травма, оперувати.

Завдання 6. Знайдіть у тексті складні слова, підкресліть їхні значущі частини.

Далекозорість зустрічається у людей різного віку – від школярів до пенсіонерів. Цей термін характерний не лише для медицини, а й для філології. Якщо в медичній термінології далекозорість, як і короткозорість, означає ваду зору і медпрацівниками переважно вживається термін «гіперметропія», то в лінгвістиці та в художній літературі – це засіб творення образності. Йдеться про далекозорість, яка характеризує погляди людей, їхні переконання щодо майбутнього. Тут враховується не фізіологія і взаємозалежність основних функцій зору, в яких приховуються причини далекозорості, а духовний світ людини.

Завдання 7. Виберіть зі списку й об'єднайте в групи слова, що позначають: 1) процес, 2) результат дії.

Дихання, подих, кашель, серцебиття, розчин.

Завдання 8. Доберіть слова, які відповідають тлумаченням:
людина, яка щось отримує → (хто?); проводити операцію → (що робити?); той, що триває короткий час → (який?); той, який має ефект → (який?); той, який стосується імунітету → (який?)

Завдання 9. Розтлумачте значення поданих слів.

Хворий – той, хто; інфекційний – той, який; заспокійливий – той, який; кардіолог – той, хто, протезування –

Завдання 10. Прочитайте текст. Поясніть значення підкреслених слів, добираючи до них спільнокореневі слова.

Людський організм – це складна і загадкова система, яка є досі не вивченою, незважаючи на те, що знання про неї збиралися тисячоліттями. У здоровому тілі людини живе п'ятсот різних видів бактерій. Учені довели, що ми майже на 90% складаємося з мікроорганізмів. Більшість бактерій є корисними; ці мікроскопічні організми допомагають людині зміцнювати імунітет.

Завдання 11. Прочитайте текст. Виберіть доречні слова зі списку і вставте їх на місці пропусків у відповідній формі.

Вибір методів лікування залежить від хвороби, її перебігу та прогнозу. При цьому враховується, що реакція на хвороботворний агент, так само, як і на засіб, має індивідуальні особливості.

Лікування може бути плановим чи невідкладним, тобто застосовуватися негайно за життєвими показниками чи у зв'язку з нестерпними стражданнями хворого. Розрізняють етіотропне, патогенетичне та симптоматичне лікування.

Під час проведення будь-якого лікування важливе значення має догляд за хворим, що здійснюється в стаціонарі молодшим та середнім медперсоналом. Догляду повинно приділятися не менше уваги, ніж власне Успішне лікування є результатом колективних зусиль медпрацівників, які забезпечують виконання досліджень, терапевтичних процедур, а також відповідний за хворим. *Діагноз – діагностичний – діагностувати; лікування – лікувальний – лікувати; доглядати – догляд.*

Завдання 12. Напишіть, як ви розумієте наведене нижче висловлювання. Відповідь проілюструйте прикладами.

«Вічним двигуном у мові є словотвір. Механізм словотвору діє без перепочинку, виготовляючи потрібні для людини слова. Діє щохвилини, щосекунди...». (І. Вихованець).

ДОДАТОК Л

Результати констатувального етапу ЕГ

ЕГ_СТУД	I			II			III			IV			V			VI			Зар.бал
	З ₁	З ₂	Σ I	З ₃	З ₄	Σ II	З ₅	З ₆	Σ III	З ₇	Σ IV	З ₈	З ₉	З ₁₀	Σ V	З ₁₁	З ₁₂	Σ VI	
1	4	3	7	5	4	9	3	3	6	3	3	3	3	2	8	3	3	6	39
2	4	4	8	3	3	6	3	2	5	3	3	2	2	0	4	1	1	2	28
3	3	3	6	4	3	7	5	3	8	3	3	2	2	3	7	3	3	6	37
4	3	4	7	4	4	8	4	4	8	4	4	4	3	2	9	3	3	6	42
5	4	3	7	3	3	6	2	3	5	3	3	2	2	2	6	1	2	3	30
6	2	3	5	3	2	5	2	2	4	3	3	2	2	2	6	2	2	4	27
7	4	4	8	5	3	8	5	4	9	4	4	4	2	2	8	3	3	6	40
8	3	3	6	2	3	5	3	1	4	3	3	3	0	2	5	1	2	3	26
9	4	3	7	3	3	6	3	4	7	2	2	3	2	2	7	2	4	6	35
10	5	4	9	5	4	9	4	5	9	4	4	5	4	3	12	3	4	7	37
11	2	3	5	3	3	6	3	3	6	3	3	2	0	0	2	0	1	1	23
12	2	2	4	3	3	6	0	3	3	3	3	0	2	2	4	2	2	4	24
13	4	3	7	2	2	5	2	4	6	3	3	2	2	1	5	2	1	3	28
14	2	4	6	3	2	5	0	3	3	3	3	3	2	0	5	2	2	4	26
15	4	3	7	5	4	9	3	3	6	3	3	3	2	2	7	3	3	6	38
16	4	3	7	3	4	9	4	4	8	3	3	3	2	2	7	2	3	5	32
17	4	4	8	2	2	7	4	2	5	2	2	2	2	3	7	2	2	6	31
18	2	4	6	4	3	7	2	2	4	3	3	3	0	0	3	1	2	3	26
19	3	4	7	3	4	7	4	5	9	3	3	4	3	3	10	2	0	2	26
20	3	4	7	4	3	7	3	0	3	3	3	2	1	0	3	1	1	2	41
21	3	5	8	5	5	10	5	5	10	3	3	4	3	2	9	3	4	7	47
22	2	3	5	3	3	6	3	2	5	3	3	2	2	3	7	2	2	4	30
23	3	4	7	3	4	7	3	4	7	3	3	4	2	2	8	3	3	6	38
24	3	4	7	4	3	7	5	4	9	3	3	4	2	2	8	0	0	0	34
25	3	2	5	3	2	5	2	2	4	2	2	3	2	3	8	2	2	4	28
26	4	3	7	3	4	7	3	3	6	2	2	3	3	3	9	2	3	5	36
27	3	4	7	4	5	9	3	4	7	4	4	4	1	1	4	3	3	6	42
28	4	3	7	3	2	6	2	2	4	3	2	2	1	2	4	1	0	1	23
29	3	3	6	3	3	6	2	2	4	3	3	3	3	3	9	3	2	5	33
30	2	3	5	3	2	5	2	3	5	2	2	2	3	2	7	2	2	4	28
31	4	5	9	3	5	9	4	4	8	2	2	5	1	3	9	2	3	5	41
32	3	4	7	4	4	6	2	3	5	3	3	3	0	1	4	1	3	4	31
33	3	2	5	2	4	6	4	4	8	3	2	3	2	2	7	2	3	5	33
34	5	5	10	4	5	9	3	5	8	3	3	5	2	3	10	2	4	6	46
35	4	4	8	4	2	6	4	2	6	3	3	5	2	2	9	2	3	6	38
36	3	2	5	2	4	4	2	2	4	3	3	3	3	2	8	2	2	4	28
37	3	5	8	2	4	6	2	2	4	4	4	4	2	2	8	2	3	5	35
38	4	4	8	4	3	7	4	3	7	3	3	4	2	2	7	2	4	6	40
39	0	3	3	3	3	6	3	2	5	3	3	2	3	2	7	2	2	4	28
40	3	3	6	2	3	5	2	1	3	2	2	2	2	3	7	1	2	3	26
41	5	4	9	5	3	8	2	4	6	4	4	3	2	2	8	2	3	5	40
42	4	4	8	2	2	5	2	4	6	2	2	2	1	1	5	2	2	4	30
43	4	3	7	2	3	5	5	3	8	5	5	3	2	2	6	2	3	5	36
44	3	3	6	2	2	4	2	2	4	4	2	3	2	2	7	2	3	5	28
45	5	4	9	4	5	5	3	4	7	5	5	4	2	2	8	2	3	5	43
46	2	3	5	3	2	5	3	3	6	2	2	2	2	2	6	2	2	4	28
47	3	3	6	2	3	5	3	3	6	3	3	3	2	2	6	2	2	4	30
48	2	2	4	2	2	3	3	2	5	5	5	3	3	3	9	3	3	6	34
49	4	5	9	2	2	4	2	3	5	2	2	5	2	2	9	2	3	5	34
50	2	4	6	3	3	6	2	3	5	3	3	3	2	3	8	0	1	0	29
51	4	4	8	4	4	8	3	4	5	4	4	3	2	3	8	2	3	5	38
52	4	3	8	3	4	5	3	2	5	3	3	3	0	3	3	0	3	2	25
53	3	3	6	2	3	5	3	5	8	3	3	3	3	2	8	2	3	6	36
54	2	3	4	0	3	3	2	3	5	2	3	2	2	3	6	2	2	4	26
55	2	2	4	2	3	4	4	3	7	2	2	2	3	1	7	2	2	4	28
56	3	4	7	3	3	6	2	3	5	2	2	3	0	1	9	2	1	3	27

ДОДАТОК М

Результати констатувального етапу КТ

КІ_СТУД	I			II			III			IV		V				VI			Результат
	3 ₁	3 ₂	Σ I	3 ₃	3 ₄	Σ II	3 ₅	3 ₆	Σ III	3 ₇	Σ IV	3 ₈	3 ₉	3 ₁₀	Σ V	3 ₁₁	3 ₁₂	Σ VI	Зар.бал
1	4	4	8	5	4	9	4	3	7	4	4	3	3	3	9	3	3	6	43
2	4	4	8	3	3	6	3	2	5	2	2	2	2	1	5	1	2	3	29
3	2	3	5	2	3	5	2	2	4	2	2	3	2	2	7	0	2	2	25
4	3	4	7	4	3	7	2	2	4	2	2	2	3	1	6	0	2	2	28
5	4	4	8	3	3	6	2	3	5	3	3	2	2	2	6	1	2	3	31
6	2	3	5	3	2	5	2	2	4	3	3	4	2	2	8	2	2	4	29
7	4	4	8	5	3	8	5	4	9	3	3	3	0	2	5	2	3	5	38
8	3	4	7	3	3	6	3	3	6	2	2	4	0	2	6	3	3	6	33
9	4	4	8	3	3	6	3	4	7	2	2	4	2	2	8	2	4	6	37
10	3	4	7	3	3	6	3	4	7	2	2	3	3	3	9	3	3	6	37
11	2	3	5	3	3	6	3	3	6	3	3	2	0	0	2	2	2	4	26
12	2	2	4	3	3	6	0	3	3	3	3	0	2	2	4	2	2	4	24
13	4	3	7	2	2	4	2	4	6	3	3	3	2	1	6	2	2	4	30
14	2	4	6	3	2	5	0	3	3	3	3	3	2	0	5	2	2	4	26
15	5	3	8	5	4	9	4	3	7	5	5	3	2	3	8	3	3	6	43
16	4	4	8	3	4	7	4	4	8	3	3	3	2	2	7	2	3	5	38
17	3	2	5	2	2	4	3	2	5	3	3	2	1	2	5	1	1	2	24
18	2	4	6	4	3	7	2	2	4	3	3	3	0	0	3	1	2	3	26
19	3	4	7	2	3	5	2	2	4	2	2	2	3	2	7	1	2	3	28
20	3	5	8	5	5	10	5	5	10	3	3	2	4	2	8	1	3	4	43
21	3	4	7	4	3	7	3	0	3	3	3	3	3	2	8	2	2	4	32
22	2	3	5	2	3	5	3	2	5	3	3	2	2	3	7	2	3	4	30
23	3	4	7	3	3	6	3	3	6	2	2	4	2	3	9	3	3	6	36
24	3	4	7	3	3	6	3	4	7	3	3	3	2	3	8	2	3	5	36
25	4	5	9	3	4	7	4	4	8	5	5	3	3	3	9	2	3	5	43
26	3	3	6	3	3	6	3	3	6	2	2	3	3	3	9	2	2	4	43
27	3	4	7	4	2	6	3	4	7	4	4	4	3	2	9	3	3	6	39
28	3	4	7	3	2	5	2	2	4	3	3	3	1	1	5	0	1	1	25
29	3	3	6	3	2	5	2	2	4	3	3	4	3	3	10	2	3	5	33
30	2	4	6	3	2	5	2	3	5	3	3	4	3	2	9	2	3	5	33
31	4	5	9	3	4	7	3	4	7	2	2	3	2	2	7	2	3	5	37
32	3	4	7	3	3	6	2	3	5	3	3	2	1	1	4	1	3	4	29
33	3	2	5	2	4	6	4	4	8	2	2	3	3	2	8	2	3	5	34
34	5	5	10	4	5	9	3	5	8	5	5	5	3	3	11	3	3	6	49
35	3	2	5	4	3	7	4	2	7	3	3	2	1	1	4	1	1	2	28
36	2	3	5	2	2	4	2	2	4	2	2	3	3	2	8	0	2	2	25
37	3	5	8	2	3	5	2	2	4	5	5	3	2	2	7	1	3	4	33
38	4	4	8	4	3	7	4	3	7	3	3	3	2	2	7	2	3	5	37
39	1	3	4	2	3	5	3	2	5	3	3	2	3	2	7	1	2	4	27
40	3	4	7	3	3	6	3	2	5	3	3	2	2	3	7	2	3	5	33
41	5	5	10	5	3	8	2	3	5	3	3	3	2	2	7	2	3	5	38
42	5	4	9	4	4	8	3	4	7	5	5	3	3	2	8	2	4	6	43
43	2	3	5	1	3	4	1	2	4	4	4	2	2	2	9	2	2	5	25
44	3	3	6	2	2	4	2	2	4	2	2	3	1	0	4	0	2	2	22
45	2	3	5	2	2	4	2	2	4	2	2	3	2	2	7	2	2	4	26
46	3	4	7	4	3	7	3	4	7	4	4	3	4	3	10	4	4	8	43
47	3	3	6	2	3	5	3	3	6	4	4	3	2	2	6	1	2	4	31
48	2	4	6	2	3	5	2	3	5	3	3	3	4	3	10	3	3	6	35
49	4	5	9	2	2	4	2	4	6	3	3	4	2	2	8	2	3	5	35
50	2	4	6	3	3	6	2	3	5	3	3	2	2	1	5	0	2	2	27
51	5	4	9	4	4	8	3	3	6	3	3	4	2	2	9	3	3	6	41
52	4	4	8	3	3	6	3	3	6	5	5	4	2	2	8	1	3	4	37
53	3	2	5	2	2	4	3	3	6	3	3	2	0	1	3	2	2	4	25
54	2	3	5	0	3	3	2	3	5	2	3	2	2	2	6	2	2	4	20
55	0	3	2	2	2	4	0	3	3	3	3	2	3	2	6	1	2	3	22
56	3	3	6	3	3	6	2	3	5	3	3	3	1	1	5	2	1	3	28

ДОДАТОК Н

Результати контрольного етапу ЕГ

ЕГ_СТУД	I			II		III			IV		V				VI			Зар.б/в	
	З ₁	З ₂	Σ I	З ₃	З ₄	Σ II	З ₅	З ₆	Σ III	З ₇	Σ IV	З ₈	З ₉	З ₁₀	Σ V	З ₁₁	З ₁₂		Σ VI
1	4	4	7	5	4	9	3	3	6	3	3	5	4	3	12	3	4	7	44
2	4	4	8	3	3	6	3	3	6	3	3	4	4	3	11	3	3	6	34
3	3	5	8	4	3	7	5	3	8	4	4	4	5	3	12	3	4	6	46
4	4	4	8	4	3	7	5	3	8	4	4	4	4	3	12	4	4	6	45
5	4	3	7	3	3	6	4	3	7	4	4	4	2	2	8	3	3	6	38
6	4	3	7	3	3	6	4	3	7	4	4	4	4	3	11	3	3	6	41
7	4	4	8	5	4	9	5	4	9	4	4	3	4	3	10	3	4	7	47
8	4	4	8	4	3	7	4	3	7	4	4	4	3	3	10	3	3	6	42
9	4	3	7	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	2	9	3	4	7	39
10	5	5	10	5	4	9	4	4	8	5	5	4	4	4	12	5	4	9	53
11	3	3	6	3	3	6	3	3	6	3	3	2	0	0	2	2	2	4	27
12	3	4	7	4	3	7	3	3	6	4	4	4	3	3	10	3	3	6	40
13	3	4	7	3	3	6	4	3	7	4	4	4	4	3	11	3	3	6	41
14	4	4	7	3	3	6	3	3	6	3	4	3	3	3	10	3	3	6	39
15	4	4	8	5	4	9	5	4	9	4	4	4	4	2	10	4	4	8	48
16	3	3	6	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	3	9	3	2	5	34
17	3	4	7	3	3	6	3	3	6	3	3	3	4	3	10	3	3	6	38
18	2	4	6	3	3	6	3	3	6	3	3	3	2	0	5	2	2	4	30
19	4	5	9	4	3	7	5	3	8	4	4	4	5	3	12	4	5	9	49
20	4	4	8	3	3	6	3	3	6	5	5	4	4	3	11	3	3	6	42
21	5	5	10	5	4	9	5	4	9	5	5	5	5	5	15	5	5	10	58
22	5	4	8	3	3	6	3	3	6	3	3	4	4	4	11	2	3	5	43
23	4	4	8	4	4	8	5	4	9	4	4	4	4	2	10	4	4	6	47
24	3	4	8	3	3	6	3	3	7	5	5	3	4	3	10	3	3	6	40
25	3	4	7	3	3	6	3	3	6	3	3	4	4	3	11	3	4	7	40
26	4	3	7	3	4	7	3	3	6	3	3	3	3	3	9	2	3	5	37
27	4	4	4	4	3	7	5	3	8	4	4	4	5	4	12	4	4	8	44
28	4	3	7	3	2	5	2	3	5	2	2	3	1	1	5	3	3	6	30
29	4	4	8	4	3	7	3	4	7	3	3	3	2	3	8	3	3	6	39
30	5	5	10	5	3	8	3	3	6	4	4	3	2	3	9	3	4	6	41
31	4	5	9	3	5	8	4	4	8	3	3	5	3	3	9	3	4	7	47
32	4	4	8	4	3	7	3	4	7	4	4	3	4	3	10	3	3	6	42
33	5	4	9	4	4	8	4	4	8	4	4	4	5	3	10	4	4	8	47
34	4	4	9	5	4	9	5	4	9	5	5	5	5	4	14	4	5	8	55
35	3	4	7	3	3	6	4	4	8	3	3	3	3	3	9	3	2	5	38
36	3	3	6	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	2	8	3	2	5	34
37	4	5	8	3	4	7	3	4	7	4	4	4	4	3	11	4	3	7	44
38	5	4	9	4	3	7	4	4	8	5	5	4	4	4	11	3	4	7	48
39	3	4	7	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	2	8	3	3	6	36
40	3	3	6	3	2	5	2	3	3	3	3	3	2	3	8	3	2	3	32
41	5	4	9	5	3	8	3	4	7	4	4	5	3	3	11	4	4	8	47
42	5	4	9	3	3	6	3	3	7	4	4	4	3	3	10	3	3	6	42
43	5	5	10	5	3	8	3	4	7	4	4	5	3	4	11	4	4	8	48
44	3	4	7	3	3	6	3	5	8	4	4	4	4	3	10	3	3	6	41
45	5	4	9	4	5	9	4	4	9	5	5	4	4	4	12	4	5	9	52
46	3	3	6	3	3	6	3	3	7	3	3	3	3	3	9	3	3	6	38
47	3	3	6	3	3	6	3	3	7	4	4	3	4	4	10	3	3	6	39
48	3	3	6	3	3	6	3	3	6	4	4	3	2	3	8	3	3	6	36
49	3	4	7	3	3	6	3	4	7	5	5	3	3	3	9	3	3	6	40
50	4	4	8	3	3	6	4	3	8	5	5	5	4	4	8	5	3	8	48
51	4	4	8	5	4	9	4	5	9	5	5	5	4	4	13	4	5	9	53
52	5	4	9	4	4	8	5	4	9	5	5	4	4	4	12	5	4	9	52
53	3	3	6	3	3	6	3	5	8	3	3	3	3	3	9	3	3	6	38
54	4	4	8	3	3	6	3	4	7	3	3	3	3	4	10	4	4	8	42
55	4	5	9	3	3	6	2	4	7	4	4	4	3	3	10	3	3	6	42
56	3	3	6	3	3	6	2	3	5	3	3	3	0	1	9	3	2	5	29

ДОДАТОК П

Результати контрольного етапу КТ

№_студ	I			II			III			IV			V			VI			Заб.бал
	3 ₁	3 ₂	Σ I	3 ₃	3 ₄	Σ II	3 ₅	3 ₆	Σ III	3 ₇	Σ IV	3 ₈	3 ₉	3 ₁₀	Σ V	3 ₁₁	3 ₁₂	Σ VI	
1	4	4	8	5	4	9	4	3	7	4	4	3	3	4	9	3	4	6	45
2	4	4	8	3	3	6	3	3	6	2	3	3	2	3	8	3	3	6	37
3	2	3	5	2	3	5	2	2	4	2	2	3	2	2	7	1	2	3	26
4	3	4	7	4	3	7	2	4	6	4	4	2	3	2	7	7	3	4	35
5	4	4	8	3	3	6	2	3	5	3	3	2	2	2	6	2	3	5	33
6	3	4	7	3	2	5	3	3	6	3	3	4	2	2	8	2	3	5	34
7	3	3	6	3	3	6	5	4	9	2	2	3	0	2	5	3	4	7	35
8	4	4	8	2	3	5	2	3	5	3	3	4	2	3	9	3	3	6	36
9	4	4	8	3	3	6	3	3	6	4	4	3	3	3	9	3	4	7	41
10	3	4	7	3	3	6	3	4	6	3	3	3	3	3	9	3	3	6	37
11	3	3	6	3	3	6	3	3	6	2	2	2	1	1	4	2	2	4	28
12	3	3	6	3	3	6	3	1	4	2	2	2	2	0	4	2	2	4	26
13	4	4	8	3	2	5	2	3	5	4	4	3	2	2	8	2	3	5	35
14	3	4	7	3	2	5	3	2	5	3	3	2	2	0	5	3	2	6	29
15	5	3	8	5	4	9	4	3	7	5	5	3	4	4	11	3	4	6	47
16	4	4	8	3	4	7	4	4	8	3	3	3	3	2	9	3	3	6	41
17	3	2	5	2	2	4	3	2	5	3	3	2	1	0	3	1	1	2	22
18	2	4	6	2	3	5	2	3	5	3	3	3	1	1	5	1	0	1	25
19	3	3	6	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	2	8	3	3	6	35
20	3	5	8	5	5	10	5	5	10	3	3	4	4	2	10	3	4	7	48
21	3	4	7	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	2	8	3	3	2	36
22	2	3	5	2	3	5	3	2	5	3	3	2	2	2	6	2	3	5	29
23	4	4	8	3	3	6	3	4	7	4	4	4	3	4	11	3	4	7	43
24	3	4	7	3	3	6	2	3	5	2	2	3	3	3	9	3	3	6	35
25	4	5	9	3	2	5	4	3	7	4	4	3	4	2	9	3	4	6	41
26	3	2	5	3	3	6	3	2	5	2	2	3	3	3	9	3	3	6	33
27	3	4	7	4	2	6	3	4	7	4	4	4	3	3	10	3	3	6	40
28	4	4	8	3	3	6	2	3	5	3	3	3	3	3	9	4	4	8	39
29	3	3	6	2	2	4	2	3	5	2	2	3	4	3	10	3	3	6	33
30	2	4	6	3	2	5	2	3	5	3	3	3	3	2	8	3	3	6	33
31	4	5	9	3	4	7	3	3	6	5	5	3	2	3	8	3	3	6	41
32	3	4	7	3	3	6	2	2	4	3	3	2	2	0	4	3	3	4	30
33	3	4	7	4	3	7	4	4	8	4	4	3	3	3	9	3	3	6	41
34	5	5	10	4	5	9	3	5	8	5	5	5	3	3	12	4	3	8	50
35	3	5	8	4	3	7	4	3	7	3	3	3	3	3	10	3	4	7	41
36	3	5	8	3	3	6	3	2	5	2	2	4	3	3	11	4	4	8	39
37	4	5	9	4	3	7	3	2	5	3	3	3	2	3	7	3	3	6	40
38	4	3	7	4	3	7	3	3	6	3	3	3	3	2	8	2	3	5	36
39	3	3	6	2	3	5	3	2	5	1	1	2	3	2	7	2	2	6	28
40	3	4	7	3	3	6	3	3	6	2	2	2	2	3	7	3	3	6	34
41	5	5	10	5	2	7	3	3	6	2	2	2	3	2	7	3	3	6	39
42	5	4	9	4	4	8	3	4	7	5	5	4	3	4	11	3	4	47	43
43	2	2	4	1	3	4	2	2	4	2	2	2	3	2	7	2	2	5	25
44	3	3	6	3	3	6	2	2	4	2	2	2	1	2	5	1	2	3	26
45	3	2	5	3	3	6	3	3	6	3	3	3	3	2	8	3	4	7	35
46	3	4	7	3	3	6	3	3	6	4	4	4	4	3	10	4	5	9	43
47	2	3	5	2	3	5	2	3	5	2	2	2	2	2	6	2	2	5	27
48	4	2	6	3	2	5	2	2	4	3	3	3	4	4	11	3	4	7	36
49	4	5	9	3	2	5	3	2	5	2	2	3	3	3	9	2	3	5	35
50	5	4	9	4	3	6	2	3	5	3	3	4	4	3	11	3	4	2	42
51	5	4	9	3	3	6	3	3	6	3	3	4	3	3	11	5	5	10	44
52	4	4	8	3	3	6	3	3	6	5	5	3	2	2	8	3	3	6	40
24	3	2	5	2	2	4	3	3	6	2	2	2	0	1	3	2	2	4	24
54	3	3	6	2	3	5	2	3	4	2	3	2	2	2	6	2	2	4	29
55	2	4	6	2	2	4	2	2	4	3	2	2	3	2	7	1	2	3	26
56	3	3	6	3	3	6	2	3	5	3	3	5	3	3	11	3	5	8	39

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Мірошніченко О. Аналіз ефективності інтерактивних методів навчання професійної медичної лексики українською мовою студентів-іноземців. Актуальні питання гуманітарних наук. *Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Вип. 36. С. 267–272.

2. Мірошніченко О. С. Словотвірний компонент у мовному навчанні іноземних студентів медичного профілю. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика»*, 2021. Вип. 42. С. 84–89.

3. Мірошніченко О. Особливості взаємодії словотвору та професійно орієнтованої лексики в аспекті навчання української мови як іноземної. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал. Видавничий дім «Гельветика»*, 2023. Том 1. Вип. 61. С. 72–76.

4. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С., Принцип концентризму в навчанні професійно орієнтованої лексики засобами термінотворення. *Медицина та фармація: освітні дискурси. Видавничий дім «Гельветика»*, 2024. Вип. 4. С. 50–55.

5. Мірошніченко О. Ефективність методики використання словотвірного компонента в навчанні термінолексики майбутніх лікарів-іноземців. *Медицина та фармація: освітні дискурси. Видавничий дім «Гельветика»*, 2025. Вип. 1. С. 88–93

***Наукові праці,
які засвідчують апробацію матеріалів дисертації***

6. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Характеристика взаємодії інновативних і традиційних принципів мовного навчання майбутніх лікарів.

Інновації у післядипломній медичній освіті: досвід і перспективи: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. 2024. С. 36–38.

7. Литвиненко Н. П., Мірошніченко О. С. Системність термінотворення як чинник оптимізації навчання професійно орієнтованої лексики. *Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу: зб. Матеріалів Міжнародної науково-методичної конференції*. Яремче, ІФНМУ. 2024. С.106.

8. Мірошніченко О. Професійно орієнтовані технології мовного навчання іноземних здобувачів вищої медичної освіти. *Актуальні питання лінгводидактики: традиції та новаторство: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Запоріжжя, ЗДМФУ, 2023. С. 57–59.

9. Мірошніченко О., Місник Н. Специфіка медичного термінотворення і терміновживання в контексті мовного курсу для іноземних студентів. *Лінгвоекологія: мова медицини: збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2023. С. 350–356.

10. Місник Н. В., Мірошніченко О. С. Практичний курс із основ термінотворення в системі мовного навчання іноземних студентів медичних університетів. *International scientific conference «Philological sciences and translation studies: European potential»: conference proceedings* Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 322–325.